Τζέιν Όστεν
Λογική και ευαισθησία

Εμπλουτισμένη έκδοση

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, *Κυριακή 8 Νοεμβρίου 2026 • Ετος 19ο • Αρ. φύλλου 951* Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα *www.kathimerini.com.cy* | €2,90

ΚΥΠΡΙΑΚΟ – ΤΟ ΔΙΠΛΟ ΠΑΙΧΝΙΔΙ ΤΗΣ ΑΓΚΥΡΑΣ

Κινητικότητα στη διαδικασία, ακινησία στη λύση

Η Τουρκία ανοίγει οδοφράγματα, αλλά κρατά κλειστή την πόρτα των διαπραγματεύσεων καθώς δεν εγκαταλείπει τη λύση δύο κρατών

Χώρο στη διπλωματική κινητικότητα, όχι όμως και στην προοπτική λύσης του Κυπριακού φαίνεται να δίνει η Τουρκία η οποία, ενόψει της Τριμερούς, εμφανίζεται να συναινεί στη διάνοιξη τεσσάρων οδοφραγμάτων, την ίδια ώρα που ο Χακάν Φιντάν φρόντισε να επαναβεβαιώσει τη θέση για δύο κράτη. Η επίσκεψή του στα Κατεχόμενα καθόρισε, σύμφωνα με διπλωματικές πληροφορίες, τα όρια των κινήσεων του Τουφάν Ερχιουρμαν. Η Τουρκία επιδιώκει να διατηρήσει ζωντανή τη διαδικασία, χωρίς να δεσμεύεται για ουσιαστικές διαπραγματεύσεις. Έτσι, ακόμη και μια συμφωνία για νέα σημεία διέλευσης δεν διασφαλίζει τη σύγκληση διεθνούς διάσκεψης, με την Άγκυρα να κρατά τον τελευταίο λόγο. **Σελ. 3**

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΣΕ «ΟΜΗΡΙΑ»

Ατλαντικό τσουνάμι έως τη Μεσόγειο

Τι φέρνει για τη «γειτονιά» μας η αποδυνάμωση του Τραμπ

Σελ. 20-22

«Εχουμε γερουσιαστή»

Ο Κρις Πάπας και το ελληνικό λόμπι

Σελ. 23

Οι δελφίνοι

Ποιοι παίζουν για την προεδρική κούρσα του 2028

Σελ. 20

Πώς είδαν τις εκλογές στην Κύπρο

Ψήφισαν για αλλαγή τον Τραμπ και τώρα ψήφισαν για να τον αλλάξουν

Σελ. 10

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ «Κ»: ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΑΛΟΦΩΛΙΑΣ

ΕΓΓΡΑΦΟ ΥΠΕΞ

Καμπανάκι για εναγκαλισμό Ε.Ε.-Τουρκίας

Το εσωτερικό έγγραφο του ΥΠΕΞ, που εξασφάλισε η «Κ», σημειώνει ότι η Ε.Ε. θα πρέπει να αποφύγει τη δημιουργία «νέων στρατηγικών εξαρτήσεων» από την Τουρκία, με την Κομισιόν πάντως να προσδοκά σε συμμετοχή της χώρας στο «Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας». **Σελ. 4**

ΧΑΡΗΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ

Το κόκκινο σημειωματάριο του ΑΚΕΛ...

Ο εκπρόσωπος Τύπου του ΑΚΕΛ Χάρης Πολυκάρπου αναλύει γιατί είναι σημαντική η επίτευξη συνεργασιών και με ποιες δυνάμεις υπάρχει μεγαλύτερη προοπτική για κάτι τέτοιο. Λέει πως η κοινωνία έχει ανάγκη για αλλαγή στην πολιτική κατεύθυνση της χώρας. **Σελ. 7**

ΔΗΚΟ και ΕΛΑΜ ερίζουν για τον Χριστοδουλίδη

Σελ. 6, 9

Η cordon sanitaire της Κριστίν Λαγκάρντ

Σελ. 8

ΗΛΕΚΤΡΙΚΗ ΔΙΑΣΥΝΔΕΣΗ

Τα τρία σενάρια μετά τη NAVTEX

Ενας διπλωματικός πυρετός βρισκόταν σε εξέλιξη από το απόγευμα της Παρασκευής. Γιατί δεν απέδωσαν οι γαλλοτουρκικές επαφές, ακόμη και δύο ώρες πριν από την αγγελία; Τι διακυβεύεται για τη Meridiam, τη Nexans και τα 657 εκατομμύρια ευρώ της Ε.Ε.; **Σελ. 16**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Το καλώδιο

Η Τουρκία κάνει αυτό που αναμενόταν, σύμφωνα με το εθνικό της συμφέρον. Το ερώτημα είναι εάν η Αθήνα και το Παρίσι διαθέτουν την πολιτική βούληση να υπερασπιστούν εμπράκτως ένα ευρωπαϊκό έργο. Η νέα διαδικασία απαιτεί αποφασιστικότητα, όχι υπεκφυγές. Γι' αυτό και η Λευκωσία οφείλει να έχει, αν μη τι άλλο, μια ξεκάθαρη θέση.

ΜΑΚΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΣΤΟΧΟ ΓΙΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΚΟΜΒΟ

Σε εξέλιξη βρίσκονται οι διαβουλεύσεις

Παρά τη στρατηγική γεωγραφική της θέση, η Κύπρος δεν έχει καταφέρει ακόμη να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές της για να καταστεί περιφερειακός κόμβος εμπορίου στην περιοχή. Σε εξέλιξη βρίσκονται διαβουλεύσεις του υπουργείου Μεταφορών με τη Eurogate για την αντιμετώπιση οικονομικών και νομικών εκκρεμοτήτων που εμποδίζουν την ανάπτυξη της διακίνησης εμπορευματοκιβωτίων. **Οικονομική, σελ. 5**

ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΕΙΚΟΝΩΝ

Η συνύπαρξη Τάσσου και Χαμπή

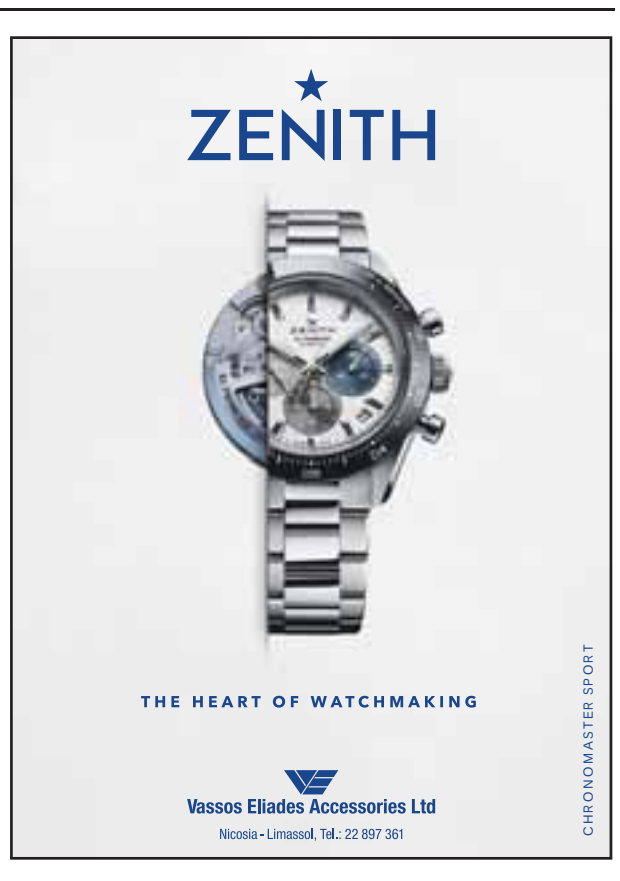
Με αφορμή την έκθεση «Συνύπαρξη: Α. Τάσσος και Χαμπής» στο Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή, ο εκ των επιμελητών της Γιώργος Τσαγγάρης και ο Χαμπής καταθέτουν στην «Κ» μια άλλη ματιά για την τέχνη και τη μνήμη. **Τέχνες, σελ. 4**

MASTER OF WINE

Ο τίτλος μού άνοιξε πολλές πόρτες

Ο Γιάννης Καρακάσης, ο οποίος κατέχει τον υψηλό τίτλο του Master of Wine, μιλάει για το κρασί, τη βιωσιμότητα της αμπελοκαλλιέργειας και της οινοποιίας, καθώς και για την πρόοδο που έχει συντελεστεί στον κυπριακό αμπελώνα. **Τέχνες, σελ. 3**

ΣΤΟ ΒΑΘΟΣ ΚΗΠΟΣ / *Γράφει ο* **«ΚΗΠΟΥΡΟΣ»**

Ο Νίκος στη Χώρα της Εικονικής Πραγματικότητας

ΚΥΠΕ

Ο Ασκητής του Λόφου, καθώς περιφρονεί τις εκλογές και προσεύχεται για το καλό των επόμενων γενεών.

«Η κοινή λογική» πήγε περίπατο

Όταν ο αναπληρωτής κυβερνητικός εκπρόσωπος, Γιάννης Αντωνίου, κλήθηκε να απαντήσει εάν ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα είναι ξανά υποψήφιος το 2028, το ημερολόγιο έδειχνε 26 Μαΐου 2026. «Η κοινή λογική υπαγορεύει ότι θα είναι», είπε. Απάντηση την οποία θα μπορούσες να χαρακτηρίσεις έως και «συγκρατημένα αισιόδοξη». Διότι δεν υπάρχει άσπρη πέτρα ξέξασπρη και απ' τον ήλιο ξεξασπρότερη που να αμφιβάλλει ότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης θα επαναδιεκδικήσει δεύτερη θητεία.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης, βέβαια, ο οποίος βρίσκεται σε προεκλογική εκστρατεία από την επομένη της εκλογής του το 2023, δεν θα μπορούσε παρά να παριστάνει τον υπεράνω. Είναι κι αυτό μέρος της προεκλογικής στρατηγικής, όπως εύκολα αντιλαμβάνεται κι ένα νεογέννητο σε θερμοκοιτίδα. Ως εκ τούτου, με άνεση που χαρακτηρίζει συνήθως τις εκτός κειμένου προαγγελίες του, απαντά: «Δεν με ενδιαφέρουν οι επόμενες εκλογές, με ενδιαφέρουν οι επόμενες γενιές». Και δεν έμεινε ώς εκεί (για να ακριβολογούμε, δεν μπορούσε να μείνει), καθότι με την τελεία είχαν καυγαδίσει -για λόγο ασήμαντο, μη φανταστείτε κάτι σοβαρό- στη διάρκεια των μαθητικών χρόνων στη Γεροσκήπου και έκτοτε δεν τη λαμβάνει υπόψη. Γι' αυτό και πρόσθεσε: «Άλλοι είναι που ξεκίνησαν προεκλογικό».

Ηλί, Ηλί, λαμά σαβαχθανί…

…Όπως είπε απελπισμένος και ο Θεάνθρωπος. Μα να θες ν' αγιάσεις και να μην σ' αφήνει ο πειρασμός; «Άλλοι ξεκίνησαν προεκλογική, εμείς δεν θα παρασυρθούμε», είπε ο άνθρωπος που έχει κάνει 14 εμφανίσεις και 11 ομιλίες/εξαγγελίες μέσα σε ένα μόλις δεκαπενθήμερο. Προφανώς, όταν ο ίδιος τρέχει από κορδέλα σε κορδέλα και από μνημόσυνο σε εγκαίνια, δεν κάνει προεκλογικό· απλώς ξεναγεί τις… επόμενες γενιές στα μισοτελειωμένα έργα του σήμερα. Γι' αυτό και η κυβέρνησή του «τεντώνει» ακόμα και το καλεντάρι των εκδηλώσεων προκειμένου να εξυπηρετεί επικοινωνιακά τον ίδιο και μάλιστα την κατάλληλη για εκείνον περίοδο. Η οποία έτυχε να είναι… προεκλογική, έστω και πρόωρη.

Πολιτικός ασκητής σε θεία έκσταση

Αν ζούσε σήμερα ο James Freeman Clarke, ο Αμερικανός θεολόγος του 19ου αιώνα, που έγραψε την εμβληματική φράση «ο πολιτικάντης σκέφτεται τις επόμενες εκλογές, ο πολιτικός άνδρας τις επόμενες γενιές», θα υποκλινόταν στο μεγαλείο του ανδρός. Διότι ο Νίκος Χριστοδουλίδης δεν είναι απλώς ένας «πολιτικός άνδρας»· έχει περάσει πλέον σε άλλο, μεταφυσικό επίπεδο. Είναι ένας πολιτικός ασκητής σε κατάσταση θείας έκστασης.

Μόνο ως αποτέλεσμα αυτής της θείας έκστασης, όπου ο χρόνος χάνει την υλική του υπόσταση, μπορεί να εξηγηθεί το γεγονός ότι τον Νοέμβριο διοργάνωσε λαμπρή εκδήλωση για τα 100χρονα του Κυριάκου Μάτση, τα οποία συμπληρώθηκαν… τον προηγούμενο Γενάρη. Όταν βρίσκεσαι σε επικοινωνιακό νιρβάνα, δέκα μήνες πάνω, δέκα μήνες κάτω, δεν έχουν καμία σημασία. Ο χρόνος είναι μια ψευδαίσθηση.

Για τους σχολαστικούς της σημειολογίας, ο Κυριάκος Μάτσης γεννήθηκε τον Ιανουάριο του 1926. Η κυβέρνηση επέλεξε να το γιορτάσει τον Νοέμβριο του 2026. Κάποιοι κακοπροαίρετοι μίλησαν για καθυστέρηση δέκα μηνών. Εμείς οι ρομαντικοί, όμως, βλέπουμε απλώς έναν Πρόεδρο που αρνείται να υποταχθεί στους κανόνες του χρόνου. Όταν έχεις να μοιράσεις τόσες υποσχέσεις, τόσες παραχωρήσεις και να κόψεις τόσες κορδέλες, ο χρόνος είναι σχετικός. Μια κορδέλα τον Ιανουάριο, μια υπόσχεση τον Μάρτιο, μια επέτειος τον Νοέμβριο. Όλα χωράνε στο μεγάλο, αιώνιο κυβερνητικό power point.

Ιστορικές οι στιγμές που ζούμε

Η απόλυτη δικαίωση αυτού του πολιτικού αναχωρητισμού ήρθε τις προάλλες από την Πάφο. Εκεί, ο Πρόεδρος φόρεσε τα γυαλιά της εικονικής πραγματικότητας, έπιασε τα controllers και συμμετείχε σε ψηφιακή «μάχη». Οι εικόνες του Νίκου Χριστοδουλίδη να αμύνεται και να επιτίθεται σε έναν κόσμο που βλέπει μόνο ο ίδιος, δεν ήταν απλώς ένα ανάλαφρο βίντεο για τα δελτία ειδήσεων. Ήταν μια σπάνια στιγμή απόλυτης ειλικρίνειας.

Τι τυχεροί που είστε που έχετε έναν Πρόεδρο που όλα τα ξέρει και όλα τα αποκαλύπτει, δήλωνε ο Σπύρος Κυπριανού. Τι τυχεροί που είστε, λοιπόν, που ζείτε τέτοιες ιστορικές στιγμές. Και έχετε έναν Πρόεδρο που και υπεράνω είναι και ασκητής είναι και φιλόσοφος είναι. Ναι, φιλόσοφος. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης είναι ο Φιλόσοφος Βασιλιάς του Πλάτωνα στην ψηφιακή εποχή. Ένας άνθρωπος που απεχθάνεται τόσο πολύ τις εκλογές και την επίγεια δόξα, που αναγκάζεται να φοράει VR γυαλιά για να μην βλέπει την πεζή πραγματικότητα γύρω του. Σιχαίνεται τον προεκλογικό, αλλά η μοίρα τον καταδίκασε να κόβει κορδέλες. Και κυβερνά από καθήκον προς το μέλλον, κι ας τον κατηγορούν οι κακοήθεις. Να μου το θυμηθείτε, θα είναι ο πρώτος Πρόεδρος στην παγκόσμια ιστορία που θα επανεκλεγεί κατά λάθος, ενώ έψαχνε να βρει ποϋ τελειώνει ο δρόμος Πάφου-Πόλης.

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

8-11-1936

Νικηφόρως: Τα χθεσινά τηλεγραφήματα εξ όλων των σταθμών αναφέρουν ότι τα εθνικά στρατεύματα, υπό την ηγεσίαν του στρατηγού Φράνκο, εισήλθον χθες εις την ισπανικήν πρωτεύουσαν, καταλαβόντα το προάστειον Κάρθελ Μοντέλο και την περιοχήν όπου η πρότυπος ειρκτή. Τα εθνικά στρατεύματα μαχόμενα νικηφόρως προς τους αντιτάσσοντας απέλπιδα αντίστασιν αναρχοκομμουνιστάς της Μαδρίτης, προελαύνουν συνεχώς προς το κέντρον της πόλεως.

Θαλασσοταραχή: Ο Βασιλεύς της Βουλγαρίας Βόρις, επιβαίνων της θαλαμηγού του την οποίαν εκυβέρνα ο ίδιος, διέτρεξε σοβαρώτατον κίνδυνον λόγω της θαλασσοταραχής η οποία επεκράτει εις την Μαύρην Θάλασσαν. Επί τετράωρον η θαλαμηγός επάλαιε προς τα κύματα, ηναγκάσθη δε να εκπέμψη το σήμα κινδύνου. Ο Βασιλεύς Βόρις διατηρήσας την ψυχραιμίαν του, κατώρθωσε κυβερνών πάντοτε μόνος την θαλαμηγόν του, να φθάση εις τον λιμένα της Βάρνας.

Δεν λησμονεί: Η αλβανική κυβέρνησις παρητήθη. Ο ελληνικός πληθυσμός δεν λησμονεί ότι επί των ημερών της συνέβησαν οι διωγμοί του ομογενούς στοιχείου εις την βόρειον Ηπειρον. Ας ελπίσωμεν ήδη ότι η μεταβολή εις την σύνθεσιν της αλβανικής κυβερνήσεως, η οποία πρόκειται να πραγματοποιηθή θα έχη ως συνέπειαν και την αλλαγήν της τακτικής των αλβανικών αρχών έναντι των εν τη γείτονι συμπαγών ελληνικών πληθυσμών.

ΟΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / *Γράφει ο* **ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ**

ΔΔΟ και εικονική πραγματικότητα

Welcome to virtual reality.

Έρευνα του πανεπιστημίου Κύπρου δείχνει πως για πρώτη φορά η διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία συγκεντρώνει στην ελληνοκυπριακή πλευρά στήριξη περισσότερη από το ενιαίο κράτος και μάλιστα με το πολύ ψηλό ποσοστό του 75 τοις εκατό! Το 25 τοις εκατό που την απορρίπτει αντιστοιχεί σε μεγάλο βαθμό στα ποσοστά ΕΛΑΜ, ΕΔΕΚ και σε μικρότερο βαθμό ΔΗΚΟ και μερίδας συναγερμικών. Βέβαια, πόσοι μελέτησαν εις βάθος και αντιλαμβάνονται πλήρως τι ακριβώς σημαίνουν και τι προνοούν οι όροι ΔΔΟ και «ενιαίο κράτος» είναι άλλου παπά ευαγγέλιο και σίγουρα αυτοί ανήκουν σε μονοψήφιο ποσοστό του πληθυσμού, κοντά στο 1 τοις εκατό. Βλέπετε είμαστε όλοι πολιτικοί αναλυτές με διδακτορικό, αλλά του Facebook.

Σε κάθε περίπτωση, το 75 τοις εκατό υπέρ γίνεται εύκολα 75 τοις εκατό εναντίον (ακόμη και 76!) αν ο Πρόεδρος όταν ανακοινώσει το σχετικό σχέδιο ρίξει και λίγα δάκρυα. Τάσσο ζεις, εσύ μας οδηγείς! Το πού μας οδηγεί δεν έχει και τόση σημασία. Είμαστε στο χείλος του γκρεμού και χρειαζόμαστε έναν ηγέτη που θα μας πάρει ένα βήμα μπροστά. Με τον Νίκο! Κι ο νοών νοείτω.

Ο Βίκτωρας (συμβολικό όνομα που βγαίνει από το Victory, δηλαδή Νίκη, δηλαδή το σύμβολο στο λογότυπο του ΔΗΣΥ) μας είπε πως προσδοκάει θετικές εξελίξεις -ίσως και ανάσταση νεκρών- τη Δευτέρα! Και όχι, δεν αναφερόταν στη Δευτέρα Παρουσία αλλά στη Δευτέρα 9 Νοεμβρίου. Τώρα βέβαια, τι μπορεί να αποτελεί θετική εξέλιξη για τον Βίκτωρα και τι για τη συμπολίτευση -κυρίως το ΕΛΑΜ- είναι κάπως ασαφές. Και, όπως έλεγαν οι αρχαίοι ημών πρόγονοι, η αργία -και η ασάφεια- μήτηρ πάσης κακίας και πάσης μαλακίας.

Τα βίντεο στα οποία ο Χριστοδουλίδης παίζει -φορώντας τα σχετικά γυαλιά τρισδιάστατης απεικόνισης- σε προσομοίωση εικονικής πραγματικότητας έγιναν βάιραλ και ήταν απόλυτα λογικό. Σε αυτά βλέπουμε τον νεαρό Νίκο με άψογο στιλ να κατορθώνει εντυπωσιακά εικονικά κτυπήματα κατά αόρατου εχθρού, θυμίζοντας τον Μωχάμετ Άλι και τη θρυλική ατάκα «πέταξε σαν πεταλούδα, κέντρισε σαν μέλισσα»! Φήμες ότι μέσα από τα γυαλιά έβλεπε και γρονθοκοπούσε τον Αβέρωφ δεν έχουν επιβεβαιωθεί, αν και είναι μια μεγάλη πιθανότητα.

Ο Φούλης πάντως εδώ και λίγες μέρες έχει εξαφανιστεί από εκπομπές, πόντκαστ και γενικά τα σόσιαλ, ενώ και οι αναρτήσεις του είναι πιο σπάνιες. Ο λόγος είναι απλός και αφορά τη διαπίστωση του επιτελείου του πως η συμπεριφορά του απέναντι σε Αννίτα, Παμπορίδη και γενικά στον ΔΗΣΥ και τον κόσμο του είχε προκαλέσει έντονες αντιδράσεις και θα ήταν καλύτερα να αφήσει τις πυρκαγιές να καταλαγιάσουν. Ξεχάστε το «φωτιά στα κόκκινα», τώρα καίγεται το μπλε. Επίσης, υπενθυμίζω πως ο Αβέρωφ ακόμη δεν δεσμεύτηκε να στηρίξει Παμπορίδη σε περίπτωση που χάσει, αφήνοντας ορθάνοικτο το παράθυρο για να… λοξοδρομήσει αν έτσι τον βολεύει. Τα «δεν θα σας πληγώσω ποτέ», αν δεν είναι έμπρακτα, θυμίζουν περισσότερο «τα ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα».

14χρονοι έβαλαν φωτιά σε κάδο απορριμμάτων ώστε να μεταβεί εκεί η Αστυνομία και να μπορέσουν -κρυμμένοι- να πετροβολήσουν το αυτοκίνητό της, του οποίου τις ζημιές παρεμπιπτόντως πληρώνουμε όλοι εμείς. Από πού να το πιάσω τώρα αυτό; Είναι αυτοί οι νεαροί -σε ένα δυστυχώς καθόλου μεμονωμένο περιστατικό- το μέλλον αυτού του τόπου; Μήπως η ευθύνη βαραίνει πρώτιστα εμάς τους γονείς και τους «μεγάλους»; Πώς η Αστυνομία απαξιώθηκε σε τέτοιο βαθμό; Πού κατευθύνεται τελικά η κυπριακή κοινωνία; Πολλά και οδυνηρά τα ερωτήματα και δυστυχώς δεν έχω καμιά απάντηση. Χρειαζόμαστε επειγόντως reformat and restart.

Κλείνουμε με τα True, False or Possible της εβδομάδας. Το σαπιοκάραβο «Προμηθέας» μάς κοστίζει σχεδόν μισό εκατομμύριο τον μήνα για να βρίσκεται παρκαρισμένο στα στενά του Μαλάκκα. True. Η Αννίτα μετάνιωσε και για σκοπούς ενότητας κατεβαίνει ξανά υποψήφια. False. Ο Στεφάνου πιέζεται από Ομόνοια 29ης Μαΐου να στηρίξει Τζον Χριστοδούλου. Possible.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: Δημητρης Λοττιδης • *Διευθυντής:* Θανασης Φωτιου
Υπεύθυνος Ύλης: Αποστολος Κουρουπακης • *Υπεύθυνος Ατελιέ:* Παντελης Δαμιανου

Νικόλαου Σαριπόλου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: Αλεξης Παπαχελας • *Αναπληρωτής Διευθυντής:* Κωστης Φαφουτης • *Σύμβουλος έκδοσης:* Νοτης Παπαδοπουλος

ΚΥΠΕ

Οι δύο ηγέτες προσέρχονται αύριο το πρωί ενώπιον της προσωπικής απεσταλμένης του γ.γ. του ΟΗΕ, αλλά με τον τελικό λόγο για τη διεθνή διάσκεψη του Κυπριακού να κρατά μέχρι τέλους η Άγκυρα που επανέφερε διά του ΥΠΕΞ της τη λύση δύο κρατών. Φωτογραφία από τη συνάντηση των δύο ηγετών στις 27 Οκτωβρίου.

Τριμερής ναι, αλλά με λύση… δύο κρατών

Η Τουρκία διά του Φιντάν την Παρασκευή στα Κατεχόμενα έδωσε γραμμή στο Κυπριακό

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Ένας έμπειρος σχολιαστής των εξελίξεων του Κυπριακού σχολίαζε το απόγευμα της Παρασκευής προς την «Κ» πως όσες εξελίξεις δεν σημειώθηκαν τους τελευταίους έξι μήνες στην προσπάθεια του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για άρση του αδιεξόδου των συνομιλιών, πριν από τη λήξη της θητείας του Αντόνιο Γκουτέρες, μάλιστα, στα τέλη του μήνα, σημειώθηκαν, τελικά, μέσα σε 72 ώρες. Κι όντως, η πίεση που διπλωματικές πηγές αποδίδουν στον διεθνή οργανισμό διαμέσου της διπλωματίας του «πήγαινε-έλα» της Μαρίας-Άνχελα Ολγκίν, όχι μόνο κλείδωσαν την τριμερή συνάντηση των δύο ηγετών μαζί της αύριο στην οικία του επικεφαλής της ΟΥΝΦΙΚΥΠ στην Κύπρο ήδη από την περασμένη Πέμπτη, αλλά… κουβάλησαν και τον Τούρκο υπουργό Εξωτερικών, Χακάν Φιντάν, αυθημερόν στα Κατεχόμενα το απόγευμα της Παρασκευής. Η παρουσία του πολύπειρου, στο Κυπριακό, Φιντάν συνδέεται όχι μόνο με τις οδηγίες προς την τουρκοκυπριακή ηγεσία αλλά και με τη στάση αναμονής, τύπου «wait and see» της Τουρκίας, που ναι μεν δίνει το πράσινο φως για διάνοιξη νέων σημείων διέλευσης, αλλά και που επιδιώκει να διατηρήσει το διπλωματικό τέμπο των εξελίξεων του Κυπριακού όσο, αύριο, θα διαρκεί η συνάντηση Χριστοδουλίδη-Ολγκίν-Ερχιουρμαν επιμένοντας στη διάσταση των δύο κρατών.

Πρώτα τριμερής, μετά… τριμερής πάλι

Όταν η Μαρία Άνχελα Ολγκίν έβλεπε, εν μέσω αντιδράσεων μάλιστα από Προεδρικό και ελληνοκυπριακά κόμματα, τον Τούρκο πρέσβη, Αλί Μουράτ Μπατσερί, την περασμένη Τρίτη, ο ΟΗΕ είχε ήδη κινηθεί τόσο προς την κατεύθυνση του κλειδώματος της αυριανής «τριμερούς» των δύο ηγετών με την Ολγκίν όσο και σε σχέση με μιας μορφής τελεσίγραφου προς την Άγκυρα για οριστική απάντηση στο ζήτημα της διάνοιξης των οδοφραγμάτων, προαπαιτούμενου που έθεσε ο κ. Γκουτέρες δις, τόσο κατά την επίσκεψή του στην Κύπρο όσο και στη Νέα Υόρκη τον περασμένο Σεπτέμβριο. Η διαρροή του τουρκικού πρακτορείου ΑΝΚΑ την Πέμπτη ωστόσο για κλείδωμα της συμφωνίας-«πακέτο» για τη διάνοιξη 4 οδοφραγμάτων είχε… ουρά με αποδέκτες τόσο την ελληνοκυπριακή πλευρά όσο και τα Ηνωμένα Έθνη και τελικό μήνυμα το «ανακοινώστε τα 4 οδοφράγματα και την αποναρκοθέτηση αλλά αυτό δεν σημαίνει πως θα πάμε απαραίτητα σε διεθνή διάσκεψη για το Κυπριακό». Ο ΟΗΕ βέβαια κινήθηκε στη λογική πως αν η συνάντηση της Δευτέρας οδηγήσει σε ανακοινώσεις, τότε οι δύο ηγέτες θα μπορούσαν να δουν σε μια νέα τριμερή τον Αντόνιο Γκουτέρες, που ειρήσθω εν παρόδω βρίσκεται στην Ισπανία από την περασμένη Τετάρτη. Φυσικά, όπως αντιλαμβάνεται η «Κ», η απόσταση μεταξύ τριμερούς με τον Γκουτέρες που θα μετατραπεί σε άτυπη πενταμερή, τύπου «5+1» με ειδοποίηση από τον απερχόμενο Πορτογάλο επικεφαλής των Η.Ε. για συμμετοχή των υπουργών Εξωτερικών Ελλάδας, Τουρκίας και Ηνωμένου Βασιλείου θα κριθεί ως προς το αν περπατηθεί την υστάτη. Με καλά ενημερωμένες πηγές να αναφέρουν πως εκτός απροόπτου αύριο Δευτέρα οι δύο ηγέτες θα ανακοινώσουν τόσο την αποναρκοθέτηση όσο και τη διάνοιξη των σημείων Μιας Μηλιάς, Αθηένου-Πυροϊού-Αγλαντζιάς, Λουρουτζίνας-Λυμπιών και Κάμπου-Καραβοστασίου.

Το μήνυμα Φιντάν για δύο κράτη

Η παρουσία του Χακάν Φιντάν το απόγευμα της Παρασκευής στην Κύπρο όπου είδε διαδοχικά τον Τουρκοκύπριο ηγέτη Τουφάν Ερχιουρμαν αλλά και την ηγεσία της «ΤΔΒΚ» (λεγόμενο πρωθυπουργό, Ουνάλ Ουστέλ και λεγόμενο ΥΠΕΞ, Ταχσίν Ερτουγρούλογλου) έχει διττό χαρακτήρα, σύμφωνα με πηγές με καλή γνώση των εξελίξεων. Αφενός, ο Φιντάν έδωσε γραμμή για τα επόμενα βήματα της διαδικασίας, υπενθυμίζοντας προς την τουρκοκυπριακή ηγεσία τα όρια διαπραγμάτευσής της τόσο μεθοδολογικά όσο και σε σχέση με την τριμερή των δύο ηγετών αύριο. Ωστόσο, ο Φιντάν μετά το πέρας της επίσκεψής του επανέφερε τη ρητορική της λύσης δύο κρατών.

Την πεποίθηση ότι η πιο ρεαλιστική λύση στο Κυπριακό έγκειται στη συνύπαρξη δύο κρατών στο νησί και πως η αναγνώριση των εγγενών δικαιωμάτων του Τουρκοκυπριακού λαού –της κυρίαρχης ισότητας και του ισότιμου διεθνούς καθεστώτος του– αποτελεί πρωταρχική προϋπόθεση για μια δίκαιη και διαρκή λύση, εξέφρασε ο Τούρκος ΥΠΕΞ, Χακάν Φιντάν, με ανάρτησή του αργά το βράδυ της Παρασκευής στην πλατφόρμα Χ.

Ως «μητέρα πατρίδα και εγγυήτρια δύναμη, συνεχίζουμε να υποστηρίζουμε τους Τουρκοκύπριους αδελφούς και αδελφές μας να χτίσουν το δικό τους μέλλον με ελεύθερο, ασφαλή και ευημερούντα τρόπο». Τονίζουμε για άλλη μια φορά ότι η διεθνής κοινότητα πρέπει να λάβει υπόψη τις νόμιμες προσδοκίες των Τουρκοκυπρίων και τις υφιστάμενες πραγματικότητες στο νησί, πρόσθεσε. «Η Τουρκία, σύμφωνα με το όραμα που για άλλη μια φορά εξέφρασε ο Πρόεδρός μας στη Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ, θα συνεχίσει να υπερασπίζεται τα δικαιώματα και τα συμφέροντα του τουρκοκυπριακού λαού σε κάθε πλατφόρμα και να ενισχύει την αλληλεγγύη της με την ΤΔΒΚ σε όλους τους τομείς». Ο Χακάν Φιντάν ευχαρίστησε «τους Τουρκοκύπριους αδελφούς και αδελφές μας για τη θερμή φιλοξενία τους και τους συγχαίρω εκ των προτέρων για την 43η επέτειο από την ίδρυση της ΤΔΒΚ, την οποία θα τιμήσουμε στις 15 Νοεμβρίου».

Ο Φιντάν κινήθηκε και προεκλογικά σε σχέση με τις λεγόμενες εκλογές στα κατεχόμενα με την «κυβέρνηση» της τουρκοκυπριακής δεξιάς υπό το UBP να βρίσκεται υπό πίεση – με τις εξελίξεις για σκοπούς έξωθεν καλής μαρτυρίας ή και συνέχισης της «κανονικότητας του Κυπριακού» (νέα σημεία διέλευσης, κτλ.) χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν επιδιώκει το τρέχον στάτους κβο να μετακυλιστεί στον επόμενο ή επόμενη γ.γ. του ΟΗΕ χωρίς η ίδια να έχει επωμιστεί κόστος για μη-πραγματοποίηση μιας άτυπης διεθνούς διάσκεψης.

Ο Φιντάν κινήθηκε και προεκλογικά σε σχέση με τις λεγόμενες εκλογές στα κατεχόμενα με την «κυβέρνηση» της τουρκοκυπριακής δεξιάς υπό το UBP να βρίσκεται υπό πίεση – με τις εξελίξεις στο Κυπριακό να μην την ευνοούν.

Τακτικισμοί και blame-game

Από την έντονη σε επίπεδο διπλωματικού παρασκηνίου και κινητική ως προς την επιτάχυνση των εξελίξεων στο Κυπριακό περασμένη εβδομάδα δεν έλειψαν, σε καμία πλευρά, οι τακτικισμοί και το blame-game. Η ελληνοκυπριακή πλευρά, πέραν του να αντιδράσει σε τυπικό διπλωματικό επίπεδο για τη φωτογραφία της κ. Ολγκίν με τον Τούρκο πρέσβη στα κατεχόμενα, σε παραβίαση των σχετικών ψηφισμάτων του Σ.Α. του ΟΗΕ, έσπευσε να πλαισιώσει το κλείδωμα της τριμερούς που ανακοίνωσαν τα Ηνωμένα Έθνη ως προϊόν των προτάσεων Χριστοδουλίδη για βελτίωση της διαπραγμάτευσης για τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης. Θέση που έρχεται να «ισοφαρίσει» τη διαρροή Ερχιουρμαν, προ εβδομάδων, για το προφορικό ή γραπτό των 19 θέσεων της ελληνοκυπριακής πλευράς. Στον αντίποδα, η τουρκοκυπριακή πλευρά, υπό τον Ερχιουρμαν, δείχνει να κινείται μεταξύ του προεκλογικού για τις «εκλογές» στα κατεχόμενα και της ρεαλιστικής συνειδητοποίησης των ορίων που μπορεί, πραγματικά, να κινηθεί ο εκάστοτε Τουρκοκύπριος ηγέτης, πτυχή που δείχνει να επιβεβαιώνεται στην «Κ» ως το απαύγασμα της παράνομης επίσκεψης-εξπρές του Φιντάν το μεσημέρι της Παρασκευής. Από εκεί και πέρα, το γεγονός πως η Τουρκία θέλει κινητικότητα στο Κυπριακό, χωρίς αυτό να προϋποθέτει απαραίτητα επιστροφή στο τραπέζι του διαλόγου, δείχνει να απορρέει και από

- Την τρέχουσα γεωπολιτική συγκυρία διεθνώς και ευρωπαϊκά όπου τόσο οι εξελίξεις στην περιοχή, όσο και οι ευρωτουρκικές σχέσεις αλλά και η σχέση Άγκυρας-Ουάσιγκτον δεν αφήνουν σημαντικό περιθώριο διασύνδεσης του Κυπριακού ως ζητήματος με προοπτική επίλυσης μετά από κορύφωση της διαδικασίας που θα επέφερε σημαντικά γεωπολιτικά οφέλη ή ανταλλάγματα προς την Άγκυρα.
- Την έλλειψη εμπιστοσύνης της τουρκικής πλευράς προς την πλευρά Ερχιουρμαν.
- Την αντίληψη της Τουρκίας για έλεγχο των εξελίξεων στο Κυπριακό με τρόπο που είτε υπάρξει αδιέξοδο, είτε υπάρξει θετική πρόοδος θα ελαχιστοποιήσει, αντίστοιχα, το κόστος και θα μεγιστοποιήσει πιθανά διπλωματικά ανταλλάγματα.

Από εκεί και πέρα, το αν μετά τη Δευτέρα ο Ερχιουρμαν θα κάνει πίσω ως προς την a priori προσέγγισή του στο θέμα της αποδοχής της πολιτικής ισότητας ως προϋπόθεσης για την επιστροφή στο τραπέζι των συνομιλιών, μένει να φανεί από το τι είδους οδηγίες έλαβε από την Άγκυρα. Η εν λόγω θέση, που δεν γίνεται αποδεκτή από τη Λευκωσία, αποτελεί και την κόκκινη γραμμή της τελευταίας. Η επιμονή της Τουρκίας στο εν λόγω θέμα τεκμαίρει και το worst case scenario, όπου είτε καλέσει ο γ.γ. τους δύο ηγέτες για τριμερή είτε όχι, το ενδεχόμενο μιας διεθνούς διάσκεψης για το Κυπριακό θάβεται οριστικά για το 2026. Απαρατήρητες τέλος δεν περνάνε και οι αντανακλάσεις του Κυπριακού στο εσωτερικό επίπεδο, με τους κατοίκους της επαρχίας Τηλλυρίας να εκφράζουν εμφατικά την απογοήτευσή τους για το θέμα διάνοιξης σημείου διέλευσης στα Κόκκινα, αλλά και να κάνουν λόγο για αναντιστοιχία λόγων και πράξεων εκ μέρους της πλευράς Χριστοδουλίδη.

Και ο επίλογος

Η Ολγκίν μπορεί να πίεσε για την αυριανή συνάντηση των δύο ηγετών, ωστόσο οι ίδιες πηγές που σχολιάζουν τη συμπύκνωση των εξελίξεων τις τελευταίες 72 ώρες κάνουν λόγο στην «Κ» και για τον επίλογο της διαδικασίας. Η κα Ολγκίν ολοκληρώνει τη θητεία της στα τέλη του χρόνου και ήδη την περίοδο προ των εορτών, ο Αντόνιο Γκουτέρες θα βρίσκεται σε αφυπηρετική άδεια στη γενέτειρά του Πορτογαλία. Αυτό σηματοδοτεί πως μια συνάντηση των δύο ηγετών με τον γ.γ. του ΟΗΕ θα συμβεί εντός του Νοεμβρίου και μόνο αν η εξέλιξή της κριθεί ως θετική, αυτό θα μπορούσε να τη μετατρέψει στις αρχές Δεκεμβρίου σε άτυπη διάσκεψη τύπου «5+1». Ο επίλογος του Κυπριακού, με την τελευταία σύνθεσή του ως προς τους πρωταγωνιστές εκ μέρους του ΟΗΕ δεν θα γραφτεί. Έχει ήδη ξεκινήσει και γράφεται και βρίσκεται, μάλιστα, προς το τέλος του σχετικού κεφαλαίου. Συνεπώς, ακόμη και αν ώς το τέλος του χρόνου δεν σημειωθεί διεθνής διάσκεψη αυτό δεν αποτελεί, απαραίτητα, κακή είδηση για τον Αντόνιο Γκουτέρες, που θα μεταβιβάσει το άλυτο Κυπριακό στον διάδοχό του, τουλάχιστον με την αφετηρία νέων ΜΟΕ αλλά χωρίς να έχει αποτύχει πλήρως να κρατήσει ζωντανή τη διαδικασία άρσης του αδιεξόδου.

Πονοκέφαλος στη Λευκωσία από τον εναγκαλισμό Ε.Ε.-Άγκυρας

Αποκαλύπτουμε έγγραφο ΥΠΕΞ – Ανησυχία για δημιουργία στρατηγικών εξαρτήσεων της Ένωσης από την Τουρκία

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Ανησυχία προκαλεί στη Λευκωσία ο εναγκαλισμός Ε.Ε.-Τουρκίας σε ζητήματα άμυνας και ασφάλειας, όπως προκύπτει από εσωτερικό έγγραφο του ΥΠΕΞ, το οποίο διατυπώνει την άποψη ότι η ενωμένη Ευρώπη θα πρέπει να αποφύγει τη δημιουργία «νέων στρατηγικών εξαρτήσεων» από έναν περιφερειακό δρώντα, ο οποίος είναι «συνυφασμένος με τον αναθεωρητισμό». Το εσωτερικό έγγραφο του ΥΠΕΞ, του οποίου έλαβε γνώση η «Κ», εκφράζει ανησυχία ότι «θα ενταθούν οι πιέσεις για μια πιο πραγματιστική προσέγγιση έναντι της Άγκυρας» προκειμένου να συμμετάσχει σε νέες ευρωπαϊκές αμυντικές πρωτοβουλίες και χρηματοδοτικά εργαλεία, περιλαμβανομένου του SAFE.

Κάτι που τείνει να υλοποιηθεί με τις σκέψεις συμπερίληψης της Τουρκίας στο υπό συζήτηση «Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας», με τη στήριξη ισχυρών κρατών-μελών, περιλαμβανομένων της Γερμανίας και της Ιταλίας αλλά και των Βρυξελλών. Ενώ, δεν είναι προφανώς τυχαίο ότι στην ετήσια έκθεση προόδου της Τουρκίας, που εξέδωσε η Κομισιόν στις 4 Νοεμβρίου, φρόντισε να υπενθυμίσει ότι η Άγκυρα διαθέτει «τον δεύτερο μεγαλύτερο στρατό στο ΝΑΤΟ». Παράλληλα, έπλεξε το εγκώμιο της τουρκικής αμυντικής βιομηχανίας, ως «σημαντικού προμηθευτή οπλικών συστημάτων», σημειώνοντας ότι τουρκικές οντότητες που είναι εγκατεστημένες στην Ε.Ε. μπορούν να είναι επιλέξιμες υπό προϋποθέσεις για χρηματοδότηση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Ταμείου Άμυνας (EDF) και του Ευρωπαϊκού Προγράμματος Αμυντικής Βιομηχανίας (EDIP), ακόμη κι αν ελέγχονται από την ίδια την Τουρκία. Οι προϋποθέσεις αυτές θεωρούνται μάλιστα πολύ εύκολο να εκπληρωθούν, καθώς απαιτείται η απλή παροχή εγγυήσεων από το κράτος-μέλος στο οποίο οι τουρκικές αμυντικές βιομηχανίες είναι εγκατεστημένες. Και το οποίο κράτος-μέλος θα έχει κάθε λόγο, κυρίως οικονομικό, να τις παράσχει προς την Κομισιόν, κάτι που έχει ήδη γίνει σε τρεις περιπτώσεις.

Η εικόνα που ευκρινώς σχηματίζεται στην Ε.Ε., σε συνδυασμό με το «καμπανάκι» του εσωτερικού εγγράφου του ΥΠΕΞ, δεν συνάδουν προφανώς με τις πολιτικές θέσεις που διατυπώνει η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, η οποία θεωρεί ότι έχει αποκλείσει τη συμμετοχή της Τουρκίας σε ευρωπαϊκά αμυντικά προγράμματα. Παρά το γεγονός ότι μεγάλες τουρκικές αμυντικές βιομηχανίες, περιλαμβανομένης και της εταιρείας Baykar, που ανήκει στον γαμπρό του Ταγίπ Ερντογάν, δύναται να συμμετέχουν σε ευρωπαϊκά προγράμματα, περιλαμβανομένου του SAFE, μέσω κοινοπραξιών που έχουν συστήσει σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, ενώ ισχυρά κράτη-μέλη της Ε.Ε., όπως η Γερμανία και η Ιταλία, με τη σύμπραξη και της Κομισιόν, ασκούν πιέσεις και για κρατική επίσημη συμμετοχή της Τουρκίας στη νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας.

ΚΥΠΕ

Το εσωτερικό έγγραφο του ΥΠΕΞ εκφράζει ανησυχία ότι «θα ενταθούν οι πιέσεις (σ.σ. στην Ε.Ε.) υπέρ μιας περισσότερο πραγματιστικής προσέγγισης της Άγκυρας και υπέρ της συμμετοχής της στις νέες ευρωπαϊκές αμυντικές πρωτοβουλίες και χρηματοδοτικά εργαλεία, όπως το SAFE».

Αντίθετα λοιπόν με το αφήγημα της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, το υπουργείο Εξωτερικών υπογραμμίζει τα εξής στο εσωτερικό του έγγραφο: «Η στάση του προέδρου Τραμπ (σ.σ. στην πρόσφατη Σύνοδο Κορυφής του ΝΑΤΟ στην Άγκυρα, όπου έπλεξε το εγκώμιο του Ερντογάν), σε συνδυασμό με τη διαφαινόμενη απεμπλοκή της αμερικανικής στρατηγικής παρουσίας στην Ευρώπη, σε μια περίοδο αυξανόμενων αμυντικών αναγκών και εντεινόμενων ανησυχιών για τη ρωσική απειλή, οδηγεί ορισμένους εταίρους (σ.σ. στην Ε.Ε.) στην ανάδειξη της Τουρκίας ως ιδιαίτερα σημαντικού παράγοντα για την ευρωπαϊκή άμυνα και ασφάλεια».

Η πραγματικότητα πάντως είναι ακόμη πιο ανησυχητική, καθώς οι εταίροι της Κύπρου στην Ε.Ε. που βλέπουν την Τουρκία να υποκαθιστά τις ΗΠΑ στην ευρωπαϊκή ομπρέλα άμυνας και ασφάλειας δεν είναι «ορισμένοι» με την ποσοτική έννοια που αναφέρει το ΥΠΕΞ, αλλά αποτελούν τη μεγάλη πλειοψηφία στην Ε.Ε. Άλλωστε, η Γερμανία έστειλε εδώ και καιρό στην Τουρκία τον αρχηγό των γερμανικών ενόπλων δυνάμεων Carsten Breuer, ενώ προχωρά στη συμπαραγωγή πυρομαχικών/βλημάτων πυροβολικού, διαμετρήματος 155 χιλιοστών, με συμμετοχή και της τουρκικής εταιρείας Repkon. Ενώ η Ιταλία, της Τζόρτζια Μελόνι, ήταν αυτή που άνοιξε κυριολεκτικά τις πόρτες της εμπλοκής τουρκικών αμυντικών εταιρειών στο SAFE, μέσω συμπαραγωγών και κοινοπραξιών σε ιταλικό έδαφος. Στην όλη εξίσωση των ισχυρών χωρών που ποντάρουν στην Τουρκία, περιλαμβάνεται η Ισπανία, ενώ θα πρέπει να συνυπολογιστούν και τα πρόσφατα ανοίγματα του Παρισιού προς την Άγκυρα, για ζητήματα αμυντικής συνεργασίας, καθώς η κυβέρνηση Ερντογάν ενδιαφέρεται διακαώς για αγορά και συμπαραγωγή των γαλλοϊταλικών συστημάτων αεράμυνας SAMP/T (ενδεχομένως για την αναβαθμισμένη/εξελιγμένη του μορφή, NG). Το θέμα ανέδειξαν οι Reuters, με τον Εμανουέλ Μακρόν να επιβεβαιώνει ότι υπάρχει εν εξελίξει «τεχνική εργασία» Γαλλίας-Ιταλίας-Τουρκίας για το SAMP/T.

Σε κάθε περίπτωση, το κυπριακό ΥΠΕΞ, καταγράφοντας την τάση που επικρατεί στους κόλπους της Ε.Ε., φαίνεται να καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «υπό το πρίσμα αυτό, εκτιμάται ότι θα ενταθούν οι πιέσεις υπέρ μιας περισσότερο πραγματιστικής προσέγγισης της Άγκυρας και υπέρ της συμμετοχής της στις νέες ευρωπαϊκές αμυντικές πρωτοβουλίες και χρηματοδοτικά εργαλεία, όπως το SAFE».

Στο εσωτερικό του έγγραφο, το ΥΠΕΞ διατυπώνει τη θέση ότι «είναι επιβεβλημένη μια προσεκτική προσέγγιση της Δύσης, έναντι μιας Τουρκίας, η οποία έχει γεωπολιτικές βλέψεις που δεν ταυτίζονται με τις δυτικές επιδιώξεις, αρχές ή αξίες. Παράλληλα», όπως αναφέρει το ΥΠΕΞ, «η Ε.Ε. οφείλει να αποφύγει τη δημιουργία νέων στρατηγικών εξαρτήσεων και ειδικά με έναν περιφερειακό δρώντα στην περιοχή, συνυφασμένο με τον αναθεωρητισμό, την επεκτατική πολιτική και τις συνεχείς παραβιάσεις έναντι της κυριαρχίας και των κυριαρχικών δικαιωμάτων των κρατών-μελών της. Μια τέτοια εξέλιξη, αναπόφευκτα θα ενδυναμώσει έναν παράγοντα αστάθειας, του οποίου η επιρροή θα είναι ολοένα δυσκολότερο να περιοριστεί», σημειώνει το ΥΠΕΞ, διατυπώνοντας ανησυχία για τις διαφαινόμενες εξελίξεις.

Η άμυνα της Λευκωσίας

Στο σκηνικό ενίσχυσης των ευρωτουρκικών σχέσεων σε ζητήματα άμυνας και ασφάλειας, η Λευκωσία προτάσσει το διεθνές δίκαιο, που όμως δεν αποτελεί πλέον το «φόρτε» της Ε.Ε., η οποία κλείνει τα μάτια σε μια σειρά από κατάφωρες παραβιάσεις του.

Αυτό πάντως δεν εμποδίζει τη Λευκωσία να το επικαλείται, όπως προκύπτει και μέσα από το εσωτερικό έγγραφο του ΥΠΕΞ. Στο πλαίσιο αυτό, το ΥΠΕΞ επισημαίνει ότι «καθίσταται αναγκαία η συστηματική ανάδειξη, σε όλα τα σχετικά ευρωπαϊκά και διεθνή φόρα, της πάγιας θέσης ότι η εμβάθυνση της συνεργασίας με την Τουρκία δεν μπορεί να αποσυνδέεται από την πλήρη συμμόρφωσή της με το διεθνές δίκαιο, το ενωσιακό κεκτημένο και τις χωρίς διακρίσεις υποχρεώσεις που απορρέουν από την ιδιότητά της ως υποψήφιας προς ένταξη χώρας και συμμάχου του ΝΑΤΟ». Το ΥΠΕΞ προσθέτει δε ότι «η στρατηγική σημασία μιας χώρας δεν θα πρέπει να συνεπάγεται άνευ όρων παραχωρήσεις, ούτε να υποκαθιστά την ανάγκη για συνέπεια, προβλεψιμότητα και σεβασμό των θεμελιωδών αρχών που διέπουν τη διεθνή έννομη τάξη». Εν κατακλείδι, το ΥΠΕΞ υπογραμμίζει ότι «η ενίσχυση της ευρωπαϊκής άμυνας, θα πρέπει να βασίζεται σε συνεργασίες που διασφαλίζουν τόσο την επιχειρησιακή ετοιμότητα, όσο και τον σεβασμό του διεθνούς δικαίου, της κυριαρχίας των κρατών και της συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του ΝΑΤΟ».

Η εικόνα που ευκρινώς σχηματίζεται στην Ε.Ε., σε συνδυασμό με το «καμπανάκι» του εσωτερικού εγγράφου του ΥΠΕΞ, δεν συνάδουν προφανώς με τις πολιτικές θέσεις που διατυπώνει η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, η οποία θεωρεί ότι έχει αποκλείσει τη συμμετοχή της Τουρκίας σε ευρωπαϊκά αμυντικά προγράμματα.

Η Ε.Ε. βλέπει την Τουρκία στο «Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας»

Η ανησυχία της Λευκωσίας για τον εναγκαλισμό Ε.Ε.-Άγκυρας και σε ζητήματα άμυνας και ασφάλειας, όπως συνάγεται μέσα από το εσωτερικό έγγραφο του ΥΠΕΞ (16 Ιουλίου), καθίσταται ακόμη πιο επίκαιρη, υπό το φως της πρόσφατης έκθεσης της Κομισιόν (4 Νοεμβρίου), αλλά και της προσπάθειας των Βρυξελλών να οικοδομήσουν ένα «Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας», με τη συμμετοχή και της Τουρκίας. Η πρόεδρος της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, στην πρόσφατη ομιλία της για την Κατάσταση στην Ευρώπη (16 Σεπτεμβρίου), άνοιξε πόρτα και σε τρίτες χώρες, ενώ ο αρμόδιος επίτροπος Άντριους Κουμπίλιους είχε υπογραμμίσει ότι «ίσως και η Τουρκία (may be Turkey)» να αποτελέσει μέρος της εγκαθίδρυσης της «Ευρωπαϊκής Αμυντικής Ένωσης (European Defence Union)».

Η τοποθέτηση της Κομισιόν είναι «απολύτως συμβατή» με τις θέσεις της Γερμανίας που επενδύει στην Τουρκία και θεωρεί ότι η χώρα είναι σε θέση να υποκαταστήσει την εν μέρει αποστασιοποίηση των ΗΠΑ από την ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας, ως επίσης και της Ιταλίας, η οποία πρωτοστατεί στις ευρωτουρκικές αμυντικές κοινοπραξίες, οι οποίες «επέτρεψαν την κατ' εξαίρεση» συμμετοχή τουρκικών εταιρειών στο κοινό αμυντικό πρόγραμμα SAFE, της Ε.Ε.

Σε κάθε περίπτωση, το νέο υπό συζήτηση «Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας» επιδιώκεται να λειτουργεί ως μια πλατφόρμα συντονισμού σε περιπτώσεις απειλών και υβριδικών επιθέσεων στην ευρωπαϊκή επικράτεια, χωρίς να υπερβαίνει την «Αρχή της Συμπληρωματικότητας» έναντι του ΝΑΤΟ, το οποίο θα διατηρήσει τον πρώτο και τον τελευταίο λόγο σε περιπτώσεις πολεμικών συρράξεων. Είναι σημαντικό να ειπωθεί ότι οι Βρυξέλλες έχουν ήδη κάνει την «απαραίτητη προεργασία» για το «Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας» και προκρίνουν την εγκαθίδρυση ενός μηχανισμού διαφορετικών ταχυτήτων, σε διακυβερνητικό επίπεδο, χωρίς δηλαδή να παρέχεται η δυνατότητα άσκησης βέτο στα κράτη-μέλη. Την ίδια ώρα δεν αποκλείονται κάποιες παραλλαγές ή/και ο εμπλουτισμός της όλης προσπάθειας με άλλες ιδέες:

• **Σύμφωνα** με τον σχεδιασμό του επιτρόπου Κουμπίλιους, το «Συμβούλιο Ευρωπαϊκής Ασφάλειας» θα έχει πέντε μόνιμα μέλη: Γερμανία, Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία και Πολωνία, δηλαδή τα μεγαλύτερα και ισχυρότερα κράτη του κλαμπ. Παράλληλα, θα συμμετάσχουν εκ περιτροπής τρία ακόμη κράτη-μέλη, στα οποία θα περιλαμβάνεται και η εκάστοτε προεδρία του Συμβουλίου Ε.Ε., ως επίσης και οι επικεφαλής της Κομισιόν και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Όπως γίνεται αντιληπτό, τα οκτώ κράτη-μέλη που θα συμμετάσχουν στο βασικό σχήμα θα λαμβάνουν αποφάσεις για το σύνολο των «27» της Ε.Ε., αφήνοντας εκτός παιχνιδιού «19» κράτη-μέλη, περιλαμβανομένης και της Κύπρου. Οι ιδέες αυτές «θα μπορούσαν ενδεχομένως να αναπροσαρμοστούν και να διαφοροποιηθούν», ανέφερε κοινοτική πηγή στην «Κ», αφήνοντας όμως να εννοηθεί ότι δεν ευνοούνται ριζικές αλλαγές στον σχεδιασμό της Κομισιόν.

• **Στην περίπτωση** που η Ε.Ε. θα βρεθεί αντιμέτωπη με τη διαχείριση και αντιμετώπιση μείζονων γεωπολιτικών κρίσεων, το βασικό σχήμα του «Συμβουλίου Ευρωπαϊκής Ασφάλειας» θα υπερβεί τα σύνορα της ευρωπαϊκής επικράτειας και όπως εξήγησε ο αρμόδιος επίτροπος, σε αυτό θα μπορούσαν να συμμετάσχουν το Ηνωμένο Βασίλειο, η Νορβηγία, η Ουκρανία, «ίσως η Τουρκία» και «ίσως ο Καναδάς».

Όπως δε φρόντισε να διαμηνύσει η πρόεδρος της Κομισιόν, το νέο υπό συζήτηση ευρωπαϊκό μέσο «θα είναι πλήρως ευθυγραμμισμένο με το ΝΑΤΟ», καθώς δεν θα εκτείνει τη δράση του στην αντιμετώπιση ένοπλων επιθέσεων, αλλά θα αποτελεί ένα «εγχειρίδιο» για την αντιμετώπιση υβριδικών απειλών.

Μια νέα εποχή στην αμυντική συνεργασία Κύπρου και Ελλάδας έχουν ανοίξει τα νέα δεδομένα στην Ανατολική Μεσόγειο, που σε κάποιες περιπτώσεις ξεπερνούν κατά πολύ και την περίοδο του Δόγματος του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου.

ΚΥΠΕ

Η σύζευξη Κύπρου - Ελλάδας στον αμυντικό τομέα

Οι κοινοί βηματισμοί των δύο χωρών, από το δόγμα του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου ώς τη «μόνιμη» παρουσία F16 και φρεγάτας

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Η ενιαία στρατηγική άμυνα Κύπρου και Ελλάδας είναι ένα θέμα που μετά την τραυματική εμπειρία του 1974 πέρασε από συμπληγάδες πέτρες. Το αίσθημα ανασφάλειας που προκάλεσε και προκαλεί η κατάληψη του 36,2% του βορείου τμήματος της Κύπρου, καθώς και η παρουσία 40 χιλιάδων Τούρκων στρατιωτών στο κατεχόμενο κομμάτι, οδήγησαν στα πρώτα δειλά βήματα μιας κοινής στρατηγικής άμυνας των δυο χωρών. Μια απόφαση που επίσης πέρασε από συμπληγάδες πέτρες καταγράφοντας πότε ανοδική και πότε καθοδική πορεία μέχρι να περιπέσει σε μια παρατεταμένη χειμερία νάρκη προς τα τέλη του 2009. Τριάντα έξι χρόνια μετά την απόφαση Αθηνών και Λευκωσίας να εξαγγείλουν την κοινή αμυντική ομπρέλα από τον Έβρο, το Αιγαίο έως και την Κύπρο, τα βήματα που έχουν γίνει ξεπερνούν κατά πολύ ακόμα και το Δόγμα του Ενιαίου Αμυντικού Χώρου, την πλέον παραγωγική περίοδο (1995-2000) στις αμυντικές σχέσεις των δυο χωρών. Την «εγκατάλειψη» του ΔΕΑΧ ως προσδιορισμού του πλαισίου συνεργασίας των δύο χωρών διαδέχθηκε η «Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία Ελλάδας-Κύπρου» του 2009 που διατήρησε μέχρι το 2020 την αμυντική συνεργασία των δυο χωρών σε υποτυπώδη επίπεδα. Μοναδική εξαίρεση των πολιτικών αποφάσεων που λήφθηκαν ήταν η στάση που τηρήθηκε σε στρατιωτικό επίπεδο, όπου η συνεργασία των επιτελείων συνεχίστηκε με τρανταχτό παράδειγμα την ανταλλαγή πληροφοριών αεράμυνας στην περιοχή της ανατολικής Μεσογείου. Σήμερα οι αμυντικές σχέσεις Κύπρου-Ελλάδας, αν και ξεκινούν από διαφορετική αφετηρία, βρίσκονται στο καλύτερο σημείο τους, κάνοντας πράξη τα όσα οραματίστηκαν το 1995 οι πρωτεργάτες την κοινής αμυντικής θωράκισης Γλαύκος Κληρίδης και Ανδρέας Παπανδρέου. Όπως είπε ο επίτιμος αρχηγός ΓΕΕΘΑ Κωνσταντίνος Φλώρος στην «Κ», τα εξοπλιστικά των Ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων έφεραν την Κύπρο πιο κοντά στην Ελλάδα.

> *Οι σχέσεις στον αμυντικό τομέα των δύο χωρών, σύμφωνα με τον Κωνσταντίνο Φλώρο, εισήλθαν σε νέα φάση το 2020 με το εξοπλιστικό πρόγραμμα της Ελλάδας, που στον σχεδιασμό του έλαβαν υπόψη την ανατολική Μεσόγειο και την ενίσχυση της ασφάλειας της Κύπρου.*

Τα F16 και η φρεγάτα

Στις 3 Μαρτίου η Ελλάδα μέσω του Κυβερνητικού Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας (ΚΥΣΕΑ) αποφάσισε για πρώτη φορά μετά την αποχώρηση της Μεραρχίας τον Δεκέμβριο του 1967 να αποστείλει στρατιωτικές δυνάμεις προς ενίσχυση της ασφάλειας της Κυπριακής Δημοκρατίας μετά τις ιρανικές επιθέσεις στην περιοχή. Το υπουργείο Εθνικής Άμυνας, υλοποιώντας την απόφαση σε μια συμβολική κίνηση, έστειλε στην Κύπρο το τελευταίο απόκτημα του Πολεμικού Ναυτικού την FDI «Κίμων», καθώς και δύο ζεύγη μαχητικών F-16 Viper που από τότε σταθμεύουν «μόνιμα» στην Κύπρο. Η παρουσία των ελληνικών πολεμικών μέσων, όπως διευκρίνιζαν στρατιωτικές πηγές, είναι αποτέλεσμα άτυπης συμφωνίας Λευκωσίας και Αθήνας. Οκτώ μήνες από την άφιξή τους τα μαχητικά και η φρεγάτα συνεχίζουν να έχουν καθημερινή δραστηριότητα στην ευρύτερη περιοχή της Κύπρου, χωρίς να μπορεί να προσδιοριστεί χρονικά η επιστροφή τους στην Ελλάδα. Τα ελληνικά πολεμικά μέσα είχαν συμμετοχή στους εορτασμούς για την Ημέρα Ανεξαρτησίας της Κυπριακής Δημοκρατίας, καθώς και σε εκπαιδευτικές δραστηριότητες της Ε.Φ. Η μακρόχρονη παρουσία αεροπορικών και ναυτικών μέσων στην Κύπρο δεν σημειώθηκε ούτε την περίοδο που το ΔΕΑΧ βρισκόταν σε παρατεταμένη άνοιξη όπου τα ελληνικά πολεμικά αεροσκάφη που συμμετείχαν, τότε, σε κοινές εκπαιδευτικές δραστηριότητες, εκτελούσαν την αποστολή τους και επέστρεφαν στις βάσεις τους.

Εξοπλιστικά και Κύπρος

Πολύ πριν από την άφιξη στην Κύπρο των τεσσάρων F16 και της φρεγάτας, στο ελληνικό πεντάγωνο πίσω από κάποια εξοπλιστικά προγράμματα υπήρχε και το κυπριακό αποτύπωμα. Η αρχή έγινε με την επέκταση του επιχειρησιακού εύρους δράσης των μαχητικών αεροσκαφών F16. Η περιορισμένη αυτονομία των μαχητικών οδήγησε σε μερική αναβάθμισή τους, με την προσθήκη δεξαμενών καυσίμων προκειμένου να είναι σε θέση να επιχειρούν έως την ανατολική Μεσόγειο χωρίς να απαιτείται ανεφοδιασμός καυσίμων. Η επιλογή αγοράς στη συνέχεια του γαλλικού Dassault Rafale, πέραν του ότι ανέβασε την Πολεμική Αεροπορία σε αεροσκάφη 4,5ης+ γενιάς, η αυτονομία του στα 1.800+ χλμ. αύξησε το επιχειρησιακό της πεδίο στην ευρύτερη περιοχή. Τελευταία χαρακτηριστική περίπτωση από την οποία προκύπτει ότι υπάρχει κοινός σχεδιασμός ή λαμβάνονται υπόψη και οι ανάγκες στην ανατολική Μεσόγειο είναι η συμφωνία για αγορά 3+3 μεταγωγικών αεροσκαφών KC-390 Millennium Embraer, τα οποία μπορούν να εκτελέσουν και αποστολές εναέριου ανεφοδιασμού μαχητικών αεροσκαφών και ελικοπτέρων. Μέσο, το οποίο θα τερματίσει τους όποιους περιορισμούς των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των πολεμικών μέσων της Ελλάδας, με τον ΥΠΕΘΑ Νίκο Δένδια να αναφέρει με νόημα: Αν η Ελλάδα είχε αεροσκάφη ανεφοδιασμού στον αέρα των μαχητικών αεροσκαφών μας, η εισβολή στην Κύπρο το 1974 δεν θα μπορούσε να είχε συμβεί και δεν θα μπορούσε να είχε διατηρηθεί το προγεφύρωμα της εισβολής. Στην ίδια λογική εντάσσεται και η απόφαση για απόκτηση τεσσάρων γαλλικών FDI, ναυτικό μέσο που επιτρέπει στο ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό να έχει παρουσία και στην ανατολική Μεσόγειο καλύπτοντας έτσι και την Κυπριακή Δημοκρατία.

Ε.Φ. και εξοπλιστικά

Σε τροχιά κοινού βηματισμού φαίνεται ότι κινούνται και οι σχεδιασμοί για τα εξοπλιστικά της Ε.Φ. Μια τέτοια περίπτωση είναι η ενίσχυση της κυπριακής αεράμυνας με το ισραηλινό αντιαεροπορικό σύστημα BARAK MX. Η Ε.Φ. έχει παραλάβει ήδη μια συστοιχία και ετοιμάζεται να παραλάβει και δεύτερη. Η προσθήκη του ισραηλινού μέσου στο αντιαεροπορικό σύστημα προστασίας στην ουσία θα αποτελέσει έναν κρίκο της αντιαεροπορικής αλυσίδας που έχει σχεδιαστεί να στηθεί από το Αιγαίο έως την Ανατολική Μεσόγειο, εξυπηρετώντας πλήρως τη διαλειτουργικότητα των κυπριακών και ελλαδικών αντιαεροπορικών συστημάτων. Στη λογική σύζευξης Κύπρου-Ελλάδας στον τομέα της άμυνας συγκαταλέγονται και άλλα εξοπλιστικά προγράμματα της Ε.Φ., από τον ατομικό εξοπλισμό των εθνοφρουρών, την αγορά αρμάτων μάχης καθώς και την τεχνική υποστήριξη για αναβάθμιση της ναυτικής Βάσης στο Μαρί.

Ο δυτικός προσανατολισμός και ο μανδύας της Ε.Ε.

Η εξαγγελία της κοινής στρατηγικής άμυνας Κύπρου και Ελλάδας το 1995, πέρα από την ικανοποίηση του λαϊκού αισθήματος, είχε προκαλέσει διεθνείς αντιδράσεις και επικρίσεις ότι επιχειρείται στρατιωτικοποίηση του κυπριακού προβλήματος. Αντιδράσεις που συνέβαλαν στη σταδιακή εξασθένιση και κατάργησή του στη συνέχεια ως κομμάτι των διμερών σχέσεων Κύπρου-Ελλάδας. Η ένταξη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Ε.Ε., η αλλαγή κατεύθυνσης της Κύπρου προς δυσμάς καθώς και η επέκταση ενδιαφέροντος της ελληνικής διπλωματίας στην ανατολική Μεσόγειο μέσω των τριμερών σχημάτων συνεργασίας, διαφοροποίησαν τα δεδομένα στη συνεργασία των δυο χωρών. Χωρίς να γίνεται επίκληση του ΔΕΑΧ οι σχέσεις Κύπρου-Ελλάδας καλύπτονται από τη συμμετοχή των δυο χωρών στην Ε.Ε., με χαρακτηριστική περίπτωση την αντίδραση άλλων κρατών-μελών της Ε.Ε. να συνδράμουν στην ασφάλεια της Κυπριακής Δημοκρατίας μετά την απόφαση της Αθήνας να αποστείλει πολεμικά μέσα στην Κύπρο. Θετικό αποτύπωμα στο νέο πλαίσιο στρατηγικής συνεργασίας έχουν και οι διπλωματικές κινήσεις που έγιναν από το 2013 και μετά, που έθεσαν στον γεωστρατηγικό πυρήνα της ανατολικής Μεσογείου Κύπρο και Ελλάδα, με τη Λευκωσία να ανοίγει τη βεντάλια των στρατηγικών συνεργασιών και σε άλλες χώρες της Ε.Ε., αλλά και τις ΗΠΑ.

ΔΗΚΟ

Ψάχνει τον δρόμο του για το ’28

Σε κρίσιμο σταυροδρόμι ο μεγαλύτερος εταίρος της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να είναι ο ίδιος υποψήφιος – ο πρώτος που έχει λόγους να «ρίξει άκυρο» στον Νίκο Χριστοδουλίδη. Ωστόσο, αντιλαμβάνεται το ρίσκο μιας τέτοιας απόφασης για το ΔΗΚΟ και το γεγονός ότι πιθανώς να το αφήσει εκτός λήψης αποφάσεων για την επόμενη πενταετία, κάτι που δεν θα λειτουργήσει προς όφελος της παραπέρα πορείας του.

ΚΥΠΕ

Σε ό,τι αφορά τα μεγάλα ζητήματα, όπως η διαχείριση του Κυπριακού και οι πολιτικές τις οποίες ακολουθεί ο Νίκος Χριστοδουλίδης, δεν φαίνεται να υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές. Γι’ αυτό με δυσκολία θα αιτιολογηθεί απόφαση ΔΗΚΟ για απόσυρση στήριξής του στη δεύτερη πενταετία, εκτός και αν το κόμμα κατέβει με δικό του υποψήφιο.

Η συνεργασία με την Ακροδεξιά δύσκολα μπορεί να περάσει στους ψηφοφόρους του ΔΗΚΟ. Ακόμη δυσκολότερο είναι να πειστούν πως το πρόγραμμα διακυβέρνησης της νέας πενταετίας θα διεμβολιστεί με θέσεις και προτάσεις του ΕΛΑΜ, αν αναλογιστεί κανείς και τα ποσοστά που έλαβε στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές (10,9%), τα οποία το κατέταξαν στην τρίτη θέση.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Προσπάθεια να βελτιωθούν οι σχέσεις με τον Λόφο καταβάλλει αυτή την ώρα το ΔΗΚΟ. Το κόμμα, ωστόσο, αντιλαμβάνεται πως τα περιθώρια επιλογών ενόψει προεδρικών είναι περιορισμένα. Μπορεί οι σχέσεις Νικόλα Παπαδόπουλου και Νίκου Χριστοδουλίδη να απέχουν κατά πολύ από τον Μάιο του ’23, όταν στο καταστατικό συνέδριο του ΔΗΚΟ ο πρόεδρος του κόμματος είπε: «Φίλε Νίκο, εάν δεν έβαζες υποψηφιότητα σε αυτές τις εκλογές, θα έπρεπε να σε είχαμε εφεύρει, γιατί είσαι ο Πρόεδρος που χρειάζεται αυτή τη στιγμή ο τόπος». Ωστόσο, οι δύο τους συναντώνται πλέον σε τακτά χρονικά διαστήματα και ανταλλάσσουν απόψεις επί σειρά ζητημάτων που απασχολούν τον τόπο.

Βέβαια, η αποκατάσταση των σχέσεων δεν είναι εύκολη. Ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης επί το πλείστον δεν κινήθηκε έχοντας ως γνώμονα ότι το ΔΗΚΟ είναι το μεγαλύτερο κόμμα που τον στήριξε στις προεδρικές, αφήνοντάς το ουσιαστικά έξω από μεγάλες αποφάσεις, με τα πλείστα στελέχη του να ενημερώνονται για κυβερνητικά ζητήματα από τα μέσα ενημέρωσης.

Κλειστές πόρτες βρίσκουν δηκοϊκά στελέχη και σε ορισμένα Υπουργεία, ενώ κάκιστες είναι και οι σχέσεις με τον υπουργό Οικονομικών. Αν και υπάρχει η αντίληψη πως στις πλείστες των περιπτώσεων καλείται να παίξει τον ρόλο του «κακού», μιας και ο «καλός» Νίκος Χριστοδουλίδης δεσμεύεται σχεδόν καθημερινά για την υλοποίηση έργων και την αποδέσμευση κονδυλίων για τη στήριξη ομάδων του πληθυσμού – ενέργειες στις οποίες κάποιος πρέπει να βάζει φρένο.

Ωστόσο, σε ό,τι αφορά τα μεγάλα ζητήματα, όπως η διαχείριση του Κυπριακού και οι πολιτικές τις οποίες ακολουθεί ο Νίκος Χριστοδουλίδης, δεν φαίνεται να υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές. Γι’ αυτό με δυσκολία θα αιτιολογηθεί απόφαση για απόσυρση της στήριξής του στη δεύτερη πενταετία, εκτός και αν το κόμμα κατέβει με δικό του υποψήφιο.

Πάντως, μέχρι αυτή την ώρα δεν έχει γίνει οποιαδήποτε συζήτηση μεταξύ των δύο πλευρών για το συγκεκριμένο θέμα (το Προεδρικό επαναλαμβάνει ότι είναι πολύ νωρίς), ώστε να καθοριστεί το πλαίσιο συνεργασίας για την επόμενη πενταετία και κατά πόσο αυτό θα ικανοποιεί το ΔΗΚΟ. Άλλωστε, είναι αντιληπτό πως θα υπάρξουν διαφοροποιήσεις, μιας και υπάρχει μεγάλο ενδεχόμενο ο ΔΗΣΥ να εισβάλει στη νέα κυβέρνηση και μάλιστα, ως το μεγαλύτερο κόμμα, να διεκδικήσει πολύ περισσότερα.

Οι συμφωνίες πρώτου και δεύτερου γύρου

Άλλωστε, δεν είναι τυχαίο που πρωτοκλασάτα στελέχη, προεξάρχοντος του τέως Προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Αναστασιάδη, μιλούν από τώρα για συμφωνία που πρέπει να επιτευχθεί μεταξύ των δύο πλευρών. Αντιλαμβάνονται πως αν επιτευχθεί από νωρίς, θα δώσει περισσότερη ισχύ εντός της κυβέρνησης στον ΔΗΣΥ σε περίπτωση που ο υποψήφιός του δεν περάσει στον δεύτερο γύρο, συγκριτικά με μια συμφωνία στη βδομάδα που μεσολαβεί μεταξύ πρώτου και δεύτερου γύρου. Βέβαια, το ενδεχόμενο μιας τέτοιας εξέλιξης, αν και μπορεί να μειώσει τον αριθμό υπουργείων που κατέχει το ΔΗΚΟ, αναμένεται να κριθεί θετικά από τον Νικόλα Παπαδόπουλο, μιας και επανειλημμένα δηλώνει πως θα ήθελε τον ΔΗΣΥ εντός κυβέρνησης. Εξάλλου, η πιθανότητα τα δύο κόμματα να συνεργαστούν ενόψει προεδρικών –με δικό τους υποψήφιο– ήταν ένα από τα σενάρια που συζητούνταν έντονα και πιθανώς να υλοποιούνταν αν οι εξελίξεις στον Συναγερμό ήταν διαφορετικές. Βέβαια, την ώρα που στελέχη ένθεν και ένθεν, όπως ο Χάρης Γεωργιάδης και ο Χρύσης Παντελίδης, προέβαιναν σε δηλώσεις και ενέργειες για να ενισχύσουν μια πιθανή συμπόρευση, η ίδια η πρόεδρος του ΔΗΣΥ έβαζε τρικλοποδιές. Απέφευγε ουσιαστικά μια συνεργασία με το ΔΗΚΟ για την προεδρία της Βουλής που θα έφερνε στη συνέχεια και συνεργασία για τις προεδρικές, μιας και ήθελε διακαώς να επανεκλεγεί στο αξίωμα αυτό.

Απωθητικός παράγοντας για μια πιθανή συνεργασία των δύο κομμάτων στάθηκαν και οι εξελίξεις που ακολούθησαν στον ΔΗΣΥ, με την εσωστρέφεια πλέον να πρωταγωνιστεί και πάλι. Παράλληλα, οι εν δυνάμει υποψήφιοι δεν είναι ονόματα που θα έπειθαν το ΔΗΚΟ και κυρίως τους ψηφοφόρους του να αποσύρουν εύκολα τη στήριξη προς τον Νίκο Χριστοδουλίδη.

Ωστόσο, το μεγαλύτερο ίσως πρόβλημα που θα αντιμετωπίσει το ΔΗΚΟ σε πιθανή συμπόρευση για άλλη μια πενταετία με τον νυν Πρόεδρο είναι το ενδεχόμενο να σταθεί και το ΕΛΑΜ στο πλευρό του Νίκου Χριστοδουλίδη από τον πρώτο γύρο (ήδη γίνονται ζυμώσεις). Αυτό σημαίνει πως τα δύο κόμματα θα πρέπει να συνεργαστούν και να καθίσουν στο ίδιο τραπέζι για διαβουλεύσεις και λήψη αποφάσεων.

Η συνεργασία με την Ακροδεξιά δύσκολα μπορεί να περάσει στους ψηφοφόρους του ΔΗΚΟ. Ακόμη δυσκολότερο είναι να πειστούν πως το πρόγραμμα διακυβέρνησης της νέας πενταετίας θα διεμβολιστεί με θέσεις και προτάσεις του ΕΛΑΜ, αν αναλογιστεί κανείς και τα ποσοστά που έλαβε στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές (10,9%), τα οποία το κατέταξαν στην τρίτη θέση.

Η υποψηφιότητα Νικόλα Παπαδόπουλου

Βέβαια, όλα αυτά συντείνουν ώστε το κόμμα να επιλέξει την οδό που πρώτος έθεσε ο βουλευτής του, Ζαχαρίας Κουλίας, για αυτόνομη κάθοδο και μάλιστα με τον πρόεδρό του, Νικόλα Παπαδόπουλο. Αυτή είναι η επιλογή που κερδίζει όλο και περισσότερους υποστηρικτές εντός του σχηματισμού. Απέναντί της δεν θα μπορούσαν να σταθούν ούτε οι δηκοϊκοί υπουργοί της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, εκτός κι αν αποχωρήσουν από το κόμμα.

Το ενδεχόμενο αυτό δεν το αποκλείει ούτε ο Νικόλας Παπαδόπουλος – ο πρώτος που έχει λόγους να «ρίξει άκυρο» στον Νίκο Χριστοδουλίδη. Ωστόσο, αντιλαμβάνεται το ρίσκο μιας τέτοιας απόφασης για το ΔΗΚΟ και το γεγονός ότι πιθανώς να το αφήσει εκτός λήψης αποφάσεων για την επόμενη πενταετία, κάτι που δεν θα λειτουργήσει προς όφελος της παραπέρα πορείας του.

Όποια δυναμική κι αν έχει η υποψηφιότητά του, δύσκολα μπορεί να περάσει στον δεύτερο γύρο. Στη βδομάδα που μεσολαβεί, είναι πολλοί οι μνηστήρες που θα διεκδικήσουν ρόλο και λόγο δίπλα στον νικητή των προεδρικών, με τον κίνδυνο το ΔΗΚΟ σε ενδεχόμενη διαβούλευση να λάβει πολύ λιγότερα από όσα κατέχει σήμερα. Ωστόσο, δεν είναι λίγοι αυτοί που εμμένουν πως η υποψηφιότητα ενός προσώπου από τον κεντρώο χώρο θα μπορούσε αυτή την ώρα να διαμορφώσει μια διαφορετική οπτική στο πολιτικό σκηνικό του τόπου. Αν και η κατάσταση στην οποία βρίσκονται τα υπόλοιπα κόμματα του λεγόμενου ενδιάμεσου δυσχεραίνει τα πράγματα και δεν μπορεί να βοηθήσει ουσιαστικά την υποψηφιότητα.

ΚΥΠΕ

Μεγάλο ερώτημα παραμένει αν θα μπορούσε αυτή την ώρα το ΔΗΚΟ να κάνει στροφή προς τα αριστερά ώστε να βρεθεί πιο κοντά σε μια πιθανή συνεργασία, μιας και οι τελευταίες δημοτικές εκλογές απέδειξαν ότι αυτή η τακτική αποδίδει.

Η στήριξη του Νικόλα Παπαδόπουλου από τη ΔΗΠΑ θα μπορούσε να θεωρηθεί πιθανό σενάριο, αν αναλογιστεί κανείς πως βρίσκονται κοντά ιδεολογικά, όπως και το γεγονός ότι οι σχέσεις Νίκου Χριστοδουλίδη και Μάριου Καρογιάν διανύουν δύσκολη περίοδο. Βέβαια, το ζητούμενο είναι η δυναμική που μπορεί να έχει η ΔΗΠΑ το 2028, μιας και σήμερα τα πράγματα στο εσωτερικό της είναι ιδιαίτερα δύσκολα, με όλο και περισσότερα στελέχη να απομακρύνονται. Παρά το γεγονός ότι η ηγεσία κάνει λόγο για κινήσεις ανανέωσης, πολλοί αντιλαμβάνονται πως τίποτα δεν έχει διαφοροποιηθεί και ότι τα λάθη που τους έφεραν εκτός Βουλής επαναλαμβάνονται.

Δύσκολα είναι τα δεδομένα και σε ό,τι αφορά πιθανή συνεργασία με την ΕΔΕΚ. Είναι πολλά αυτά που πρέπει να ξεκαθαρίσουν εντός του κόμματος, καθώς οι εσωκομματικές αντιπαλότητες μειώνουν ακόμη περισσότερο τη δυναμική του Κινήματος, το οποίο βρίσκεται αυτή την ώρα στον αναπνευστήρα.

Μεγάλο ερώτημα παραμένει αν θα μπορούσε αυτή την ώρα το ΔΗΚΟ να κάνει στροφή προς τα αριστερά ώστε να βρεθεί πιο κοντά σε μια πιθανή συνεργασία, μιας και οι τελευταίες δημοτικές εκλογές απέδειξαν ότι αυτή η τακτική αποδίδει. Βέβαια, τίθενται ζητήματα σχετικά με τον κοινό υποψήφιο. Το ΑΚΕΛ ξεκαθαρίζει πως αυτός δεν θα μπορούσε να είναι ο Νικόλας Παπαδόπουλος, γεγονός που δημιουργεί εμπλοκή, ενώ τα πλείστα στελέχη του ΔΗΚΟ αναφέρουν πως πλέον δεν μπορούν να υπάρξουν γέφυρες επικοινωνίας σε πλειάδα θεμάτων με το κόμμα της Αριστεράς.

Αυτό πάντως που διαμηνύει το ΔΗΚΟ είναι πως θα περιμένει, όπως άλλωστε το συνηθίζει, και θα λάβει αποφάσεις πιθανώς μέσα στην άνοιξη του 2027. Αυτό του δίνει το χρονικό περιθώριο να εξετάσει όλα τα ενδεχόμενα, αλλά κυρίως να δει πού κινούνται οι τάσεις βάσει δημοσκοπήσεων.

Τα μεγάλα κόμματα θα έχουν μπει ήδη στην προεκλογική τροχιά και πιθανώς το ΔΗΚΟ να προσδεθεί και πάλι στο άρμα του νικητή για να εξασφαλίσει, όπως λέει, μια θέση στην εξέδρα.

Ο «αντιακελισμός» είναι η γόμα για να δικαιολογηθεί η συμπόρευση ετερόκλητων δυνάμεων. Τον επιστρατεύουν για να κρύψουν την απουσία πολιτικής πρότασης για τα μεγάλα ζητήματα του τόπου.

ΦΩΤΟΛΗΨΗ ΧΑΡΗΣ ΤΟΥΖΗΣ

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

ΧΑΡΗΣ ΠΟΛΥΚΑΡΠΟΥ, *εκπρόσωπος Τύπου ΑΚΕΛ*

Να μη δώσουμε μόνοι μας τη μάχη

Στόχος οι συνεργασίες με ΑΛΜΑ, Volt και Οικολόγους. Θα έβαζα και την Άμεση Δημοκρατία με τη σημείωση ότι χρειάζεται ξεκαθάρισμα προθέσεων λόγω παλινδρομήσεων

Θα επιδιώξουμε διάλογο με ΕΔΕΚ και ΔΗΠΑ για να δούμε αν επιθυμούν να ταχθούν στο μέτωπο της προοδευτικής αλλαγής. Με όσα λέγονται από την ηγεσία του ΔΗΚΟ δυσκολεύομαι να δω πώς θα υπάρξουν συγκλίσεις.

Ο γ.γ. του ΑΚΕΛ δεν είναι εκτός συζήτησης, ωστόσο, οι επαφές με τα άλλα κόμματα θα καθορίσουν το πλαίσιο και για το πρόσωπο.

Πριν από μία εβδομάδα η Κεντρική Επιτροπή του ΑΚΕΛ συζήτησε το πλαίσιο, τη στρατηγική και τον οδικό χάρτη του κόμματος για τις προεδρικές εκλογές του 2028. Έθεσε ως στόχο την προοδευτική αλλαγή στη διακυβέρνηση του τόπου μέσα από συνεργασίες στη βάση προγραμματικών συγκλίσεων. Ο εκπρόσωπος Τύπου του ΑΚΕΛ Χάρης Πολυκάρπου αναλύει στην «Κ» γιατί είναι σημαντική η επίτευξη συνεργασιών και με ποιες δυνάμεις υπάρχει μεγαλύτερη προοπτική για κάτι τέτοιο. Όταν η κουβέντα μας πάει στην επιλογή υποψηφίου, ο κ. Πολυκάρπου «κινείται» πολιτικά ανάμεσα στο κόκκινο σημειωματάριο του ΑΚΕΛ και το μαύρο δεφτέρι του κ. Χριστοδουλίδη.

–Το ΑΚΕΛ θέτει ως στόχο για τις προεδρικές εκλογές του 2028 την προοδευτική αλλαγή στη διακυβέρνηση της χώρας. Με ποιους θα την πετύχει;

–Με όσα κόμματα, οργανωμένα σύνολα και προσωπικότητες επιθυμούν αλλαγή διακυβέρνησης. Με την κοινωνία, που δεν αντέχει άλλο τη σημερινή κατάσταση και έχει ανάγκη για αλλαγή, όχι μόνο στα πρόσωπα, αλλά στην πολιτική κατεύθυνση της χώρας.

–Ο κ. Στεφάνου χαρακτήρισε τη συνεργασία με άλλες δυνάμεις μονόδρομο. Αν δεν βρείτε συμμάχους, όπως έγινε το 2023, αυτό θα σημαίνει αδιέξοδο και ότι απομακρύνεται ο στόχος για προοδευτική αλλαγή;

–Θα σημαίνει δυσκολότερες προϋποθέσεις, αλλά ακόμα και σε αντίξοες συνθήκες πρέπει να βρίσκεις λύσεις. Στόχος μας είναι οι συνεργασίες για τη δημιουργία ενός προοδευτικού μετώπου, ώστε να μη δώσουμε μόνοι μας τη μάχη για την προοδευτική αλλαγή.

–Με ποια κόμματα μπορεί να συνεργαστεί το ΑΚΕΛ;

–Αρχικά, με όσα κόμματα είναι στην αντιπολίτευση όπως το ΑΛΜΑ, το Volt και οι Οικολόγοι. Σε αυτούς θα πρόσθετα και την Άμεση Δημοκρατία, με τη σημείωση ότι οι παλινδρομήσεις δημιουργούν την ανάγκη να ξεκαθαρίσουν οι προθέσεις τους. Παράλληλα, θα επιδιώξουμε διάλογο με ΕΔΕΚ και ΔΗΠΑ για να δούμε αν επιθυμούν να ταχθούν στο μέτωπο της προοδευτικής αλλαγής. Άφησα τελευταίο το ΔΗΚΟ μιας και οι τοποθετήσεις της ηγεσίας του κινούνται απέναντι από το ΑΚΕΛ, αφήνοντας μάλιστα ανοικτό το ενδεχόμενο συνεργασίας με την Ακροδεξιά. Αν αυτό επιβεβαιωθεί δεν υπάρχει περιθώριο για καμιά άλλη συζήτηση, διότι στόχος μας είναι η απομόνωση της Ακροδεξιάς.

–Πώς πήγαν οι επαφές με τον Οδυσσέα Μιχαηλίδη;

–Και από τις δημόσιες τοποθετήσεις του κ. Μιχαηλίδη είναι σαφές ότι επιθυμεί την αλλαγή στη διακυβέρνηση του τόπου. Φαίνεται ότι δημιουργούνται προοπτικές συνεργασίας με το ΑΛΜΑ. Μένει να επιβεβαιωθεί στην πράξη, όταν θα συζητήσουμε με το πολιτικό πλαίσιο, αλλά και το πρόσωπο που θα εκφράσει την ανάγκη για προοδευτική αλλαγή.

–Προτάθηκαν ονόματα είτε από το ΑΚΕΛ ή από τον Οδυσσέα Μιχαηλίδη;

–Δεν έχουμε μπει ακόμη στην ονοματολογία.

–Το ΑΚΕΛ θα στήριζε Οδυσσέα Μιχαηλίδη;

–Στην ώρα τους θα αξιολογήσουμε όλα τα σενάρια.

–Άρα δεν αποκλείεται η στήριξη του κ. Μιχαηλίδη από το ΑΚΕΛ;

–Στο παρόν στάδιο δεν λειτουργούμε με προαποκλεισμούς.

–Η στάση της κας Χαραλαμπίδου βοηθά ή δυσκολεύει την προσπάθεια συνεργασίας με το ΑΛΜΑ;

–Δεν θα σχολιάσω εσωτερικές διεργασίες στο ΑΛΜΑ. Στο τέλος όλοι θα κριθούμε αν έχουμε υπηρετήσει τον στόχο της προοδευτικής αλλαγής στη διακυβέρνηση του τόπου, περιλαμβανομένης της κας Χαραλαμπίδου.

–Πάντως, ο επικεφαλής της Άμεσης Δημοκρατίας έχει εκφραστεί με θερμά λόγια για τον Αβέρωφ Νεοφύτου και ο νυν συμπρόεδρος και η τέως συμπρόεδρος του Volt εκφράστηκαν θετικά για θέσεις του στο Κυπριακό. Σας προβληματίζει αυτό;

–Θα διαπιστώσουμε τις πραγματικές προθέσεις του Volt και της Άμεσης Δημοκρατίας, όταν συζητήσουμε μαζί τους το πολιτικό πλαίσιο.

–Από τη στιγμή που στόχος σας είναι η αλλαγή διακυβέρνησης, τι θα συζητήσετε με ΔΗΚΟ, ΕΔΕΚ και ΔΗΠΑ που συγκυβερνούν; Και γιατί ο κ. Στεφάνου τους άφησε εκτός κριτικής στην ομιλία του στην Κεντρική Επιτροπή; Δεν γίνεται ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης να είναι ο «κακός» και τα κόμματα που τον στηρίζουν μια χαρά.

–Η δήλωση του κ. Στεφάνου αφορά τη διακυβέρνηση Χριστοδουλίδη στο σύνολό της. Η ειδική αναφορά στον ΔΗΣΥ έγινε γιατί ο Συναγερμός θέλει να παρουσιάζεται ως αντιπολίτευση, αλλά είναι οι δικές του πολιτικές που εφαρμόζονται τα τελευταία δεκατρία χρόνια. Άλλωστε, είναι ο Νίκος Χριστοδουλίδης που δηλώνει περήφανα ότι αποτελεί τη συνέχεια της διακυβέρνησης Αναστασιάδη. Από κει και πέρα, θα επιδιώξουμε τον διάλογο με αυτά τα κόμματα, αλλά η συνεργασία θα κριθεί από τη στάση τους απέναντι στις βασικές πολιτικές της διακυβέρνησης Χριστοδουλίδη. Αν συνεχίζουν να τους εκφράζουν και δεν θεωρούν ότι ο τόπος χρειάζεται αλλαγή, η συζήτηση τελειώνει εκεί.

–Πώς θα συνεργαστείτε με την ΕΔΕΚ, όταν διαφωνείτε στη βάση λύσης του Κυπριακού, που αποτελεί κομβικό σημείο για το ΑΚΕΛ;

–Το πολιτικό πλαίσιο που έχουμε εγκρίνει περιλαμβάνει ότι ο επόμενος Πρόεδρος πρέπει να τοποθετείται με σαφήνεια για την επιδιωκόμενη βάση λύσης, να γνωρίζει ποια βήματα πρέπει να γίνουν ώστε να σπάσει το αδιέξοδο και να πάμε σε διαπραγματεύσεις με στόχο την επανένωση της πατρίδας. Αυτή την προσέγγιση θα συζητήσουμε με την ΕΔΕΚ για να δούμε αν υπάρχει δυνατότητα συγκλίσεων.

–Η πρόεδρος της ΕΔΕΚ πρότεινε τον οικονομολόγο Τάσο Γιασεμίδη στο ΑΚΕΛ για τις προεδρικές εκλογές;

–Στην εθιμοτυπική συνάντηση που είχε η πρόεδρος της ΕΔΕΚ με τον γ.γ. του ΑΚΕΛ δεν έγινε συζήτηση ονομάτων για τις προεδρικές.

–Έγινε μια άστοχη δήλωση από τον κ. Στεφάνου σχετικά με το αν γνωρίζει ή όχι τον κ. Γιασεμίδη, ο οποίος συμμετείχε και σε φόρουμ οικονομίας του ΑΚΕΛ.

–Αυτό που είπε ο γ.γ., ερωτώμενος για τον κ. Γιασεμίδη, ήταν ότι δεν τον είχε συναντήσει. Ασφαλώς και τον γνωρίζει από τις παρεμβάσεις του στη δημόσια σφαίρα.

–Υπάρχει έδαφος για επαναπροσέγγιση μεταξύ ΑΚΕΛ και ΔΗΚΟ; Θα μπορούσατε να εξετάσετε στήριξη Νικόλα Παπαδόπουλου στη βάση ενός κοινού προγράμματος ή ανησυχείτε για τις αντιδράσεις που θα προκληθούν;

–Είμαστε ανοικτοί στον διάλογο, εφόσον υπάρχει διάθεση για συνεργασία στη βάση συγκεκριμένων πολιτικών που τολμώ να πω ότι βρίσκουν απήχηση στους ανθρώπους του Κέντρου. Αν τώρα η ηγεσία του ΔΗΚΟ έχει μετακινηθεί στα δεξιά και αν η νέα ηθική του ΔΗΚΟ είναι η συμπόρευση με την Ακροδεξιά στη διακυβέρνηση της χώρας, τότε η συζήτηση τελειώνει πριν καν αρχίσει. Με όσα λέγονται το τελευταίο διάστημα από την ηγεσία του ΔΗΚΟ δυσκολεύομαι να δω πώς θα υπάρξουν συγκλίσεις.

–Το ΑΚΕΛ υποστηρίζει πως αν το ακροδεξιό ΕΛΑΜ βρεθεί στην εξουσία θα υπάρξουν φαινόμενα αυταρχισμού, βίας και θα απειληθούν δημοκρατικές ελευθερίες. Πού τα βασίζετε αυτά; Έχουν μέχρι τώρα πολιτευτεί με τρόπο που να στέλνει τέτοια μηνύματα;

–Ο ευρωβουλευτής του ΕΛΑΜ ισχυρίζεται σήμερα ότι το καλύτερο που έχει να κάνει η Αριστερά είναι να μη λαμβάνει μέρος στις εκλογές. Υποψήφιος του ΕΛΑΜ στις περασμένες βουλευτικές ζητούσε την απαγόρευση του ΑΚΕΛ, ενώ στο παρελθόν βουλευτής του ΕΛΑΜ κινήθηκε απειλητικά εναντίον βουλευτών του ΑΚΕΛ, εν ώρα συνεδρίας του Σώματος. Αυτά αποτελούν την επιτομή του φασισμού. Στα αλήθεια, υπάρχει ερώτημα αν θα απειληθούν δημοκρατικές ελευθερίες, αν θα στοχοποιηθούν κοινωνικές ομάδες, αν θα ενταθεί ο εθνικισμός και ο ρατσισμός αν βρεθεί στη διακυβέρνηση της χώρας η πολιτική δύναμη που ήθελε να εγγραφεί ως Χρυσή Αυγή της Κύπρου και που μέχρι σήμερα δεν καταδίκασε ποτέ τα εγκλήματα της Χρυσής Αυγής στην Ελλάδα;

–Το ΕΛΑΜ απάντησε λέγοντας μεταξύ άλλων ότι το ΑΚΕΛ δεν απαντά για χρήματα και όπλα που λάμβανε από τη Σοβιετική Ένωση.

–Αν το ΕΛΑΜ ψάχνει για όπλα την περίοδο πριν από το πραξικόπημα, ας γυρευτεί στους ιδεολογικούς του προγόνους, οι οποίοι με το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου πρόδωσαν τον τόπο, φέρνοντας την Τουρκία στην Κύπρο. Θα έπρεπε πρώτα οι ίδιοι να γνωρίζουν, γιατί τότε η νόμιμα εκλεγμένη κυβέρνηση του Μακαρίου έκανε διαβήματα για να θωρακίσει τη χώρα από την παρακρατική δράση στοιχείων της Ακροδεξιάς που απεργαζόταν σχέδια κατάλυσης της Δημοκρατίας.

Στα αλήθεια υπάρχει ερώτημα αν θα απειληθούν δημοκρατικές ελευθερίες, αν βρεθεί στη διακυβέρνηση της χώρας η πολιτική δύναμη που ήθελε να εγγραφεί ως Χρυσή Αυγή Κύπρου;

Δημιουργούνται προοπτικές συνεργασίας με το ΑΛΜΑ. Μένει να επιβεβαιωθεί στην πράξη όταν θα συζητήσουμε το πολιτικό πλαίσιο και το πρόσωπο.

Στο κόκκινο σημειωματάριο του ΑΚΕΛ θα έχουμε έντιμα πρόσωπα

Το μαύρο δεφτέρι του κ. Χριστοδουλίδη πήγε στον κάλαθο των αχρήστων για να διατηρήσει κομματικές ισορροπίες.

–Πόσα άτομα προτάθηκαν στο ΑΚΕΛ μέχρι τώρα;

–Υπάρχουν εισηγήσεις, αλλά δεν έχουμε μπει σε συζήτηση και αξιολόγηση ονομάτων. Τα ονόματα θα συζητηθούν, όταν προχωρήσουν οι επαφές με τα κόμματα και υπάρχει δυνατότητα συγκλίσεων στο πολιτικό πλαίσιο. Τότε θα τεθεί το ερώτημα ποιος μπορεί να αποτελέσει τον φορέα της προοδευτικής αλλαγής.

–Έχετε άτομα υπόψη;

–Είναι δυνατόν ο καθένας από εμάς και ειδικότερα η ηγεσία να μην έχει προβληματιστεί για το ποιος μπορεί να είναι ο υποψήφιος του ΑΚΕΛ; Ένα πράγμα είναι οι προσωπικές σκέψεις και άλλο πράγμα η διαδικασία συζήτησης και αξιολόγησης ονομάτων σε επίπεδο κομματικών σωμάτων. Ακόμα δεν είμαστε σε αυτό το στάδιο. Αυτό που μπορώ να πω είναι ότι στο κόκκινο σημειωματάριο του ΑΚΕΛ θα έχουμε πρόσωπα έντιμα και ειλικρινή, ικανά για να εμπνεύσουν την κοινωνία για την προοδευτική αλλαγή.

–Όπως το μαύρο δεφτέρι του κ. Χριστοδουλίδη;

–Αυτό πήγε στον κάλαθο των αχρήστων. Από την κυβέρνηση των τεχνοκρατών και στην επιλογή υπουργών με βάση την ικανότητα, φθάσαμε σήμερα σε ένα Υπουργικό Συμβούλιο που έγινε για να διατηρήσει κομματικές ισορροπίες.

–Το ΑΚΕΛ κατηγορείται ότι δεν διεκδικεί την προεδρία με τον γενικό του γραμματέα, διότι γνωρίζει ότι θα χάσει, γιατί μια μερίδα της κοινωνίας δεν ξεχνά τι έγινε όταν κυβέρνησε. Πώς αντιμετωπίζετε αυτό το επιχείρημα;

–Ο γ.γ. δεν είναι εκτός συζήτησης, ωστόσο, οι επαφές με τα άλλα κόμματα θα καθορίσουν το πλαίσιο και για το πρόσωπο. Δεν μπορεί να ξεκινάς τη συζήτηση με προειλημμένες αποφάσεις. Σε σχέση με την περίοδο του 2013, προσπαθούμε να μεταφέρουμε στην κοινωνία τι πραγματικά έγινε. Από κει και πέρα, ο «αντιακελισμός» είναι η γόμα για να δικαιολογηθεί η συμπόρευση ετερόκλητων δυνάμεων. Όσοι τον επιστρατεύουν το κάνουν για να κρύψουν την απουσία πολιτικής πρότασης για τα μεγάλα ζητήματα του τόπου.

–Πρόσφατα ήταν στην Κύπρο ο Παλαιστίνιος πρόεδρος Μαχμούτ Αμπάς. Μίλησε θετικά για τη στάση της Κύπρου έναντι των Παλαιστινίων και για τη σχέση της με το Ισραήλ. Διερωτάται κάποιος, αν οι Παλαιστίνιοι εκφράζονται θετικά, πού εδράζεται η σκληρή κριτική του ΑΚΕΛ προς την κυβέρνηση;

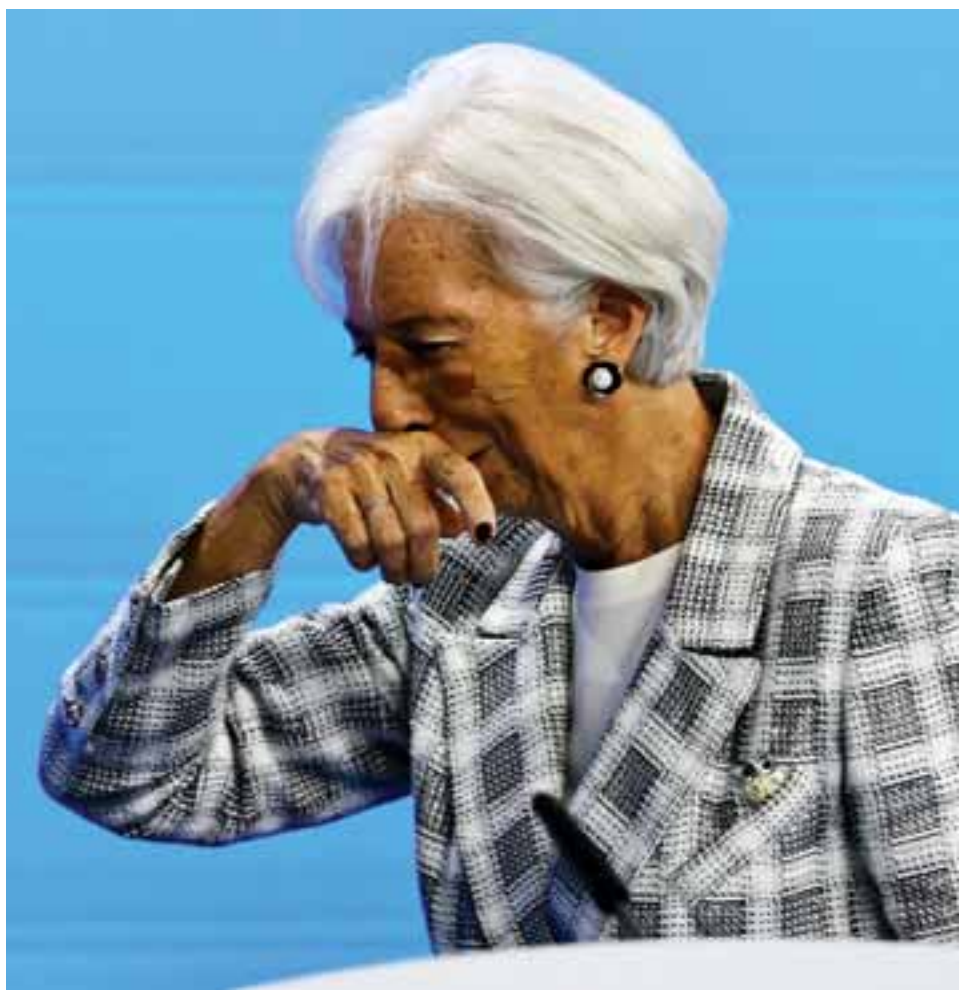
–Στο ότι η κυβέρνηση μέχρι σήμερα δεν βρήκε μια λέξη καταδίκης για τη γενοκτονία στη Γάζα και για τον εποικισμό στη Δυτική Όχθη. Για εγκλήματα που δεν παραβιάζουν απλώς, αλλά καταργούν το διεθνές δίκαιο, το οποίο αποτελεί την ασπίδα της Κύπρου, όταν αναζητούμε διεθνή στήριξη για τερματισμό της τουρκικής κατοχής και για λύση του Κυπριακού.

–Το ΑΚΕΛ είδε θετικά την ανάδειξη του κ. Ερχιουρμαν στην ηγεσία της τ/κ κοινότητας κυρίως λόγω των θέσεών του στο Κυπριακό. Ωστόσο, ο κ. Ερχιουρμαν έκτοτε δεν έχει πει ούτε μια φορά δημόσια τη λέξη ομοσπονδία. Πώς αισθάνεται για αυτό το ΑΚΕΛ και γιατί δεν ασκεί ανάλογη κριτική;

–Το ΑΚΕΛ είδε θετικά την ανάδειξη του κ. Ερχιουρμαν γιατί προεκλογικά υπήρξε σαφής διαφοροποίηση από τη θέση των δύο κρατών που εξέφραζε ο κ. Τατάρ, ωστόσο είναι αναγκαίο να υπάρχει σαφής δέσμευση και διατύπωση ότι η συμφωνημένη βάση λύσης του Κυπριακού δεν έχει αλλάξει. Ασφαλώς και μας ανησυχεί η πορεία του Κυπριακού και ιδιαίτερα το γεγονός ότι μέχρι στιγμής οι δύο ηγέτες δεν έχουν καταφέρει να δημιουργήσουν τις συνθήκες για επανέναρξη των συνομιλιών.

Η cordon sanitaire της Κριστίν Λαγκάρντ

Πώς η φιλελεύθερη Κεντροδεξιά της Ευρώπης και ο επιχειρηματικός κόσμος επιχειρούν να στήσουν «ζώνες ασφαλείας» ενόψει μιας πιθανής εκλογικής επικράτησης της Ακροδεξιάς

EPA

Με την παραίτησή της από την προεδρία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας η Κριστίν Λαγκάρντ επέλεξε ουσιαστικά όχι απλώς τον χρόνο της αποχώρησής της, αλλά κυρίως την ταυτότητα εκείνων που θα ορίσουν τον διάδοχό της. Έτσι, μέσα από την ελεγχόμενη διαχείριση της διαδοχής, επιδιώκεται η θεσμική συνέχεια και η διατήρηση της επιρροής των φιλελεύθερων κέντρων της Ευρώπης.

Του **ΜΙΧΑΛΗ ΠΕΡΣΙΑΝΗ**

Η ανακοίνωση της παραίτησης της Κριστίν Λαγκάρντ από την προεδρία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας οκτώ περίπου μήνες πριν από την κανονική λήξη της 8ετούς θητείας της, στάθηκε αφορμή να ανατροφοδοτηθούν εκ νέου τα σενάρια του γαλλικού Τύπου που τη θέλουν να βολιδοσκοπεί το πεδίο για τις προεδρικές εκλογές του 2027 στην πατρίδα της – ένα ενδεχόμενο, πάντως, που η ίδια απέρριψε κατηγορηματικά ήδη από το καλοκαίρι, δηλώνοντας ότι «δεν είναι υποψήφια για τίποτα» και επικαλούμενη τις τεράστιες απαιτήσεις μιας τέτοιας δέσμευσης στην ηλικία της.

Σε κάθε περίπτωση, ο ελιγμός της δεν είναι μεμονωμένος. Αν και δεν μπορεί να υποστηριχθεί με βεβαιότητα ότι υπάρχει μια κεντρικά συντονισμένη ή οργανωμένη κινητοποίηση, η παραίτηση Λαγκάρντ προστίθεται ως ένα ακόμη κομμάτι στο παζλ μιας ευρύτερης, αντανακλαστικής κινητικότητας από πλευράς της φιλελεύθερης Κεντροδεξιάς και της επιχειρηματικής τάξης, οι οποίες προετοιμάζουν αναχώματα ενόψει του ενδεχομένου η Ακροδεξιά να ανέλθει στην εξουσία σε νευραλγικά κέντρα της Ευρώπης.

Κι αυτό διότι, ενώ στις ΗΠΑ οι πρόσφατες ενδιάμεσες εκλογές επέφεραν ένα έντονα «κεντρώο» αποτέλεσμα, στην Ευρώπη η επέλαση της λαϊκής Δεξιάς και της Ακροδεξιάς συνεχίζεται ακάθεκτη. Η αναιμική απόδοση των πολιτικών της φιλελεύθερης Κεντροδεξιάς τα τελευταία χρόνια έχει κουράσει τους ψηφοφόρους, στρέφοντάς τους σε αναζήτηση ταχύτερων και πιο ριζοσπαστικών επιλογών.

Καθώς ο γαλλο-γερμανικός πυρήνας της Ε.Ε. κλυδωνίζεται υπό την πίεση δυνάμεων που εναντιώνονται στην περαιτέρω ευρωπαϊκή ενοποίηση, η φιλελεύθερη Κεντροδεξιά υποχρεώνεται σε μια επείγουσα «διαχείριση κρίσης». Η ανάγκη αυτή ανακύπτει σε μια περίοδο όπου καθίσταται σαφές ότι κανένα κράτος-μέλος δεν μπορεί να αντιμετωπίσει μόνο του τις κολοσσιαίες στρατηγικές προκλήσεις της εποχής: από τη Ρωσία και την Κίνα, μέχρι τις τεχνολογικές ανατροπές, τη στάση των ΗΠΑ, την κυριαρχία του δολαρίου, το μεταναστευτικό, το κλίμα και την ενέργεια.

Πέρα από τη Γαλλία και τη Γερμανία, η ίδια τάση εντοπίζεται παντού. Στην Αυστρία, το Κόμμα Ελευθερίας (FPO) αγγίζει το 30%. Στην Πορτογαλία, το Chega κέρδισε 60 έδρες, αναδεικνυόμενο σε αξιωματική αντιπολίτευση. Σε Πολωνία, Βέλγιο, Τσεχία, Ρουμανία, Σλοβακία, αλλά και στην Κύπρο, η άκρα δεξιά βρίσκεται πλέον προ των πυλών της εξουσίας. Πρόκειται για μια δυναμική που θορυβεί έντονα τα σημερινά κέντρα αποφάσεων.

Απέναντι σε αυτές τις εκλογικές νίκες, οι πρώτες αντιδράσεις αφορούσαν τη δημιουργία συμμαχιών αποκλεισμού (cordon sanitaire) στην Ολλανδία και την Αυστρία. Στην Πορτογαλία, η Κεντροδεξιά συνασπίστηκε με τους σοσιαλιστές για να φράξει τον δρόμο του Αντρέ Βεντούρα προς την προεδρία.

Στην Ιταλία, η Τζιόρτζια Μελόνι εμφανίζεται σαφώς πιο συναινετική και διορατική από τους ακραίους ομοϊδεάτες της, ωστόσο η επικράτησή της επισφραγίζει τη μετατόπιση του πολιτικού κέντρου βάρους προς τα δεξιά. Μόνο στην Ουγγαρία, ο «παλιός» Βίκτορ Ορμπαν φαίνεται να εξαντλεί σταδιακά την υπομονή του εκλογικού σώματος.

Μάχη με το ρολόι και «οχυρωμένη» διαδοχή

Μέσα σε αυτό το ασφυκτικό πλαίσιο, η παραίτηση Λαγκάρντ αποκτά μια πολύ βαθύτερη πολιτική ανάγνωση. Σε συνδυασμό με άλλες ευρωπαϊκές εξελίξεις, η πρόωρη αποχώρησή της φαίνεται να αποτελεί μια στρατηγική προετοιμασία για επερχόμενες εκλογικές ανατροπές. Εν ολίγοις, με την παραίτησή της από την προεδρία της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας η Κριστίν Λαγκάρντ επέλεξε ουσιαστικά όχι απλώς τον χρόνο της αποχώρησής της, αλλά κυρίως την ταυτότητα εκείνων που θα ορίσουν τον διάδοχό της. Έτσι, μέσα από την ελεγχόμενη διαχείριση της διαδοχής, επιδιώκεται η θεσμική συνέχεια και η διατήρηση της επιρροής των φιλελεύθερων κέντρων της Ευρώπης.

Η πιθανότητα να υπάρχει μια –άτυπη έστω– στρατηγική εγρήγορση μετατρέπεται σταδιακά σε βεβαιότητα καθώς παρατηρούμε το ίδιο μοτίβο να επαναλαμβάνεται. Πριν από τη Λαγκάρντ, η πρόωρη αποχώρηση του Φρανσουά Βιλερουά από την Κεντρική Τράπεζα της Γαλλίας επέτρεψε στον Γάλλο πρόεδρο να διορίσει τον Εμμάνουελ Μουλέν για μια πλήρη θητεία. Με αυτή την κίνηση, ο επόμενος ένοικος του Μεγάρου των Ηλυσίων θα κληθεί να διορίσει νέο κεντρικό τραπεζίτη τον Ιούνιο του 2032 και όχι το ερχόμενο φθινόπωρο.

Πρόκειται για ένα πανίσχυρο θεσμικό ανάχωμα απέναντι στα ακραία οικονομικά σενάρια της Μαρίν Λε Πεν αναφορικά με το ευρώ και τη νομισματική πολιτική. Μια αντίστοιχη κίνηση θωράκισης καταγράφηκε και στο γαλλικό Ελεγκτικό Συνέδριο (Cour des Comptes). Η προσπάθεια του υφιστάμενου συστήματος να κερδίσει ζωτικό χρόνο και να προστατεύσει τους πυλώνες της σταθερότητας είναι πλέον γενικευμένη – ακόμα και αν στερείται ενός κεντρικού, οργανωμένου συντονισμού.

Η προσπάθεια ελεγχόμενης διαχείρισης της διαδοχής έχει μεταφερθεί πλέον και στις Βρυξέλλες. Πρωτοστατεί η Πορτογαλία, με τον πρωθυπουργό Λουίς Μοντενέγκρο να επικαλείται την ευρωπαϊκή σταθερότητα και να υποστηρίζει την παραμονή του Αντόνιο Κόστα και της Ρομπέρτα Μέτσολα στις προεδρίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωκοινοβουλίου αντίστοιχα, έως το 2029.

Η πορτογαλική πρόταση αποτέλεσε αντικείμενο ανεπίσημων –και ιδιαίτερα σκληρών– διαπραγματεύσεων. Αν και η τελική τύχη και το ακριβές περιεχόμενο της επιδιωκόμενης συμφωνίας παραμένουν ρευστά, η τάση είναι σαφής: οι ισχυροί παίκτες της σημερινής ευρωπαϊκής εξουσίας επιχειρούν να διατηρήσουν ισχυρά προγεφυρώματα στην επόμενη φάση των εξελίξεων. Στόχος τους είναι να δημιουργήσουν στρατηγικά σημεία αντίστασης απέναντι στην άνοδο της Ακροδεξιάς, σε μια περίοδο πυκνών γεωπολιτικών προκλήσεων.

Θεσμικά αναχώματα από το Βερολίνο έως τις Βρυξέλλες

Πέρα από τα πρόσωπα, στο προσκήνιο βρίσκονται και βαθιές θεσμικές παρεμβάσεις. Στη Γερμανία, ενισχύθηκαν οι συνταγματικές εγγυήσεις για το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο, με σαφή στόχο να θωρακιστεί η ανεξαρτησία του και να στερηθεί από μελλοντικές, λαϊκιστικές κυβερνήσεις η δυνατότητα να υπονομεύσουν τη δημοκρατική λειτουργία. Παράλληλα, η γερμανική Βουλή ενέκρινε αυστηρότερες συνταγματικές ασφαλιστικές δικλίδες για τον κρατικό δανεισμό και το έλλειμμα, ενώ στο κρατίδιο της Σαξονίας-Άνχαλτ, μια ευρεία συμμαχία (CDU, SPD, Πράσινοι, FDP και Αριστερά) θεσμοθέτησε αυστηρότερους κανόνες για τη λειτουργία του τοπικού Κοινοβουλίου, του Συνταγματικού Δικαστηρίου και τη διαδικασία καταγγελίας διακρατικών συμφωνιών.

Στο επίπεδο της ίδιας της Ε.Ε., βρίσκεται σε εξέλιξη μια προσπάθεια να επισπευσθεί η συμφωνία για τον πολυετή προϋπολογισμό της περιόδου 2028-2034 πριν από το τέλος του 2026 – δηλαδή πριν από το κρίσιμο εκλογικό ορόσημο της Γαλλίας το 2027. Η άκρα δεξιά αντιτάχθηκε σθεναρά σε αυτή την επίσπευση, υποστηρίζοντας ανοιχτά ότι μια τέτοια εξέλιξη θα «δέσει τα χέρια» της επόμενης γαλλικής κυβέρνησης στη διαμόρφωση των κοινοτικών κονδυλίων. Τον ίδιο ακριβώς φόβο επιβεβαίωσε, από την αντίθετη πλευρά, ο διευθυντής του Γραφείου Τύπου του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας, Βίκτωρας Παπαδόπουλος. Σημείωσε χαρακτηριστικά πως η Λευκωσία τάσσεται υπέρ της άμεσης συμφωνίας, ακριβώς για να προλάβει το ενδεχόμενο να καθίσει στο τραπέζι των τελικών διαπραγματεύσεων μια ακροδεξιά γαλλική κυβέρνηση.

Την ίδια ώρα, οι πληροφορίες για παρασκηνιακές διαβουλεύσεις του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (ΕΛΚ) με δυνάμεις στα δεξιά του για το μεταναστευτικό, αποκαλύπτουν μια προσπάθεια προσαρμογής στη γενική μετατόπιση του πολιτικού κέντρου βάρους. Οι περιβόητες κλειστές συναντήσεις και οι συνεχείς ανταλλαγές μηνυμάτων μέσω WhatsApp δεν είναι τυχαίες. Εντάσσονται σε μια στρατηγική που επιδιώκει να διευκολύνει την ψήφιση συγκεκριμένων πολιτικών, να διασπάσει το αντίπαλο μέτωπο και να αναδείξει πιο προβλέψιμους συνομιλητές εντός του ακροδεξιού στρατοπέδου.

Η κίνηση του ΕΛΚ να προσεταιριστεί φυγόκεντρες δυνάμεις στις Βρυξέλλες, με σκοπό να τις «εξημερώσει» μέσα από τη θεσμική συνυπευθυνότητα, αποτελεί κλασικό παράδειγμα προληπτικής πολιτικής. Το πολιτικό στοίχημα είναι προφανές: η τριβή με την εξουσία και η ανάγκη για συμβιβασμούς να καταστήσουν την άκρα δεξιά πιο διαχειρίσιμη. Ιστορικά, πάντως, το πείραμα της πολιτικής «ενσωμάτωσης» έχει αποφέρει εξαιρετικά μικτά αποτελέσματα.

> *Η προσπάθεια του υφιστάμενου συστήματος να κερδίσει ζωτικό χρόνο και να προστατεύσει τους πυλώνες της σταθερότητας είναι πλέον γενικευμένη – ακόμα και αν στερείται ενός κεντρικού, οργανωμένου συντονισμού.*

> *Πριν από τη Λαγκάρντ, η πρόωρη αποχώρηση του Φρανσουά Βιλερουά ντε Γκαλό από την Κεντρική Τράπεζα της Γαλλίας επέτρεψε στον Γάλλο πρόεδρο να διορίσει τον Εμμάνουελ Μουλέν για μια πλήρη θητεία. Με αυτή την κίνηση, ο επόμενος ένοικος του Μεγάρου των Ηλυσίων θα κληθεί να διορίσει νέο κεντρικό τραπεζίτη τον Ιούνιο του 2032 και όχι το ερχόμενο φθινόπωρο.*

Εταιρική διπλωματία με «οικονομική εκπαίδευση»

Παρόμοιους υπολογισμούς κάνουν πλέον και ισχυροί επιχειρηματικοί όμιλοι. Η επικεφαλής του ενεργειακού κολοσσού Engie, Κάθριν Μακγκρέγκορ, επιβεβαίωσε τη συμμετοχή της σε ένα άκρως ενδιαφέρον δείπνο, με στόχο να αντικρούσει –και τελικά να επηρεάσει– τις ενεργειακές προτάσεις του Εθνικού Συναγερμού (RN) της Μαρίν Λε Πεν. Στο ίδιο τραπέζι κάθισαν επίσης οι επικεφαλής της Renault, της TotalEnergies και του ομίλου LVMH. Ασφαλώς, δεν βρισκόμαστε μπροστά σε μια οργανωμένη «ευγενή συνωμοσία» για τη χειραγώγηση της λαϊκής δεξιάς στην Ευρώπη. Καταγράφεται όμως μια σαφής κινητικότητα, άλλοτε σπασμωδική και άλλοτε πιο συγκροτημένη, για να ανοίξουν δίαυλοι επικοινωνίας και επιρροής. Η επίσημη τοποθέτηση της TotalEnergies, ότι επιχειρεί να «εκπαιδεύσει οικονομικά» το RN πριν αυτό βρεθεί στο μέγαρο των Ηλυσίων, αποτελεί την πιο ειλικρινή παραδοχή αυτής της προσέγγισης: η επιχειρηματική ελίτ θεωρεί ότι αν η Ακροδεξιά κατανοήσει τη μεγάλη μακροοικονομική εικόνα, θα αναγκαστεί να μετριάσει τις θέσεις της.

Ανάλογες κινήσεις εντοπίζονται και στον ευρωπαϊκό Νότο. Στην Ισπανία, το Cercle d'Economia κινείται έντονα στο παρασκήνιο για να λειάνει τις γωνίες των ανερχόμενων δεξιών κομμάτων, ενώ η Ισπανική Συνομοσπονδία Εργοδοτικών Οργανώσεων (CEOE) ζήτησε δημόσια την έγκαιρη νομιμοποίηση μεταναστών για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Ζητήματα αιχμής, όπως η ενέργεια και το μεταναστευτικό, μετατρέπονται στο βασικό πεδίο «ενημέρωσης» και ζυμώσεων μεταξύ των επιχειρηματικών κύκλων και της ανερχόμενης Δεξιάς.

Εν κατακλείδι, λοιπόν, η πρόωρη αποχώρηση της Κριστίν Λαγκάρντ φαίνεται να εντάσσεται κι αυτή σε αυτό το ευρύτερο αφήγημα: Οι παραδοσιακές φιλελεύθερες δυνάμεις της Ευρώπης επιχειρούν να ελέγξουν τη δεξιά μετατόπιση του πολιτικού εκκρεμούς. Το πράττουν μέσα από τη διαχείριση της διαδοχής σε κρίσιμους θεσμούς για να κερδίσουν πολύτιμο χρόνο, αλλά και μέσα από το άνοιγμα νέων καναλιών επικοινωνίας και τη θεσμοθέτηση αυστηρότερων κανόνων κρατικής λειτουργίας. Η επιχειρηματική τάξη έχει μπει για τα καλά στο παιχνίδι, χτίζοντας γέφυρες με την ακροδεξιά ηγεσία σε μια προσπάθεια να την «ευθυγραμμίσει» στα θέματα όπου η ρητορική της προδίδει άγνοια κινδύνου: στη νομισματική πολιτική, τη συνοχή της Ε.Ε., τη μακροοικονομία, την ενέργεια και τη διεθνή διπλωματία.

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

ΚΥΠΕ

Παρά την κινητικότητα και όσα λέγονται παρασκηνιακά, οι διεργασίες για το 2028 βρίσκονται σε στάδιο διαμόρφωσης. Οι δημόσιες τοποθετήσεις της ηγεσίας του, σε συνδυασμό με τις πληροφορίες για την επιδίωξη επίσημης πολιτικής συνεργασίας, καταδεικνύουν ωστόσο ότι η συμμετοχή στην επόμενη κυβέρνηση αποτελεί πλέον κεντρικό στόχο.

Ράβεται για συγκυβέρνηση το ΕΛΑΜ

Δεν αρκείται πλέον στον ρόλο του σιωπηλού εταίρου. Η επιδίωξη επίσημης συμφωνίας με τον Χριστοδουλίδη από την πρώτη Κυριακή, τα διλήμματα του Προέδρου και οι προβληματισμοί στο ΔΗΚΟ

Έχοντας κατακτήσει την τρίτη θέση στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές και με την αυτοπεποίθηση που του προσδίδει η ενίσχυση της πολιτικής του επιρροής, προετοιμάζεται για το επόμενο βήμα: τη συμμετοχή στην εκτελεστική εξουσία. Έναν στόχο που ο Χρίστος Χρίστου έχει ήδη διακηρύξει δημόσια και ο οποίος αποκτά ιδιαίτερη σημασία ενόψει των προεδρικών εκλογών του 2028. Μόνο που, αυτή τη φορά, το ΕΛΑΜ δεν φαίνεται διατεθειμένο να αρκεστεί στον ρόλο του σιωπηλού εταίρου, ο οποίος προσφέρει στήριξη σε κρίσιμες πολιτικές περιστάσεις χωρίς να συμμετέχει επισήμως στη διακυβέρνηση.

Στέλεχος του κόμματος, μιλώντας ανεπίσημα στην «Κ», αναρωτήθηκε πώς αλλιώς, εκτός μέσα από μια θεσμική συμφωνία, θα μπορούσε να υπάρξει στήριξη ενός υποψηφίου από τον πρώτο γύρο της εκλογικής διαδικασίας. Μιλώντας πάντοτε στη βάση ενός υποθετικού σεναρίου, σημείωσε ότι η στήριξη ενός υποψηφίου από τον πρώτο γύρο, προϋποθέτει από κοινού καταρτισμό του προεκλογικού του προγράμματος ή επαρκούς «μπολιάσματός» του, ανάλογο εκείνου που είχαν κάνει τα κόμματα που στήριξαν τον Νίκο Χριστοδουλίδη το 2023. Αναφέρθηκε μάλιστα στα δεκαοκτώ σημεία του ΔΗΚΟ και την «ισχυρή συμφωνία» της ΕΔΕΚ που «δεν περιοριζόταν σε απλό εμβολιασμό του προγράμματος μόνο», σύμφωνα πάντα με τις δημόσιες τοποθετήσεις τους.

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης δύσκολα θα μπορούσε να αναλάβει το ρίσκο να αφήσει τη στήριξη του ΕΛΑΜ για τη δεύτερη Κυριακή. Διότι για να αξιοποιήσει τις ψήφους του στον δεύτερο γύρο, θα πρέπει προηγουμένως να έχει εξασφαλίσει ότι θα βρίσκεται ανάμεσα στους δύο υποψηφίους που θα αναμετρηθούν σε αυτόν.

Εκείνο που προκύπτει αβίαστα μέσα από το ρεπορτάζ, είναι ότι το ΕΛΑΜ, ειδικά μετά κι από τα αυξημένα ποσοστά του περασμένου Μαΐου και την κατάκτηση της τρίτης θέσης στο κυπριακό κοινοβούλιο, δεν είναι διατεθειμένο να περιοριστεί σε ρόλο του παρασκηνίου. Λέει, δηλαδή, όχι σε μια άτυπη ή παρασκηνιακή συνεννόηση, αλλά «ναι» σε μια ανοικτή πολιτική συνεργασία, με σαφείς δεσμεύσεις και αναγνώριση του ΕΛΑΜ ως εταίρου της επόμενης διακυβέρνησης. Κάτι που μεταφράζεται ασφαλώς σε συμμετοχή στο κυβερνητικό σχήμα.

Η πρώτη Κυριακή «κλειδώνει» τη δεύτερη

Για τον Νίκο Χριστοδουλίδη, η εξασφάλιση της στήριξης του ΕΛΑΜ από την πρώτη Κυριακή δεν αποτελεί απλώς μια επιθυμητή εκλογική ενίσχυση. Μπορεί να αποδειχθεί καθοριστική προϋπόθεση για να εξασφαλίσει την παρουσία του στη δεύτερη. Σε αντίθεση με το 2023, ο Πρόεδρος δεν μπορεί να θεωρεί δεδομένη τη συγκρότηση ενός αντίστοιχου εκλογικού μετώπου. Ούτε η ΔΗΠΑ, ούτε η ΕΔΕΚ μπορούν να θεωρούνται δεδομένοι σύμμαχοι για το 2028. Μάλιστα, τα δύο αυτά κόμματα εμφανίζονται ενοχλημένα από την, εν πολλοίς περιφρονητική, συμπεριφορά που ο ίδιος ο Νίκος Χριστοδουλίδης είχε απέναντί τους.

Το ίδιο ισχύει, σε διαφορετικό βαθμό, και για το ΔΗΚΟ, τον βασικότερο εταίρο της κυβέρνησης, στο οποίο ακούγονται ήδη διαφορετικές φωνές, πέρα από εκείνες που τάσσονται υπέρ της συμπόρευσης με Χριστοδουλίδη. Άλλοι τάσσονται υπέρ της αυτονόητης καθόδου και άλλοι υπέρ άλλων συνεργασιών. Ως εκ τούτου, λοιπόν, μπορεί το κόμμα του Νικόλα Παπαδόπουλου να αποτελεί σήμερα τον βασικό κυβερνητικό εταίρο, αλλά η συμμετοχή του στη διακυβέρνηση δεν συνεπάγεται αυτομάτως δέσμευση στήριξης του Νίκου Χριστοδουλίδη το 2028. Με καλά γνωστές τις κακές σχέσεις συνεργασίας που είχαν μέχρι τώρα, η ηγεσία του έχει κάθε λόγο να σταθμίσει τις επιλογές της, ιδιαίτερα από τη στιγμή που το ΕΛΑΜ διεκδικεί τον ρυθμιστικό ρόλο που επί δεκαετίες αποτελούσε πλεονέκτημα του ΔΗΚΟ. Ήδη διατυπώνεται ο εύλογος προβληματισμός, κατά πόσο ο Πρόεδρος θα λαμβάνει υπόψη τους συνεταίρους του, δεδομένης της δεύτερης και τελευταίας θητείας, από τη στιγμή που εκφράζονται παράπονα ότι κατά την πρώτη πενταετία δεν το έπραττε σε ικανοποιητικό βαθμό.

Το ερώτημα δεν είναι μόνο αν το ΔΗΚΟ θα αποδεχθεί να συνυπάρξει με το ΕΛΑΜ στο ίδιο προεδρικό στρατόπεδο. Είναι αν θα επιλέξει να παραμείνει προσδεδεμένο στον Χριστοδουλίδη ή αν θα επιχειρήσει να απογαλακτιστεί πολιτικά, αναζητώντας διαφορετική διαδρομή. Η αναζήτηση ευρύτερων συνεργασιών από το ΑΚΕΛ, που δεν αποκλείει το ΔΗΚΟ από πιθανές συνεννοήσεις, προσθέτει ακόμη μία παράμετρο στους υπολογισμούς του. Δεν προεξοφλεί οποιαδήποτε συνεργασία, καταδεικνύει όμως ότι οι επιλογές του δεν εξαντλούνται στη σημερινή κυβερνητική του συμμετοχή.

Για τον Χριστοδουλίδη, η αβεβαιότητα αυτή ενισχύει την ανάγκη έγκαιρης εξασφάλισης συμμάχων. Για το ΔΗΚΟ, αντιθέτως, δημιουργεί την ανάγκη να αποφασίσει αν θα διεκδικήσει αυτοτελή ρόλο στη διαμόρφωση των προεδρικών συμμαχιών ή αν θα παραμείνει μέρος ενός κυβερνητικού σχήματος στο οποίο ενδέχεται να προστεθεί, με αναβαθμισμένες αξιώσεις, το ΕΛΑΜ.

Το ΑΚΕΛ και η χείρα συνεργασίας στη συμπολίτευση

Την ίδια ώρα, το ΑΚΕΛ, με την απόφαση της Κεντρικής του Επιτροπής στις 31 Οκτωβρίου, άνοιξε τον δρόμο για τη συγκρότηση ενός ευρύτερου μετώπου, αναζητώντας συνεργασίες πέρα από την παραδοσιακή του εκλογική βάση. Από τον σχεδιασμό του εξαιρούνται ο ΔΗΣΥ και το ΕΛΑΜ, όχι όμως τα κόμματα του Κέντρου, περιλαμβανομένου του ΔΗΚΟ. Ούτε καν η Άμεση Δημοκρατία του Φειδία Παναγιώτου.

Υπό αυτές τις συνθήκες, ο Χριστοδουλίδης δύσκολα θα μπορούσε να αναλάβει το ρίσκο να αφήσει τη στήριξη του ΕΛΑΜ για τη δεύτερη Κυριακή. Διότι για να αξιοποιήσει τις ψήφους του στον δεύτερο γύρο, θα πρέπει προηγουμένως να έχει εξασφαλίσει ότι θα βρίσκεται ανάμεσα στους δύο υποψηφίους που θα αναμετρηθούν σε αυτόν. Και με τον ΔΗΣΥ να διεκδικεί την επιστροφή του στην εξουσία και το ΑΚΕΛ να επιδιώκει τη συγκρότηση ανταγωνιστικού μετώπου, αυτό δεν μπορεί να θεωρείται αυτονόητο.

Υπάρχει, ωστόσο, και μια παράμετρος που ενισχύει τη διαπραγματευτική θέση του Χρίστου Χρίστου. Το ΕΛΑΜ δεν είναι υποχρεωμένο να περιορίσει τις επιλογές του στον σημερινό Πρόεδρο. Εφόσον η συμμετοχή στην εκτελεστική εξουσία αποτελεί πλέον κεντρικό του στόχο, θα μπορούσε να εξετάσει συνεργασία και με άλλον υποψήφιο, εάν οι πολιτικοί όροι και τα ανταλλάγματα κρίνονταν ικανοποιητικά. Η παραχώρηση υπουργικών χαρτοφυλακίων, άλλωστε, δεν είναι κάτι που μπορεί να προσφέρει αποκλειστικά ο Χριστοδουλίδης. Το κατά πόσο κάποιος άλλος διεκδικητής της Προεδρίας θα ήταν πράγματι διατεθειμένος να προχωρήσει σε μια τέτοια συμφωνία παραμένει άγνωστο. Το ίδιο άγνωστο παραμένει και το κατά πόσο η επιδίωξη του ΕΛΑΜ θα αποτελέσει τελικά αδιαπραγμάτευτο όρο ή θα μπορούσε να υποχωρήσει μπροστά στην προοπτική εξασφάλισης υπουργικών χαρτοφυλακίων.

Το πολιτικό έδαφος προετοιμάζεται

Η μεταβολή αποτυπώνεται και στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται δημόσια το ενδεχόμενο κυβερνητικής συμμετοχής του ΕΛΑΜ. Στον δημόσιο διάλογο εμφανίζονται προσεγγίσεις που υποβαθμίζουν τους κινδύνους μιας τέτοιας εξέλιξης, προβάλλοντας το επιχείρημα ότι η Κύπρος δεν έχει λόγο να φοβάται μια ενδεχόμενη συνεργασία μαζί του.

Σε μια περίοδο κατά την οποία το ΕΛΑΜ διεκδικεί κυβερνητικό ρόλο και ο Χριστοδουλίδης καλείται να διαμορφώσει τις συμμαχίες της επανεκλογής του, η συζήτηση αρχίζει να μετατοπίζεται από το κατά πόσο μια συνεργασία είναι πολιτικά αποδεκτή στο υπό ποιους όρους θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί. Χωρίς να προκύπτει κατ' ανάγκην συντονισμός, οι παρεμβάσεις αυτές συμβάλλουν στην εξοικείωση της κοινής γνώμης με ένα ενδεχόμενο που μέχρι πρότινος θα προκαλούσε εντονότερες αντιδράσεις.

Η κανονικοποίηση που προηγήθηκε

Η σημερινή διεκδίκηση του ΕΛΑΜ δεν προέκυψε αιφνιδίως. Αποτελεί το επόμενο στάδιο μιας μακράς διαδικασίας κατά την οποία το κόμμα, παρά την προέλευσή του από τη Χρυσή Αυγή, απέκτησε σταδιακά κοινοβουλευτική επιρροή, πολιτικές προσβάσεις και αναγνωρισμένο ρόλο στις διεργασίες του κομματικού συστήματος.

Ήδη από τον Οκτώβριο του 2025, η «Κ», σε ανάλυση με τίτλο «Πόσο αντισυστημικό είναι τελικά το ΕΛΑΜ;», είχε επισημάνει ότι η πιθανολογούμενη τότε ανάδειξή του στην τρίτη θέση των βουλευτικών εκλογών θα μπορούσε να αποτελέσει σημείο καμπής. Όχι μόνο επειδή θα εκτόπιζε το ΔΗΚΟ, αλλά κυρίως επειδή θα αποκτούσε τη δυνατότητα να διεκδικεί τον ρυθμιστικό ρόλο που παραδοσιακά ασκούσαν πολιτικές δυνάμεις του Κέντρου.

Η πορεία αυτή, της «κανονικοποίησης», έχει συγκεκριμένους σταθμούς και πρωταγωνιστές, ανάμεσα στους οποίους συγκαταλέγονται ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος, ο πρώην υπουργός Δικαιοσύνης Ιωνάς Νικολάου, ο τέως πρόεδρος του Δημοκρατικού Συναγερμού, Αβέρωφ Νεοφύτου, ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Νίκος Αναστασιάδης… Αξίζει να θυμίσουμε ότι στις προεδρικές εκλογές του 2018, ο Νίκος Αναστασιάδης συμπεριέλαβε το ΕΛΑΜ στον προεκλογικό διάλογο, απαντώντας σε ερωτηματολόγιο που του είχε αποστείλει. Μετά την επανεκλογή του, στο πλαίσιο προσπάθειας για συγκρότηση κυβέρνησης ευρύτερης αποδοχής, απηύθυνε πρόσκληση συνεργασίας και προς το ΕΛΑΜ. Τον Δεκέμβριο του 2020, το ΕΛΑΜ υπερψήφισε για πρώτη φορά κρατικό προϋπολογισμό, σε μια περίοδο κατά την οποία η κυβέρνηση Αναστασιάδη αντιμετώπιζε δυσκολίες εξασφάλισης κοινοβουλευτικής πλειοψηφίας εξαιτίας της αντιπαράθεσης με το ΔΗΚΟ για τους φακέλους του Κυπριακού Επενδυτικού Προγράμματος.

Κορυφαίος σταθμός υπήρξε η εκλογή της Αννίτας Δημητρίου στην προεδρία της Βουλής, στις 10 Ιουνίου 2021. Η υποψήφια του ΔΗΣΥ εξελέγη με 25 ψήφους, ανάμεσα στις οποίες περιλαμβάνονταν και εκείνες των βουλευτών του ΕΛΑΜ. Το γνωστό νεύμα του Αβέρωφ Νεοφύτου προς την πλευρά του κόμματος έμεινε ως χαρακτηριστική εικόνα της διαδικασίας. Ήταν μια στιγμή με ιδιαίτερη θεσμική σημασία, καθώς οι ψήφοι του ΕΛΑΜ συνέβαλαν στην ανάδειξη του δεύτερου τη τάξει πολιτειακού αξιωματούχου.

Από την πρόσκληση συνεργασίας του 2018 μέχρι την εκλογή της προέδρου της Βουλής και την κοινοβουλευτική στήριξη κρίσιμων κυβερνητικών επιλογών, μέχρι το δημόσιο κάλεσμα για διάλογο σχετικά με τις διεργασίες που θα γίνονταν για την εκλογή προέδρου της Βουλής που του είχαν απευθύνει τον περασμένο Μάιο, μέσα από τις συνεντεύξεις τους στην «Κ» η πρόεδρος του Δημοκρατικού Συναγερμού, Αννίτα Δημητρίου και ο βουλευτής του Δημοκρατικού Κόμματος, Χρύσης Παντελίδης, και τη σημερινή συζήτηση για υπουργικά χαρτοφυλάκια, διαγράφεται μια πορεία κατά την οποία το ΕΛΑΜ απέκτησε σταδιακά χαρακτηριστικά δυνητικού εταίρου της εξουσίας. Η εκλογική του άνοδος επιτάχυνε αυτή τη διαδικασία, δεν τη δημιούργησε όμως από μόνη της.

Η ευρωπαϊκή εμπειρία και ο κοινωνικός φιλελευθερισμός

Η συμμετοχή ακροδεξιών και εθνικιστικών κομμάτων στην εκτελεστική εξουσία δεν αποτελεί πλέον πρωτοφανές φαινόμενο στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στην Ιταλία, η Τζόρτζια Μελόνι ηγείται κυβερνητικού συνασπισμού με κορμό τα Αδέλφια της Ιταλίας, ενώ στην Ολλανδία το Κόμμα της Ελευθερίας του Γκέερτ Βίλντερς συμμετείχε στην κυβέρνηση του Ντικ Σχοφ από τον Ιούλιο του 2024 μέχρι τον Ιούνιο του 2025, οπότε αποχώρησε προκαλώντας την κατάρρευσή της. Ακόμη παλαιότερα, το 2000, η είσοδος του ακροδεξιού Κόμματος της Ελευθερίας στην αυστριακή κυβέρνηση είχε προκαλέσει διπλωματικά μέτρα από τα υπόλοιπα δεκατέσσερα κράτη-μέλη της τότε Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Έχοντας διανύσει μια μακρά πορεία πολιτικής κανονικοποίησης, δεν περιορίζεται πλέον στην επιδίωξη εκλογικής επιρροής. Διεκδικεί να τη μετατρέψει σε κυβερνητική εξουσία. Και φαίνεται ότι αυτή τη φορά δεν επιθυμεί να το κάνει στα μουλωχτά.

Η σύγκριση αναδεικνύει πόσο έχει μεταβληθεί το ευρωπαϊκό πολιτικό περιβάλλον. Εκείνο που πριν από ένα τέταρτο του αιώνα προκαλούσε διπλωματικές αντιδράσεις, αντιμετωπίζεται σήμερα συχνότερα ως μέρος των εσωτερικών πολιτικών συσχετισμών. Το ίδιο το ΕΛΑΜ έχει εξασφαλίσει θέση στην ευρωπαϊκή πολιτική οικογένεια των Συντηρητικών και Μεταρρυθμιστών, στην οποία ανήκουν και τα Αδέλφια της Ιταλίας της Μελόνι. Αυτό δεν σημαίνει ότι μια επίσημη συνεργασία Χριστοδουλίδη-ΕΛΑΜ θα περνούσε απαρατήρητη στις Βρυξέλλες ή στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες. Ούτε, όμως, μπορεί να θεωρείται δεδομένο ότι θα προκαλούσε αντιδράσεις ανάλογες με εκείνες της Αυστρίας.

Υπάρχει, ωστόσο, και μια παράμετρος που αφορά τον ίδιο τον Νίκο Χριστοδουλίδη. Ο οποίος, προσδιορίζοντας τον ιδεολογικό χαρακτήρα της διακυβέρνησής του, δεν χάνει ευκαιρία να δηλώνει: «Είμαστε μια κεντροδεξιά κυβέρνηση, που υλοποιεί ένα προεκλογικό πρόγραμμα στη βάση του κοινωνικού φιλελευθερισμού». Είχε μάλιστα υποστηρίξει ότι η κυβέρνησή του δεν διαφέρει ιδεολογικά από τον Δημοκρατικό Συναγερμό. Μια ενδεχόμενη θεσμική συνεργασία με το ΕΛΑΜ θα έθετε συνεπώς ζήτημα πολιτικής συνέπειας: πώς θα μπορούσε να ενταχθεί ένα κόμμα με την ιστορική διαδρομή και τον ιδεολογικό προσανατολισμό του ΕΛΑΜ σε μια κυβέρνηση που ο ίδιος ο Πρόεδρος προσδιορίζει ως κεντροδεξιά, στη βάση του κοινωνικού φιλελευθερισμού; Μια φορά, πάντως, η ευρωπαϊκή εμπειρία δείχνει ότι τέτοιες συνεργασίες είναι πολιτικά εφικτές, όχι όμως ότι στερούνται συνεπειών.

Πώς οι Δημοκρατικοί κέρδισαν έδαφος στην αγροτική Αμερική

Οι υψηλές τιμές, τα αγροτικά προβλήματα και η επιθυμία των πολιτών για αλλαγή καθόρισαν την ψήφο των Αμερικανών

Η Μαρία, που ψήφισε από την Κύπρο στις ενδιάμεσες εκλογές στις ΗΠΑ, θεωρεί την απογοήτευση του αγροτικού κόσμου ως έναν από τους λόγους για τους οποίους οι Δημοκρατικοί κέρδισαν έδαφος στις αγροτικές κοινότητες στις οποίες οι Ρεπουμπλικανοί βασίζονταν εδώ και καιρό.

Οι αγροτικές περιοχές εξακολουθούσαν να τείνουν συνολικά προς τους Ρεπουμπλικανούς, αλλά το κόμμα έχασε έδαφος με μεγάλη διαφορά σε κοινότητες στις οποίες βασιζόταν για τη νίκη στις ενδιάμεσες εκλογές στις ΗΠΑ την περασμένη εβδομάδα.

Της **ΣΙΜΕΪΝ ΜΠΟΥΣΝΕΛ**

Η Κίρστεν είναι από το Σιάτλ, ζει στην Κύπρο εδώ και πολλά χρόνια και επιστρέφει στις Ηνωμένες Πολιτείες τουλάχιστον μία φορά τον χρόνο για να επισκεφτεί την οικογένειά της. Ψήφισε από την Κύπρο στις ενδιάμεσες εκλογές της Τρίτης, αλλά μια ιστορία από το Τέξας ήταν αυτή που της έμεινε στο μυαλό. Μια φίλη της περίμενε τρεις ώρες για να ψηφίσει. Κανονικά, είπε η Κίρστεν, η φίλη της δεν θα περίμενε τόσες ώρες και θα είχε επιστρέψει στο σπίτι της. «Προφανώς αυτό είναι μόνο ένα παράδειγμα, αλλά σκέφτηκα ότι ήταν μια εντυπωσιακή ένδειξη για τα κίνητρα που είχαν ορισμένοι ψηφοφόροι», δήλωσε η Κίρστεν στην «Κ».

Το πιο πάνω είναι μόνο ένα περιστατικό από τις ενδιάμεσες εκλογές που διεξήχθησαν στις ΗΠΑ την περασμένη εβδομάδα. Οι Δημοκρατικοί πήραν τον έλεγχο και των δύο σωμάτων του Κογκρέσου, κερδίζοντας τις εκλογές για τη Γερουσία στο Τέξας, την Αϊόβα, το Κάνσας και τη Νότια Καρολίνα, όλες πολιτείες που είχε κερδίσει ο πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ το 2024. Κέρδισαν επίσης την εκλογή του κυβερνήτη στο Τέξας, ένα προπύργιο των Ρεπουμπλικανών, έδρα των προέδρων Τζορτζ Μπους του πρεσβύτερου και Τζορτζ Μπους του νεότερου.

Οι αγροτικές περιοχές εξακολουθούσαν να τείνουν συνολικά προς τους Ρεπουμπλικανούς, αλλά το κόμμα έχασε έδαφος με μεγάλη διαφορά σε κοινότητες στις οποίες βασιζόταν για τη νίκη.

Το τίμημα της επιβίωσης

Η Μαρία, η οποία κατάγεται από τη Βόρεια Καρολίνα, ψήφισε επίσης από την Κύπρο και επιστρέφει στην πολιτεία καταγωγής της κάθε χρόνο. Αυτό που άκουγε από τους ανθρώπους εκεί ήταν απογοήτευση για τα βασικά. Το καλάθι της νοικοκυράς κοστίζει περισσότερο, τα καύσιμα ακρίβυναν και τα υψηλά επιτόκια δυσκολεύουν την αγορά σπιτιού. Μάλιστα, την Πέμπτη, η Αμερικανική Ένωση Αυτοκινήτων όρισε τη μέση τιμή της κανονικής βενζίνης σε εθνικό επίπεδο στα 4,10 δολάρια το γαλόνι, περισσότερο από ένα δολάριο υψηλότερη από ό,τι πριν από ένα χρόνο. Πρόκειται για αύξηση άνω των 26 σεντ ΗΠΑ ανά λίτρο. Το μέσο επιτόκιο ενός 30ετούς στεγαστικού δανείου με σταθερό επιτόκιο ήταν 7,18%, αυξάνοντας την πίεση στους αγοραστές που προσπαθούσαν να διατηρήσουν τις μηνιαίες πληρωμές τους εντός των ορίων τους.

Οι άνθρωποι με τους οποίους μίλησε η Μαρία είχαν επίσης κουραστεί από την εμπλοκή των Ηνωμένων Πολιτειών σε έναν ακόμη πόλεμο στο εξωτερικό. Ανησυχούσαν ότι ο πόλεμος με το Ιράν θα μπορούσε να κλιμακωθεί, ωθώντας τις τιμές της ενέργειας ακόμη υψηλότερα. Η δημοσκόπηση του AP Voter Poll διαπίστωσε ότι περίπου οκτώ στους 10 ψηφοφόρους σε εθνικό επίπεδο δήλωσαν ότι ο πληθωρισμός είχε προκαλέσει στο νοικοκυριό τους τουλάχιστον μέτρια οικονομική δυσχέρεια.

Οι αγροτικές περιοχές

Για τους αγρότες που εξαρτώνται από αγορές από το εξωτερικό, η πίεση προερχόταν και από τις δύο κατευθύνσεις. Οι εμπορικές διαμάχες για τους δασμούς δυσκόλευαν τη διάθεση των προϊόντων τους, ενώ οι υψηλότερες τιμές για το πετρέλαιο, τα λιπάσματα και άλλα αγρεφόδια έκαναν πιο ακριβή τη συγκομιδή. Η Μαρία θεωρεί την απογοήτευση του αγροτικού κόσμου ως έναν από τους λόγους για τους οποίους οι Δημοκρατικοί κέρδισαν έδαφος στις αγροτικές κοινότητες στις οποίες οι Ρεπουμπλικανοί βασίζονταν εδώ και καιρό.

Στο Τέξας, το ζήτημα ήταν το νερό. Η Μαρία περιέγραψε τους Τεξανούς να παρακολουθούν κέντρα δεδομένων να κατασκευάζονται σε αγροτική γη και να αναρωτιούνται πόσο νερό θα έμενε για τα αγροκτήματά τους. Αυτές οι ανησυχίες εμφανίστηκαν σε αρκετές εκλογικές διαδικασίες στο Τέξας, συμπεριλαμβανομένης της εκλογής για τον επίτροπο Γεωργίας της Πολιτείας. Σε εθνικό επίπεδο, η δημοσκόπηση ψηφοφόρων του AP διαπίστωσε ότι το κόστος ζωής επηρέαζε περισσότερο τις επιλογές των ψηφοφόρων για το Κογκρέσο από ό,τι τα κέντρα δεδομένων.

Η απογοήτευση στις αγροτικές περιοχές είχε σημασία επειδή οι Ρεπουμπλικανοί βασίζονταν σε αυτές. Στην Αϊόβα, οι Δημοκρατικοί έκαναν εκστρατεία σε αγροτικές κομητείες. Ο Τραμπ είχε προηγηθεί με περισσότερες από 20 μονάδες. Συνέχισαν και κέρδισαν την εκλογή για τη Γερουσία εκεί και στο Κάνσας, το οποίο εξέλεξε τον πρώτο Δημοκρατικό γερουσιαστή από το 1932.

Στο Τέξας, ο Δημοκρατικός Τζέιμς Ταλαρίκο κέρδισε την εκλογή για τη Γερουσία με την υποστήριξη ορισμένων μελών μιας οικογένειας που συνδέεται εδώ και καιρό με την πολιτική των Ρεπουμπλικανών στην πολιτεία. Η San Antonio Express-News ανέφερε ότι η Μπάρμπαρα Μπους, κόρη του πρώην προέδρου Τζορτζ Μπους, έκανε δωρεά σε μια επιτροπή πολιτικής δράσης που υποστήριζε τον Ταλαρίκο.

Αναζητώντας ξανά την αλλαγή

Η Μάρθα, η οποία μίλησε επίσης στην «Κ», είδε την αλλαγή στη διάθεση της οικογένειάς της πίσω στη Νέα Υόρκη. Η μητέρα και η αδερφή της είχαν ψηφίσει τον Τραμπ επειδή ήθελαν μια αλλαγή. Τώρα, είπε η Μάρθα, αισθάνονται εξαπατημένες και ντρέπονται, όταν μιλάνε για την ψήφο τους. Κατά την άποψή της, ορισμένοι ψηφοφόροι που στράφηκαν στον Τραμπ για αλλαγή, τώρα αναζητούν μια αλλαγή για να απαλλαγούν από αυτόν. Η Κίρστεν είδε μια άλλη διαφορά μεταξύ των δύο κομμάτων. Οι Δημοκρατικοί, είπε, είχαν επιλέξει υποψηφίους που έδωσαν στους ανθρώπους έναν λόγο να εμφανιστούν. Μεταξύ των Ρεπουμπλικανών που γνώριζε και ψήφισαν, άκουσε περισσότερη αφοσίωση στο κόμμα παρά ενθουσιασμό για τους υποψηφίους. Στο συνέδριο του Αμερικανικού Εμπορικού Επιμελητηρίου στην Κύπρο την Παρασκευή στη Λευκωσία, ένας Αμερικανός συμμετέχων από τη Φλόριντα δήλωσε ικανοποιημένος με τα αποτελέσματα. Ένας άλλος, από το Σικάγο, ανησυχούσε ότι οι Δημοκρατικοί θα εισήγαγαν νέους φόρους.

ΑΡΘΡΟ

Ψήφισαν τον Τραμπ για μια αλλαγή. Μετά ψήφισαν για μια αλλαγή από τον Τραμπ

Της **ΣΙΜΕΪΝ ΜΠΟΥΣΝΕΛ**

«Εξοργισμένοι». «Απογοητευμένοι». «Προβληματισμένοι». «Τι είμαι εγώ, πλίθιος;» Έτσι ένιωθα ακούγοντας τον Ντόναλντ Τραμπ τα τελευταία δύο χρόνια. Είμαι Αμερικανίδα από την Καλιφόρνια, γεννημένη στην Αριζόνα, και ζω στην Κύπρο εδώ και πολλά χρόνια. Ακόμα παρακολουθώ τις εκλογές στην πατρίδα μου και ψηφίζω από εδώ. Την Τρίτη, το Τέξας ήταν αυτό που με έκανε να αναρωτηθώ και να «διαβάσω» το αποτέλεσμα δύο φορές.

Για να καταλάβετε γιατί, σκεφτείτε μια πόλη στην Κύπρο όπου συνήθως μπορείτε να μαντέψετε ποιο κόμμα θα έρθει πρώτο πριν κάποιος μετρήσει τις ψήφους. Έτσι σκεφτόμουν για το Τέξας. Ήταν η πατρίδα δύο Ρεπουμπλικανών προέδρων, του Τζορτζ Μπους του πρεσβύτερου και του γιου του, Τζορτζ Μπους του νεότερου. Αυτή την εβδομάδα, οι Τεξανοί εξέλεξαν έναν Δημοκρατικό, τον Τζέιμς Ταλαρίκο, για να τους εκπροσωπήσει στη Γερουσία των ΗΠΑ. Και η Μπάρμπαρα Μπους, η κόρη του Τζορτζ Μπους του νεότερου, έδωσε χρήματα σε μια ομάδα που τον υποστήριζε. Ένας Μπους που βάζει χρήματα σε έναν Δημοκρατικό στο Τέξας; Ποτέ δεν πίστευα ότι θα έβλεπα αυτή την ημέρα.

Οι ήττες των Ρεπουμπλικανών ήταν πιο εύκολο να κατανοηθούν. Μερικοί από τους ανθρώπους που βοήθησαν να επιστρέψει ο Τραμπ στον Λευκό Οίκο το 2024 ήθελαν αλλαγή. Δύο χρόνια αργότερα, ήθελαν μια αλλαγή από αυτόν. Πηγαίνεις στο σούπερ μάρκετ, γεμίζεις το αυτοκίνητο, υπολογίζεις πόσο θα σου κόστιζε ένα στεγαστικό δάνειο. Μετά ακούς τον Πρόεδρο να μιλάει για το πόσο καλά πάνε τα πράγματα και αναρωτιέσαι ποιου τους λογαριασμούς κοιτάζει. Κάποια στιγμή, κουράζεσαι να σου λένε ότι ο ουρανός είναι μαύρος, ενώ μπορείς να κοιτάξεις ψηλά και να δεις ότι είναι μπλε.

Αυτό που μου έκανε μεγαλύτερη εντύπωση ήταν το μέγεθος της απώλειας των Ρεπουμπλικανών στην αγροτική Αμερική, σε αυτές τις κοινότητες που τους βοήθησαν να έρθουν στην εξουσία. Οι αγρότες είχαν έναν καλό λόγο να επανεξετάσουν την υποστήριξή τους. Εξαρτιόντουσαν από αγοραστές στο εξωτερικό, και οι δασμοί του Τραμπ διέκοψαν αυτό το εμπόριο. Οι λογαριασμοί για το πετρέλαιο και τα λιπάσματα έπρεπε να πληρωθούν, ακόμα και όταν οι αγρότες ήταν λιγότερο σίγουροι ποιος θα αγόραζε τη σοδειά τους. Σέβομαι τους ψηφοφόρους που μπορούν να δουν πώς έχουν πάει τα πράγματα και να πουν: «Τους έδωσα μια ευκαιρία. Αυτή τη φορά, ψηφίζω διαφορετικά».

Ο Μιχάλης Σοφοκλέους έγραψε πρόσφατα γιατί τα πράγματα σπάνια αλλάζουν στην Κύπρο. Μίλησε για το πόσο εύκολα η δημόσια συζήτηση μετατρέπεται σε κουτσομπολιό και για το πώς κάποιοι άνθρωποι αντιμετωπίζουν το δημόσιο αξίωμα ως επαγγελματική κίνηση. Κάτι που είπε πρόσφατα μού έμεινε στη μνήμη. «Τίποτα δεν θα αλλάξει όσο μας λείπουν πολιτικοί και δημοσιογράφοι πρόθυμοι να βοηθήσουν στην οικοδόμηση μιας καλύτερης χώρας».

Θα πρόσθετα τους ψηφοφόρους σε αυτή τη λίστα. Έχω ακούσει ανθρώπους εδώ να λένε ότι δεν έχει νόημα να μιλάμε ανοιχτά επειδή κανείς δεν θα ακούσει. Έχω επίσης ακούσει ανθρώπους να μου λένε ακριβώς γιατί ένας υποψήφιος είναι λάθος για τη θέση και μετά να ψηφίζουν αυτό το άτομο ούτως ή άλλως επειδή είναι το κόμμα τους. Αυτός είναι ένας λόγος που μου άρεσε να βλέπω τον Νίκο Χριστοδουλίδη να κατεβαίνει ως ανεξάρτητος. Έκανε τις εκλογές πιο ενδιαφέρουσες. Έδωσε στους ανθρώπους έναν λόγο να ξεπεράσουν την κομματική ταμπέλα και να μιλήσουν για το άτομο που κατεβαίνει και τι θα μπορούσε να κάνει στο αξίωμα.

Ακούω τα αστεία μου για την αμερικανική πολιτική και τους Αμερικανούς προέδρους. Κάποιες μέρες, εγώ είμαι αυτή που τα κάνω. Αλλά η Τρίτη μου θυμίζει κάτι που αγαπώ ακόμα στη χώρα μου. Άνθρωποι που είχαν υποστηρίξει τους Ρεπουμπλικανούς στο παρελθόν, ήταν πρόθυμοι να αλλάξουν γνώμη και οι ψήφοι τους βοήθησαν να αλλάξει ποιος ελέγχει το Κογκρέσο. Τώρα οι Δημοκρατικοί πρέπει να κάνουν τη δουλειά και να λογοδοτήσουν στους ανθρώπους που τους έδωσαν αυτή την ευκαιρία.

Την επόμενη φορά που κάποιος θα μου πει ότι δεν έχει νόημα να ψηφίσω επειδή τίποτα δεν αλλάζει ποτέ, θα σκεφτώ το Τέξας. Πολλοί άνθρωποι νόμιζαν ότι ήξεραν πώς θα τελείωναν αυτές οι εκλογές. Οι ψηφοφόροι είχαν άλλη γνώμη.

bushnells@kathimerini.com.cy

Δύο μήνες σε ναρκοπέδιο

Τι ανησυχεί την Αθήνα για το διάστημα μέχρι την ορκωμοσία του νέου Κογκρέσου. Ο αντίκτυπος στο Ισραήλ

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Η είσοδος του Ντόναλντ Τραμπ στο δεύτερο μισό της προεδρίας του σε συνθήκες που προοιωνίζονται ακραία πολιτική πόλωση εντός των ΗΠΑ δεν λαμβάνεται στην Αθήνα ελαφρά τη καρδία. Εμπειροι παρατηρητές σημειώνουν ότι το «μπλε κύμα» στις ΗΠΑ, σε συνδυασμό με τη συνολικότερη αναταραχή που επικρατεί σε πρωτεύουσες του δυτικού κόσμου, όπως το Παρίσι, το Βερολίνο και, σε ένα διαφορετικό πεδίο, το Λονδίνο, δημιουργεί ένα κοκτέιλ που θα μπορούσε υπό προϋποθέσεις να είναι κοινωνικά εκρηκτικό. Ενα «τσουνάμι» εσωστρέφειας της Δύσης αποτελεί εκ των πραγμάτων πρόβλημα για την ελληνική εξωτερική πολιτική στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, καθώς αυτή εξελίσσεται πάντα με παράμετρο τη γενική κατεύθυνση που ακολουθούν οι ΗΠΑ και τα μεγάλα κράτη της Ε.Ε. Η ιδιαιτερότητα των αποτελεσμάτων εντοπίζεται αφενός στη συμπίεση των Ρεπουμπλικανών, αφετέρου στη σχεδόν καθολική ήττα των υποψηφίων που υποστηρίχθηκαν ή και επιβλήθηκαν προσωπικά από τον πρόεδρο των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ. Η κατάσταση αυτή προκαλεί ανάμεικτα συναισθήματα στην Αθήνα, καθώς κυριαρχεί η εκτίμηση ότι όταν ένας πρόεδρος χάνει και τα δύο νομοθετικά σώματα, τότε εκ των πραγμάτων στρέφεται εκεί όπου διαθέτει το απόλυτο προνόμιο: στην εξωτερική πολιτική.

Ψήφος μετά συνοδείας. Εχοντας στην αγκαλιά την κόρη του, ένας ψηφοφόρος ασκεί το εκλογικό του δικαίωμα στο Οχάιο. Τα αποτελέσματα της κάλπης στις ΗΠΑ δεν αλλάζουν δομικά τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις. Η μεταστροφή ενός μέρους του Δημοκρατικού Κόμματος κατά του Ισραήλ μπορεί πάντως να έχει αντίκτυπο και στα ερείσματα της Ελλάδας.

Μετατόπιση του βάρους

Κυριαρχεί η εκτίμηση ότι όταν ένας πρόεδρος χάνει και τα δύο νομοθετικά σώματα, τότε εκ των πραγμάτων στρέφεται εκεί όπου διαθέτει το απόλυτο προνόμιο: στην εξωτερική πολιτική.

Αναζωπύρωση στο Ιράν

Τόσο στην Αθήνα όσο και στον υπόλοιπο κόσμο, η πιθανότητα αναζωπύρωσης ενός πολέμου στη Μέση Ανατολή, ο οποίος θα οδηγούσε σε ακόμη μεγαλύτερες πληθωριστικές πιέσεις, είναι προφανώς το χειρότερο πιθανό σενάριο. Ωστόσο, υπάρχει η ελπίδα πως, υπό την πίεση και του εσωτερικού μετώπου, ο κ. Τραμπ θα επιχειρήσει, με έναν εύσχημο τρόπο, μια αναδίπλωση. Και τούτο όχι μόνο λόγω της αντίδρασης των ψηφοφόρων για τον πόλεμο στο Ιράν, αλλά και λόγω της στενής σχέσης του με τον πρωθυπουργό του Ισραήλ Μπέντζαμιν Νετανιάχου.

Η σχέση Τραμπ - Νετανιάχου καταδικάστηκε από τους ψηφοφόρους ακόμη και σε πολιτείες όπου το φιλοϊσραηλινό λόμπι και δη το AIPAC ήταν ιδιαίτερα ισχυρό. Φυσικά, το φιλοϊσραηλινό λόμπι έχει αντιμετωπίσει προβλήματα και στο παρελθόν, δεν είναι η πρώτη φορά. Είναι, όμως, η πρώτη φορά που το Ισραήλ έχει τόσο κακή «φήμη» εντός των ΗΠΑ και η Ελλάδα έχει στρατηγική σχέση μαζί του. Βέβαια, κάτι τέτοιο δεν πρόκειται να επηρεάσει τις διμερείς σχέσεις Ελλάδας - Ισραήλ, αλλά είναι δεδομένο ότι μπορεί να έχει σοβαρές παρενέργειες στις συζητήσεις για τον σχηματισμό κυβέρνησης στα Ιεροσόλυμα, κάτι που εκ των πραγμάτων παρακολουθεί από πολύ κοντά η Αθήνα. Και είναι, επίσης, προφανές ότι η μεταβατική περίοδος των δύο μηνών μέχρι την ορκωμοσία του νέου Κογκρέσου είναι εξαιρετικά επικίνδυνη για το διεθνές περιβάλλον.

Στην Ελλάδα υπάρχει, βεβαίως, ικανοποίηση για την επανεκλογή έξι Αμερικανών ελληνικής καταγωγής στη Βουλή των Αντιπροσώπων και την «προαγωγή» του Κρις Πάπας στη Γερουσία. Επίσης, αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι ανακατατάξεις στις πολιτείες μπορεί να φέρουν Αμερικανούς ελληνικής καταγωγής σε θέσεις-κλειδιά. Ενα παράδειγμα είναι αυτό της Ελένης Κουναλάκη, η οποία εξελέγη στη θέση της «υπουργού Οικονομικών» της Καλιφόρνιας, μιας πολιτείας που υπενθυμίζεται ότι είναι η τέταρτη οικονομία στον κόσμο.

Η εκκρεμότητα

Οι εκλογές των ΗΠΑ δεν αλλάζουν δομικά τις ελληνοαμερικανικές σχέσεις. Και ένα Κογκρέσο υπό πλειοψηφία των Δημοκρατικών δεν σημαίνει κατ' ανάγκην θετικότερη ή αρνητικότερη εξέλιξη κάποιων υποθέσεων που αφορούν την Ελλάδα. Για παράδειγμα, για την Αθήνα παραμένει σε εκκρεμότητα ο διορισμός νέου πρέσβη των ΗΠΑ, μετά την ανάκληση της Κίμπερλι Γκίλφοϊλ. Ο ασκών χρέη πρέσβη, ο επιτετραμμένος Τζος Χακ, είναι ένα πολύπειρο στέλεχος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ και επί της ουσίας ασχολείτο και πριν με τα περισσότερα ζητήματα της πρεσβείας. Αν και η επί μακρόν διατήρηση της εκκρεμότητας θεωρείται σε γενικές γραμμές αρνητική εξέλιξη σε ανάλογες περιπτώσεις, φαίνεται ότι οι βασικές υποθέσεις προχωρούν. Και το ζήτημα είναι, βεβαίως, αν ο κ. Τραμπ επιθυμεί να κλείσει αυτή την εκκρεμότητα και σε τι βάθος χρόνου.

Κατά την πρόσφατη επίσκεψη του υπουργού Εξωτερικών των ΗΠΑ Μάρκο Ρούμπιο υπεγράφησαν, επίσης, συμφωνίες ύψους σχεδόν 4 δισ. ευρώ για την αγορά αμερικανικής τεχνολογίας και κατασκευής οπλικών συστημάτων. Υπενθυμίζεται ότι αυτές αφορούν την προμήθεια πυραύλων και βομβών ακριβείας τόσο για τον υφιστάμενο στόλο F-16 της Πολεμικής Αεροπορίας (Π.Α.) όσο και για τα 20 F-35, το πρώτο από τα οποία θα προσγειωθεί στην Ανδραβίδα τον Νοέμβριο του 2029. Ανάμεσα στα συστήματα αυτά περιλαμβάνονται και ατρακτίδια sniper για τον στόλο των αναβαθμισμένων F-16 Viper. Επίσης, θα πρέπει να υλοποιηθούν και τα προγράμματα εν συνεχεία υποστήριξης (Follow On Support-FOS) των ελικοπτέρων MH-60 του Πολεμικού Ναυτικού και των Black Hawk (που θα αρχίσουν να παραδίδονται από το 2027). Αν και οι συμφωνίες έχουν υπογραφεί, στην Αθήνα υπάρχει σε κάποιους κύκλους μια σχετική ανησυχία για τον ρυθμό υλοποίησης. Πρόσφατα παραδείγματα υλοποίησης συμφωνιών με τις ΗΠΑ παρουσιάζουν ανησυχητικά σημάδια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η προμήθεια των περιφερόμενων πυρομαχικών (loitering munitions) Switchblade, που έχει «κολλήσει» σε αμερικανικά γραφειοκρατικά γρανάζια από τον Μάιο του 2024.

Ρυθμοί υλοποίησης

Σε κάποιους κύκλους εκφράζεται αγωνία για τους ρυθμούς υλοποίησης των συμφωνιών για την αγορά αμερικανικής τεχνολογίας και κατασκευής οπλικών συστημάτων, ύψους 4 δισ.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΑΠΑΝΗΣ

«Στην Κύπρο δεν θέλουμε απλώς να έχουμε παρουσία. Θέλουμε να χτίσουμε συνεργασίες με διάρκεια»

Ο CEO & Co-Founder της Campeón Gaming μιλά στην Καθημερινή για την πρώτη B2B συνεργασία της εταιρείας στην Κύπρο, τη συμφωνία με την Bet on Alfa και το τι χρειάζεται πραγματικά μία επιχείρηση για να αναπτυχθεί σε ρυθμιζόμενες αγορές.

Η συνεργασία της Campeón Gaming με την Bet on Alfa σηματοδοτεί την είσοδο της εταιρείας στην κυπριακή B2B αγορά και ένα νέο κεφάλαιο στην αναπτυξιακή στρατηγική της. Με περισσότερα από 9 χρόνια εμπειρίας στην ανάπτυξη τεχνολογικών λύσεων για τον κλάδο του entertainment, η Campeón Gaming αναλαμβάνει να υποστηρίξει τεχνολογικά την online δραστηριότητα ενός καθιερωμένου κυπριακού brand. Ο Μαρίνος Σιαπάνης, CEO & Co-Founder της εταιρείας, εξηγεί τη στρατηγική πίσω από αυτή την κίνηση, τις απαιτήσεις μίας τέτοιας συνεργασίας και τις προτεραιότητες της εταιρείας για τα επόμενα χρόνια.

- Η συμφωνία με την Bet on Alfa σηματοδοτεί την πρώτη B2B συνεργασία της Campeón Gaming στην Κύπρο. Ποια είναι η στρατηγική σημασία αυτής της εξέλιξης;

- Η Κύπρος έχει ιδιαίτερη σημασία για εμάς, τόσο σε επιχειρηματικό όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Όντας και οι ίδιοι Κύπριοι, έχουμε μια ξεχωριστή σύνδεση με τον τόπο, γνωρίζουμε καλά την αγορά και τις ιδιαιτερότητές της. Άλλωστε, η παρουσία μας στη χώρα δεν είναι καινούργια, καθώς διατηρούμε ήδη γραφεία στο Στρόβολο από το 2024. Επομένως, για εμάς δεν ήταν ποτέ απλώς θέμα να προσθέσουμε άλλη μία αγορά στον χάρτη μας. Το ζητούμενο ήταν να κάνουμε το επόμενο ουσιαστικό βήμα και σε επιχειρηματικό επίπεδο, με τον κατάλληλο συνεργάτη και με μια ξεκάθαρη προοπτική ανάπτυξης.

Η συμφωνία με την Bet on Alfa έχει ιδιαίτερη σημασία για εμάς, καθώς μας δίνει την ευκαιρία να αξιοποιήσουμε την τεχνογνωσία που έχουμε αναπτύξει όλα αυτά τα χρόνια, υποστηρίζοντας την περαιτέρω ανάπτυξη ενός ήδη αναγνωρισμένου brand στην κυπριακή αγορά.

Προσωπικά, πιστεύω ότι η αξία μιας συνεργασίας δεν κρίνεται μόνο από την υπογραφή μιας συμφωνίας, αλλά κυρίως από όσα μπορεί να πετύχει στην πορεία. Αυτή είναι και η φιλοσοφία μας στην Campeón Gaming: να χτίζουμε μακροχρόνιες σχέσεις εμπιστοσύνης, προσφέροντας ευέλικτες τεχνολογικές λύσεις που ανταποκρίνονται στις πραγματικές ανάγκες και τους επιχειρηματικούς στόχους των συνεργατών μας. Με αυτή τη λογική προσεγγίζουμε και τη συνεργασία μας με την Bet on Alfa, με στόχο να δημιουργήσουμε ουσιαστική αξία και προοπτικές ανάπτυξης σε βάθος χρόνου.

- Γιατί επιλέξατε την Bet on Alfa ως συνεργάτη στην κυπριακή αγορά;

- Η επιλογή της Bet on Alfa ήταν για εμάς μια ιδιαίτερα συνειδητή απόφαση. Γνωρίζοντας καλά την κυπριακή αγορά, θέλαμε το πρώτο μας B2B βήμα στη χώρα να γίνει με έναν συνεργάτη με τον οποίο μοιραζόμαστε μια κοινή αντίληψη για την ανάπτυξη και μπορούμε να χτίσουμε μια ουσιαστική, μακροχρόνια συνεργασία.

Αυτό που εκτιμήσαμε από την αρχή στην Bet on Alfa είναι η πορεία που έχει διαγράψει από το 2009, το εκτεταμένο δίκτυο φυσικών καταστημάτων της και η ουσιαστική γνώση του κυπριακού κοινού. Είναι μια εταιρεία που έχει χτίσει τη δική της παρουσία και εμπιστοσύνη στην αγορά, κάτι που θεωρώ ιδιαίτερα σημαντικό.

Από τη δική μας πλευρά, φέρνουμε την τεχνολογία, την υποδομή και την εμπειρία για να υποστηρίξουμε το επόμενο βήμα της ψηφιακής της ανάπτυξης.

Προσωπικά, πιστεύω ότι οι επιτυχημένες συνεργασίες βασίζονται πρωτίστως στους ανθρώπους και στην κοινή τους φιλοσοφία. Με την Bet on Alfa διαπιστώσαμε από νωρίς ότι μοιραζόμαστε αυτή την προσέγγιση. Και θεωρώ πως εκεί βρίσκεται η πραγματική αξία της συνεργασίας μας: στη δυνατότητα να συνδυάσουμε τις δυνάμεις και την τεχνογνωσία μας, δημιουργώντας προοπτικές ανάπτυξης και για τις δύο πλευρές.

- Τι αλλάζει στην πράξη για την online δραστηριότητα της Bet on Alfa με την τεχνολογία της Campeón Gaming;

- Η μετάβαση στην πλατφόρμα της Campeón Gaming δεν αφορά απλώς μια αλλαγή τεχνολογικού παρόχου. Στην πράξη, δημιουργούμε τις προϋποθέσεις ώστε η Bet on Alfa να αναβαθμίσει την online παρουσία της, προσφέροντας μια ανανεωμένη εμπειρία στους χρήστες της, με νέο σχεδιασμό και περισσότερες δυνατότητες ανάδειξης του προϊόντος της.

Παράλληλα, αποκτά πρόσβαση σε μια ολοκληρωμένη τεχνολογική υποδομή, η οποία μπορεί να προσαρμόζεται στις επιχειρηματικές της ανάγκες και να υποστηρίζει την ανάπτυξή της σε βάθος χρόνου.

- Μετά την Κύπρο, ποιο είναι το επόμενο βήμα για την Campeón Gaming;

- Συνεχίζουμε να επενδύουμε στην τεχνογνωσία μας και στην ανάπτυξη λύσεων που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις διαφορετικών ρυθμιζόμενων αγορών. Με περισσότερα από 9 χρόνια εμπειρίας και μια ομάδα άνω των 200 εξειδικευμένων στελεχών, στόχος μας είναι να διευρύνουμε το δίκτυο συνεργασιών μας και να ενισχύσουμε την παρουσία μας ως αξιόπιστου τεχνολογικού παρόχου.

Εχει η κάλπη γυρίσματα

Του **ΘΟΔΩΡΗ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ**

Κοιτάζοντας ένα γράφημα των New York Times που αποτυπώνει το πώς ψήφισαν διάφορες κατηγορίες του πληθυσμού στις ενδιάμεσες εκλογές για το Κογκρέσο, το συμπέρασμα βγαίνει αβίαστα: όλα μπλε. Οι ερευνητές χώρισαν τους ψηφοφόρους σε 48 διαφορετικές υποομάδες ανά φύλο, ηλικία, εκπαίδευση, γεωγραφική περιοχή κ.ο.κ. και εξέτασαν πώς ψήφισε η κάθε μία. Οι κατηγορίες αλληλοεπικαλύπτονται, βεβαίως, αλλά χαρτογραφούν αποτελεσματικά τα περίπου 120 εκατομμύρια πολίτες που ψήφισαν την περασμένη Τρίτη και μας δείχνουν το εξής εκπληκτικό φαινόμενο: από τις 48 υποομάδες, μόνον 8 ψήφισαν στην πλειονότητά τους Ρεπουμπλικανούς υποψηφίους. Στους λευκούς ψηφοφόρους γενικά, το αποτέλεσμα ήταν 51-48 υπέρ των Ρεπουμπλικανών. Στους λευκούς που κατοικούν σε νότιες πολιτείες, ήταν 62-37. Στους λευκούς άνδρες ήταν 56-43. Στους λευκούς (άνδρες και γυναίκες) ηλικίας άνω των 65, ήταν 54-46. Οι οκτώ κατηγορίες είναι όλες υποσύνολα ενός βασικού προφίλ: σε αυτές τις εκλογές μόνον οι λευκοί στήριξαν Ρεπουμπλικανούς και από αυτούς κυρίως άνδρες χαμηλής μόρφωσης, οι Νότιοι και οι ηλικιωμένοι (φανταστείτε ότι οι λευκοί ηλικίας 18-29 ψήφισαν Δημοκρατικούς με διαφορά 21 μονάδων). Αυτό όμως δεν ήταν το πιο αξιοσημείωτο εύρημα από το συγκεκριμένο γράφημα. Το πιο αξιοσημείωτο είναι τα βελάκια στην άκρη, που έδειχναν τη μετατόπιση των συγκεκριμένων ομάδων σε σχέση με τις εκλογές του 2024.

Ο αριθμός των υποομάδων που μετατοπίστηκαν πιο πολύ προς τους Ρεπουμπλικανούς αυτή τη φορά ήταν μηδέν. Μηδέν. Καμία ομάδα του πληθυσμού δεν ψήφισε σε μεγαλύτερο ποσοστό Ρεπουμπλικανούς το 2026 από ό,τι το 2024. Ολες οι ομάδες μετατοπίστηκαν προς τους Δημοκρατικούς, από 5 (λευκοί 65+) μέχρι 33 (μη λευκοί 18-29) ποσοστιαίες μονάδες. Ηταν μια εκπληκτική στροφή, πολύ μεγάλης κλίμακας, που έγινε πάρα πολύ γρήγορα. Το 2024 το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα του Ντόναλντ Τραμπ κέρδισε (με πολύ μικρή διαφορά, βεβαίως) τη λαϊκή ψήφο. Το 2026 έχασε με 14 μονάδες διαφορά.

Οι αιτίες, βεβαίως, έχουν αναλυθεί εξαντλητικά σε αφιερώματα αυτής εδώ της εφημερίδας, όπως και αλλού. Ενα βασικό δίδαγμα, όμως, φαίνεται να είναι ότι τέτοιες δραματικές και απότομες αλλαγές στην εκλογική συμπεριφορά εξακολουθούν να είναι εφικτές. Υποτίθεται ότι ζούμε σε μια εποχή ακραίας πόλωσης, κατά την οποία οι πολίτες χωρίζονται σε στρατόπεδα που μισούνται μεταξύ τους. Υποτίθεται ότι μαντρωνόμαστε σε ιδεολογικά ή πολιτικά σιλό, ενημερωνόμαστε εντελώς διαφορετικά από τους άλλους, κλεινόμαστε στις φούσκες μας και πηγαίνουμε στις κάλπες οργισμένοι και φανατισμένοι, με θέσεις επηρεασμένες, κατευθυνόμενες, ναι, αλλά δεδομένες. Μπορεί να κάνει τη ζωή των δημοσκόπων πιο δύσκολη, αλλά δεν είναι απαραιτήτως κακό για τις κοινωνίες. Μπορεί να είναι άμυνα απέναντι σε προκλήσεις και κινδύνους. Την ώρα που το επίπεδο του πολιτικού διαλόγου, τα σόσιαλ μίντια, τα οικονομικά συμφέροντα, οι παρεμβάσεις των ξένων και ένα σωρό άλλοι παράγοντες μοιάζουν ταγμένοι να μας διχάσουν τελεσίδικα, αυτή η ρευστότητα φαίνεται ότι κρατάει ένα επίπεδο χαοτικής απροβλεπτότητας ζωντανό. Ενας λαός που δεν είναι «μαντρωμένος» πίσω από αταλάντευτες κομματικές ταυτότητες μπορεί να εκφραστεί πιο ελεύθερα στην κάλπη και έτσι να «σπρώξει» το πολιτικό σύστημα για να βρει τις κατάλληλες απαντήσεις σε μια έκτακτη συνθήκη όπως, για παράδειγμα, η εμφάνιση ενός αχαλίνωτου καθεστώτος που πάει να καταργήσει τη δημοκρατία και να κλέψει και τα πόμολα. Ή, άλλο τυχαίο παράδειγμα: μια κατακλυσμιαία οικονομική κρίση.

Γιατί εμείς εδώ, στην κοιτίδα της δημοκρατίας που λέει και ο Μάρκο Ρούμπιο, πάντα πρωτοπόροι, πάντα στην αιχμή της πολιτικής καινοτομίας, χιλιετίες τώρα, αυτά που βλέπουν σήμερα οι Αμερικανοί τα έχουμε δει. Τα έχουμε κάνει. Been there, done that που λένε και στο Γουαϊόμινγκ. Πόσο έστριψαν αυτοί; 15 μονάδες σε δύο χρόνια; Εμείς στρίψαμε 14 σε δύο (2009) και μετά πήγαμε στα καπάκια και στρίψαμε άλλες 16 σε άλλα τρία (2012). Και εξαϋλώνοντας το μεγαλύτερο κόμμα στην πορεία και πετσοκόβοντας το άλλο (που κέρδισε!) σχεδόν στο μισό. Ξέρουμε πώς γίνεται η δουλειά. Αν θέλουν να πάρουν μαθήματα για τη συνέχεια, εδώ είμαστε. «Χαοτική απροβλεπτότητα» is our middle name, που λένε και στο Γουαϊόμινγκ.

EPA/MOHAMMED SABER

Εκτοπισμένοι Παλαιστίνιοι επιθεωρούν τις κατεστραμμένες σκηνές τους μετά από ισραηλινή αεροπορική επιδρομή σε αυτοσχέδιο καταυλισμό απέναντι από την ανατολική πύλη του Δημοτικού Πάρκου στην πόλη της Γάζας. Σύμφωνα με το Παλαιστινιακό Υπουργείο Υγείας στη Γάζα, μια έφηβη σκοτώθηκε και αρκετοί άλλοι τραυματίστηκαν.

Κινητικότητα προς το επόμενο αδιέξοδο

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Η προσωπική απεσταλμένη του γενικού γραμματέα, Μαρία Άνχελα Ολγκίν, φαίνεται πως έχει καταφέρει να φέρει τους δύο ηγέτες σε μια νέα τριμερή συνάντηση, με την προσδοκία ανακοινώσεων που θα επιτρέψουν στη διαδικασία να συνεχιστεί. Κάπως έτσι, λαμβάνοντας υπόψη τη δυστοκία και τη στασιμότητα το προηγούμενο διάστημα, το Κυπριακό εμφανίζεται ξανά να κινείται. Το ερώτημα είναι προς ποια κατεύθυνση.

Ο Χακάν Φιντάν με την άφιξή του στα κατεχόμενα φαίνεται να καθόρισε τα όρια των επόμενων κινήσεων της τουρκοκυπριακής ηγεσίας: Συναίνεση για οδοφράγματα, επιμονή στα δύο κράτη, ανοιχτό το ενδεχόμενο να μην πραγματοποιηθεί διεθνής διάσκεψη. Δηλαδή μια απολύτως συνεπής τακτική: προσφέρει τόση κινητικότητα όση χρειάζεται για να μη χρεωθεί το αδιέξοδο, χωρίς να παραχωρεί τίποτε από εκείνα που καθορίζουν την ουσία του. Εν ολίγοις, το ερώτημα που έθεσα πιο πάνω απαντάται μάλλον κάπως έτσι: ας κινηθεί η διαδικασία, χωρίς κατ' ανάγκην να κινείται το Κυπριακό προς λύση.

Όχι, δεν υποτιμώ τη σημασία μιας ενδεχόμενης συμφωνίας για νέα σημεία διέλευσης. Ούτε ασφαλώς υπάρχει λόγος να υποτιμηθεί η προσπάθεια των Ηνωμένων Εθνών να κρατήσουν ανοιχτούς τους διαύλους επικοινωνίας. Άλλο όμως η αναγνώριση της αξίας αυτών των βημάτων και άλλο η όποια ανεδαφική υπερβολική αισιοδοξία ότι, 50 χρόνια μετά, η διάνοιξη ενός ή περισσοτέρων οδοφραγμάτων και η αφαίρεση ή η απομάκρυνση ναρκών από τη νεκρή ζώνη, αποτελούν καθ' οιονδήποτε τρόπο πραγματική διεργασία με στόχο τη λύση. Κάθε άλλο.

Το πραγματικά ενδιαφέρον μέρος της ιστορίας, ξεκινά ακριβώς εδώ, καθότι η τουρκική στάση δεν διαμορφώνεται σε διπλωματικό κενό. Διαμορφώνεται σε μια περίοδο κατά την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση επαναπροσδιορίζει τις προτεραιότητές της, με την άμυνα και την ασφάλεια να αποκτούν πρωτεύουσα σημασία. Η αβεβαιότητα για τη μελλοντική αμερικανική παρουσία στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφάλειας και η ανάγκη ενίσχυσης της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας αναβαθμίζουν τη γεωπολιτική χρησιμότητα της Τουρκίας. Το αποκαλυπτικό ρεπορτάζ του Παύλου Ξανθούλη στη σημερινή έκδοση της «Καθημερινής» (σελ. 4) προσθέτει μια εξαιρετικά σημαντική παράμετρο. Σύμφωνα με εσωτερικό έγγραφο του κυπριακού υπουργείου Εξωτερικών, η Λευκωσία ανησυχεί ότι η ενίσχυση της ευρωτουρκικής συνεργασίας θα οδηγήσει σε αυξανόμενες πιέσεις για μια περισσότερο πραγματιστική ευρωπαϊκή προσέγγιση έναντι της Άγκυρας. Και δεν πρόκειται για θεωρητική εκτίμηση. Η Γερμανία, η Ιταλία και άλλες ισχυρές ευρωπαϊκές χώρες αναπτύσσουν αμυντικές συνεργασίες με την Τουρκία, ενώ συζητούνται σχήματα ευρωπαϊκής ασφάλειας στα οποία θα μπορούσε να αποκτήσει ρόλο και η Άγκυρα.

Το ουσιαστικό, επομένως, δεν είναι μόνο τι επιδιώκει η Τουρκία από το Κυπριακό, αλλά και τι μπορεί να εξασφαλίσει χωρίς να χρειαστεί να το λύσει. Εάν βλέπει να διευρύνονται οι δυνατότητες συνεργασίας της με την Ευρώπη, γιατί να αισθάνεται υποχρεωμένη να προβεί σε ουσιαστικές παραχωρήσεις; Και εάν μια περιορισμένη επίδειξη διαλλακτικότητας συμβάλλει στη διαμόρφωση εικόνας εποικοδομητικού συνομιλητή, γιατί να μην την αξιοποιήσει; Δεν γνωρίζουμε εάν αυτή είναι η επιδίωξη πίσω από τις τελευταίες κινήσεις. Είναι, όμως, μια εύλογη στρατηγική ανάγνωση, ιδιαίτερα όταν το ίδιο το υπουργείο Εξωτερικών προειδοποιεί για τον κίνδυνο δημιουργίας νέων ευρωπαϊκών στρατηγικών εξαρτήσεων από την Τουρκία.

Εδώ προκύπτει ένα δεύτερο ζήτημα, εξίσου σημαντικό. Η πολιτική της δικής μας κυβέρνησης. Ο Νίκος Χριστοδουλίδης έχει επενδύσει στην επανενεργοποίηση του Κυπριακού και στη διασύνδεσή του με τις ευρωτουρκικές σχέσεις. Επιδιώξεις θεμιτές και, σε επίπεδο αρχών, ορθές. Το πρόβλημα αρχίζει όταν οι επιδιώξεις παρουσιάζονται περίπου ως επιτεύγματα και η ύπαρξη μιας διαδικασίας ως απόδειξη ότι η στρατηγική αποδίδει. Τον περασμένο Μάιο ο Πρόεδρος μιλούσε για εξελίξεις που θα μπορούσαν να οδηγήσουν ακόμη και σε σχέδιο λύσης πριν από το τέλος του 2026. Σήμερα, η σημαντικότερη πιθανή εξέλιξη είναι μια συμφωνία για τέσσερα οδοφράγματα, ενώ η Τουρκία επαναλαμβάνει επισήμως ότι επιδιώκει δύο κράτη. Ακόμη πιο προβληματική είναι η αναντιστοιχία ανάμεσα στην κυβερνητική διαβεβαίωση ότι έχει ανακοπεί η τουρκική συμμετοχή στους ευρωπαϊκούς αμυντικούς σχεδιασμούς και στις ανησυχίες που καταγράφει το ίδιο το υπουργείο Εξωτερικών. Η διαφορά ανάμεσα σε όσα διακηρύσσονται δημοσίως και σε όσα αξιολογούνται υπηρεσιακά δεν είναι λεπτομέρεια επικοινωνιακής διαχείρισης. Είναι ζήτημα στρατηγικής προετοιμασίας.

Ασφαλώς, η Κύπρος διαθέτει θεσμικά δικαιώματα ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αλλά η Ευρώπη δεν λειτουργεί μόνο μέσα από αποφάσεις στις οποίες μπορεί να ασκηθεί βέτο. Λειτουργεί και μέσα από διμερείς συνεργασίες, εταιρικές συμπράξεις και νέους μηχανισμούς στους οποίους δεν είναι αυτονόητο ότι κάθε κράτος θα διαθέτει την ίδια επιρροή. Το διεθνές δίκαιο και τα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών αποτελούν αναγκαία θεμέλια της πολιτικής μας. Δεν αποτελούν, όμως, από μόνα τους ολοκληρωμένη στρατηγική. Υπάρχει και μια τελευταία παράμετρος. Έχουμε συνηθίσει να εμφανιζόμαστε ως η πλευρά που ζητεί διαπραγματεύσεις και η Τουρκία ως εκείνη που τις εμποδίζει. Τι θα συμβεί, όμως, εάν η Άγκυρα επιλέξει κάποια στιγμή μια τακτική μετακίνηση, όχι αρκετή για να οδηγήσει σε λύση, αλλά επαρκή για να μεταφέρει τη διεθνή πίεση προς τη Λευκωσία; Θα είμαστε έτοιμοι να πάρουμε τις «δύσκολες αποφάσεις» που προανήγγειλε ο Πρόεδρος; Διότι το χειρότερο που μπορεί να μας συμβεί δεν είναι να καταλήξουμε σε ένα ακόμη αδιέξοδο. Είναι να φτάσουμε εκεί έχοντας προηγουμένως πείσει τους εαυτούς μας ότι βρισκόμασταν σε πορεία προόδου. Να έχουμε αναλώσει πολύτιμο πολιτικό χρόνο, την ώρα που η Τουρκία θα έχει ενισχύσει τη διεθνή της θέση και η Ευρώπη θα έχει αναδιατάξει τις προτεραιότητές της. Και εμείς, για άλλη μια φορά, θα αναζητούμε ποιος ευθύνεται για το γεγονός ότι η κινητικότητα δεν μας οδήγησε πουθενά, πέραν του επόμενου αδιεξόδου. Εκτός κι αν με ακόμα τέσσερα οδοφράγματα, θα είναι πιο εύκολος ο δρόμος προς τη ζώνη Σένγκεν, οπότε ποιος έχει όρεξη να ασχολείται (στην πραγματικότητα) με το Κυπριακό.

photiouth@kathimerini.com.cy

Πόσες λεύγες κάτω από τη θάλασσα ορίζουν την έννοια του πάτου;

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Ενα επιτυχημένο εκλογικό αποτέλεσμα αποτελεί την καύσιμη ύλη για το στέριωμα της ηγεσίας ενός πολιτικού σχήματος, ενώ μία παταγώδης αποτυχία είθισται να οδηγεί σε παραιτήσεις. Αν και αυτή η βασική «αρχή των ποσοστών» κυριαρχεί αναντίλεκτα, υπάρχει και ένα δεύτερο στοιχείο, ποιοτικό, το οποίο, αν και δεν μετριέται με αριθμούς, αναγνωρίζεται, καταγράφεται και λειτουργεί προσθετικά ή αφαιρετικά, αναλόγως.

Στην περίπτωση του ΔΗΣΥ, η ποιότητα της σημερινής ηγεσίας υπολείπεται –για να το θέσω κομψά– των ηγεσιών του παρελθόντος. Η παραγωγή πολιτικής είναι ανύπαρκτη, ουσιαστικός πολιτικός λόγος δεν αρθρώνεται και το πάλαι ποτέ κόμμα της εξουσίας έχει αυτοκατα-δικαστεί να λειτουργεί ως σχοινοβάτης, μεταξύ συμπολίτευσης και αντιπολίτευσης, με μοναδικό καθημερινό μέλημα να μένει τυπικά όρθιο για να μην γκρεμοτσακιστεί, πέφτοντας στο κενό που η ίδια η ηγεσία δημιούργησε με την ανεπάρκειά της.

Και δεν είναι μόνο η Αννίτα Δημητρίου, αλλά το σύνολο της dream team πεντάδας: Ευθύμιος Δίπλαρος, Σάβια Ορφανίδου, Γιώργος Κάρουλλας και Γιάννης Καρούσος που σε άλλες εποχές, όχι απλώς δεν θα έπαιζαν αναπληρωματικοί, αλλά ούτε καν θα κάθονταν στον πάγκο μιας άλλης ηγεσίας του ΔΗΣΥ, και κυρίως αυτής του Γλαύκου Κληρίδη.

Αυτή λοιπόν η «πεντάδα» φιλοδοξεί, στο όνομα μιας ψευδεπίγραφης ενότητας που μπάζει από παντού, να οδηγήσει το κόμμα στις προεδρικές εκλογές του 2028. Ενδεχομένως όχι για να τις κερδίσει, γιατί αυτό είναι εξαιρετικά χλωμό με τα υφιστάμενα δεδομένα. Αλλά, για να φέρει ένα αποτέλεσμα το οποίο θα επιτρέψει σε όλους να επιβιώσουν. Διατηρώντας την Αννίτα Δημητρίου στην προεδρία του κόμματος, αν και κινείται στο όριο του πολιτικού αναλφαβητισμού, σε όλα τα μείζονα θέματα, και ρίχνοντας σωσίβιο στον ανάλογου πολιτικού εκτοπίσματος Ευθύμιο Δίπλαρο, στη Σάβια Ορφανίδου που έχει ήδη αρχίσει τις πρόβες στο κλάμα, στον Γιώργο Κάρουλλα που δεν τον βοηθά καν η ροή του λόγου του και στον Γιάννη Καρούσο, για τον οποίο δεν χρειάζεται να ειπωθεί κάτι.

Αυτή λοιπόν η «επιτελική πεντάδα» μού προκαλεί ένα ερώτημα: Πόσες λεύγες κάτω από τη θάλασσα ορίζουν την έννοια του πάτου; Οι 20 χιλιάδες λεύγες του Ιούλιου Βερν επαρκούν; Το ερώτημα είναι βέβαια ρητορικό, άλλωστε απάντηση δεν υπάρχει.

Σε κάθε πάντως περίπτωση, για το προδιαγραφόμενο αποτέλεσμα των προεδρικών εκλογών, η ευθύνη δεν θα βαραίνει αποκλειστικά και μόνο την «επιτελική πεντάδα» του ΔΗΣΥ. Ευθύνη έχουν και οι υποψήφιοι. Ο Αβέρωφ Νεοφύτου, ο οποίος αποτελεί την επιτομή της πολωτικής υποψηφιότητας, καθώς δεν συσπειρώνει καν τους ψηφοφόρους του δικού του κόμματος και απέχει έτη φωτός από τον ορισμό μιας πολυσυλλεκτικής προσωπικότητας. Πέραν της εμπλοκής του στον πολιτικό εκβιασμό της Αννίτας Δημητρίου, οι αμφιταλαντεύσεις του Αβέρωφ Νεοφύτου, ο οποίος φλέρταρε με την εκλογή Ανδρέα Μαυρογιάννη και χαρακτήριζε τον Νίκο Χριστοδουλίδη «αποστάτη» και «Ιούδα», ενώ μετεκλογικά τον αγκάλιασε και τον χαρακτήριζε μπροστά στις κάμερες, «τιμονιέρη», δύσκολα μπορούν να παραγραφούν.

Όπως δεν μπορεί να παραγραφεί το φλερτ Παμπορίδη με το ΑΚΕΛ, όταν προσδοκούσε να είναι υποψήφιος το 2023, ούτε και οι ανάλογες με τον Αβέρωφ αμφιταλαντεύσεις του. Διότι ο Γιώργος Παμπορίδης έλεγε μέχρι πρόσφατα τα καλύτερα για την πρόεδρο του ΔΗΣΥ και εμφανιζόταν έτοιμος να αποσύρει τη δική του υποψηφιότητα (εάν έκανε το ίδιο και ο ανθυποψήφιός του) προς όφελος της Αννίτας Δημητρίου. Αλλά, μερικές μέρες αργότερα, στο «Pints of Politics», έκανε πιρουέτα, δηλώνοντας ότι η Αννίτα Δημητρίου δεν είναι έτοιμη να κυβερνήσει την Κύπρο. Πώς λοιπόν μπορεί κάποιος να εμφανίζεται έτοιμος να αποσυρθεί και να στηρίξει ένα πρόσωπο για το ύπατο αξίωμα του τόπου, γνωρίζοντας εκ προοιμίου ότι δεν γεμίζει την καρέκλα; Τι εικόνα δημιουργεί και τι υπηρεσία θέλει να προσφέρει στον τόπο; Θα ήταν δικαιότερο, ο κ. Παμπορίδης να μην εξαιρεί πλέον τον εαυτό του όταν δηλώνει, «δείξτε λίγη κατανόηση, γιατί στις εκλογές λέμε πελλάρες». Διότι οι δικές του αμφιταλαντεύσεις ουδόλως διαφέρουν από αυτές του Αβέρωφ Νεοφύτου.

Υπό το φως λοιπόν όλων των πιο πάνω δεδομένων και εάν τίποτα δεν αλλάξει, ο ΔΗΣΥ θα κινδυνεύσει να βρεθεί ενώπιον εκλογικής ήττας, η οποία θα φέρει στην αγκαλιά του ΕΛΑΜ πολύ περισσότερα κέρδη από αυτά που σήμερα καταγράφει. Αφήνοντας ως διέξοδο στον ΔΗΣΥ, τη συνεργασία με το εθνικιστικό κόμμα που σήμερα εποφθαλμιά να τον υποκαταστήσει και να τον αντικαταστήσει στο πολιτικό σκηνικό, υπό την υψηλή εποπτεία του Νίκου Χριστοδουλίδη.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Χρειαζόμαστε νέο αίμα στην πολιτική

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Ενας λόγος που οι αμερικανικές εκλογέστσουνάμι μάς έκαναν πιο αισιόδοξους είναι το προφίλ πολλών από τους υποψηφίους που αναδείχθηκαν. Γυναίκες και άνδρες από πολύ διαφορετικούς «στάβλους» και με εξαιρετικά ενδιαφέρουσες προσωπικές ιστορίες και επιτεύγματα. Πρόκειται για νέους ανθρώπους που αποφάσισαν να μπουν στο καμίνι της πολιτικής όχι μόνο από αντίδραση στον Τραμπ, αλλά και γιατί έχουν θετική, πρακτική άποψη για το πώς θα λυθούν τα μεγάλα προβλήματα της Αμερικής. Πολλοί θα αποτύχουν, καθώς ελλοχεύει πάντοτε η πίεση της πραγματικότητας, που καταβροχθίζει ιδεαλισμούς και τις καλύτερες των προθέσεων. Σημασία, όμως, έχει ότι μπήκε νέο αίμα στην πολιτική.

Αναρωτιέμαι γιατί δεν συμβαίνει το ίδιο στην Ελλάδα. Σίγουρα η Αμερική είναι μια τεράστια χώρα με μεγάλη ποικιλία και αποθέματα ανθρώπινου ταλέντου. Δεν είναι, όμως, αυτό επαρκής δικαιολογία.

Στην Ελλάδα δημιουργήθηκε, με τα χρόνια, μια «πολιτική αριστοκρατία», η οποία ανακυκλώνεται. Αποτελείται πρώτα απ' όλα από τους γόνους μικρών και μεγάλων δυναστειών, οι οποίοι προσπαθούν με μανία να κρατήσουν ζωντανό το πολιτικό τους franchise εκμεταλλευόμενοι την αναγνωρισιμότητα και τις απαραίτητες διασυνδέσεις. Εν συνεχεία, έχουμε τους κομματικούς γόνους, εκείνους που πάνε από τα πανεπιστημιακά αμφιθέατρα κατευθείαν στα βουλευτικά χωρίς ενδιάμεση στάση και χωρίς να έχουν κολλήσει αρκετά ένσημα, ώστε να καταλάβουν τι συμβαίνει στη ζωή ενός κανονικού ανθρώπου. Και βεβαίως στην Ελλάδα έχουμε και την επιδημία των καθηγητών-πολιτικών, ξεχνώντας τι έλεγε ο κυνικός Μπίσμαρκ για αυτούς...

Χρειαζόμαστε νέο αίμα, επειγόντως. Ο πρωθυπουργός έκανε μία προσπάθεια όταν ανέλαβε τη Ν.Δ. και ενέπλεξε νέους ανθρώπους στην πολιτική. Λίγοι πέτυχαν, άλλοι δεν μπόρεσαν να μπολιάσουν την τεχνοκρατική τους επάρκεια με λίγο πολιτικό μυαλό και ενδεχομένως να μείνουν στον –εξαιρετικά χρήσιμο– ρόλο ενός γενικού γραμματέα ή υφυπουργού. Υπάρχουν πάντως κι εκείνοι που απογοήτευσαν σφόδρα, διότι παρά τις σπουδές και την επαγγελματική εμπειρία έχουν μεταλλαχθεί σε κλασικούς παλαιοελλαδίτες πολιτευτές.

Στην εποχή μας δεν είναι τόσο δύσκολο να μπεις στην πολιτική. Το απέδειξε, με ατυχή τελικώς έκβαση, ο κ. Κασσελάκης. Τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης έδειξαν στην Αμερική ότι μπορεί κάποιος να πετύχει τον στόχο του παρακάμπτοντας παραδοσιακά μέσα, χρηματοδότες και «βαρώνους». Το νέο άναρχο τοπίο μειώνει τα εμπόδια εισόδου σε οιοδήποτε κλειστό κλαμπ.

Ο τόπος έχασε κοντά μισό εκατομμύριο νέους ανθρώπους τον καιρό της κρίσης. Είναι άνθρωποι που έχουν δουλέψει σκληρά, έχουν μάθει σε έναν άλλο τρόπο ζωής και ξέρουν ακριβώς τι είναι αυτό που τους αποτρέπει να γυρίσουν. Θα ήταν εξαιρετικό να έμπαιναν στην πολιτική γιατί, πέραν των άλλων, αυτά που φαίνονται σε εμάς «λογικά» ή αποδεκτά θα τους εξαγρίωναν. Χρειαζόμαστε όλοι μας ένα δημιουργικό σοκ και πολιτικές ευκαιρίες για μια νέα γενιά, έστω και για να δοκιμάσει και να κάνει λάθη.

Η εγκαταλελειμμένη νεολαία

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Τον Δεκέμβριο του 2008 ξεκίνησε μια τελετουργία καταστροφής του κέντρου της Αθήνας, η οποία κράτησε πάνω από ένα μήνα. Μια ομάδα που την αποτελούσαν όχι πάνω από 2.000 άτομα που φορούσαν κουκούλες και δεν είχαν ταυτότητα έκαιγε αυτοκίνητα, έσπαγε υαλοπίνακες καταστημάτων τα οποία και λεηλατούσε. Οι δυνάμεις της τάξης παρακολουθούσαν χωρίς να μπορούν να αντιδράσουν. Οχι λόγω υπηρεσιακής ανεπάρκειας, αλλά εξαιτίας μιας φοβισμένης πολιτικής ηγεσίας η οποία είχε αναλάβει την ενοχή για τον μάλλον τυχαίο φόνο ενός άτυχου παιδιού, ενοχή η οποία συμπύκνωνε μια ολόκληρη στάση της ελληνικής κοινωνίας, και κατά συνέπεια της πολιτείας, απέναντι στη νεολαία. Η στάση αυτή εκφράζεται από τη λέξη εγκατάλειψη. Εγκατάλειψη, κοινώς αδιαφορία για τις σχέσεις που καθορίζουν από αρχαιοτάτων χρόνων που λένε, τη διαδοχή των γενεών και τους κανόνες που τη διέπουν. Ο νεότερος οφείλει να αναγνωρίζει ότι ο μεγαλύτερος γνωρίζει περισσότερα απ' αυτόν, και γι' αυτό τον χρειάζεται για να τον καθοδηγεί. Κατά συνέπεια τον σέβεται, όπως οφείλει να σέβεται και ο μαθητής τον καθηγητή του στην τάξη. Γι' αυτό και η τάξη λέγεται τάξη, διότι υπόκειται σε σχέσεις ιεραρχίας. Οι σχέσεις αυτές είχαν διαρραγεί. Με την ανοχή και τη συνενοχή του οικογενειακού περιβάλλοντος ο νέος αναπτυσσόταν μαζί με την ιδέα ότι ο κόσμος τού ανήκε. Μπορούσε να γίνει ό,τι επιθυμούσε αδιαφορώντας για τον κόπο που όφειλε να καταβάλει για να το επιτύχει. Ο κόπος ταυτίστηκε με την καταπίεση και η ιεραρχία με περιορισμό της ελευθερίας. Από τη μια γενιά στην άλλη έμπαιναν στην τάξη για να διδάξουν φοβισμένοι με αποτέλεσμα να εκχωρούν όλο και περισσότερα μερίδια από τις υποχρεώσεις τους. Ωσπου στο τέλος αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα παιδιά στην τύχη τους. Αυτό ζει σήμερα η Μέση Εκπαίδευση.

Οι διάφοροι καλοθελητές για να βρουν δημόσιο βήμα που το εξαργύρωσαν στα χρόνια της ηγεμονίας του λαϊκισμού, στην εποχή της κρίσης, έδωσαν πρόσωπο και ταυτότητα στους αυτοποιητους κουκουλοφόρους. Ηταν η «αδικημένη νεολαία», αυτή που της έκλεψαν τα όνειρά της και το μέλλον της χωρίς βέβαια να μπορούν να πουν ούτε ποιος την αδίκησε ούτε ποια ήταν τα όνειρα που της έκλεψαν. Ηταν φτωχόπαιδα που μεγάλωναν ξέροντας πως τα περιμένει το κοινωνικό περιθώριο; Οχι βέβαια. Ηταν παιδιά που μεγάλωναν με την ιδέα ότι ο κόσμος τούς ανήκει, ότι η επιθυμία τους είναι νόμος, τα παιδιά μιας νεοαστικής τάξης, βουλιμικής, αχόρταγης, διαπλεκόμενης με την πολιτική εξουσία, και την ιδέα που κουβαλούσε από τα αριστερά της νιάτα πως ο καπιταλισμός είναι κλοπή, άρα τώρα που είχαν γίνει καπιταλιστές όφειλαν κι αυτοί να κλέβουν. Ηταν τα παιδιά αυτής της διαφθοράς. Αυτής της τάξης που εγκατέλειψε το κέντρο της Αθήνας για να φτιάξει μεζονέτες με γούρνες που τις έλεγαν πισίνες στα βόρεια προάστια.

Ακόμη προσπαθώ να καταλάβω τι διεκδικούσαν αυτά τα παιδιά. Τι διεκδικούσαν από την εκπαίδευσή τους, κοινώς τον χώρο της εργασίας τους και της ζωής τους. Φοβάμαι πολύ πως το μόνο που ζητούσαν ήταν να εκφράσουν την κοινωνική τους υπεροχή και να αποδείξουν ότι είναι ισχυρότερα από τους μηχανισμούς του κράτους – άρα και από την εκπαίδευση. Αναρωτιέμαι από ποια πανεπιστήμια του εξωτερικού αποφοίτησαν οι τότε κουκουλοφόροι και πού εργάζονται σήμερα.

Είναι εντυπωσιακές οι ομοιότητες με αυτό που συμβαίνει σήμερα στη Γαλλία. Τηρουμένων των αναλογιών εννοείται. Πάντως πρόκειται για μαθητές οι οποίοι, και αυτοί, αισθάνονται εγκαταλελειμμένοι, αφημένοι στην τύχη τους. Από την άποψη ότι οι ενήλικες, αυτοί που θα έπρεπε να τους καθοδηγήσουν, αρνούνται να αναλάβουν τις ευθύνες τους. Οπως λέει ο ψυχολόγος Ντιντιέ Πλε σε συνέντευξή του στο περιοδικό Le Point, από τότε που επικράτησαν οι ιδέες της Φρανσουάζ Ντολτό όπου το παιδί έχει μόνον δικαιώματα και οι γονείς μόνον υποχρεώσεις κατασκευάζουμε «παιδιά-βασιλιάδες». Ενα παιδί που μεγαλώνει απροστάτευτο, χωρίς να του επιβάλλεται κάποια αρχή θα γίνει ένας εγωκεντρικός έφηβος κι ένας ενήλικας που θεωρεί ότι έχει πάντα δίκιο.

Οι περιστάσεις στη Γαλλία, που βρίσκεται ούτως ή άλλως σε προεκλογική περίοδο, δίνουν και μια πολιτική διάσταση στις κινητοποιήσεις των μαθητών. Ο Ζαν-Λικ Μελανσόν τις αξιοποιεί δεόντως για να ενισχύσει την Αριστερά του την οποία επικαλούνται οι περισσότεροι από τους διαμαρτυρόμενους. Εξάλλου η παρουσία του κ. Τσίπρα αποδεικνύει ότι ο ιδεολογικός αγώνας δεν αναγνωρίζει γλωσσικά σύνορα. Μπορεί να μη μιλάει γαλλικά, μιλάει όμως τη γλώσσα του αγώνα.

Ας μη μας ξεγελούν πάντως οι περιστάσεις. Ο ξεσηκωμός των μαθητών στη Γαλλία δείχνει ότι στις δυτικές κοινωνίες έχει διαρραγεί το πέρασμα από τη νεότητα στην ωριμότητα. Και το ξεχαρβάλωμα της Μέσης Εκπαίδευσης δεν είναι μόνον ελληνικό φαινόμενο.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini. gr

Αλλα δύο χρόνια

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΟΡΔΑΝΙΔΗ**

Εάν ο Ντόναλντ Τραμπ «είχε ένα άλογο θα το είχε κάνει γερουσιαστή ή ύπατο, ακριβώς όπως ο Ρωμαίος αυτοκράτωρ Καλιγούλας», έγραφε έμπλεος ενθουσιασμού Αγγλος σχολιαστής μετά τη συντριπτική ήττα των Ρεπουμπλικανών στις ενδιάμεσες εκλογές της Τρίτης. Υπήρξε ο πρόεδρος των ΗΠΑ τραχύτατα επικριτικός προς την κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και έπρεπε κάποιος να τα πει έξω από τα δόντια.

Η φράση απασχόλησε αρχαίους συγγραφείς. Κάποιοι με στόχο να παρουσιάσουν τον Καλιγούλα ως τρελό και άλλοι, πιο ψύχραιμοι, την είχαν ερμηνεύσει ως προσβολή σατιρική προς τη ρωμαϊκή Γερουσία, υπονοώντας ότι ένα ζώο μπορούσε να κάνει τη δουλειά τους εξίσου καλά. Με αυτούς τους δεύτερους θα συμφωνούσε κατά πάσα βεβαιότητα ο Τραμπ. Τα δύο χρόνια που πέρασαν από την εγκατάστασή του στον Λευκό Οίκο απέδειξαν επιπλέον ότι ουδόλως τον απασχολεί η άποψη των Ευρωπαίων συμμάχων της Ουάσιγκτον, διότι πιστεύει, και ίσως να έχει δίκιο, ότι δεν έχουν άλλη επιλογή παρά να συνταχθούν πίσω από τις ΗΠΑ. Δεν είναι άλλωστε ο πρώτος.

Κάποιοι εκφράζουν φόβους μήπως ο κ. Τραμπ εξακολουθήσει να υπονομεύει την υπάρχουσα παγκόσμια τάξη υπό την ηγεσία των ΗΠΑ δίχως να έχει να προτείνει λύση εναλλακτική βιώσιμη.

Λίγο μετά την είσοδο των ΗΠΑ στον Μεγάλο Πόλεμο τον Απρίλιο 1917, ο «ιδεαλιστής» πρόεδρος Ουίλσον έγραφε, αναφερόμενος στους Ευρωπαίους συμμάχους του, τα εξής στον πρωτοσύμβουλό του Εντουαρντ Χάουζ: «Οταν τελειώσει ο πόλεμος θα μπορούμε να τους εξαναγκάσουμε να αποδεχθούν τη λογική μας διότι μεταξύ άλλων θα τους έχουμε και οικονομικά στο χέρι μας». Το θέμα της επικαιρότητας, βεβαίως, είναι οι «γκρίνιες» που παρατηρούνται στα εσώτερα του Λευκού Οίκου. Και εν πρώτοις η εκτενής ανάρτηση του αντιπροέδρου Τζέι Ντι Βανς μετά την ήττα της περασμένης Τρίτης, στην οποία τόνιζε ότι «ο λόγος που χάσαμε τις εκλογές είναι ο πόλεμος εναντίον του Ιράν». Είναι επίσης ο μεγαλύτερος γιος του προέδρου, ο Ντόναλντ Τζον Τραμπ, που συμφώνησε απολύτως με τον κ. Βανς. Αλλά αυτά είναι από μια άποψη διαχειρίσιμα ζητήματα. Πάντοτε βρίσκεται κάποιος κατάλληλος για να καλύψει το κενό.

Ο κ. Τραμπ είναι εργολάβος, ως γνωστόν, και η τακτική που ακολουθεί είναι απλή: επίδειξη και άσκηση στρατιωτικής ισχύος, που θα εξαναγκάσει τον αντίπαλο να υποκύψει. Ο σημερινός ένοικος του Λευκού Οίκου αντιλαμβάνεται τη σημασία της διαπραγματεύσεως και την ασκεί ενίοτε επιτυχώς, Ωστόσο, παραβλέπει ότι η διεθνής πολιτική δεν είναι δυνατόν να ασκείται μόνον διά της επιδείξεως στρατιωτικής ισχύος.

Ο Χένρι Κίσινγκερ αντιλαμβανόταν ότι το μεγαλύτερο επίτευγμα μιας υπερδυνάμεως δεν είναι να νικήσει έναν αντίπαλο, αλλά ποια θα είναι η νέα πολιτική τάξη που έχει στόχο να δημιουργήσει. Υπάρχουν ορισμένοι που πιστεύουν ότι το μεγαλύτερο στρατηγικό πλεονέκτημα των ΗΠΑ δεν είναι απλώς η στρατιωτική ισχύς, αλλά το δίκτυο των σχέσεων που δημιουργήθηκε από το 1945. Κάποιοι άλλοι εκφράζουν φόβους μήπως ο κ. Τραμπ εξακολουθήσει να υπονομεύει την υπάρχουσα παγκόσμια τάξη υπό την ηγεσία των ΗΠΑ δίχως να έχει να προτείνει λύση εναλλακτική βιώσιμη. Υπομονή. Εχει δύο χρόνια να κυβερνήσει, ακόμη.

Η σημαία, από ιερό σύμβολο σχολικό επαθλάκι

Της **ΑΘΗΝΑΣ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Δεν ξέρω πότε αποφασίστηκε να κρατούν μαθητές στις παρελάσεις τους τη σημαία. Ηδη στον δικό μου τον καιρό –δηλαδή λίγο πριν από τον Πόλεμο του 1940, την Κατοχή και λίγο μετά– το κάθε σχολείο είχε τη σημαία του, την οποία φυσικά ονειρευόμουν κι εγώ να κρατήσω. Τέτοια ελπίδα όμως δεν υπήρχε, διότι δεν είχα μπόι, και τότε σημαιοφόρος επιλεγόταν όποιος/α είχε το καλύτερο παράστημα – δηλαδή ο πιο ψηλός και ευθυτενής. Δεξιά κι αριστερά του βάδιζαν οι παραστάτες της σημαίας, πάλι δυο ψηλοί, που διαλέγονταν για να έχουν τους ίδιους πόντους ύψους μεταξύ τους και λίγο λιγότερους από τον σημαιοφόρο. Επιπροσθέτως όμως και οι τρεις έπρεπε να έχουν στη βαθμολογία τους «διαγωγήν κοσμιωτάτην». Να έχουν δηλαδή φερθεί όλο τον χρόνο πειθαρχημένα, αξιοπρεπώς και με σεβασμό προς τους δασκάλους των – με ήθος. Οχι στο περίπου, δηλαδή απλώς «διαγωγήν κοσμίαν». Το κοσμία δεν ήταν καθόλου αρκετό. Δεν σε εμπόδιζε να προαχθείς, ούτε χαμήλωνε τη γενική βαθμολογία σου, αλλά σημαία άτομο μετρίου ήθους δεν μπορούσε να κρατήσει. Για τον απλούστατο λόγο ότι η σημαία αναγνωριζόταν τότε ως σύμβολο αφοσιώσεως στην πατρίδα.

Ο ψηλός και καμαρωτός σημαιοφόρος ήταν σαν να έλεγε στο υπόλοιπο σχολείο –αλλά και στον κόσμο που τότε κατέβαινε στον δρόμο πυκνός να παρακολουθήσει τα παιδιά του–, σαν να τους έλεγε λοιπόν ότι κρατώντας αυτό το σύμβολο ήταν έτοιμος, μαζί και με τους παραστάτες του, να πέσει μαχόμενος, και να μην αφήσει ποτέ να του την πάρουν, να γίνει δηλαδή λάφυρο του εχθρού.

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι δεν απείχαν πολύ τότε, ο Πόλεμος στην Αλβανία, και η αντίσταση στη γερμανική εισβολή, αλλά και ο εμφύλιος που ακολούθησε μέχρι το 1949 έδιναν σε αυτήν τη χειρονομία μεγάλο βάρος και ένταση. Και συγχρόνως έδιναν έναν γενικό τόνο σεβασμού προς την πατρίδα και αναγνώρισης των θυσιών που της όφειλε ο καθένας μας.

Οταν πια και η κόρη μου τελείωσε το γυμνάσιο, έπαψα να παρακολουθώ τις μαθητικές παρελάσεις, αλλά δεν άργησαν να φθάσουν εδώ εικόνες από Εγλέζους που τη σημαία τους την «φορούσαν» με ό,τι τρόπο φαντασθείτε –από σάλι μέχρι βρακί– και γενικά είχαν καταπιαστεί να εξευτελίσουν τη σημασία της. Αργότερα υιοθετήθηκε και εδώ αυτή η μόδα, και άλλα χειρότερα – τη σημαία την καις, την ποδοπατάς, την ξεσκίζεις και γενικώς την κακοποιείς, θεωρώντας ότι έτσι δηλώνεις την ανωτερότητα της σκέψης σου και την αντίθεσή σου στον πόλεμο. Ή κάτι άλλο, σημαντικό και περισπούδαστο, που εγώ δεν κατάλαβα και επομένως δεν μπορώ και να σας το εξηγήσω.

Μέσα σ' αυτήν τη θολούρα, κάποια στιγμή, μετά τη Μεταπολίτευση, αποφάσισε η κυβέρνηση ότι τη σημαία θα την κρατάει στις μαθητικές παρελάσεις ο καλύτερος μαθητής. Η σημασία της ως συμβόλου παραγνωρίστηκε. Στο μεταξύ, στον πληθυσμό μας είχαν προστεθεί πολλοί ξένοι, κυρίως Αλβανοί, που τα παιδάκια τους φοιτούσαν στα σχολεία μας και μάλιστα συχνά πρώτευαν. Ξαφνικά, το 2003, μεγάλη φασαρία ξέσπασε στη Θεσσαλονίκη: απαγορεύθηκε σε έναν αριστούχο μαθητή να κρατήσει τη σημαία στην παρέλαση της 28ης Οκτωβρίου, επειδή ήταν Αλβανός. Η απαγόρευση φάνηκε πολύ άδικη και ειπώθηκαν τότε πολλά.

Αλλά για τους παλαιότερους, σαν και εμένα, που δεν μπορούσα ξαφνικά να πάψω να αισθάνομαι την ελληνική σημαία ως σύμβολο του Εθνους μας, το να την κρατήσει ένας μικρός Αλβανός, όσο προκομμένος κι αν ήταν, το ένιωθα αλλόκοτο, και μάλιστα για αυτήν ακριβώς την επέτειο. Οι Αλβανοί το 1939 δεν είχαν αντισταθεί στους Ιταλούς όταν αυτοί κατέλαβαν τη χώρα τους, ούτε στάθηκαν με το μέρος μας όταν ο Μουσολίνι μας επιτέθηκε. Αντιθέτως, τον βοήθησαν. Πώς, λοιπόν, θα κρατούσε την ελληνική σημαία σε μια τέτοια επέτειο ένα παιδάκι, που μολονότι ήταν αθώο για όσα είχαν τότε συμβεί, πάντως είχε άλλη πατρίδα και αλλού όφειλε πίστη και τη θυσία ακόμη και της ζωής του;

Ούτε τότε όμως δεν έγινε κοινή συνείδηση πως έχει γίνει μια άστοχη κίνηση: Τη σημαία –που είναι σύμβολο πίστεως και αφοσιώσεως, αλλά μπορεί και να μετατραπεί σε λάφυρο, αν σου την πάρει ο εχθρός– τη σημαία λοιπόν, αυτό το τόσο υψηλό αλλά και δίκοπης σημασίας σύμβολο, το έχουμε υποβιβάσει σε επαθλάκι σχολικών διαγωνισμών.

Καιρός να το ξανασκεφτούμε.

Η κ. Αθηνά Κακούρη είναι συγγραφέας.

Το ξεγύμνωμα του τραμπισμού

Του **ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Δεν είναι απλώς ένα μπλε κύμα, πρόκειται για ένα σαρωτικό και γιγαντιαίο μπλε τσουνάμι, διαπιστώνουν με έκπληξη αναλυτές και δημοσιογράφοι που από την περασμένη Τετάρτη καλύπτουν σε αλλεπάλληλες ζωντανές μεταδόσεις το ιστορικό, όπως περιγράφεται, αποτέλεσμα των ενδιάμεσων εκλογών στις ΗΠΑ. Δίχως αμφιβολία, η συντριβή για τους Ρεπουμπλικάνους και κυρίως για τον σύγχρονο Καλιγούλα της εποχής μας, τον ηδυπαθή και σαδιστή Ντόναλντ Τραμπ, είναι τεράστια. Όπως εύστοχα κυκλοφόρησε σε σατιρικά memes στο διαδίκτυο, ο Τραμπ ξεκίνησε για να αλλάξει καθεστώς στο Ιράν και τελικά κατόρθωσε να το κάνει στο Κάνσας και στο Τέξας, πολιτείες της βαθιάς Αμερικής, που είχαν δεκαετίες, σχεδόν αιώνα, να βαφτούν μπλε. Ειδικά για το Κάνσας δεν σταματούν να τρίβουν τα μάτια τους από το αποτέλεσμα οι αναλυτές, αφού η συγκεκριμένη Πολιτεία είχε να εκλέξει Δημοκρατικό στη Γερουσία από το 1932!

Για οποιονδήποτε πάντως προοδευτικό άνθρωπο, στις ΗΠΑ αλλά και ευρύτερα, το αποτέλεσμα των συγκεκριμένων ενδιάμεσων στην παρούσα συγκυρία μπορεί να δώσει χειροπιαστούς λόγους αισιοδοξίας. Κι αυτό, αφού, αναντίρρητα η Αμερική εξακολουθεί να είναι μια υπερδύναμη που ιδίως την Ευρώπη την επηρεάζει πολύ, τόσο πολιτικά όσο και πολιτισμικά. Χωρίς βεβαίως να υποτιμώ και τους μεγάλους κινδύνους που ενδέχεται να προκύψουν στο διεθνές περιβάλλον από έναν ταπεινωμένο Καλιγούλα. Η εντελώς απρόβλεπτη διαδρομή που ο Ντόναλντ Τραμπ θα ακολουθήσει στα δύο χρόνια που του έμειναν στην εξουσία, κυρίως σε θέματα εξωτερικής πολιτικής, είναι ένα ζήτημα που ήδη ταρακούνησε τους Ευρωπαίους, οι οποίοι δεν αποκλείεται να αποδειχθούν οι μεγαλύτεροι ζημιωμένοι από πιθανές, νέες, σχιζοφρενικές του κινήσεις.

Επειδή, ωστόσο, την αισιοδοξία τη χρειαζόμαστε, αλλά και επειδή νομίζω πως έχουμε ρεαλιστικούς λόγους να μας την υποδεικνύουν, θα ήθελα να σταθώ λίγο σ' αυτήν. Ιδιαίτερα ενθαρρυντικό είναι σίγουρα το γεγονός πως μέσω της μεγάλης αυτής νίκης των Δημοκρατικών αναδεικνύονται επιτέλους σε θέσεις εξουσίας, ακόμη και σε παραδοσιακά συντηρητικές πολιτείες όπως το Τέξας, νέα και φρέσκα πρόσωπα που αντιπροσωπεύουν οπωσδήποτε πολύ δημοκρατικότερα τις ΗΠΑ: Γυναίκες, άνθρωποι ποικίλων εθνοτικών και θρησκευτικών καταβολών και νεότεροι ηλικιακά πολιτικοί με κοινωνικές ευαισθησίες και οπωσδήποτε πιο σύγχρονες προσεγγίσεις γύρω από την άσκηση της εξουσίας. Ενδεικτικά να σημειωθεί πως ανάμεσα σε πολλά άλλα είχαμε την εκλογή της πρώτης ιθαγενούς γυναίκας, του πρώτου μουσουλμάνου γερουσιαστή και του πρώτου ανοιχτά ομοφυλόφιλου άνδρα που τυχαίνει κιόλας να είναι ελληνικής καταγωγής. Φαίνεται δηλαδή να προκύπτει μια κοινωνία πιο ανοιχτόμυαλη, πιο σύγχρονη και πιο συμπεριληπτική από την οπισθοδρομική, φοβική και τοξική κοινωνία που σε ορισμένες περιπτώσεις κυριολεκτικά διά της βίας επιχείρησε να επιβάλει η τραμπική ρητορική.

Και αυτό ειδικά στην Ευρώπη μας αφορά πολύ, σε κοινωνικό τουλάχιστον επίπεδο, αφού όπως ακριβώς ο οπισθοδρομικός τραμπισμός, η σύγχρονης μορφής Ακροδεξιά δηλαδή, σκορπίστηκε και επεκτάθηκε ως αφήγημα σε όλες σχεδόν τις χώρες και στην από εδώ πλευρά του Ατλαντικού Ωκεανού, κάτι αντίστοιχο, εύχομαι και ελπίζω πως θα συμβεί και με την αποκαθήλωσή του και ιδανικά την αντικατάστασή του από ένα δικαιότερο και δημοκρατικότερο ιδεολόγημα, που δεν θα αντιλαμβάνεται τη διαφορετικότητα ως μπαμπούλα, ούτε θα αποπροσανατολίζει από τα πραγματικά μας προβλήματα και τις αληθινές πηγές τους.

Με άλλα λόγια, πέρα από τους αριθμούς και τους μπλε ή κόκκινους εκλογικούς χάρτες που προφανώς μόνο στο εσωτερικό των ΗΠΑ αφορούν, το αποτέλεσμα των συγκεκριμένων ενδιάμεσων εκλογών μάς δείχνει ότι η δικαιολογημένη κοινωνική δυσαρέσκεια δεν είναι καταδικασμένη να μεταφράζεται αποκλειστικά σε μισαλλοδοξία και αναζήτηση αυταρχικών σωτήρων, όπως βλέπουμε να συμβαίνει τα τελευταία χρόνια με την εκρηκτική άνοδο της Ακροδεξιάς. Μπορεί να εκφραστεί και μέσα από την απαίτηση για περισσότερη συμπερίληψη, περισσότερη ισότητα και δημοκρατική λογοδοσία.

Θα ήθελα να κλείσω με μια ενδεικτική κουβέντα του 37χρονου Τζέιμς Ταλαρίκο, που έγινε ο πρώτος Δημοκρατικός γερουσιαστής που εκλέγηκε στο Τέξας εδώ και σαράντα χρόνια. Οι τρανς άνθρωποι, είπε σε συνέντευξή του ο Ταλαρίκο, αποτελούν το 1% του πληθυσμού. «Οι μετανάστες χωρίς χαρτιά επίσης το 1%. Όμως έχουμε επικεντρωθεί στο λάθος 1%. Δεν είναι οι τρανς άνθρωποι που μας στερούν την υγειονομική περίθαλψη, ούτε οι μετανάστες που υποχρηματοδοτούν τα σχολεία μας. Είναι οι δισεκατομμυριούχοι και οι πολιτικοί που ελέγχουν».

demetriadesp@sppmedia.com

EPA/KOEN VAN WEEL

Μέλος της ομάδας δράσης Geef Tegengas στέκεται μπροστά από συνθήματα κατά τη διαμαρτυρία κατασκευής κέντρου δεδομένων της Microsoft στο Sloterdijk στο Άμστερνταμ της Ολλανδίας, και για τον ρόλο των μεγάλων τεχνολογικών εταιρειών.

Τέλος εποχής

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Η εντυπωσιακή νίκη των Δημοκρατικών στις ενδιάμεσες εκλογές στις ΗΠΑ στις 3 Νοεμβρίου δίνει υλικό για αναλύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι αριθμοί έχουν νόημα, μιλούν, λένε «ιδού η αρχή του τέλους για την προεδρία Τραμπ», η δημοφιλία του στο 32%. Η πολιτική ατζέντα του υφίσταται καθίζηση, οι συσχετισμοί αλλάζουν. Οι Δημοκρατικοί, έχοντας σαφή πλειοψηφία και στα δύο νομοθετικά σώματα των ΗΠΑ, θα στραφούν εναντίον του Nτ. Τραμπ, τόσο σε πολιτικό, όσο και σε προσωπικό επίπεδο. Ειδικότερα, «οι Δημοκρατικοί αναμένεται να ερευνήσουν τις συναλλαγές του Τραμπ με κρυπτονομίσματα, τις επιχειρηματικές διασυνδέσεις της οικογένειάς του, τα κατασκευαστικά έργα του στην Ουάσιγκτον, την αποδοχή αεροσκάφους από το Κατάρ, καθώς και τη συμφωνία φορολογικής ασυλίας που συνήψε με την ίδια του την κυβέρνηση» (Sky.gr. 5/11).

Το παιχνίδι Τραμπ με τους δασμούς και, κυρίως, ο πόλεμος κατά του Ιράν, τού κοστίζουν ακριβά και ο αντιπρόεδρος Τζέι Ντι Βανς το παραδέχθηκε δημόσια, «ο λόγος που χάσαμε είναι ο πόλεμος», 4/11. Πολλές πολιτείες έχουν πληγεί σοβαρά, τόσο από τους δασμούς, όσο και από την άνοδο των τιμών της βενζίνης. Εκτός άλλων, παίζουν καθοριστικό ρόλο οι τεράστιες αποστάσεις μέσα στις μεγάλες πολιτείες (λ.χ. Καλιφόρνια, Τέξας). Παλιοί ψηφοφόροι του Τραμπ και φανατικοί οπαδοί της γραμμής MAGA, όπως οι μεγάλοι αγρότες, πληρώνουν το τίμημα της ακρισίας τους και τώρα το σκέφτονται. Επίσης, «οι Δημοκρατικοί με την επικράτησή τους στη Βουλή μπορούν να μπλοκάρουν νομοθετήματα του Τραμπ, καθώς, και, ενδεχομένως, να ξεκινήσουν διαδικασία παραπομπής του. Η επικράτηση στη Γερουσία παρέχει στους Δημοκρατικούς δικαίωμα βέτο επί των διορισμών του Προέδρου σε ανώτατες εκτελεστικές και δικαστικές θέσεις» («Καθημερινή», 3/11). Σύμφωνα με τους «New York Times», «η σημαντικότερη αιτία της ενίσχυσης των Δημοκρατικών είναι η δυσαρέσκεια για τον Ντόναλντ Τραμπ και η διαχείριση της οικονομίας. Μόλις το 38% των ψηφοφόρων στις επτά πολιτείες εγκρίνει το έργο του Αμερικανού προέδρου». Ενδιαφέρον: «Στο Οχάιο το ποσοστό των Ρεπουμπλικανών που δηλώνει ότι εγκρίνει τον Τραμπ με "κλειστά μάτια", έχει μειωθεί από το 63% τον Ιούνιο, στο 51% τώρα. Η ενίσχυση των Δημοκρατικών συνδέεται επίσης με τη βελτίωση των επιδόσεών τους μεταξύ των νέων και των Λατίνων», («Καθημερινή», με πληροφορίες από «New York Times», 2/11).

Χωρίς αμφιβολία, η οικονομία παίζει τον καθοριστικό ρόλο στις αποφάσεις των ψηφοφόρων. Αλλά και χωρίς αμφιβολία και οι αυθαιρεσίες του γνωστού Τραμπ. Όπως η υποχώρηση των εποπτικών μηχανισμών. Όπως οι διορισμοί παντού προσωπικών του φίλων από τις επαγγελματικές του ενασχολήσεις. Όπως η υβριστική συμπεριφορά του έναντι κάθε αντιπάλου του, τόσο εντός όσο και εκτός ΗΠΑ. Όπως οι αλλοπρόσαλλες δηλώσεις του για Καναδά, Μεξικό, Παναμά, Γροιλανδία κ.λπ. Όπως ο διαρκής κύκλος γύρω από το έργο Έπστιν. Όλα μαζί παίζουν καθοριστικό ρόλο σε ό,τι έρχεται: σε δύο χρόνια το οριστικό του τέλος, με όλες τις διαλυτικές συνέπειες της τετραετίας του.

Οι σχέσεις ΗΠΑ-Ισραήλ θα αποκτήσουν μερικές, αποφασιστικής σημασίας, διαφοροποιήσεις, διατηρώντας, βέβαια, τον στρατηγικό τους χαρακτήρα. Η ιδιάζουσα σχέση Τραμπ-Νετανιάχου προκάλεσε τεράστιες καταστροφές παντού, αυτές που ξεκίνησαν από την παρανοϊκή απόφαση των δύο ηγετών να ακυρώσουν (2018), την ισορροπημένα σοφή συμφωνία των ΗΠΑ (Ομπάμα) με το Ιράν για το πυρηνικό πρόγραμμα της Τεχεράνης (2015). Ο Μ. Ομπάμα σχολίασε: «Εγώ πέτυχα συμφωνία για το πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν, χωρίς να πέσει ούτε μία βόμβα».

Ο Nτ. Τραμπ μόλις διαπίστωσε ότι χάνει πανηγυρικά τις εκλογές, δήλωσε ότι «οι ΗΠΑ θα τερματίσουν την ετήσια βοήθεια προς το Ισραήλ, ύψους περίπου 4 δισ. δολαρίων, έως το τέλος του έτους». Συνέχισε: «Το Ισραήλ είναι ο νούμερο ένα αποδέκτης. Το Ισραήλ είναι μια χώρα που ευημερεί ιδιαίτερα. Δεν τη χρειάζονται» («Fox and Friends», 3/11). Βέβαια, Τραμπ είναι, αύριο μπορεί να πει και τα αντίθετα, αλλά θέμα υπάρχει και συνδέεται με τη στροφή της αμερικανικής κοινής γνώμης απέναντι στο Ισραήλ. Δημοσκόπηση των «New York Times» και του Siena College έδειξε ότι «τα τρία τέταρτα των Δημοκρατικών ψηφοφόρων αντιτίθενται στην παροχή οικονομικής ή στρατιωτικής στήριξης των ΗΠΑ προς το Ισραήλ. Ακόμη, πολλοί στον πολιτικό χώρο της Δεξιάς έχουν ασκήσει κριτική στη συνεχιζόμενη στρατιωτική και οικονομική συνδρομή προς το Ισραήλ, υποστηρίζοντας, αντ' αυτού, μια στάση "μη παρέμβασης", στο πλαίσιο του δόγματος "Πρώτα η Αμερική" (America First)».

Η στροφή της αμερικανικής κοινής γνώμης οφείλεται κυρίως στην έντονη δραστηριότητα της προοδευτικής πτέρυγας των Δημοκρατικών, αυτής που ηγήθηκε της εκλογικής προσπάθειας στις 3/11 και πέτυχε μεγάλες νίκες. Η υπό τον Μπέρνι Σάντερς πτέρυγα ζητεί όπως τα χρήματα των φορολογουμένων μένουν στους Αμερικανούς πολίτες (υγεία, παιδεία, στέγαση κ.λπ.), ενώ το αίτημα για, υπό όρους, βοήθεια στο Ισραήλ γίνεται πλέον μαζικό, η Ουάσιγκτον να καθοδηγεί τους ρυθμούς τήρησής της και όχι το αντίστροφο, όπως συμβαίνει με Τραμπ-Νετανιάχου. Όλα τα πιο πάνω, τα συνοψίζει με εύστοχο τρόπο, η ισραηλινή εφημερίδα «Χααρέτζ»: «Πολλά από αυτά που οι Ισραηλινοί θεωρούσαν δεδομένα για περισσότερες από τρεις δεκαετίες ενδέχεται κάλλιστα να τεθούν υπό αμφισβήτηση» (5/11).

www.larkoslarkou.org.cy

Φτάσαμε στο τέλος των πολιτικών του μίσους;

Του **ΜΙΧΑΛΗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ**

Οι Αμερικανοί ψήφισαν την περασμένη Τρίτη και οι Δημοκρατικοί κερδίζουν και τα δύο σώματα του Κογκρέσου, Βουλή και Γερουσία, έχοντας πετύχει ανατροπές σε κορυφαία ρεπουμπλικανικά «φρούρια». Η πιο σημαντική είδηση όμως δεν είναι ποιος κέρδισε, αλλά για ποιο λόγο. Πώς έφτασαν οι ψηφοφόροι να θυμώσουν με τον Ντόναλντ Τραμπ και την κυβέρνησή του;

Για περισσότερο από μια δεκαετία, η αμερικανική πολιτική εξαντλούνταν σε πολέμους ταυτότητας. Από τη μια η «woke» ατζέντα, από την άλλη τα συνθήματα για τα σύνορα και τους «εχθρούς του λαού». Φέτος, όμως, για το 84% των ψηφοφόρων πρώτο θέμα ήταν η οικονομία. Ψήφισαν για τη βενζίνη που ακρίβυνε λόγω του πολέμου στο Ιράν, τους δασμούς που δυσκόλεψαν τη ζωή, το κόστος της στέγασης. Ακόμα και το μεταναστευτικό άλλαξε χαρακτήρα. Οι Αμερικανοί δεν έπαψαν να θέλουν έλεγχο των συνόρων, έκριναν όμως ότι η κυβέρνηση «πήγε πολύ μακριά». Αξιολογούν την πολιτική και όχι το σύνθημα.

Ποιοι κέρδισαν; Η εύκολη ανάγνωση θα ήταν «η αριστερά». Αν όμως δούμε ποιοι ανέτρεψαν Ρεπουμπλικανούς, η εικόνα είναι διαφορετική. Το Κάνσας, τη Νότια Καρολίνα, το Τέξας και τη Βόρεια Καρολίνα τις κέρδισαν υποψήφιοι που κράτησαν αποστάσεις από τους πολιτισμικούς πολέμους. Όλοι ξεπέρασαν κατά 16 έως 26 μονάδες το αποτέλεσμα της Κάμαλα Χάρις το 2024. Αντίθετα, οι πιο αριστεροί υποψήφιοι κέρδισαν, κυρίως, εκεί όπου οι Δημοκρατικοί κερδίζουν πάντα. Τις «κόκκινες» πολιτείες τις έπεισαν μετριοπαθείς πολιτικοί που μιλούσαν για τη ζωή των ανθρώπων και πρότειναν ένα νέο πολιτικό παράδειγμα, που φιλοδοξεί ταυτόχρονα να επουλώσει τη βαθιά διχόνοια.

Στη συζήτηση μπήκε και το Ισραήλ. Έξι στους δέκα ψηφοφόρους είπαν ότι ο πόλεμος με το Ιράν ήταν λάθος. Πολλοί αποδίδουν ευθύνη στην ταύτιση του Τραμπ με τον Νετανιάχου. Ο ίδιος ο Τραμπ, τη μέρα των εκλογών, ανακοίνωσε ότι η στρατιωτική βοήθεια προς το Ισραήλ θα σταματήσει στο τέλος του χρόνου. Δεν ξέρουμε αν αυτό θα εφαρμοστεί, αλλά όταν ο πιο φιλοϊσραηλινός Πρόεδρος των τελευταίων δεκαετιών υπολογίζει το πολιτικό κόστος, κάτι έχει αλλάξει.

Σημαίνει αυτό το τέλος της περιχαράκωσης και των αντιπαραθέσεων χωρίς όρια ακόμη και με τους συμμάχους; Αυτό θα ήταν αυθαίρετο συμπέρασμα. Ένας Πρόεδρος περιορισμένος στο εσωτερικό θα μεταφέρει τη δύναμη και τη δράση του στην εξωτερική πολιτική, όπου το Κογκρέσο τον δεσμεύει λιγότερο. Ο πόλεμος στο Ιράν, που πολλοί είδαν ως αθέτηση του «America First», μπορεί να τον σπρώξει σε ακόμη πιο κλειστή πολιτική και μεγαλύτερη ένταση με εχθρούς και συμμάχους.

Δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι το δικό μας συμφέρον είναι να συμπεριφερόμαστε και να αντιμετωπιζόμαστε, πρώτα και κύρια, ως ευρωπαϊκή χώρα.

Στην Ευρώπη, το μήνυμα ερμηνεύθηκε σωστά ως προειδοποίηση: προσοχή στον θυμωμένο ψηφοφόρο. Ο θυμός για την ακρίβεια, που έφερε τον Τραμπ στην εξουσία, στράφηκε σαν μπούμεραγκ εναντίον του. Κανείς δεν είναι ασφαλής και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού. Όποιος και να βρεθεί στην εξουσία, βρίσκεται μπροστά στις ίδιες δυσκολίες με όλους τους άλλους. Στη Γαλλία, η Λεπέν προηγείται για τις προεδρικές με σύνθημα την ακρίβεια, ενώ ο Μελανσόν πουλά την ίδια οργή με άλλο περιτύλιγμα. Στη Γερμανία, οι Χριστιανοδημοκράτες χάνουν από την άκρα δεξιά στα ανατολικά και από τη ριζοσπαστική αριστερά στο Βερολίνο. Δύο όψεις της ίδιας πολιτικής, που ζει από το θυμό, χωρίζει την κοινωνία σε «εμάς» και «αυτούς» και θεωρεί ότι δεν χρειάζεται να πείσει πώς θα αποδώσει. Με το «κέντρο» να δυσκολεύεται, γιατί τον λαϊκισμό δεν μπορείς να τον νικήσεις υπερασπιζόμενος τη στασιμότητα.

Πώς επηρεάζουν αυτά την Κύπρο; Ένα Κογκρέσο με Δημοκρατική πλειοψηφία είναι παραδοσιακά πιο προσεκτικό απέναντι στην Άγκυρα. Η ενδεχόμενη αποστασιοποίηση από τον Νετανιάχου μάς αφορά επίσης. Η στρατηγική σχέση με το Ισραήλ ήταν για μας και για την Ελλάδα σωστή επιλογή. Όμως οι σχέσεις χτίζονται με κράτη, όχι με πρόσωπα. Δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι το δικό μας συμφέρον είναι να συμπεριφερόμαστε και να αντιμετωπιζόμαστε, πρώτα και κύρια, ως ευρωπαϊκή χώρα.

Το σημαντικότερο μάθημα, όμως, είναι εσωτερικό. Σε λιγότερο από ενάμιση χρόνο έχουμε προεδρικές εκλογές. Θα συζητήσουμε για τη στέγαση που οι νέοι δεν μπορούν να αποκτήσουν, την ακρίβεια και τα καύσιμα, ένα πανάκριβο εκπαιδευτικό σύστημα που αποδίδει λίγα, τη μεγάλη πίεση που αισθάνεται η μεσαία τάξη; Ή για εχθρούς, προδότες και φόβους; Η Αμερική μας θύμισε ότι ο θυμός μπορεί να καθορίζει ψήφους, μόνο όμως μέχρι τη στιγμή που πρέπει να αποδώσει. Στο ερώτημα αν φτάσαμε στο τέλος των πολιτικών του μίσους, η απάντηση είναι: όχι ακόμα. Φτάσαμε όμως στο τέλος της ασυλίας τους. Και αυτό, για όσους πιστεύουμε ότι η πολιτική υπάρχει για να λύνει προβλήματα και όχι για να τα εκμεταλλεύεται, είναι ήδη μια αισιόδοξη αρχή.

michalis@michalis.com

Το βαθύ λαρύγγι της δημοσιογραφίας

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Νεαροί φοιτητές της δημοσιογραφίας, αρχές του 1990, ακούγαμε με θαυμασμό τον αείμνηστο Αντρέα Χριστοφίδη, τον σπουδαίο άνθρωπο των γραμμάτων, τον ποιητή, τον συγγραφέα, τον πρώτο γενικό διευθυντή του ΡΙΚ, τον πρώτο άνθρωπο στον ελληνισμό ο οποίος έγραψε το 1966 βιβλίο για την προπαγάνδα και διδασκόταν από τότε σε ελληνικά πανεπιστήμια. Ο Αντρέας Χριστοφίδης, μας εξηγούσε πώς χάθηκε ο πόλεμος στο Βιετνάμ για τους Αμερικάνους, από μια φωτογραφία με ένα 9χρονο γυμνό κοριτσάκι, την Παν Τι Κιμ Πουκ, η οποία έτρεχε σε μια γέφυρα, ενώ καιγόταν από μια βόμβα ναπάλμ. Πίσω από το κοριτσάκι, φαινόταν ο καπνός από τους βομβαρδισμούς, ενώ στο πρόσωπό της σχηματιζόταν ένα απίστευτο μείγμα τρόμου, πόνου και πανικού.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες η συνταρακτική φωτογραφία μεταδόθηκε στα δελτία ειδήσεων, την ώρα κατά την οποία οι οικογένειες ήταν συγκεντρωμένες γύρω από ένα τραπέζι και απολάμβαναν το δείπνο τους. Η ίδια φωτογραφία έγινε πρωτοσέλιδο σε 20 εφημερίδες στις Ηνωμένες Πολιτείες. Από εκείνη την ώρα ξεκίνησαν οι διαδηλώσεις, οι οποίες οδήγησαν τελικά στην αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων από το Βιετνάμ. Πίσω από τη φωτογραφία, η οποία λήφθηκε στις 8 Ιουνίου του 1972, ο 21χρονος τότε, Νικ Ουτ, ο οποίος το 1973 έλαβε το βραβείο Πούλιτζερ. Νεαροί τότε δημοσιογράφοι, ενθουσιασμένοι από τον «μεγάλο» δάσκαλο, δύο χρόνια αργότερα μεταβήκαμε στην εμπόλεμη τότε Γιουγκοσλαβία. Κινδυνεύσαμε, βγάλαμε άριστες φωτογραφίες, αποκτήσαμε σκληρές εμπειρίες πολέμου, αλλά όλα έμειναν εκεί. Ούτε ο πόλεμος σταμάτησε, ούτε οι Σέρβοι νίκησαν και ούτε πήραμε ένα βραβείο. Εξαίρεση ο θαυμασμός του υπαλλήλου του αεροδρομίου, όταν επιστρέψαμε στο νησί. Ο Αντρέας Χριστοφίδης μάς μύησε και στη λεγόμενη διερευνητική δημοσιογραφία, μέσα από το σκάνδαλο Watergate και το βαθύ λαρύγγι, στις Ηνωμένες Πολιτείες. Η αποκάλυψε οδήγησε, για πρώτη φορά, σε παραίτηση του Αμερικανού προέδρου, του Ρίτσαρντ Νίξον το 1974. Πρωταγωνιστές δύο νεαροί δημοσιογράφοι της «The Washington Post», ο Μπομπ Γούντγουορντ και ο Καρλ Μπερνστάιν, οι οποίοι το 1972 διερευνούσαν τη σύλληψη πέντε ατόμων, οι οποίοι τοποθέτησαν κοριούς στα γραφεία της Εθνικής Επιτροπής των Δημοκρατικών, δηλαδή του αντίπαλου στρατοπέδου του Νίξον. Ο Λευκός Οίκος στην αρχή παρουσίασε το γεγονός ως μια απλή διάρρηξη. Χρησιμοποίησε τη CIA για να μπλοκάρει την έρευνα του FBI. Δωροδόκησαν τους διαρρήκτες με «λεφτά της σιωπής» (hush money) και κατέστρεψαν όλα τα ενοχοποιητικά έγγραφα. Ωστόσο, υπήρχε το «βαθύ λαρύγγι» (Deep Throat), το οποίο έδιδε συνεχώς πληροφορίες στους δημοσιογράφους. Οι αποκαλύψεις των δύο δημοσιογράφων ανάγκασαν το Κογκρέσο να ξεκινήσει επίσημη έρευνα, η οποία οδήγησε τελικά στην παραίτηση Νίξον. Η υπόθεση θεωρείται ίσως η μεγαλύτερη δημοσιογραφική επιτυχία στην ιστορία και γι' αυτήν γράφτηκαν δεκάδες βιβλία, έγιναν ταινίες και ντοκιμαντέρ. Αρχές του 2000 αποκαλύφθηκε ότι το «βαθύ λαρύγγι» ήταν ο Μαρκ Φελτ, τότε υποδιευθυντής του FBI. Ο αείμνηστος σοφός Αντρέας Χριστοφίδης τότε μας έδωσε μια πολύ απλή συμβουλή. Να προχωράτε σε αποκαλύψεις σκανδάλων, μόνο όταν θα «ρίξετε» την κυβέρνηση. Διαφορετικά θα κινδυνεύετε να «χάσετε» το κεφάλι σας. Και η πολύχρονη δημοσιογραφική εμπειρία κατέδειξε ότι στην Κύπρο, οι αποκαλύψεις, είναι «αβγά στον τοίχο», τα οποία διαλύονται με την πρώτη βροχή. Από το σκάνδαλο Watergate, γεννήθηκε ο όρος «τέταρτη εξουσία», η οποία αναφέρεται στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Οι εξουσίες, από την εποχή του Μοντεσκιέ και του Τζων Λοκ, είναι τρεις, η εκτελεστική, η νομοθετική και η δικαστική. Βασική αρχή της δημοσιογραφίας είναι να ενεργεί πέραν των τριών εξουσιών και να αποκαλύπτει καταχρήσεις και σκάνδαλα. Την ίδια ώρα να αποτελεί «φόβητρο» για όσους απεργάζονται ύποπτες διαδρομές, για να προωθήσουν από μικροσυμφέροντα, έως και την άνοδο στην εξουσία. Και εδώ υπάρχει η μεγάλη παγίδα, με τους «επίορκους» δημοσιογράφους, οι οποίοι αντί να βρίσκονται απέναντι στην κάθε εξουσία, ασκούν δημόσιες σχέσεις, με το επικάλυμμα της δημοσιογραφίας. Ιστορικά και κατά κανόνα, όταν η δημοσιογραφία μετατρέπεται σε δημόσιες σχέσεις, τα αποτελέσματα είναι τραγικά, τόσο για τους ίδιους τους δημοσιογράφους, όσο και για τις πολιτείες. Από το 1960 μέχρι και σήμερα είναι αμέτρητες οι φήμες για «πγέτες», οι οποίοι χάριζαν οικόπεδα και θέσεις στο Δημόσιο, ώστε να μη δέχονται επιθέσεις από δημοσιογράφους. Είναι ατέλειωτες οι φήμες ότι πολλοί δημοσιογράφοι τα «έπαιρναν» από μεγαλο-εταιρείες για να σιωπούν, με τη δικαιολογία ότι τάχα ήταν σύμβουλοί τους. Η πλάκα είναι ότι η συντριπτική πλειονότητα των δημοσιογράφων είναι τίμιοι, αλλά και μπατίρηδες. Και με τον σταυρό στο χέρι, παλεύουν για τη συνείδησή τους, αφήνοντας στη θεία δίκη τους «επίορκους» δημοσιογράφους, αλλά και τους μεγαλο-απατεώνες του «λευκού κολάρου».

kaparispan@yahoo.gr

Εξηγώντας τον Τραμπ μετά την ήττα

Του **ΤΑΚΗ Σ. ΠΑΠΠΑ**

«Αν ήμουν εγώ στο ψηφοδέλτιο, θα είχαμε κερδίσει θριαμβευτικά!». Αυτή ήταν η πρώτη αντίδραση του Ντόναλντ Τραμπ στη συντριπτική ήττα των Ρεπουμπλικανών στις ενδιάμεσες εκλογές της Τρίτης, που έδωσαν στους Δημοκρατικούς τον έλεγχο και των δύο σωμάτων του Κογκρέσου. Η δήλωση δεν ήταν απλώς μία ακόμη εκδήλωση της παροιμιώδους και ογκώδους αλαζονείας του. Αποκάλυπτε και τη μεγάλη αντίφαση που θα σημαδέψει την τελευταία διετία της προεδρίας του: ένας ηγέτης εξακολουθεί να πιστεύει στην προσωπική του πολιτική παντοδυναμία την ώρα που η εκλογική επιρροή του βρίσκεται σε δραματική υποχώρηση.

Μετά την επανεκλογή του, τον Νοέμβριο του 2024, έγραψα το βιβλίο «Εξηγώντας τον Τραμπ» (εκδ. Πατάκη) επιχειρώντας να απαντήσω σε τρία ερωτήματα: Γιατί είχε κερδίσει ξανά τις εκλογές; Τι είδους πολιτικό καθεστώς διαμορφωνόταν στην Αμερική; Και, κυρίως, θα αποδεικνύονταν οι αμερικανικοί θεσμοί αρκετά ανθεκτικοί ώστε να ανακόψουν τη διολίσθηση προς τον αυταρχισμό; Η ανάλυσή μου στηριζόταν σε τρεις έννοιες: χάρισμα, λαϊκισμός, δημοκρατία. Το 2024 ο Τραμπ διέθετε ένα εξαιρετικό πλεονέκτημα. Ασκούσε σχεδόν απόλυτη προσωπική εξουσία πάνω σε δύο διακριτούς αλλά αλληλοσυμπληρούμενους μηχανισμούς: το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα, το οποίο είχε μετατρέψει σε προσωπικό πολιτικό όχημα, και το μαζικό κίνημα MAGA, του οποίου οι οπαδοί αναγνώριζαν στο πρόσωπό του τον αυθεντικό εκφραστή και ηγέτη τους. Αυτή η διπλή χαρισματική κυριαρχία τού επέτρεψε να επιστρέψει θριαμβευτικά στην προεδρία και, στη συνέχεια, να προχωρήσει με εντυπωσιακή ταχύτητα στον μετασχηματισμό της Αμερικής σε ανελεύθερη λαϊκιστική δημοκρατία, με ισχυρή τάση προς τον αυταρχισμό.

Οι εκλογές του 2026 φανέρωσαν, ωστόσο, σοβαρά ρήγματα σε αυτήν τη διπλή κυριαρχία. Ο Τραμπ φαίνεται να διατηρεί σε μεγάλο βαθμό τη χαρισματική εξουσία του πάνω στο MAGA. Αντιθέτως, η προσωπική του κυριαρχία στο Ρεπουμπλικανικό Κόμμα έχει αρχίσει να δοκιμάζεται. Για πολλούς Ρεπουμπλικανούς πολιτικούς, η ταύτιση μαζί του δεν αποτελεί πλέον εκλογικό πλεονέκτημα, αλλά βάρος. Αρκετοί έχουν αφαιρέσει τη φωτογραφία του από τις προεκλογικές ιστοσελίδες τους, ενώ άλλοι αποφεύγουν ακόμη και να αναφέρουν το όνομά του. Η τάση αυτή ενδέχεται να ενισχυθεί όσο πλησιάζουν οι προεδρικές εκλογές του 2028, στις οποίες ο ίδιος δεν έχει συνταγματικά δικαίωμα να είναι ξανά υποψήφιος.

Η αιτία της εκλογικής αποδοκιμασίας συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με το κόστος των αποκλειστικά δικών του επιλογών. Ο Τραμπ είχε υποσχεθεί οικονομική ευημερία, χαμηλότερες τιμές και αποκατάσταση της αμερικανικής ισχύος.

Ομως η μαζική επιβολή δασμών και ο πόλεμος με το Ιράν συνέβαλαν στην αύξηση του κόστους ζωής, διαψεύδοντας τις προσδοκίες μεγάλου μέρους των ψηφοφόρων. Οπως είχε επισημάνει ο Μαξ Βέμπερ, το χάρισμα δεν αποτελεί μόνιμο προσωπικό χαρακτηριστικό. Χρειάζεται διαρκή επιβεβαίωση μέσα από επιτυχίες. Οταν ο ηγέτης αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποσχέσεις του, η χαρισματική ισχύς του αρχίζει να φθείρεται – και η εξουσία του να φθίνει.

Το νέο πολιτικό παράδοξο είναι το εξής: Μετά την ήττα ο Τραμπ χάνει την εκλογική και προσωπική του νομιμοποίηση, αλλά διατηρεί τον έλεγχο του κρατικού μηχανισμού. Παραμένει πρόεδρος μιας υπερδύναμης, επικεφαλής μιας πανίσχυρης εκτελεστικής εξουσίας. Απέναντί του, όμως, θα βρίσκεται πλέον ένα Κογκρέσο ελεγχόμενο από τους Δημοκρατικούς, ικανό να εμποδίζει νομοθετικές πρωτοβουλίες, να διεξάγει έρευνες και να απαιτεί λογοδοσία. Στην εξίσωση προστίθεται πλέον και το ίδιο το Ρεπουμπλικανικό Κόμμα. Οσο περισσότεροι πολιτικοί του επιδιώκουν να αποδεσμευθούν από τον Τραμπ, τόσο πιθανότερη γίνεται μια εσωτερική σύγκρουση. Ο πρόεδρος διαθέτει ακόμη το MAGA, που μπορεί να κινητοποιήσει εναντίον όσων τον αμφισβητούν, ιδίως στις προκριματικές εκλογές. Εκείνοι, αντιθέτως, έχουν ολοένα ισχυρότερο κίνητρο ώστε να ανακτήσουν την πολιτική αυτονομία τους. Το κόμμα που μέχρι τώρα αποτελούσε στήριγμα της προσωπικής του εξουσίας μπορεί έτσι να εξελιχθεί σε πρόσθετο περιορισμό της. Πώς θα αντιδράσει; Θα αποδεχθεί τους νέους πολιτικούς και θεσμικούς περιορισμούς ή θα επιχειρήσει να αντισταθμίσει τη φθορά της χαρισματικής κυριαρχίας του με μεγαλύτερη συγκέντρωση εκτελεστικής εξουσίας; Και τι θα συμβεί εάν επιμείνει στις δασμολογικές και πολεμικές επιλογές που συνέβαλαν στην εκλογική ήττα του;

Το 2024 ο Τραμπ χρησιμοποίησε το χάρισμά του για να κατακτήσει την εξουσία. Το 2026, αντιθέτως, τίθεται το ερώτημα εάν θα χρησιμοποιήσει την κρατική εξουσία για να αντισταθμίσει τη φθορά του χαρίσματός του. Οι ενδιάμεσες εκλογές έδειξαν ότι η αμερικανική δημοκρατία διατηρεί την ικανότητα της εκλογικής αυτοδιόρθωσης. Μένει να αποδειχθεί εάν οι φιλελεύθεροι θεσμοί της διαθέτουν και τη δύναμη να ανακόψουν την αυταρχική διολίσθηση.

Ο κ. Τάκης Σ. Παππάς είναι πολιτικός επιστήμονας και συγγραφέας.

Γαμπρός και νύφη, αμέσως μετά το μυστήριο, περιμένουν να λιώσει ο μεταξύ τους πάγος.

Οι δύο Ηνωμένες Πολιτείες

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ***

Η πρόσφατη συντριπτική νίκη των Δημοκρατικών στις ενδιάμεσες αμερικανικές εκλογές θύμισε μια πολύ σημαντική διδαχή του Μοντεσκιέ για τα δημοκρατικά πολιτεύματα. Όταν ανέλυσε τη λογική της διάκρισης των εξουσιών, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η διάκριση δεν μπορούσε να παραμείνει μόνο ένα θέμα πολιτειακού φορμαλισμού, αλλά από την ίδια τη δυναμική του δημοκρατικού πολιτεύματος θα γινόταν η ίδια η ουσία του. Η φιλελεύθερη λογική της διάκρισης των εξουσιών θα ενσαρκωνόταν στην αρχή του πολυκομματισμού. Μάλιστα ο Montesquieu στην ανάλυσή του σημείωσε ότι τα πολιτικά κόμματα θα καταλαμβάνουν τις ιδεολογικές θέσεις ανάμεσα σε προοδευτισμό και συντηρητισμό.

Ο ρόλος των πολιτών και ψηφοφόρων θα ήταν να ελέγξουν τη δυναμική αυτού του διπόλου, ώστε μετά από κάθε συντηρητική ή προοδευτική υπερβολή να επανέρχεται η ισορροπία. Σύμφωνα με τον Μοντεσκιέ, οι φιλελεύθερες κοινωνίες εξελίσσονται και λόγω της κοινωνικής εξέλιξης είναι επιβεβλημένες σημαντικές πολιτικές και θεσμικές μεταρρυθμίσεις. Η ροή των μεταρρυθμίσεων θα πρέπει να ακολουθεί τον ρυθμό της εξέλιξης, ούτε να τον υπερβαίνει ούτε όμως και να υπολείπεται.

Τα πολιτικά κόμματα και οι ιδεολογικές παρατάξεις αγνοούν μια σημαντική λεπτομέρεια της πολιτικής αυτής λογικής. Το ουσιώδες ερώτημα σε μια φιλελεύθερη κοινωνία, το ερώτημα δηλαδή στο οποίο απαντούν οι ψηφοφόροι με την ψήφο τους, δεν είναι ποιες είναι οι ιδεατές μεταρρυθμίσεις που πρέπει να γίνουν ή ποια είναι η ιδεατή κοινωνία και ποιες μεταρρυθμίσεις πρέπει να γίνουν ή πρέπει να αποφευχθούν για να φτάσουμε σε αυτή. Το ουσιώδες ερώτημα είναι ποιος είναι ο ρυθμός των μεταρρυθμίσεων τον οποίο αντέχει ή επιβάλλει μια κοινωνία. Αν οι Προοδευτικοί επιταχύνουν πέρα από αυτό το όριο, θα χάσουν τις επόμενες εκλογές. Αν οι Συντηρητικοί ακυρώσουν επιτυχημένες μεταρρυθμίσεις ή επιβραδύνουν σημαντικά νέες και αναγκαίες μεταρρυθμίσεις θα χάσουν και αυτοί με τη σειρά τους τις εκλογές. Και με την εναλλαγή αυτή στην εξουσία Προοδευτικών και Συντηρητικών με επόπτη το σώμα των ψηφοφόρων εξασφαλίζεται ο βέλτιστος ρυθμός μεταρρυθμίσεων για μια δεδομένη ιστορικά κοινωνία.

Αυτό που παρατηρήσαμε τις τελευταίες δεκαετίες σε ΗΠΑ και Ευρώπη, τη συρρίκνωση δηλαδή του εκλογικού κέντρου και την εκτόξευση των άκρων, ερμηνεύεται σύμφωνα με τη λογική του Μοντεσκιέ ως αδυναμία των κομματικών μηχανισμών να εναρμονισθούν με τον πραγματικό και αναγκαίο ρυθμό μεταρρυθμίσεων. Ας μη βιαστούμε όμως να ερμηνεύσουμε αυτή την αδυναμία ως εγγενές πρόβλημα των κομμάτων ή του κομματικού συστήματος. Ο βασικός λόγος της δυσαρμονίας έγκειται στον εξαιρετικά υψηλό ρυθμό των εξελίξεων, τεχνολογικών, οικονομικών, πολιτικών και κοινωνικών. Το τρένο της εξέλιξης επιταχύνει με αδιανόητους για την έως τώρα δυτική κοινωνία ρυθμούς. Με τέτοιες ταχύτητες αλλαγών ακόμα και ο δυτικός καπιταλιστικός δυναμισμός υστερεί. Η αλυσίδα των γενιών είναι στα όρια της ρήξης αν δεν έχει ήδη σπάσει. Αυτό μας λένε ξεκάθαρα οι κινητοποιήσεις της γενιάς Ζ σε όλη την Ευρώπη, αν όχι σε όλο τον κόσμο. Και είναι σχεδόν βέβαιο ότι στις αμερικανικές ενδιάμεσες εκλογές η Z-Gen έπαιξε σημαντικό ρόλο στη μεγάλη νίκη των Δημοκρατικών, των προοδευτικών δηλαδή δυνάμεων, απέναντι στον αναχρονιστικό συντηρητισμό του Τραμπ.

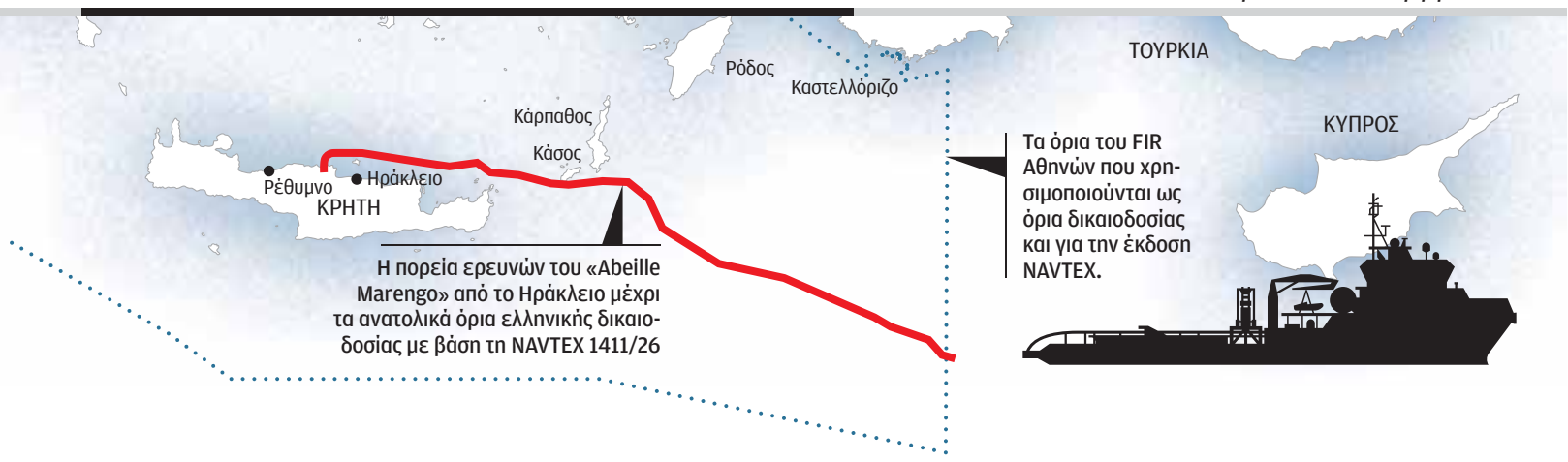
Από την Gen-A και μετά το χάσμα των γενεών αυξάνει δραματικά. Αυξάνει σε σημείο που διχάζει την κοινωνία και οδηγεί στην πολιτική λογική των άκρων. Δεν είναι τυχαίο ότι από την πολιτισμική επανάσταση και μετά τα αμερικανικά πανεπιστήμια βρίσκονται στην πηγή των νέων τάσεων, από τον αγώνα των μειονοτήτων για ισότητα μέχρι την κουλτούρα του δικαιωματισμού (woke culture). Η Αμερική του MAGA και η Αμερική του κινήματος woke δεν έχουν πλέον καθόλου ή έχουν ελάχιστα σημεία επαφής και συνεννόησης ώστε να καταστεί δυνατός ο κοινωνικός διάλογος. Το εκλογικό αποτέλεσμα μοιάζει κάθε φορά ως νίκη ή ήττα αλλοθρήσκων που θα καταλάβουν την εξουσία με σκοπό να προσηλυτίσουν με τη χρήση θεσμικής βίας το άλλο στρατόπεδο. Το ίδιο, αν και σε μικρότερο βαθμό, συμβαίνει και στην Ευρώπη, η οποία ακολουθεί κατά πόδας, αν και με χρονοκαθυστέρηση, τα τεκταινόμενα στην αμερικανική κοινωνία. Ο πολιτικός διάλογος μεταξύ των στρατοπέδων του προοδευτισμού και του συντηρητισμού ήταν ακόμη εφικτός στις ευρωπαϊκές χώρες μέχρι τις έως τώρα τουλάχιστον εκλογικές αναμετρήσεις. Η λογική του Κέντρου ή του ήπιου μεταρρυθμιστικού ρυθμού φαινόταν να αποδίδει. Κάτι τέτοιο δεν ισχύει πλέον τη στιγμή που η Ευρώπη μπαίνει στη μανιχαϊστική λογική της Αμερικής σχεδόν μια δεκαετία μετά τις ΗΠΑ.

Η νίκη των Δημοκρατικών και η μαζική συμμετοχή στις κινητοποιήσεις των μαθητών και φοιτητών ανά την Ευρώπη μοιάζει να δίνει ένα ιδεολογικό προβάδισμα στην παράταξη του προοδευτισμού, με σκοπό να επιτευχθεί ο αναγκαίος ρυθμός επιτάχυνσης των μεταρρυθμίσεων σε ζωτικούς χώρους όπως η παιδεία, η έρευνα, η κοινωνική ασφάλεια και συνοχή. Είναι όμως τα υποψήφια «προοδευτικά» κόμματα που θα κατέβουν στις επερχόμενες ευρωπαϊκές εκλογικές αναμετρήσεις πραγματικά προοδευτικά ή είναι ο προοδευτισμός τους επίπλαστος, μια εμμονή σε μεθόδους, προγράμματα και συνθήματα παρωχημένα; Στον διάλογό του με τον Αλεξάντρε Κοτζέβε πάνω στην τυραννία, ο Λέο Στράους εστίασε σε ένα σημείο: κάτι που είναι πρακτικά λάθος δεν μπορεί να είναι θεωρητικά σωστό. Προοδευτική είναι μια παράταξη που ενστερνίζεται τη θέση αυτή και δεν επιχειρεί να εφαρμόσει ένα αποτυχημένο στο παρελθόν κοινωνικό μοντέλο με τη δικαιολογία ότι, αφού η θεωρία είναι σωστή, κάποια στιγμή θα γίνει και στην πράξη σωστά. Ο προοδευτικός χώρος πρέπει να κινηθεί πέραν των ορίων των κλισέ του παρελθόντος, αλλιώς θα γίνει συντηρητικότερος των συντηρητικών.

* Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η πορεία του γαλλικού ερευνητικού πλοίου με βάση τη NAVTEX

Η ελληνική NAVTEX που εκδόθηκε την Παρασκευή έχει διάρκεια έως και τις 6 Μαρτίου 2027. Το ερευνητικό «Abeille Marengo» αναμένεται να κινηθεί και στην περιοχή μεταξύ νοτιοανατολικής Κρήτης και Ρόδου, όπου η Ελλάδα διαθέτει διεθνώς αναγνωρισμένη και οριοθετημένη ΑΟΖ με την Αίγυπτο.

Σε ρότα με νάρκες το καλώδιο

Τα τρία σενάρια για τις έρευνες μετά την τουρκική αντίδραση στην ελληνική NAVTEX

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΟΥ**

Η επικείμενη «έξοδος» του υπό γαλλική σημαία ερευνητικού πλοίου «Abeille Marengo» στα ανατολικά της Κρήτης, στην πορεία που κοινοποιήθηκε την Παρασκευή μέσω της NAVTEX 1411/26 του σταθμού Ηρακλείου της Υδρογραφικής Υπηρεσίας του Πολεμικού Ναυτικού (Π.Ν.) βρίσκεται πλέον στο επίκεντρο της προσοχής της Αθήνας. Σε συντονισμό και με τη Λευκωσία, η Αθήνα προχώρησε στην έκδοση της αγγελίας, για το χρονικό διάστημα έως τις 6 Μαρτίου. Η Αγκυρα αντέδρασε όπως αναμενόταν, αρχικά με αντι-NAVTEX (1105/26) και εν συνεχεία με μια γραφειοκρατική, αλλά ξεκάθαρη γλώσσα, υπογραμμίζοντας ότι το έργο πρέπει να αδειοδοτηθεί από τις τουρκικές αρχές προκειμένου να προχωρήσει. Η αντίδραση της Αγκυρας πρόδιδε, πρακτικά, το αδιέξοδο που επήλθε στις παρασκηνιακές διπλωματικές επαφές μεταξύ Αγκυρας και Παρισίων σχετικά με την περίφημη ενημέρωση. Εν ολίγοις, η Τουρκία εμφανιζόταν σε πρώτη φάση να μην αρκείται σε «επικοινωνία», ούτε σε «ενημέρωση» μέσω κάποιας ρηματικής διακοίνωσης, αλλά να ζητάει ανοιχτά να αδειοδοτήσει το έργο.

Οι δίαυλοι

Σύμφωνα με άριστα πληροφορημένες πηγές, ακόμη και μόλις δύο ώρες πριν από την έκδοση της ελληνικής NAVTEX, υπήρξε γαλλοτουρκική επικοινωνία μέσω διαύλων, που φαίνεται ότι δεν παρήγαγε τα αποτελέσματα που ανέμενε το Παρίσι. Επί τούτου, πάντως, η Αθήνα είχε θέσει στο Παρίσι το πολύ σαφές περίγραμμα των ελληνικών κόκκινων γραμμών: και τούτο ήταν ότι για το έργο της ηλεκτρικής διασύνδεσης (GSI) δεν μπορεί να ζητηθεί άδεια από τις τουρκικές αρχές. Τα προβλήματα της τελευταίας στιγμής αναδεικνύουν και τη δυσκολία που ευθύς εξαρχής αντιμετώπισαν οι Γάλλοι στην προσέγγιση του θέματος, καθώς η πολιτική σημασία του για τις ελληνοτουρκικές σχέσεις δεν είναι αμελητέα. Η συγκεκριμένη διπλωματική πτυχή του ζητήματος θα απασχολήσει και τις επόμενες ημέρες, αφού το έργο δεν έχει μόνο πολιτική σημασία, αλλά και καίρια οικονομική πτυχή, αφού σε αυτό έχει το πλειοψηφικό πακέτο ο γαλλικός όμιλος Meridiam (66%), ενώ η εξέλιξή του συνδέεται και με την εικόνα της επίσης γαλλικής Nexans, η οποία έχει αναλάβει το ρίσκο ήδη από τα πρώτα βήματα του έργου (το ανέλαβε το 2023). Επιπλέον, ο GSI έχει ενταχθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα Εργα Κοινού Ενδιαφέροντος (Projects of Common Interest - PCI), με χρηματοδότηση ύψους 657 εκατ. ευρώ.

Το ενδιαφέρον πλέον στρέφεται στις έρευνες και, με βάση τα μέχρι σήμερα δεδομένα, υπάρχουν τρία βασικά σενάρια, τα οποία μπορεί να εκτυλιχθούν το αμέσως επόμενο χρονικό διάστημα.

ΣΕΝΑΡΙΟ 1
Ανταλλαγή μόνο «μηνυμάτων»

Το πρώτο σενάριο είναι η έναρξη των ερευνών, μάλιστα παράλληλα με την εξέλιξη της Διάσκεψης για το Κλίμα COP31 στην Αττάλεια (9-20 Νοεμβρίου), όπου και θα είναι στραμμένο το διεθνές ενδιαφέρον, με παράλληλες επαφές Γαλλίας - Τουρκίας, που θα μπορούσαν να καταλήξουν σε κάποια φόρμουλα. Σε αυτή την περίπτωση το έργο θα εξελιχθεί όπως πολλά ακόμη, με πλέον πρόσφατο παράδειγμα το εξελισσόμενο EMC (οπτική ίνα), στο οποίο, υπενθυμίζεται, συμμετέχει ως σημαντικός μέτοχος και η ΔΕΗ, αν και βασικός χρηματοδότης είναι η Σαουδική Αραβία. Οι έρευνες για το EMC, από πλοίο νηολογημένο στις Μπαχάμες, το «Kobi Ruegg», εκτυλίσσονται τις τελευταίες εβδομάδες χωρίς επεισόδια, με τη διακριτική παρουσία πολεμικών (ένα ελληνικό και ένα τουρκικό), τα οποία μεταδίδουν αντικρουόμενα μηνύματα περί διακαιοδοσίας.

ΣΕΝΑΡΙΟ 2
Παζάρι διαρκείας

Το δεύτερο σενάριο είναι οι Τούρκοι να στείλουν πολεμικά πλοία στην περιοχή, αλλά αρχικά να μην παρεμποδίσουν το «Abeille Marengo». Καθώς παράλληλα θα βρίσκεται σε εξέλιξη η προσπάθεια υπέρβασης του αδιεξόδου, οι έρευνες μπορεί να καθυστερήσουν, αλλά δεν θα οδηγηθούν σε αποτυχία. Ενα τέτοιο παρατεταμένο ανατολίτικο παζάρι είναι κάτι που δεν θεωρείται αδύνατο από έμπειρους παρατηρητές της τουρκικής πρακτικής στην Ανατολική Μεσόγειο. Το παρατεταμένο παζάρι είναι δεδομένο ότι θα περιλαμβάνει πολύ περισσότερα από την υπόθεση του GSI, όπως άλλωστε συνηθίζεται σε αυτές τις περιπτώσεις. Εξάλλου, στη γενικώς αρνητική για το έργο ανακοίνωση που εξέδωσε το τουρκικό υπουργείο Εξωτερικών την Παρασκευή υπάρχει η σιβυλλική διατύπωση ότι «δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί η διαδικασία για τη λήψη της απαραίτητης συγκατάθεσης από τη χώρα μας».

ΣΕΝΑΡΙΟ 3
«Κάσος» Νο 2

Το τρίτο και απευκταίο σενάριο είναι η επανάληψη του σκηνικού της Κάσου του 2024, όταν οι έρευνες του υπό ιταλική σημαία «Ievoli Relume» παρεμποδίστηκαν, με αποτέλεσμα πρακτικά το έργο να διακοπεί και να μπει σε τροχιά που παραλίγο να οδηγήσει στην ακύρωσή του. Σε μια τέτοια περίπτωση τα πράγματα θα οδηγηθούν σε επικίνδυνο μονοπάτι. Υπενθυμίζεται ότι στην περιοχή ανάμεσα στη νοτιοανατολική Κρήτη και στη μέση της Ρόδου (ελαφρώς δυτικά του 28ου μεσημβρινού) η Ελλάδα διαθέτει διεθνώς αναγνωρισμένη και οριοθετημένη Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) με την Αίγυπτο. Η Ελλάδα δεν μπορεί να αποδεχθεί τετελεσμένα σε μια περιοχή της οποίας η αναγνωρισμένη οριοθέτηση αποτελεί το πιο ισχυρό χαρτί της με βάση τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS). Αν και επί του παρόντος δεν υπάρχουν οδηγίες για παρατεταμένη επιχειρησιακή ετοιμότητα, είναι σαφές ότι, σε περίπτωση που η κατάσταση οδηγηθεί σε αδιέξοδο, τότε θα ενεργοποιηθούν υφιστάμενα σχέδια για τη διαχείριση κρίσης.

Επαφές έως το παρά 5΄

Σύμφωνα με άριστα πληροφορημένες πηγές, ακόμη και μόλις δύο ώρες πριν από την έκδοση της ελληνικής NAVTEX υπήρξε γαλλοτουρκική επικοινωνία μέσω διαύλων, που φαίνεται ότι δεν παρήγαγε τα αποτελέσματα που ανέμενε το Παρίσι.

Επιχείρηση αποκλεισμού

Οι πυκνές εξελίξεις που ακολούθησαν την έκδοση της NAVTEX, την Παρασκευή, αναδεικνύουν ότι η Αγκυρα δεν πρόκειται να απόσχει από την προσεκτικά σχεδιασμένη προσπάθεια αποκλεισμού της Ελλάδας από την Ανατολική Μεσόγειο.

Το γαλλικό ερευνητικό πλοίο «Abeille Marengo» έχει αγκυροβολήσει στο λιμάνι του Ηρακλείου ήδη από τις 27 Οκτωβρίου. Πλέον, μετά την έκδοση της ελληνικής NAVTEX την Παρασκευή, ανοίγει ο δρόμος για την επανέναρξη των ερευνών βυθού στο πλαίσιο της ηλεκτρικής διασύνδεσης Ελλάδας - Κύπρου.

INTIME NEWS / ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΠΑΝΗΣ

ΑΝΑΛΥΣΗ

Γιατί ανεβάζει την ένταση η Τουρκία

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Τις τελευταίες εβδομάδες έγινε πολύς ντόρος για τη θέση της Τουρκίας αναφορικά με τις βυθομετρικές έρευνες που θα επανεκκινούσαν για το καλώδιο ηλεκτρικής διασύνδεσης GSI. Για ένα ζήτημα που, όπως και αντίστοιχα σχέδια, θα έπρεπε να έχει διευθετηθεί σε τεχνικό και διπλωματικό επίπεδο μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας, χωρίς καν να τίθεται το ενδεχόμενο πρόκλησης έντασης, η Τουρκία στύλωσε τα πόδια, μετατρέποντάς το σε δυνάμει κρίση διαρκείας. Πόνταρε στο προηγούμενο του Ιουλίου του 2024, όταν εκτός των 6 ναυτικών μιλίων από την Κάσο είχε παρεμποδίσει τη διεξαγωγή σχετικής έρευνας, όπως επίσης και στον αέρα αυτοπεποίθησης που είχε αποκτήσει μετά τη σύνοδο κορυφής του ΝΑΤΟ τον περασμένο Ιούλιο στην Αγκυρα. Θεωρούσε ότι θα υποχρέωνε τις εμπλεκόμενες εταιρείες να αιτηθούν την έκδοση άδειας διέλευσης και από αυτή, όπως είχε συμβεί και στην περίπτωση του καλωδίου της Google, Blue/BlueMed, μόνο που αυτό συμπεριελάμβανε την Τουρκία, αλλά εσχάτως και του καλωδίου μεταφοράς δεδομένων από τη Σαουδική Αραβία (EMC), το οποίο ακολουθεί μία ανάλογη διαδρομή με τον GSI, αφού υποβλήθηκε σχετικό αίτημα από την ανάδοχο εταιρεία.

Μετά το στραπάτσο της Κάσου, η Αθήνα ήταν αποφασισμένη να μην επιτρέψει στην Τουρκία να ικανοποιήσει την παράλογη αξίωσή της και ταυτόχρονα να υλοποιηθεί ένα έργο, το οποίο αποτελεί ευρωπαϊκή προτεραιότητα (δεύτερο σημαντικότερο έργο διασυνδεσιμότητας κατά τη Φον ντερ Λάιεν), κάτι που αποτυπωνόταν σε μορφή προνοιών προστασίας του και στη συμφωνία που είχαν υπογράψει οι εταιρείες που συμμετέχουν σε αυτό με ευρωπαϊκούς θεσμούς. Οπως όμως εξελισσόταν η κατάσταση, η εμπλοκή της γαλλικής Meridiam αποτέλεσε τον καταλύτη των εξελίξεων. Πλέον, η Γαλλία είχε κάθε λόγο να στηρίξει το έργο και τρόπον τινά να εκλογικεύσει την Τουρκία. Οι σχετικές συνεννοήσεις έγιναν τις περασμένες εβδομάδες, ενώ ο Μακρόν συνομίλησε τουλάχιστον δύο φορές με τον Ερντογάν, με αποτέλεσμα ο GSI να καταστεί μέρος μιας ευρύτερης συναλλαγής μεταξύ Παρισιού και Αγκυρας, με την Αθήνα να έχει ξεκαθαρίσει ότι το αίτημα για έκδοση NAVTEX θα απευθυνόταν αυστηρά στην Ελλάδα και την Κύπρο. Η Τουρκία εξέδωσε μία σκληρή ανακοίνωση σε συνέχεια της αντι-NAVTEX, αλλά δεν αναμένεται απόπειρα παρεμπόδισης των εργασιών που πρόκειται να ξεκινήσουν στις αρχές της εβδομάδας.

Αν τελικά ξεπεραστεί ο κάβος του GSI, υπάρχουν ορόσημα, τα οποία μπορεί, ανάλογα με τη διαχείριση, να οδηγήσουν σε σοβαρή κλιμάκωση. Γιατί όμως επιστρέψαμε σε συνθήκες έντασης; Για τη γειτονική μας χώρα, η συνεργασία Ελλάδας - Ισραήλ, ειδικότερα στον τομέα της άμυνας, δημιουργεί εμμονές και ανασφάλεια. Βρίσκεται πλέον σχεδόν σε καθημερινή βάση στην ατζέντα της δημόσιας συζήτησης και καθορίζει σε σημαντικό βαθμό τη στάση της Αγκυρας έναντί μας.

Λόγω της αρνητικής ψυχολογίας των Τούρκων, είχαμε τρεις ενέργειες που θεωρήθηκαν unfair από την ελληνική πλευρά: την έκδοση των δύο προεδρικών διαταγμάτων για τα θαλάσσια πάρκα χωρίς προηγούμενη ενημέρωση, όπως είχε συμφωνηθεί μεταξύ των υπουργών Εξωτερικών, την έκταση αυτών, που φτάνει στα 35 ναυτικά μίλια, πολύ πέραν δηλαδή των χωρικών υδάτων της Τουρκίας, και βέβαια την επικύρωση του τουρκολιβυκού συμφώνου από το κοινοβούλιο της Βεγγάζης. Η αντίδραση της Ελλάδας ήταν μετρημένη, συνετή και αποτελεσματική.

Από εδώ και πέρα, σημείο καμπής θα αποτελέσει το νομοσχέδιο για τη «Γαλάζια Πατρίδα». Η Αθήνα έχει διαμηνύσει ότι, εφόσον αυτό κατατεθεί, η αντίδρασή της θα είναι σφοδρή και πολυεπίπεδη. Μεταξύ άλλων ενεργειών θα μπορούσε να είναι και η επέκταση των χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια νοτίως και δυτικώς της Κρήτης, ίσως και αλλού, αν και αυτές οι κινήσεις θα έπρεπε να έχουν γίνει σε ανύποπτο χρόνο και όχι να εμφανίζονται ως σπασμωδική απάντηση στην Τουρκία. Υπάρχουν όμως και άλλα εργαλεία στη φαρέτρα της Αθήνας, τα οποία θα αξιοποιηθούν. Σε αυτό το σενάριο, η Αγκυρα θα θελήσει με τη σειρά της να αυξήσει το κόστος για εμάς, και δύο πεδία στα οποία ενδέχεται να το πράξει είναι αυτό της Λιβύης, ενεργοποιώντας για πρώτη φορά την τουρκολιβυκή συμφωνία, πολύ περισσότερο όταν σε λίγους μήνες αναμένονται οι πρώτες έρευνες εκ μέρους της Chevron νοτίως της Κρήτης, όπως και αυτό της οριοθέτησης ΑΟΖ με τη Συρία. Η Τουρκία επίσης εργάζεται υπογείως για τη συμφωνία μεταξύ Λιβύης και Αιγύπτου για τον μεταξύ τους καθορισμό αποκλειστικής οικονομικής ζώνης, έχοντας μάλιστα θορυβηθεί από τη σοβαρή πιθανότητα διεύρυνσης της ελληνοαιγυπτιακής συμφωνίας πέραν του 28ου μεσημβρινού. Η Τουρκία θέλει να πείσει και τους Αιγύπτιους να πιέσουν την Ελλάδα για να βρεθεί μία συμφωνία με την πρώτη, ώστε στη συνέχεια να προχωρήσουν και αυτοί απρόσκοπτα στη μεταξύ τους οριοθέτηση.

VOGUE GREECE

15/11

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

PHILIPPINE LEROY-BEAULIEU

BY **BRANISLAV ŠIMONČÍK**

Το στίγμα Βενιζέλου και το ραντάρ του Μαξίμου

Τα μηνύματα για τον Μητσοτάκη, αλλά και το κεντροδεξιό ακροατήριο. Η σχέση με Σαμαρά και Καραμανλή. Οι προβολές στον μετεκλογικό ορίζοντα

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Εχει κάνει στροφή ο Ευάγγελος Βενιζέλος υπέρ του Μητσοτάκη; Και πώς διαβάζει το Μαξίμου τις τοποθετήσεις ενός πολιτικού με το ειδικό βάρος του Βενιζέλου, που διατηρεί αδιατάρακτη την επαφή του με ένα μικρό αλλά επιδραστικό κοινό του Κέντρου, που για τη «μητσοτακική Ν.Δ.» είναι πάντα κρίσιμο; Ο Βενιζέλος δεν δίνει ποτέ έτοιμες απαντήσεις. Ανήκει σε αυτή την κάστα πολιτικών, οι οποίοι με τις παρεμβάσεις τους επιχειρούν να κάνουν τον συνομιλητή τους να σκεφτεί. Την περασμένη εβδομάδα έκανε τρεις τέτοιες παρεμβάσεις. Από όσα είπε στάθηκαν άπαντες –με πρώτο το Μαξίμου– σε μία αποστροφή του σε άρθρο του στο «Βήμα», με την οποία επαίνεσε τον πρωθυπουργό για όσα είπε στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ για το τουρκολιβυκό μνημόνιο. Συνιστά αυτό στροφή;

Τι κρατούν οι παραλήπτες

Δεν είναι η πρώτη φορά που ο Ευάγγελος Βενιζέλος βλέπει ότι για τα προσεκτικά μηνύματα που στέλνει δεν υπάρχουν πάντα έτοιμοι παραλήπτες. Εν προκειμένω, το Μαξίμου πήρε μόνο –ή έτσι ήθελε– τη φιλοφρόνηση για την ομιλία του κ. Μητσοτάκη. Ο Βενιζέλος αντιτείνει ότι δεν ήταν φιλοφρόνηση για τον κ. Μητσοτάκη, αλλά στήριξη «για τον Ελληνα πρωθυπουργό», που είπε «όσα έπρεπε» σε ένα διεθνές ακροατήριο. Η «μεταπολιτική» αντίληψη του Βενιζέλου τον έχει κάνει να κινείται με έναν τρόπο περισσότερο υπερκομματικό. Τα μηνύματά του έχουν αυτόν τον στόχο· αλλά στις τελευταίες παρεμβάσεις του «τα κόμματα τα αγνόησαν» – τόσο η Ν.Δ. όσο και το ΠΑΣΟΚ. Ο πρώην πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ θεωρεί πως η εξωτερική πολιτική της χώρας –εκεί επικεντρώνεται διαρκώς– ομφαλοσκοπεί και δείχνει να αγνοεί τι γίνεται πέρα από το είδωλό της στον καθρέφτη. Η άποψη του Βενιζέλου είναι πως η όποια εθνική στρατηγική θυσιάζεται διαρκώς στον βωμό του εσωτερικού μικροκομματικού παιχνιδιού.

Τι θα γίνει μετά την ήττα Τραμπ στις ενδιάμεσες εκλογές; Πόσο θα αλλάξει η σχέση ΗΠΑ - Ισραήλ και πώς επηρεάζει αυτό την Ελλάδα; Το μόνο πρόβλημα της χώρας μας είναι τα ελληνοτουρκικά; Τα ερωτήματα τα θέτει και δίνει τις δικές του απαντήσεις με τον τρόπο που το κάνει εδώ και σχεδόν 35 χρόνια στον δημόσιο βίο, αλλά υπάρχει ο αστερίσκος κατά πόσον τα μηνύματα εισακούονται. Εκτός από το Μαξίμου, που διάβασε μόνο αυτό που ήθελε, το πιο απογοητευτικό για τους «βενιζελικούς» ήταν το ΠΑΣΟΚ. Ο Νίκος Ανδρουλάκης απάντησε στη διαρροή του Μαξίμου, χωρίς να ακούσει τα «καμπανάκια» που χτύπησε ο πρώην πρόεδρός του. Με σκωπτικό τρόπο το «βενιζελικό κοινό» είδε ότι ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ πάτησε την μπανανόφλουδα του Μαξίμου και έριξε νερό στον μύλο της «διαχείρισης 24ώρου» που «κάνει πάντα το Μαξίμου». Ο Βενιζέλος, πάντως, εν μέρει αιφνιδιάστηκε που μία αποστροφή του έγινε τόσο μεγάλο θέμα. Ο ίδιος εκτιμά πως έχει δώσει διαπιστευτήρια «αντικειμενικότητας» από τη μία και «αστικής ευγένειας» από την άλλη, ώστε μια θετική αναφορά στον πρωθυπουργό να μπει στη σωστή της διάσταση.

«Ο Κυριάκος Μητσοτάκης θέλει πάντα να διατηρεί διαύλους επικοινωνίας με το κοινό του Βενιζέλου, ένα κοινό ελίτ μεν, με χαρακτηριστικά όμως διαμορφωτών κοινής γνώμης», αναφέρει στην «Κ» έμπειρος πολιτικός και προσθέτει το εξής ενδιαφέρον: «Οσο ο Κυριάκος Μητσοτάκης θέλει να κρατήσει τον ομφάλιο λώρο με αυτό το κοινό, άλλο τόσο και ο πολιτικός Βενιζέλος δεν θέλει να αποκοπεί από το κεντροδεξιό ακροατήριο». Παλαιότερες μετρήσεις έχουν δείξει ότι ο πρώην πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ είναι ο «κεντρώος» με την υψηλότερη απήχηση σε πιο συντηρητικά κοινά. Ο θετικός λόγος του Βενιζέλου για την παρουσία Μητσοτάκη στον ΟΗΕ κρατάει ενεργή τη σχέση του κ. Βενιζέλου με ένα κοινό που πρόσκειται στη Ν.Δ.

Στην κορυφή ή στη βάση;

Μήπως αυτός ήταν ο σκοπός της διόρθωσης του βενιζελικού στίγματος – όχι ο ίδιος ο Μητσοτάκης, αλλά οι ψηφοφόροι του; Μήπως εκείνοι έπρεπε να λάβουν το σινιάλο ότι ο Βενιζέλος δεν είναι τυφλά αντικυβερνητικός, ώστε να το θυμούνται και μετά τις εκλογές, αν απαιτηθούν διακομματικές συνεννοήσεις και συμβολή υπερκομματικών προσωπικοτήτων;

Η απάντηση είναι πως ο πρώην πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, ασχέτως αν βάζει αστερίσκους σε αρκετές επιλογές του ΠΑΣΟΚ, τόσο επί της ουσίας όσο και σε ύφος και εκφορά λόγου, παραμένει ΠΑΣΟΚ. Παρά την αποστασιοποίηση που συνεπάγεται η απουσία του από τη Βουλή τα τελευταία επτά χρόνια, ο Ευάγγελος Βενιζέλος δεν διαγράφει με μια μονοκοντυλιά την πολιτική καταγωγή του. «Το ΠΑΣΟΚ για λόγους ιστορικούς και ηθικούς πρέπει να βγει δεύτερο» είναι μια φράση που λέει συχνά, χαρακτηρίζοντας το κόμμα του οποίου προήδρευσε ως «θεσμικό αντίβαρο» στη μονοκρατορία της Ν.Δ. Τις ισορροπίες, πάντως, ξέρει να τις κρατάει με όσους εκτιμά από το άλλο στρατόπεδο. Οι διαφορές του με τον Αντώνη Σαμαρά είναι σαφείς, αλλά η κυβέρνηση «σαμαροβενιζέλων» αποτελεί πλέον μια κοινή ιστορική κληρονομιά που τους ενώνει. Την ίδια ώρα, σαφείς είναι και οι διαφορές του με τον Κώστα Καραμανλή. Αλλά ο σεβασμός υπαρκτός. Η λέξη «συναίνεση» εκφέρεται πολύ εύκολα από τον Βενιζέλο όταν αναφέρεται στον Καραμανλή.

Ανακωχή

Τα στελέχη του Μαξίμου εκφράζονται με σεβασμό για τον Βενιζέλο. Πρόθεση της κυβέρνησης έναντι του πρώην προέδρου του ΠΑΣΟΚ είναι να μην προβάλλει, ακόμη και όταν ο Βενιζέλος ασκεί κριτική, τις αντιθέσεις τους, αλλά περισσότερο όσα τους ενώνουν. Το πάλαι ποτέ «αντι-ΣΥΡΙΖΑ μέτωπο» ήταν κάποτε το κοινό τους στοιχείο. Σήμερα η στάση έναντι του λαϊκισμού μπορεί να αποτελέσει συνδετικό κρίκο με τον κ. Βενιζέλο, που το Μαξίμου θέλει να κρατήσει. Δεν είναι εύκολο, αλλά η προσπάθεια θα γίνει.

Χαρακτηριστικό της οπτικής του Μαξίμου έναντι του κ. Βενιζέλου είναι ότι αρμόδια πηγή επισημαίνει στην «Κ» ότι δεν είναι στις προθέσεις της κυβέρνησης να σηκώσει τους τόνους έναντι του πρώην προέδρου του ΠΑΣΟΚ, ακόμη και αν αυτός ασκήσει για κάποιο θέμα έντονη κριτική, κάτι που, βάσει των όσων μας έχει συνηθίσει, δεν είναι καθόλου απίθανο. Η στάση θυμίζει την αντίστοιχη που τηρεί το Μαξίμου έναντι και του κ. Καραμανλή.

INTIME NEWS / ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΕΡΙΣΤΕΡΗΣ

Ο Ευάγγελος Βενιζέλος σχολίασε με θετικό τρόπο την ομιλία του Κυριάκου Μητσοτάκη σχετικά με το τουρκολιβυκό μνημόνιο στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ. Δεν ήταν φιλοφρόνηση για τον κ. Μητσοτάκη, αλλά στήριξη «για τον Ελληνα πρωθυπουργό» που είπε «όσα έπρεπε», διευκρινίζει ο ίδιος.

Μεγάλη απήχηση

Ο πρώην πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ είναι ο «κεντρώος» με την υψηλότερη απήχηση σε πιο συντηρητικά κοινά. Ο θετικός λόγος του για την παρουσία Μητσοτάκη στον ΟΗΕ κρατάει ενεργή τη σχέση του με ένα κοινό που πρόσκειται στη Ν.Δ.

Παραμένει ΠΑΣΟΚ

Ασχέτως αν βάζει αστερίσκους σε αρκετές επιλογές του ΠΑΣΟΚ, ο πρώην πρόεδρος του Κινήματος, παρά την αποστασιοποίηση που συνεπάγεται η απουσία του από τη Βουλή τα τελευταία οκτώ χρόνια, δεν διαγράφει την πολιτική καταγωγή του.

Ο «σεβασμός» της Χαριλάου Τρικούπη και το «ρουλεμάν»

Της **ΔΩΡΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ**

«Είναι μια σχέση ελευθερίας, πολιτικής ευθύτητας, ειλικρίνειας, σεβασμού»: έτσι περιγράφει συνεργάτης του Νίκου Ανδρουλάκη τη σχέση του προέδρου του ΠΑΣΟΚ με τον Ευάγγελο Βενιζέλο. Το άρθρο του πρώην προέδρου του κόμματος με τη θετική αναφορά στην παρουσία του πρωθυπουργού στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών και η τοποθέτηση, στη συνέχεια, για το ίδιο θέμα του Νίκου Ανδρουλάκη προκάλεσαν εικασίες και ερωτήματα για πιθανή διαφορετική προσέγγιση, ακόμη και ρήγμα, όσον αφορά την αντιμετώπιση της ασκούμενης από την κυβέρνηση εξωτερικής πολιτικής.

«Τον εργαλειοποίησαν»

Από την πλευρά του προέδρου του ΠΑΣΟΚ απορρίπτεται κατηγορηματικά κάτι τέτοιο. «Ο Νίκος Ανδρουλάκης με την τοποθέτησή του δεν σχολίασε τον Ευάγγελο Βενιζέλο. Σχολίασε το "ρουλεμάν" της κυβέρνησης, τον τρόπο με τον οποίο ερμήνευσε η κυβέρνηση τον Βενιζέλο και επιχείρησε να εργαλειοποιήσει την τοποθέτησή του», υποστηρίζει στέλεχος της Χαριλάου Τρικούπη. Στο επιτελείο του Νίκου Ανδρουλάκη θεωρούν ότι από το Μαξίμου έγινε προσπάθεια να παρουσιαστεί η τοποθέτηση Βενιζέλου ως αναγνώριση ότι η παρέμβαση του πρωθυπουργού στο Συμβούλιο Ασφαλείας ήταν κάτι έξω από τα συνηθισμένα. «Υπήρχε περίπτωση να βρεθεί στο βήμα του Συμβουλίου Ασφαλείας, να έχει προηγηθεί η κύρωση του τουρκολιβυκού μνημονίου και να μην το θίξει;» είναι το ερώτημα που θέτουν. Με βάση αυτό το σκεπτικό, ο Νίκος Ανδρουλάκης είπε ότι ο Κυριάκος Μητσοτάκης έπραξε το αυτονόητο, εξηγούν οι συνεργάτες του, προσθέτοντας ότι ουδέποτε τέθηκε θέμα «απάντησης» ή «αποδοκιμασίας» του Ευάγγελου Βενιζέλου και αποδίδοντας τις σχετικές αναφορές στην προσπάθεια κάποιων να ανακαλύπτουν μονίμως πηγές διαφωνίας και έντασης μέσα στο ΠΑΣΟΚ.

Από το περιβάλλον του Νίκου Ανδρουλάκη η σχέση του με τον Ευάγγελο Βενιζέλο περιγράφεται ως «πάρα πολύ καλή». Οπως αναφέρουν οι συνεργάτες του, «συναντιούνται πολύ συχνά και συζητούν για όλα τα μεγάλα θέματα». Μάλιστα, προσθέτουν ότι αν επιθυμεί κάποιος να αξιολογήσει τη δημόσια παρουσία του Ευάγγελου Βενιζέλου και τις τοποθετήσεις του απέναντι στον Κυριάκο Μητσοτάκη, «καλό είναι να θυμηθεί και άλλες παρεμβάσεις του: για το σκάνδαλο των υποκλοπών, για τον ΟΠΕΚΕΠΕ, για τον τρόπο άσκησης εξουσίας και διαχείρισης της εξουσίας από την παρούσα κυβέρνηση».

Ουδέποτε τέθηκε θέμα «απάντησης» ή «αποδοκιμασίας» του Ευάγγελου Βενιζέλου, σύμφωνα με συνεργάτες του Νίκου Ανδρουλάκη.

Οι παρεμβάσεις του Ευάγγελου Βενιζέλου, οι δημόσιες τοποθετήσεις του για όλα τα κεντρικά ζητήματα που απασχολούν την πολιτική συζήτηση και επικαιρότητα, γεννούν ερωτήματα για τη σκοπιμότητα που μπορεί να υποκρύπτουν. Σίγουρα τροφοδοτούν σενάρια ότι ο πρώην πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ και πρώην αντιπρόεδρος της κυβέρνησης δεν έχει αφυπηρετήσει από την πολιτική και, ενδεχομένως, βλέπει ότι μπορεί να διαδραματίσει ρόλο ξανά, εφόσον η συγκυρία το απαιτήσει.

Για το Επικρατείας

Κατά καιρούς έχουν αναπαραχθεί σενάρια για πιθανή αξιοποίησή του από το ΠΑΣΟΚ, ενδεχομένως στο ψηφοδέλτιο Επικρατείας του κόμματος. «Δεν νομίζω ότι είναι κάτι που εκφράζει τον Βενιζέλο, ούτε πιστεύω ότι επιθυμεί επιστροφή στην κεντρική πολιτική σκηνή σε ρόλο βουλευτή», εκτιμά στέλεχος της Χαριλάου Τρικούπη.

Δεν είναι μια πρόταση που θα μπορούσε να γίνει με πρωτοβουλία του Νίκου Ανδρουλάκη, είναι αλήθεια. Και ο ίδιος ο Ευάγγελος Βενιζέλος είναι απίθανο να επιδιώξει κάτι τέτοιο.

Οσοι σπεύδουν να θεωρήσουν ότι αποτυπώθηκε διάσταση απόψεων με επίκεντρο την τοποθέτηση του πρωθυπουργού δείχνουν να παραγνωρίζουν ότι ο Ευάγγελος Βενιζέλος έχει κατακτήσει τη δυνατότητα να κινείται με όρους πολιτικής αυτονομίας, χωρίς να ταυτίζεται η εκάστοτε τοποθέτηση και παρέμβασή του με τη «γραμμή ΠΑΣΟΚ» υπό τη στενή έννοια.

JOHAN NILSSON / T.T. NEWS AGENCY VIA AFP

Υπάλληλοι σε κατάστημα της σουηδικής αλυσίδας σούπερ μάρκετ ICA, στην πόλη Σιόμπο, αδειάζουν καταψύκτες και ψυγεία τη Δευτέρα, καθώς η θερμοκρασία των θαλάμων άγγιξε τους 50 βαθμούς Κελσίου έπειτα από κυβερνοεπίθεση. Τη νύχτα της 1ης προς 2α Νοεμβρίου, σούπερ μάρκετ δέκα ευρωπαϊκών κρατών βρέθηκαν στο στόχαστρο των χάκερ.

Η κερκόπορτα των ψυγείων

Πώς έγινε το κυβερνοσαμποτάζ στα ευρωπαϊκά σούπερ μάρκετ; Μπορεί να συμβεί και εδώ;

Του **ΚΩΣΤΑ ΚΟΥΚΟΥΜΑΚΑ**

Στις 4 π.μ. της περασμένης Δευτέρας, οι υπάλληλοι του κρεοπωλείου «Μπούμπας» στην Κηφισιά έπιασαν δουλειά για τις πρώτες παραγγελίες χονδρικής. «Τα ψυγεία είχαν σεταριστεί στους 150 βαθμούς Κελσίου», λέει στην «Κ» ο υπεύθυνος του καταστήματος Γιώργος Ρούσος. «Επικοινωνήσαμε με τον τεχνικό με τον οποίο συνεργαζόμαστε, όμως ούτε εκείνος είχε πρόσβαση σε καμία ρύθμιση, ούτε στο σύστημα απόψυξης ούτε στους ανεμιστήρες. Είχε σβηστεί η βάση δεδομένων, ακόμη και το πληκτρολόγιο ήταν κλειδωμένο». Ο τεχνικός ανέκτησε τον έλεγχο έπειτα από δύο ώρες. Τα περισσότερα ψυγεία που προσβλήθηκαν στο κατάστημα της Κηφισιάς ήταν άδεια εκείνη την ώρα και επιπλέον οι υπάλληλοι του κρεοπωλείου αντιλήφθηκαν πολύ νωρίς το πρόβλημα, επομένως δεν προκλήθηκε ζημία. «Το δημοσιοποιήσαμε για να βοηθήσουμε άλλους συναδέλφους», είπε ο κ. Ρούσος.

Ποιοι χτυπήθηκαν

Η υπόθεση στην Κηφισιά φαίνεται να διαφέρει τεχνικά από τη μαζική κυβερνοεπίθεση που καταγράφη στις αρχές της εβδομάδας σε σούπερ μάρκετ δέκα χωρών της Ευρώπης. Στο κρεοπωλείο πιθανόν ήταν ευάλωτη η εφαρμογή μέσω της οποίας γίνεται η διαχείριση των ψυγείων, ανέφεραν αρμόδιες πηγές. Αντιθέτως, η «τρύπα» στην ασφάλεια των μονάδων των μεγάλων σούπερ μάρκετ εντοπίζεται στους ελεγκτές ψύξης (refrigeration controllers), συσκευές που ρυθμίζουν εξ αποστάσεως μέσω Διαδικτύου τη λειτουργία των μηχανημάτων. Η Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας είχε επισημάνει ήδη από τις 14 Οκτωβρίου ότι είχαν εντοπιστεί εκτεθειμένα στο Διαδίκτυο περισσότερα από 300 τέτοια συστήματα που λειτουργούν στην Ελλάδα, καλώντας τις αλυσίδες σούπερ μάρκετ να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα. Τα προηγούμενα 24ωρα έγιναν γνωστά προβλήματα σε μικρότερες επιχειρήσεις –σε κατάστημα ντελικατέσεν στη Νέα Ερυθραία, σε επιχείρηση στην Καλαμάτα, σε δύο επιχειρήσεις στην Κρήτη, μία αρτοποιία και μία επεξεργασίας κρέατος– τα οποία δεν έχουν επιβεβαιωθεί. Αρμόδια πηγή σε ευαίσθητη υπηρεσία επιβεβαίωσε ότι το θέμα παρακολουθείται με ιδιαίτερη προσοχή.

Η ιστορία ξεκίνησε τη νύχτα της 11ης προς 12η Οκτωβρίου στη Γαλλία. Αγνωστοι απέκτησαν τον έλεγχο συστημάτων ψύξης σε περίπου 700 σούπερ μάρκετ, ανεβάζοντας τη θερμοκρασία στους 50 βαθμούς Κελσίου, με αποτέλεσμα να καταστραφούν τρόφιμα, ακόμη και να προκληθεί φωτιά σε μηχανήματα. Ανάμεσα στα καταστήματα που επλήγησαν ήταν σούπερ μάρκετ των αλυσίδων Intermarché και Coopérative U. «Διεξάγουμε έρευνες και μεριμνούμε για τον συντονισμό της εφαρμογής προληπτικών μέτρων και μέτρων αποκατάστασης, σε συνεργασία με κάθε κλάδο που ενδέχεται να έχει επηρεαστεί», είπε στην «Κ» εκπρόσωπος της γαλλικής Εθνικής Υπηρεσίας Κυβερνοασφάλειας (ANSSI).

Η επίθεση επαναλήφθηκε τη νύχτα της 1ης προς 2α Νοεμβρίου, αυτήν τη φορά μαζικά, σε σούπερ μάρκετ δέκα ευρωπαϊκών κρατών. Η Carrefour ανέφερε ότι επηρεάστηκαν 15 καταστήματά της στο Βέλγιο, ενώ προβλήματα κατεγράφησαν επίσης σε καταστήματα της Colruyt, στο κατάστημα της ΙΚΕΑ στη Μovs, στις σουηδικές αλυσίδες ICA και Coop, στην εσθονική Selver και σε 13 σούπερ μάρκετ SuperValu στην Ιρλανδία, όπως και σε καταστήματα στην Ολλανδία και στην Πορτογαλία. Η εταιρεία Ahold Delhaize, μητρική της AB Βασιλόπουλος, ανέφερε προβλήματα σε καταστήματά της στο Βέλγιο και στο Λουξεμβούργο.

Παραβίασαν ανοιχτές θύρες

«Δεν ήταν κάποιο άγνωστο κενό ασφαλείας. Ηταν μια αμέλεια που όλοι γνώριζαν», είπε στην «Κ» ο δρ Ερικ Τάρτας, CEO της εταιρείας κυβερνοασφάλειας CyberPax. «Οι ελεγκτές ψύξης, μικροί υπολογιστές που ρυθμίζουν θερμοκρασία και απόψυξη, έμεναν συνδεδεμένοι στο Διαδίκτυο για να τους διαχειρίζονται οι συντηρητές από μακριά. Πολλές συσκευές ήταν παλαιά μοντέλα χωρίς υποστήριξη, με ευπάθειες δημοσιευμένες από το 2025. Οι επιτιθέμενοι δεν έσπασαν πόρτες. Βρήκαν πόρτες με κλειδαριές που όλοι ήξεραν ότι δεν ασφαλίζουν και μπήκαν τη νύχτα, όταν δεν κοιτούσε κανείς. Κανείς δεν ζήτησε λύτρα ούτε ανέλαβε την ευθύνη. Αυτό είναι, ίσως, το πιο ανησυχητικό στοιχείο».

Τους ελεγκτές ψύξης (refrigeration controllers) εγκαθιστούν και χειρίζονται ιδιώτες συντηρητές, εξωτερικοί συνεργάτες των σούπερ μάρκετ. Αυτό συμβαίνει αφενός λόγω του μεγάλου αριθμού των βιομηχανικών μονάδων ψύξης –«δεν μπορεί ένας υπάλληλος να βρίσκεται πάνω από μια κονσόλα με λαμπάκια όλο το 24ωρο», ανέφερε στην «Κ» αρμόδια πηγή– και αφετέρου για να ελέγχεται το κόστος της ενέργειας που καταναλώνεται. Ο δούρειος ίππος στη Γαλλία εκτιμάται πως ήταν το ψηφιακό δίκτυο των συντηρητών που χειρίζονται τις συσκευές στα ψυγεία, οι οποίες λειτουργούσαν με παλιό λογισμικό και δεν είχαν λάβει ενημερώσεις ασφαλείας.

Οι γαλλικές αρχές διαπίστωσαν ότι παραβιάστηκαν ελεγκτές ψύξης των σειρών Danfoss AK-SM και AK-SC, Copeland xweb και Dixell xweb. Σε πολλές περιπτώσεις, οι συσκευές ήταν προσβάσιμες μέσω Διαδικτύου με προεπιλεγμένα στοιχεία σύνδεσης. Πηγή κοντά στην υπόθεση σημείωσε ότι στις 12 Οκτωβρίου, με ένα σκανάρισμα στο Διαδίκτυο, εντοπίστηκαν τα στοιχεία 2.700 συσκευών της Danfoss στις οποίες έπρεπε να κάνουν αναβάθμιση οι συντηρητές. «Δεν υπήρχαν οι κωδικοί, αλλά επισημαίνονταν οι συσκευές. Πιο απλά, το κλειδί δεν ήταν πάνω στην πόρτα, όμως ένας κακόβουλος χρήστης μπορούσε να γνωρίζει ποιες πόρτες ήταν ευάλωτες».

Την Τρίτη, η Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας απέστειλε επιστολή στην Ενωση Σούπερ Μάρκετ Ελλάδος, υπενθυμίζοντας ότι υπάρχουν στη χώρα μας εκτεθειμένοι τουλάχιστον 300 ελεγκτές ψύξης σε βιομηχανικά ψυγεία και συστήνοντας την άμεση εφαρμογή μέτρων προστασίας. Οι μεγάλες αλυσίδες σούπερ μάρκετ δήλωσαν ότι δεν έχει καταγραφεί κάποια επίθεση.

Σε εσωτερική αναφορά εταιρείας κυβερνοασφάλειας προς ελληνική αλυσίδα σούπερ μάρκετ, που είδε η «Κ», ο μηχανισμός της κυβερνοεπίθεσης περιγράφεται ως εξής: «Καμία κρυπτογράφηση, καμία κλοπή δεδομένων, κανένα αίτημα για λύτρα. Οι επιτιθέμενοι χρησιμοποίησαν μια κανονική λειτουργία –την απόψυξη, για περίπου δύο ώρες την ημέρα– αντίθετα προς τον σκοπό για τον οποίο προορίζεται: οι κύκλοι παρατάθηκαν από 1 σε 8 ώρες και οι τιμές-στόχοι (setpoints) αυξήθηκαν στους 50 βαθμούς Κελσίου, γεγονός που είχε επίσης ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση των ειδοποιήσεων θερμοκρασίας». Σύμφωνα με τη σχετική κοινοτική οδηγία, τα σούπερ μάρκετ, εφόσον δεν κάνουν μεταποίηση τροφίμων, δεν εμπίπτουν στην κατηγορία των λεγόμενων κρίσιμων οντοτήτων που υποχρεούνται να λαμβάνουν μέτρα κυβερνοασφάλειας.

Ο γενικός γραμματέας Προστασίας Κρίσιμων Οντοτήτων, Σπυρίδων Παπαγεωργίου, δήλωσε στην «Κ» ότι δεν έχουν αναφερθεί προβλήματα σε ευαίσθητες υποδομές, ωστόσο επισήμανε ότι ο κυβερνοπόλεμος δεν διεξάγεται πλέον μόνο πίσω από οθόνες. «Μεταφέρεται στον φυσικό κόσμο, απειλώντας την ενέργεια, το νερό, τις μεταφορές, την υγεία και την ανθρώπινη ασφάλεια. Οταν συνδυάζεται με δολιοφθορές και παραπληροφόρηση, μετατρέπεται σε ισχυρό εργαλείο υβριδικών επιχειρήσεων. Το διακύβευμα δεν είναι πλέον μόνο η προστασία των συστημάτων, αλλά η διατήρηση της λειτουργίας της κοινωνίας», σημείωσε ο κ. Παπαγεωργίου.

«Στα ευρωπαϊκά σούπερ μάρκετ, οι επιτιθέμενοι εκμεταλλεύθηκαν αφενός την υπαρκτή ευπάθεια στο λογισμικό των ελεγκτών ψύξης, οι οποίοι δεν υποστηρίζονταν πλέον από τον κατασκευαστή, και αφετέρου την ελλιπή εφαρμογή μέτρων ασφαλείας, όπως η αλλαγή των προεπιλεγμένων κωδικών και η πολυπαραγοντική αυθεντικοποίηση», ανέφερε στην «Κ» ο Δημήτρης Ζαμπακόλας, υποδιοικητής της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας (ΕΑΚ). Ο ίδιος επισήμανε ότι οι οργανισμοί, δεδομένης της αλματώδους αύξησης της χρήσης τεχνητής νοημοσύνης από τους επιτιθεμένους, πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να αντέξουν ένα παρόμοιο περιστατικό, ώστε να συνεχίσουν απρόσκοπτα τη λειτουργία τους. Η ΕΑΚ συστήνει στις επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν παλαιούς ή μη ενημερωμένους ελεγκτές ψύξης να τους αποσυνδέσουν από το δημόσιο Διαδίκτυο και, όπου αυτό δεν είναι εφικτό, να επιτρέπουν την απομακρυσμένη πρόσβαση μόνο μέσω ασφαλούς σύνδεσης (VPN). Η ΕΑΚ συστήνει επίσης την εγκατάσταση των ενημερώσεων ασφαλείας και τον άμεσο προγραμματισμό αντικατάστασης του παλαιού εξοπλισμού.

Οι δράστες και τα κίνητρα

Ποιος, όμως, μπορεί να βρίσκεται πίσω από την κυβερνοεπίθεση στα ψυγεία των σούπερ μάρκετ; «Ο επιτιθέμενος παραμένει άγνωστος», είπε στην «Κ» εκπρόσωπος του Βελγικού Κέντρου Κυβερνοασφάλειας (CCB). «Ελλείψει ανάληψης ευθύνης, απαίτησης λύτρων ή δημόσιων τεχνικών αποδεικτικών στοιχείων, τα κίνητρα της επίθεσης παραμένουν υποθετικά», σημείωσε η ίδια εκπρόσωπος. Ο βασικός στόχος της επίθεσης φαίνεται να είναι ο κλονισμός της εμπιστοσύνης των πολιτών απέναντι στις μεγάλες εταιρείες και στις κρατικές υπηρεσίες. Σε αυτήν τη φάση τουλάχιστον, η παραπάνω προσέγγιση παραπέμπει σε ρωσικής έμπνευσης ενέργεια, επισήμαναν στην «Κ» διαφορετικές πηγές.

Τι πρέπει να γίνει την επόμενη ημέρα; «Τα τεχνικά μέτρα είναι γνωστά: αποσύνδεση από το Διαδίκτυο, ασφαλής απομακρυσμένη πρόσβαση, ενημερώσεις, αντικατάσταση του παλαιού εξοπλισμού. Ομως δεν αρκούν. Κάθε επιχείρηση πρέπει να ξέρει ποιος συνεργάτης κρατά τα κλειδιά των συστημάτων της, να έχει ανεξάρτητο συναγερμό θερμοκρασίας και ανθρώπους εκπαιδευμένους να διακρίνουν το ύποπτο από το συνηθισμένο. Και να ξεκαθαρίσει στα συμβόλαιά της ποιος ευθύνεται και ποιος πληρώνει», σημείωσε ο δρ Ερικ Τάρτας της CyberPax, καταλήγοντας: «Η κυβερνοασφάλεια δεν είναι μόνο θέμα τεχνολογίας. Είναι θέμα ανθρώπων που ξέρουν να αναγνωρίζουν, να κλιμακώνουν και να αποφασίζουν. Στις 2 Νοεμβρίου, σύμφωνα με τον γαλλικό Τύπο, τα αποθέματα πλάσματος μιας τράπεζας αίματος που δέχθηκε κυβερνοεπίθεση τα έσωσε ένας τεχνικός βάρδιας».

«Ολοι γνώριζαν»

«Δεν ήταν κάποιο άγνωστο κενό ασφαλείας. Ηταν μια αμέλεια που όλοι γνώριζαν», λέει ο δρ Ερικ Τάρτας, CEO εταιρείας κυβερνοασφάλειας. «Κανείς δεν ζήτησε λύτρα ούτε ανέλαβε την ευθύνη. Αυτό είναι, ίσως, το πιο ανησυχητικό στοιχείο», τονίζει.

Αδύναμοι κρίκοι στην ψηφιακή αλυσίδα

Οι ελεγκτές

Σε μεγάλες μονάδες ψύξης στα σούπερ μάρκετ υπάρχουν ενσωματωμένοι ελεγκτές ψύξης. Είναι συσκευές που ρυθμίζουν εξ αποστάσεως τη λειτουργία των ψυγείων (θερμοκρασία, απόψυξη κ.ά.).

Οι διαχειριστές

Τους ελεγκτές ψύξης εγκαθιστούν και χειρίζονται μέσω Διαδικτύου εξωτερικοί συνεργάτες των σούπερ μάρκετ. Η «κερκόπορτα» στη Γαλλία ήταν το δίκτυο των συντηρητών.

Το κενό

Οι γαλλικές αρχές διαπίστωσαν ότι οι συσκευές που παραβιάστηκαν λειτουργούσαν με παλαιό λογισμικό και δεν είχαν εκτελέσει ενημερώσεις ασφαλείας.

Στην Ελλάδα

Η ελληνική Εθνική Αρχή Κυβερνοασφάλειας εντόπισε εκτεθειμένα στο Διαδίκτυο τα ψηφιακά στοιχεία άνω των 300 τέτοιων «ευάλωτων» συσκευών.

Ασκήσεις αντοχής

Οι οργανισμοί, δεδομένης της αλματώδους αύξησης της χρήσης AI από τους επιτιθεμένους, πρέπει να είναι προετοιμασμένοι να αντέξουν παρόμοια περιστατικά, επισημαίνει ο Δημήτρης Ζαμπακόλας, υποδιοικητής της Εθνικής Αρχής Κυβερνοασφάλειας.

Τα πρόσωπα της επόμενης ημέρας

Στην αρένα του 2028

Η κούρσα για τη μετά Τραμπ εποχή ξεκίνησε την Τρίτη. Τα φαβορί και οι «αποσκευές» τους

Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ**

«Οταν αντιμετωπίζεις ένα σεξουαλικό σκάνδαλο και προσπαθείς να το συγκαλύψεις εξαπολύοντας έναν πόλεμο που εκτινάσσει τις τιμές της βενζίνης, ενώ εσύ κι η οικογένειά σου πλουτίζετε, ε... τότε το κόμμα σου δεν θα πάει καλά στις ενδιάμεσες εκλογές». Με αυτόν τον ειρωνικό τρόπο συνόψισε το βασικό συμπέρασμα των ενδιάμεσων εκλογών ο δημοσιογράφος Ράιαν Γκριμ, αποδίδοντας το «μπλε τσουνάμι» της περασμένης Τρίτης στην αδυναμία του προέδρου Ντόναλντ Τραμπ να αντιληφθεί αυτό που είχε πει ο σύμβουλος του Μπιλ Κλίντον, Τζέιμς Κάρβιλ, το 1992: «It's the economy, stupid!». Ο συνδυασμός της εκτόξευσης της τιμής της βενζίνης και του κόστους ζωής, απόρροια σε μεγάλο βαθμό του πολέμου στο Ιράν, τη στιγμή που ο Τραμπ πουλούσε κρυπτονομίσματα και ασχολιόταν με την αίθουσα χορού του Λευκού Οίκου και την «πισίνα» κάτοπτρο στο Μνημείο της Ουάσιγκτον, δημιούργησε την αίσθηση ενός προέδρου εκτός τόπου και χρόνου, αποκομμένου από τις ανησυχίες του μέσου Αμερικανού.

Παρ' όλα αυτά, η ήττα δεν ήταν νομοτέλεια. Οι Ρεπουμπλικανοί είχαν ευνοϊκές συγκυρίες: πολλές από τις έδρες που διακυβεύονταν στη Γερουσία ήταν σε βαθιά συντηρητικές πολιτείες, όπως το Τέξας και το Κάνσας· ο πλουσιότερος άνθρωπος στον κόσμο, ο Ελον Μασκ, ήταν στο πλευρό τους (με πάνω από 440 εκατ. δολάρια) και η αντιπολίτευση ήταν αποδιοργανωμένη και αδύναμη. Χρειάστηκαν φωτογενείς και ταλαντούχοι υποψήφιοι με στιβαρά βιογραφικά, όπως ο Τζέιμς Ταλαρίκο στο Τέξας κι ο Αμπντούλ ελ Σαγέντ στο Μίσιγκαν, από τη μια, η επιμονή του Τραμπ σε αδύναμους ημετέρους από την άλλη, καθώς και η μεταστροφή κρίσιμων ομάδων ψηφοφόρων (οι νέοι, οι ισπανόφωνοι και οι χαμηλού εκπαιδευτικού επιπέδου) για να εξασφαλίσουν οι Δημοκρατικοί τον απρόσμενο θρίαμβο: μια άνετη πλειοψηφία και στη Βουλή και στη Γερουσία.

Τώρα που ο Τραμπ είναι «κουτσή πάπια» και αμφισβητείται ακόμη και από τον αντιπρόεδρό του Τζέι Ντι Βανς, βασικό δελφίνο για τη διαδοχή του σε δύο χρόνια, η προεκλογική κούρσα για το 2028 έχει άτυπα ανοίξει. Στις τάξεις των Δημοκρατικών ο συνωστισμός δελφίνων είναι πολύ μεγαλύτερος, ενώ στους Ρεπουμπλικανούς η μάχη αναμένεται να δοθεί κυρίως μεταξύ του Βανς και του ΥΠΕΞ Μάρκο Ρούμπιο. Ηδη ο Βανς έλαβε αποστάσεις από τον Τραμπ και αναγνώρισε ότι το Ιράν ήταν η βασική αιτία της εκλογικής πανωλεθρίας, ενώ φημολογείται πως ο Ρούμπιο ετοιμάζεται «να πάρει τα βουνά», να υποβάλει παραίτηση για να ριχτεί στη μάχη για την προεδρία.

Δεν αποκλείεται ωστόσο και οι δυο τους να θεωρηθούν υπερβολικά ταυτισμένοι με τον σημερινό πρόεδρο και να αναζητηθεί κάποιος πιο άφθαρτος που τήρησε μεγαλύτερες αποστάσεις από τον Τραμπ, όπως ο απερχόμενος κυβερνήτης της Φλόριντα Ρον Ντε Σάντις ή ο γερουσιαστής του Τέξας Τεντ Κρουζ. Το προηγούμενο της αποτυχημένης υποψηφιότητας της πρώην αντιπροέδρου του Τζο Μπάιντεν, Κάμαλα Χάρις, δεν είναι άλλωστε καλός οδηγός για το δίδυμο Βανς - Ρούμπιο.

Η Φλόριντα είναι η μόνη που στάθηκε όρθια, διακήρυξε ο Ντε Σάντις, προβάλλοντας την πολιτεία του ως ύστατο προπύργιο του Grand Old Party (GOP) των Ρεπουμπλικανών. Μια υποψηφιότητα του υιού Ντόν(αλντ) Τραμπ του νεότερου ηχεί μάλλον απίθανη αυτή τη στιγμή, με δεδομένο ότι η ήττα στις ενδιάμεσες εκλογές παρουσιάζεται περισσότερο ως δημοψήφισμα κατά του Τραμπ – και της οικογένειάς του. Ενας προνομιούχος γόνος είναι το τελευταίο πράγμα που χρειάζονται οι ψηφοφόροι στις ΗΠΑ στην παρούσα φάση.

Στην αντίπερα όχθη, στους Δημοκρατικούς, τη μεγαλύτερη δυναμική παρουσιάζουν ο μίνι Ομπάμα, Τζον Οσοφ, επανεκλεγείς γερουσιαστής στην Τζόρτζια, και η Αλεξάντρια Οκάσιο-Κορτέζ, η βουλευτής της Νέας Υόρκης. Οι μετοχές του κυβερνήτη της Καλιφόρνιας Γκάβιν Νιούσομ φθίνουν, ενώ ρόλο στην κούρσα του 2028 θα μπορούσε να παίξει και ο Τζος Σαπίρο, ο δημοφιλής 53χρονος κυβερνήτης της Πενσιλβάνιας, που επανεξελέγη με 60%.

ΡΕΠΟΥΜΠΛΙΚΑΝΟΙ

Τζέι Ντι Βανς

Αντιπρόεδρος των ΗΠΑ, 42 ετών

Ο συγγραφέας του αυτοβιογραφικού «Το τραγούδι του χιλμπίλη» (εκδ. Δώμα, 2018), που έγινε παγκόσμιο εκδοτικό φαινόμενο και μεταφέρθηκε στο σινεμά, είναι ο επικρατέστερος υποψήφιος του κόμματος για το 2028. Μπορεί μεν να ήταν το πιο επιφυλακτικό μέλος της κυβέρνησης στο ζήτημα του Ιράν, δεν κατάφερε όμως να πείσει τον πολιτικό του προϊστάμενο ούτε να μην εμπλακεί στον πόλεμο, ούτε να απεμπλακεί γρήγορα. Η αναγνωρισιμότητά του τον καθιστά τον πιο ελκυστικό διάδοχο, αφού θα μπορέσει εύκολα να συγκεντρώσει την υποστήριξη χρηματοδοτών. Παράλληλα έχει στενή σχέση με τους ολιγάρχες της τεχνολογίας, ειδικά με τον μέντορά του Πίτερ Τίελ, συνιδρυτή της PayPal και της Palantir. Θα μπορούσε να γεφυρώσει τους εκκεντρικούς εκπροσώπους του με τους πιο παραδοσιακούς Ρεπουμπλικανούς που νιώθουν αποξενωμένοι από το κόμμα λόγω της πολιτικής και της συμπεριφοράς του Τραμπ.

Μάρκο Ρούμπιο

Υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ, 55 ετών

Ο πάλαι ποτέ «Μικρός Μάρκο», όπως τον αποκαλούσε ο Τραμπ όταν ήταν εσωκομματικοί αντίπαλοι, εξελίχθηκε σε πιστό συνεργάτη του προέδρου, αφού εκτός από επικεφαλής του Στέιτ Ντιπάρτμεντ ανέλαβε και χρέη συμβούλου εθνικής ασφαλείας από το 2025, όταν χήρεψε το πόστο μετά την αποπομπή του Μάικ Γουόλτς. Στο πλαίσιο του νέου δόγματος «Ντονρόε» για την αμερικανική κυριαρχία στο δυτικό ημισφαίριο, υπήρξε εγκέφαλος της επιχείρησης «αρπαγής» του Νικολας Μαδούρο από τη Βενεζουέλα. Θα ήθελε να δει ανάλογης έμπνευσης ενέργειες στη χώρα καταγωγής του, την Κούβα. Αν οι προβλέψεις για τον Βανς παρουσιάζουν πτώση στις στοιχηματικές αγορές, οι δικές του επιδόσεις είναι σταθερές με ανοδικές τάσεις.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΙ

Τζον Οσοφ

Γερουσιαστής της Τζόρτζια, 39 ετών

Δεν έχει καν συμπληρώσει τα 40. Ξεκίνησε την πολιτική σταδιοδρομία του το 2017, όταν διεκδίκησε κι έχασε οριακά μία έδρα στο Κογκρέσο σε παραδοσιακό προπύργιο των Ρεπουμπλικανών. Απόφοιτος των Πανεπιστημίων Τζορτζτάουν και LSE, είναι ο νεότερος γερουσιαστής που επανεξελέγη την Τρίτη σε μια δύσκολη πολιτεία, και δη με ποσοστό 59%. Συγκαταλέγεται στην κουλ νέα γενιά του κόμματος και θεωρείται άξιος συνεχιστής του Μπαράκ Ομπάμα. Εβραϊκής καταγωγής από την πλευρά του πατέρα του, επιμένει ότι δεν ενδιαφέρεται να διεκδικήσει την προεδρία σε δύο χρόνια. Ωστόσο, τα στοιχήματα που τον χρίζουν βασικότερο υποψήφιο των Δημοκρατικών πληθαίνουν, καθώς φθίνει ταχέως και η απήχηση του κυβερνήτη της Καλιφόρνιας Γκάβιν Νιούσομ, που θεωρείτο μέχρι πρότινος φαβορί. Ενας Καλιφορνέζος προοδευτικός υποψήφιος, απομακρυσμένος από τον μέσο Αμερικανό, θα μπορούσε να θεωρηθεί συνέχεια της αντίστοιχης υποψηφιότητας της Κάμαλα Χάρις.

Αλεξάντρια Οκάσιο-Κορτέζ

Βουλευτής της Νέας Υόρκης, 37 ετών

Με καταγωγή από το Πουέρτο Ρίκο, η AOC θεωρείται ήδη έμπειρη στην πολιτική: εξελέγη για πρώτη φορά στο Κογκρέσο σε ηλικία 29 ετών κι επανεξελέγη την Τρίτη για τέταρτη φορά με 78%. Ξεκίνησε την πολιτική δράση της ως αριστερή ακτιβίστρια, αλλά σταδιακά υιοθέτησε μετριοπαθέστερη ρητορική. Είναι από τα φαβορί για τη διεκδίκηση της προεδρίας το 2028, αλλά η ίδια δεν έχει ανοίξει τα χαρτιά της. Τα βίντεο για τη διαδικασία κατάψυξης των ωαρίων της είχαν μεγάλη απήχηση, ειδικά στις συνομήλικές της που αντιμετωπίζουν αντίστοιχα διλήμματα μεταξύ καριέρας και οικογένειας. Μια υποψηφιότητά της θα είχε πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά από αυτά της Χάρις, αλλά ακόμη εκφράζονται ερωτήματα κατά πόσον οι ΗΠΑ είναι έτοιμες να εκλέξουν μια γυναίκα πρόεδρο μετά την υποψηφιότητα της Χίλαρι Κλίντον και της πρώην αντιπροέδρου του Μπάιντεν.

Η φθορά της ταύτισης

Στους Ρεπουμπλικανούς η μάχη αναμένεται να δοθεί κυρίως μεταξύ Βανς και Ρούμπιο. Δεν αποκλείεται ωστόσο να θεωρηθούν υπερβολικά ταυτισμένοι με τον σημερινό πρόεδρο και να αναζητηθεί κάποιος πιο άφθαρτος που τήρησε μεγαλύτερες αποστάσεις από τον Τραμπ.

Πόσο έτοιμες είναι οι ΗΠΑ;

Αν και μια υποψηφιότητα της Αλεξάντρια Οκάσιο-Κορτέζ από πλευράς Δημοκρατικών θα είχε πολύ διαφορετικά χαρακτηριστικά από αυτά της Χάρις, ακόμη εκφράζονται ερωτήματα κατά πόσον οι ΗΠΑ είναι έτοιμες να εκλέξουν γυναίκα πρόεδρο.

Ο Λευκός Οίκος και η εξωτερική πολιτική

ALEX KENT / THE NEW YORK TIMES

Ο Ντόναλντ Τραμπ φρόντισε ήδη να στείλει μήνυμα σε όσους ελπίζουν ότι το -ελεγχόμενο από τους Δημοκρατικούς πλέον- Κογκρέσο θα καταφέρει να ορθώσει εμπόδια στις εξουσίες του. Ενα καπέλο με το σύνθημα «βέτο» κοσμούσε το Οβάλ Γραφείο την Πέμπτη, παραπέμποντας στην εξουσία αρνησικυρίας που έχει ο πρόεδρος έναντι των νομοθετημάτων που ψηφίζουν η Βουλή και η Γερουσία.

Κρατάει ακόμη τα κλειδιά

Θα μπορέσουν οι Δημοκρατικοί να επηρεάσουν τις αποφάσεις Τραμπ για τη Μ. Ανατολή και την Ουκρανία;

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ**

Νέο σκηνικό διαμορφώνεται στην Ουάσιγκτον μετά τη συντριπτική ήττα των Ρεπουμπλικανών στις ενδιάμεσες εκλογές της περασμένης Τρίτης. Στο στρατόπεδο του MAGA, με το βλέμμα στο 2028, έχει ξεκινήσει ο πόλεμος επίρριψης ευθυνών, με τον αντιπρόεδρο Τζέι Ντι Βανς να επιχειρεί να διαχωρίσει τη θέση του ειδικά στο ζήτημα του πολέμου στο Ιράν.

Το ξεκαθάρισμα άρχισε από το προεδρικό επιτελείο την Παρασκευή. Ο Ντόναλντ Τραμπ απέπεμψε την προσωπάρχη του Λευκού Οίκου, Σούζι Γουάιλς, η οποία θεωρείτο το μόνο ίσως πρόσωπο στον στενό κύκλο του προέδρου που είχε τον τρόπο να τιθασεύει τις παρορμήσεις του. Στη θέση της διορίστηκε ο σκληροπυρηνικός Στίβεν Μίλερ, αρχιτέκτονας της πολιτικής των μαζικών απελάσεων που κόστισε στον Τραμπ την υποστήριξη των Ισπανόφωνων ψηφοφόρων. Η κίνηση ερμηνεύεται ως ένδειξη ότι, παρά τις αρχικές δηλώσεις του, θα είναι τουλάχιστον εξίσου συγκρουσιακός στο δεύτερο μισό της θητείας του όσο ήταν στο πρώτο.

Ενα κρίσιμο ερώτημα αποτελεί πόσο πρόθυμοι θα είναι οι Δημοκρατικοί να χρησιμοποιήσουν τον έλεγχο των δαπανών για να υποχρεώσουν τον Τραμπ σε αλλαγή πλεύσης στην εξωτερική πολιτική, ειδικά όσον αφορά το Ιράν. Ο Τσακ Σούμερ, επικεφαλής της απερχόμενης μειοψηφίας στη Γερουσία, δήλωσε ότι το κόμμα του θα τερματίσει τις εχθροπραξίες χρησιμοποιώντας τις εξουσίες που, όπως είπε, δόθηκαν στο Κογκρέσο από τους Ιδρυτές Πατέρες του αμερικανικού έθνους για να χαλιναγωγηθεί «ένας πρόεδρος που πηγαίνει σε πόλεμο χωρίς τη συναίνεση του αμερικανικού λαού» (ο Τραμπ, υπενθυμίζεται, δεν είχε ζητήσει την έγκριση του Κογκρέσου πριν από την επίθεση της 28ης Φεβρουαρίου). Ο Σούμερ είπε μάλιστα ότι ήδη ορισμένοι Ρεπουμπλικανοί βρίσκονται στο ίδιο μήκος κύματος με τη νέα πλειοψηφία σε αυτό το ζήτημα.

Τα πυρά του Βανς

Στο μακροσκελές tweet του την επομένη των εκλογών, άλλωστε, ο Βανς, ο οποίος έχει αφήσει εδώ και μήνες να γίνει γνωστή η διαφωνία του με την επίθεση στο Ιράν, έθεσε το ζήτημα στο επίκεντρο της μετεκλογικής του ανάλυσης. Οι ψηφοφόροι, έγραψε – ειδικά οι Ρεπουμπλικανοί–, ήταν εξοργισμένοι με την κυβέρνηση εξαιτίας του πολέμου, του υψηλού κόστους ζωής (που ο πόλεμος επιδείνωσε) και της σχέσης των ΗΠΑ με το Ισραήλ, που μέρος του κινήματος MAGA θεωρεί ότι παρέσυρε τον Τραμπ στη νέα σύρραξη στη Μέση Ανατολή.

Ακόμη και ο Τραμπ παραδέχθηκε ότι ο πόλεμος κόστισε εκλογικά στους Ρεπουμπλικανούς. Σε δηλώσεις του στη Wall Street Journal, ωστόσο, επέμεινε ότι δεν μετανιώνει που τον ξεκίνησε. «Εκανα το σωστό. Θα το έκανα ξανά», είπε. Ερωτηθείς την Τετάρτη πότε θα τερματίσει τον πόλεμο, είπε: «Οποτε το θελήσω. Αλλά πρέπει να γίνει σωστά, και ποτέ δεν θα τους αφήσουμε να αποκτήσουν πυρηνικό όπλο».

Στις δηλώσεις του την Τετάρτη, ο Αμερικανός πρόεδρος δήλωσε ευθέως την υποστήριξή του στον υπουργό Αμυνας Πιτ Χέγκσεθ – από τους πιο ένθερμους υποστηρικτές του πολέμου στο Ιράν, αλλά και της επιλογής επανέναρξης των επιχειρήσεων. «Νομίζω ότι είναι εξαιρετικός», είπε.

Το CBS News, ωστόσο, επικαλούμενο ανώνυμες πηγές, μετέδωσε την ίδια ημέρα ότι ο Τραμπ έχει θέσει στους συμβούλους του το ερώτημα αν πρέπει να κρατήσει στη θέση του τον Χέγκσεθ – υπ' αριθμόν ένα στόχο των Δημοκρατικών για παραπομπή. Μια πηγή ανέφερε στο δίκτυο ότι εξετάζεται –ξανά– το ενδεχόμενο να αντικατασταθεί ο Χέγκσεθ από τον κυβερνήτη της Φλόριντα (και πρώην αντίπαλο του Τραμπ για το προεδρικό χρίσμα) Ρον Ντε Σάντις. Ο τελευταίος, βέβαια, είχε πάρει ήδη αποστάσεις από τον Τραμπ πριν καν κριθεί η μάχη, προετοιμαζόμενος και αυτός για το 2028.

Παρά την «ιστορική, συγκλονιστική αποκήρυξη του Τραμπ και του Τραμπισμού» από το εκλογικό σώμα, εκείνος «εξακολουθεί να ελέγχει την πανίσχυρη –την αυτοκρατορική– προεδρία», λέει στην «Κ» ο Ιβο Ντάαλντερ, πρώην πρέσβης των ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ. «Δεν πρόκειται να παραδώσει τα κλειδιά του κάστρου. Παραμένει επικεφαλής των ενόπλων δυνάμεων και αρχιδιπλωμάτης. Εχει εκτελεστικές εξουσίες που το Ανώτατο Δικαστήριο έχει ενισχύσει τα τελευταία χρόνια. Οχι μόνο μπορεί να καθηλώσει το Κογκρέσο με το βέτο και τα εκτελεστικά διατάγματα, αλλά διατηρεί την πρωτοβουλία των κινήσεων – ειδικά στο εξωτερικό».

Ο Ντέιβιντ Σούπερ, καθηγητής Νομικής και Οικονομικών στο Georgetown, θεωρεί ότι το αποτέλεσμα των εκλογών θα είναι «η επιβράδυνση της διάβρωσης των θεσμικών αντιβάρων, όχι η αναζωογόνησή τους». Αλλωστε, το νέο Κογκρέσο δεν μπορεί να επηρεάσει τα δικαστήρια, που «συχνά έχουν παραμελήσει τον ελεγκτικό ρόλο τους απέναντι στις παρανομίες της κυβέρνησης».

> **Ανάχωμα, όχι λύση**
>
> *Το αποτέλεσμα των εκλογών θα είναι «η επιβράδυνση της διάβρωσης των θεσμικών αντιβάρων, όχι η αναζωογόνησή τους». Αλλωστε, το νέο Κογκρέσο δεν μπορεί να επηρεάσει τα δικαστήρια, που «συχνά έχουν παραμελήσει τον ελεγκτικό ρόλο τους απέναντι στις παρανομίες της κυβέρνησης».*
>
> Ντέιβιντ Σούπερ
> *Καθηγητής Νομικής και Οικονομικών στο Georgetown*

Το Ουκρανικό

Οι Δημοκρατικοί στο Κογκρέσο ενδέχεται επίσης να επιχειρήσουν να περάσουν νέο πακέτο βοήθειας για την Ουκρανία, καθώς η απευθείας αμερικανική στήριξη προς αυτήν έχει ουσιαστικά «παγώσει» από τον Ιανουάριο του 2025. Δεδομένης της στήριξης αρκετών Ρεπουμπλικανών για την αναβίωση της βοήθειας, ένα τέτοιο πακέτο θα μπορούσε να συγκεντρώσει την αναγκαία πλειοψηφία των 2/3 στα δύο νομοθετικά σώματα ώστε να παρακαμφθεί ένα ενδεχόμενο βέτο του Τραμπ (δικαίωμα που ο Αμερικανός πρόεδρος έχει ήδη δηλώσει ότι θα χρησιμοποιεί με μεγάλη συχνότητα).

Επιπλέον, ο βουλευτής της Νέας Υόρκης Γκρεγκ Μικς, που προαλείφεται για τη θέση του προέδρου της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής, έχει ήδη υποβάλει νομοσχέδιο με διακομματική στήριξη για να μπλοκάρει την απόπειρα του Τραμπ να άρει τις κυρώσεις στο ρωσικό ντίζελ. Κορυφαίοι Δημοκρατικοί, όπως ο Μικς, ο πιθανός επόμενος πρόεδρος της Επιτροπής Εξωτερικών Σχέσεων της Γερουσίας Κρις Κουνς και η Ελίζαμπεθ Γουόρεν, έστειλαν επιστολές στις 24 Οκτωβρίου σε τράπεζες και λιμάνια ζητώντας τους να διατηρήσουν τυχόν αρχεία που συνδέονται με συναλλαγές για την εισαγωγή ρωσικού ντίζελ στις ΗΠΑ.

«Μην περιμένετε από τον Τραμπ να αντισταθεί στον Πούτιν ή να υποστηρίξει την Ουκρανία τώρα», προειδοποιεί ο Ιβο Ντάαλντερ. «Η άστοχη προσπάθειά του να τερματίσει τον πόλεμο αναγκάζοντας την Ουκρανία να παραδοθεί, θα συνεχιστεί». Αντιθέτως θεωρεί ότι ο Τραμπ «θα αναζητήσει μια διέξοδο από τον πόλεμο του Ιράν. Ισως με ένα μεγάλο χτύπημα, μετά το οποίο θα κηρύξει τη νίκη και θα φύγει».

A.P. PHOTO/JULIA DEMAREE NIKHINSON

Ο νέος προσωπάρχης του Λευκού Οίκου Στίβεν Μίλερ διακρίνεται πίσω από την προκάτοχό του Σούζι Γουάιλς. Η επιλογή του θεωρείται ενδεικτική της πρόθεσης Τραμπ να επιμείνει στην πόλωση.

Διχάζει το Ισραήλ

Η πολιτική απέναντι στο Ισραήλ αναμένεται να προκαλέσει εσωκομματικές τριβές στις τάξεις των Δημοκρατικών, μεταξύ των κεντρώων και της προοδευτικής πτέρυγας. Το κόμμα πάντως γενικότερα έχει κινηθεί σαφώς προς μια πιο επικριτική στάση τα τελευταία χρόνια, καθώς η κυβέρνηση Νετανιάχου με αμερικανικά λεφτά και αμερικανικές βόμβες ισοπέδωνε τη Γάζα. Ακόμη και κεντρώοι με άμεμπτα φιλοϊσραηλινά διαπιστευτήρια, όπως ο Ραμ Εμάνιουελ, έχουν διαμηνύσει ότι η άνευ όρων στήριξη των περασμένων δεκαετιών δεν θα συνεχιστεί.

Σε τηλεφωνική παρέμβασή του στο Fox News την ημέρα των εκλογών, ο Τραμπ δήλωσε ότι φέτος θα είναι η τελευταία χρονιά που οι ΗΠΑ θα παράσχουν στρατιωτική βοήθεια (το ετήσιο ύψος της είναι 3,8 δισ. δολάρια) στο Ισραήλ. Κατέστησε σαφές, μάλιστα, ότι το σκεπτικό της ανακοίνωσης είναι πολιτικό – η αφαίρεση του ζητήματος ως επικοινωνιακού όπλου από τη φαρέτρα Δημοκρατικών, όπως ο νεοεκλεγείς γερουσιαστής του Μισιγκαν Αμπντούλ Ελ Σαγέντ.

Αμερικανοί και Ισραηλινοί αξιωματούχοι έχουν πράγματι συζητήσει το ενδεχόμενο της σταδιακής –εντός της επόμενης δεκαετίας– κατάργησης της στρατιωτικής βοήθειας (το τρέχον πακέτο έχει ισχύ έως το 2028). Δεν είναι καν σαφές αν ο Τραμπ έχει την εξουσία να λάβει μόνος την απόφαση που εξήγγειλε. Οπως παρατήρησε σε σημείωμά της μετά τη δήλωση του Τραμπ η Κέλι Μπακάρ Βλάχος του Quincy Institute, το Ισραήλ και οι υποστηρικτές του στην Ουάσιγκτον ούτως ή άλλως απεργάζονται την αλλαγή της μεθόδου παροχής της βοήθειας: θέλουν να τη μεταφέρουν στο (σαφώς πιο αδιαφανές) πλαίσιο της αμυντικής συνεργασίας.

Πάντως, όπως σημειώνει σε ανάλυσή του το Reuters, «ο έλεγχος του Κογκρέσου από τους Δημοκρατικούς και η διογκούμενη δυσφορία των Ρεπουμπλικανών σχετικά με το Ισραήλ θα μπορούσαν να πυροδοτήσουν τη μεγαλύτερη επαναξιολόγηση της αμερικανικής στήριξης προς τον πιο στενό σύμμαχό της στη Μέση Ανατολή εδώ και δεκαετίες».

Η απάντηση του Κρουζ

Την Τετάρτη, πλην του Βανς, ανάρτησε μια εκτενή ανάλυση για την ήττα ο γερουσιαστής Τεντ Κρουζ – που είναι πιθανό να διεκδικήσει ξανά το χρίσμα των Ρεπουμπλικανών για την προεδρία.

Ο Κρουζ αναφέρθηκε σε «γαλάζιο τσουνάμι» και «αποκήρυξη επιπέδου Γουότεργκεϊτ». Εστίασε στο κόστος ζωής, υπογράμμισε ότι ο πόλεμος στο Ιράν πρέπει να τελειώσει, αλλά, παράλληλα, «να μη δώσουμε ποτέ, υπό οποιαδήποτε συνθήκη, δισεκατομμύρια στους Αγιατολάδες», και δεσμεύθηκε ότι το Τέξας, το οποίο εκπροσωπεί, «θα γίνει ξανά κόκκινο» («Δεν έχουμε γίνει ξαφνικά ένα μάτσο κομμούνια φιλελεύθεροι που τρώνε τόφου, απαγορεύουν τα όπλα και φοράνε τουτού», όπως το έθεσε...).

«Η μόνη παρηγοριά για τους Ρεπουμπλικανούς είναι ότι αυτό που συνέβη ήταν ένα ηχηρό μήνυμα αφύπνισης, που τους δίνει χρόνο να αναζητήσουν ένα νέο μονοπάτι για το 2028», λέει στην «Κ» η Κρίστεν Σόλτις Αντερσον, Ρεπουμπλικανή αναλύτρια και συνιδρύτρια της Echelon Insights. «Δύο χρόνια είναι μια αιωνιότητα στην πολιτική».

> **Στη γραμμή του Πούτιν**
>
> *«Μην περιμένετε από τον Τραμπ να αντισταθεί στον Πούτιν ή να υποστηρίξει την Ουκρανία τώρα. Η άστοχη προσπάθειά του να τερματίσει τον πόλεμο αναγκάζοντας την Ουκρανία να παραδοθεί, θα συνεχιστεί». Αντιθέτως, «θα αναζητήσει μια διέξοδο από τον πόλεμο του Ιράν».*
>
> Ιβο Ντάαλντερ
> *Πρώην πρέσβης των ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ*

Η αποκωδικοποίηση της κάλπης

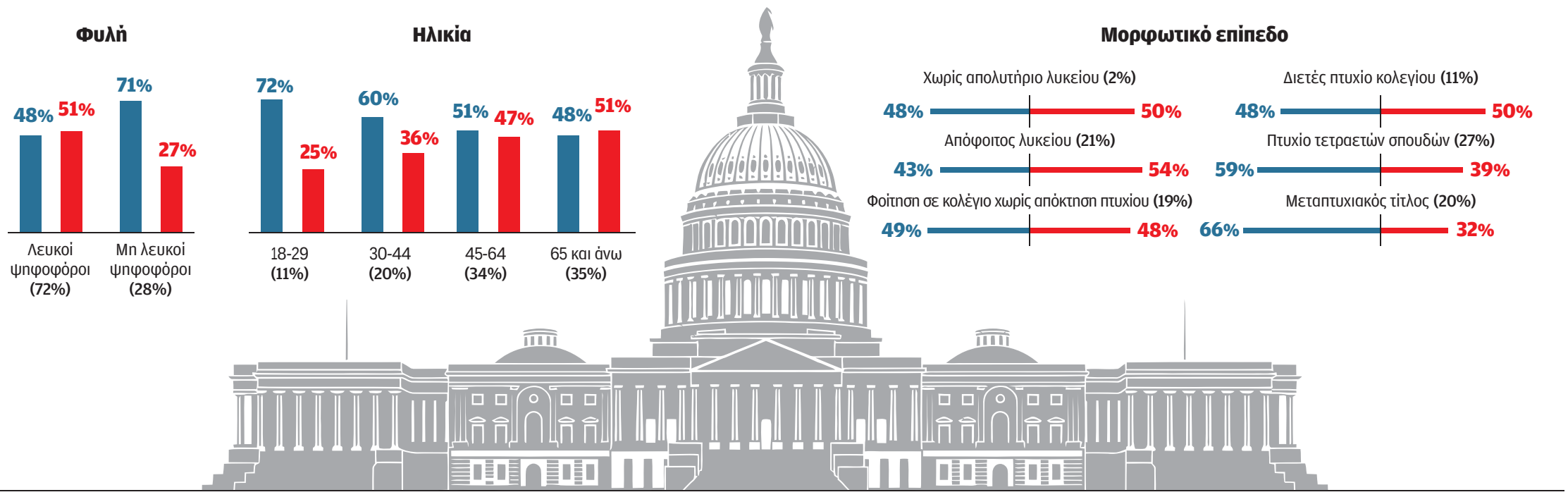
Ο νέος χάρτης του Κογκρέσου

Η σύνθεση της Βουλής των Αντιπροσώπων και της Γερουσίας μετά τις ενδιάμεσες εκλογές. Πώς ψήφισαν οι Αμερικανοί και πώς διαμορφώθηκε το «μπλε τσουνάμι»

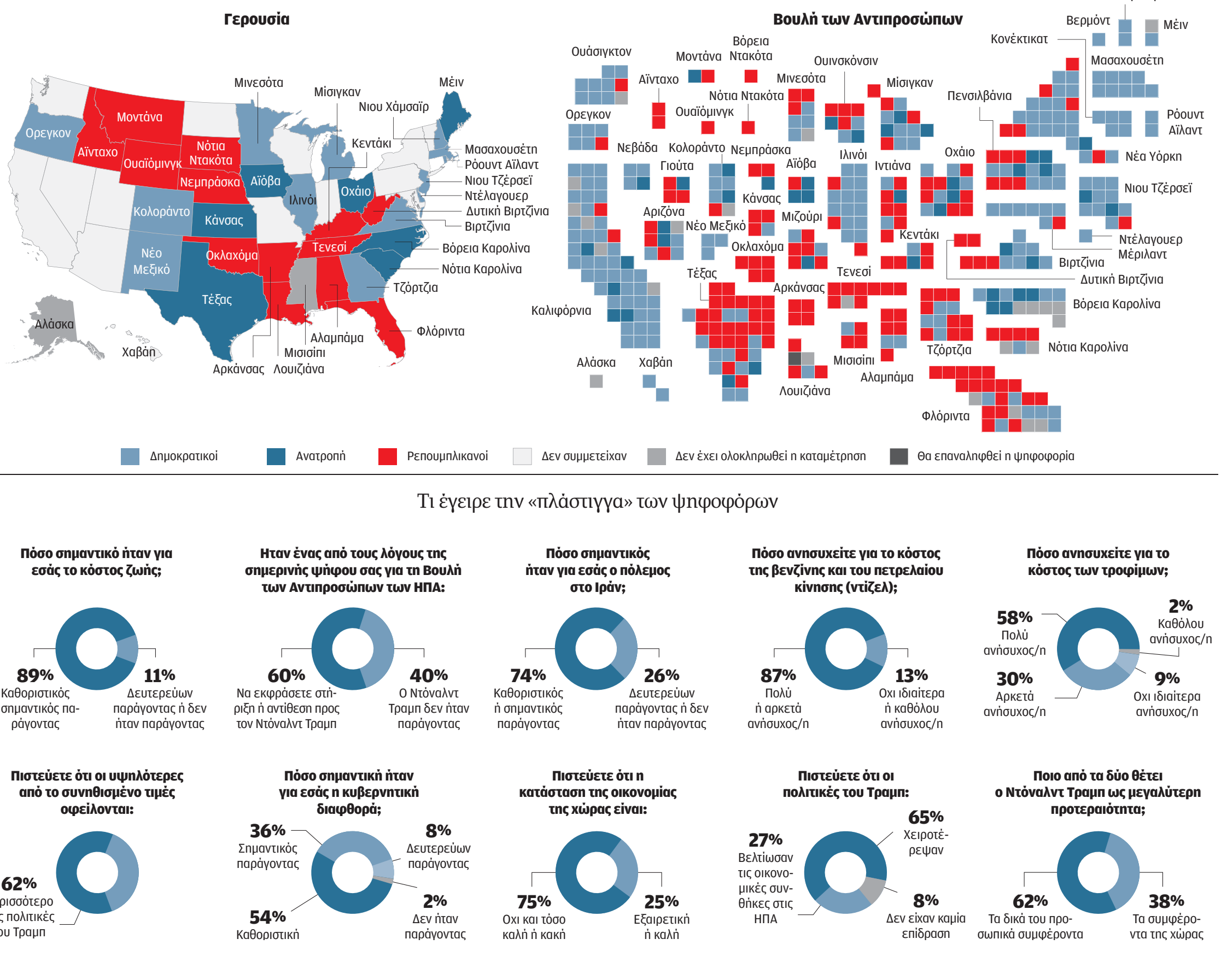
Η κατανομή των εδρών στα δύο σώματα

Η δημογραφική ανάλυση της κάλπης

Η γεωγραφία της ψήφου

Τι έγειρε την «πλάστιγγα» των ψηφοφόρων

Οι Ελληνες στο Κογκρέσο

«Εχουμε πια γερουσιαστή»

Πώς χαρτογραφούν την ελληνική επιρροή στο μετεκλογικό τοπίο οι παράγοντες του ομογενειακού λόμπι

ΟΥΑΣΙΓΚΤΟΝ: **ΛΕΝΑ ΑΡΓΥΡΗ**

«Η Ελλάδα έχει πια γερουσιαστή. Αυτή είναι η ουσία. Ολα τα άλλα είναι περιττές αναλύσεις», μου είπε απλουστευτικά σημαντικός παράγοντας του ελληνοαμερικανικού λόμπι, όταν άρχισε –αρκετά νωρίς την εκλογική βραδιά– να διαφαίνεται ο θρίαμβος του Κρις Πάπας. Και πράγματι, η σημασία αυτής της εξέλιξης είναι τέτοια, που δεν χρειάζεται δημοσιογραφικά κλισέ για να αποτιμηθεί. Με απλά λόγια, μια έδρα στη Γερουσία είναι πολλαπλασιαστής ισχύος, πολύ περισσότερο όταν την κατέχει ένας πολιτικός που έχει αποδείξει ότι δεν διστάζει να ξοδέψει το πολιτικό κεφάλαιό του για να βοηθήσει την Ελλάδα και την Κύπρο.

Και στη Βουλή

Αυτή είναι η μία διάσταση των νέων συσχετισμών στην Ουάσιγκτον. Η άλλη είναι ότι η εκπροσώπησή μας στη Βουλή παρέμεινε αμετάβλητη, γεγονός σημαντικό στο νέο περιβάλλον, όπου η διαφοροποίηση από τον πρόεδρο δεν ισοδυναμεί κατ' ανάγκην με πολιτική αυτοκτονία. Ισως τα επόμενα δύο χρόνια ορισμένοι Ρεπουμπλικανοί βουλευτές βρουν την τόλμη να αποκτήσουν μεγαλύτερη αυτονομία, όταν οι συνθήκες το απαιτούν.

Δεν είναι όμως μόνο η διατήρηση δυνάμεων αλλά και η αναβάθμιση ρόλων. Η ούτως ή άλλως μαχητική Ντίνα Τάιτους, με τη μετακίνηση του Κρις Πάπας στη Γερουσία, αναλαμβάνει τη συμπροεδρία του Hellenic Caucus. Ο νέος ρόλος, σε συνδυασμό με τη συμμετοχή της στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων, καθιστά τη συνεισφορά της κάτι παραπάνω από πολύτιμη, καθώς δεν φοβάται να βγει μπροστά.

Η επιστροφή του Γκρέγκορι Μικς στην ηγεσία της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής και η –εκτός απροόπτου– ανάληψη της προεδρίας της αντίστοιχης επιτροπής της Γερουσίας από τον Κρις Κουνς διαμορφώνουν ένα συγκριτικά ευνοϊκότερο περιβάλλον για την Ελλάδα. Και αυτό γιατί πρόκειται για δύο έμπειρους νομοθέτες με γνώση των ζητημάτων της Ανατολικής Μεσογείου και διαμορφωμένες απόψεις, οπότε Αθήνα και Λευκωσία δεν θα χρειαστεί να ξεκινήσουν από το μηδέν εξηγώντας με χάρτες τα αυτονόητα. Στα πρόσωπα που μας ενδιαφέρουν συγκαταλέγονται επίσης ο Τζακ Ριντ και ο Ανταμ Σμιθ, δύο από τους πλέον δοκιμασμένους Δημοκρατικούς σε ζητήματα άμυνας, οι οποίοι έχουν διατελέσει πρόεδροι των αντίστοιχων επιτροπών στο παρελθόν.

Για την Ελλάδα, η επικράτηση των Δημοκρατικών και στα δύο Σώματα του Κογκρέσου έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς προσθέτει ένα θεσμικό φίλτρο στις ενδεχόμενες επιδιώξεις του Τραμπ που σχετίζονται με την Αγκυρα. Βέβαια, η προσωπική σχέση του με τον Ερντογάν παραμένει ένας παράγοντας αβεβαιότητας που δεν μπορεί να αγνοηθεί τα επόμενα δύο χρόνια.

Για την πρεσβεία;

Ακόμη μία σημαντική παράμετρος αφορά την επιλογή του επόμενου Αμερικανού πρέσβη στην Αθήνα. Η δυνατότητα του Ντόναλντ Τραμπ να χρησιμοποιήσει εκ νέου την πρεσβεία στην Ελλάδα ως προσωπικό δώρο ή ως μέσο επιβράβευσης προσώπων από τον κύκλο του περιορίζεται δραστικά. Οπως λένε καλά πληροφορημένες πηγές στην «Κ», μια τέτοια υποψηφιότητα θα προσέκρουε στη νέα πλειοψηφία που θα αναλάβει τα ηνία της Γερουσίας από τις 3 Ιανουαρίου. Η μοναδική ρεαλιστική οδός για την κάλυψη της θέσης τα επόμενα δύο χρόνια είναι, σύμφωνα με τις ίδιες πηγές, μια συναινετική επιλογή διπλωμάτη καριέρας, με τα επαγγελματικά προσόντα και το κύρος που θα επέτρεπαν την εξασφάλιση διακομματικής στήριξης.

Η πρόσφατη, δε, «έξοδος» της Κίμπερλι Γκίλφοϊλ από την Αθήνα δεν σημαίνει ότι έκλεισε και ο λογαριασμός της με το Κογκρέσο, ειδικά με το νέο. Ο Ρόμπερτ Γκαρσία, που θα αναλάβει την προεδρία της Επιτροπής Εποπτείας, έστειλε καθαρό μήνυμα –προτού καν τελειώσει η καταμέτρηση των ψήφων– προς πάσα κατεύθυνση: «Βρείτε δικηγόρους». Η Γκίλφοϊλ παραμένει στο στόχαστρό του, καθώς ο ίδιος έχει ξεκαθαρίσει ότι η αποχώρησή της δεν κλείνει την υπόθεση των καταγγελιών που προκάλεσαν την παραίτησή της. Εξάλλου, οι έρευνες –όπως έλεγαν πηγές του Κογκρέσου στην «Κ»– δεν αποκλείεται να διατηρήσουν για καιρό τη χώρα μας στην επικαιρότητα. Για όλους τους λάθος λόγους.

Για το Ισραήλ

Οι νέοι συσχετισμοί στο Κογκρέσο, τέλος, εισάγουν και έναν παράγοντα αβεβαιότητας που συνδέεται με το Ισραήλ. Η ολοένα εντονότερη δυσφορία στο εσωτερικό των Δημοκρατικών ενδέχεται να περιπλέξει την προώθηση πρωτοβουλιών στο πλαίσιο του σχήματος 3+1, ακόμη και αν αυτές εξυπηρετούν ευρύτερους στρατηγικούς στόχους των Ηνωμένων Πολιτειών στην Ανατολική Μεσόγειο.

Για την Αθήνα και τη Λευκωσία, η νέα αυτή πραγματικότητα απαιτεί πιο σύνθετη στρατηγική. Το ζητούμενο είναι να διατηρήσουν την πολύτιμη συμμαχία με το Ισραήλ, ενισχύοντας ταυτόχρονα την αυτοτελή στρατηγική αξία τους στην Ουάσιγκτον. Με άλλα λόγια, να διασφαλίσουν ότι η αμερικανική στήριξη προς τις ελληνικές και κυπριακές θέσεις δεν θα εξαρτάται από τον βαθμό αποδοχής του Ισραήλ, ούτε θα επιβαρύνεται από τις αντιπαραθέσεις στο εσωτερικό των Δημοκρατικών ή του κινήματος MAGA για τη Μέση Ανατολή.

Η Τάιτους σε θέση-κλειδί

Η Ντίνα Τάιτους, με τη μετακίνηση του Κρις Πάπας στη Γερουσία, αναλαμβάνει τη συμπροεδρία του Hellenic Caucus. Ο νέος ρόλος, σε συνδυασμό με τη συμμετοχή της στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων, καθιστά τη συνεισφορά της παραπάνω από πολύτιμη.

Οι κρίσιμες επιτροπές

Η επιστροφή του Γκρέγκορι Μικς στην ηγεσία της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βουλής και η –εκτός απροόπτου– ανάληψη της προεδρίας της αντίστοιχης επιτροπής της Γερουσίας από τον Κρις Κουνς διαμορφώνουν ένα ευνοϊκότερο περιβάλλον για την Ελλάδα.

JOHN TULLY / THE NEW YORK TIMES

Ο Κρις Πάπας συνομιλεί με ψηφοφόρο των Δημοκρατικών, στο περιθώριο των προκριματικών εκλογών του κόμματος στο Νιου Χαμσάιρ. Ο απόγονος μεταναστών που μεγάλωσε πίσω από τον πάγκο ενός οικογενειακού εστιατορίου έκανε την καταγωγή του ισχυρό προεκλογικό όπλο απέναντι στον Τζον Σουνούνου, γόνο ισχυρής πολιτικής οικογενείας της πολιτείας.

Από το οικογενειακό εστιατόριο στα βήματα του Πολ Σαρμπάνη

Βουλευτής ακόμη ο Τζον Σαρμπάνης είχε προβλέψει ότι ο νεαρός τότε Κρις Πάπας μια μέρα θα γινόταν γερουσιαστής. Ηταν το 2017, όταν επιχειρούσε τα πρώτα βήματά του στην εθνική πολιτική σκηνή και ο Σαρμπάνης ανέλαβε να τον φέρει σε επαφή με την ελληνοαμερικανική κοινότητα, να του εξηγήσει τα ελληνικά ζητήματα, να του ανοίξει πόρτες στην Ουάσιγκτον.

«Είχα την τιμή να στηρίξω τον Κρις στα πρώτα βήματα της πορείας του στο Κογκρέσο. Ηδη από τότε μπορούσα να διακρίνω ότι θα εξελισσόταν σε έναν εξαιρετικό δημόσιο λειτουργό», θυμάται ο Σαρμπάνης μιλώντας στην «Κ». «Σε κάθε στάδιο της πολιτικής διαδρομής του έχει αποδειχθεί σταθερός και δυναμικός υπερασπιστής των ζητημάτων που απασχολούν την ελληνοαμερικανική κοινότητα», προσθέτει αναφερόμενος στην πορεία του Πάπας, που δεν μπορεί παρά να φέρει στον νου εκείνη του δικού του πατέρα, Πολ Σαρμπάνη.

Βίοι παράλληλοι

Μισό αιώνα ακριβώς μετά την εκλογή αυτής της εμβληματικής μορφής της ελληνοαμερικανικής ιστορίας στη Γερουσία, η κοινή αφετηρία δημιουργεί συνειρμούς. Και οι δύο υπηρέτησαν αρχικά στη Βουλή προτού μεταπηδήσουν στη Γερουσία. Και οι δύο προέρχονται από οικογένειες μεταναστών που έχτισαν από το μηδέν μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις εστίασης στην Αμερική. Και οι δύο με το ίδιο ήθος.

Ακριβώς σε αυτό, στο ήθος του, στέκονται όλοι όσοι μου μίλησαν για τον Πάπας. Ευφυής, συγκροτημένος, σεμνός, προσθέτουν. Στους συνομιλητές του δίνει την εντύπωση ότι γνωρίζει σε βάθος τα θέματα για τα οποία μιλάει. Είτε πρόκειται για τις τροπολογίες που επιχειρούν να μπλοκάρουν την πώληση αμυντικού υλικού στην Τουρκία, είτε για την τιμή ενός καρβελιού ψωμιού στο σούπερ μάρκετ.

Μιλάει απλά. Δεν έχει τίποτα από την επιτήδευση και την αλαζονεία που συνοδεύουν την πολιτική εξουσία και τις σπουδές στο Χάρβαρντ. Δεν σου δίνει την αίσθηση ότι ανήκει σε μια προνομιούχο πολιτική ελίτ. Το αντίθετο. Εκανε την καταγωγή του ισχυρό προεκλογικό όπλο, αναδεικνύοντας με επιδεξιότητα την αντίθεση με τον αντίπαλό του. Από τη μια, ο απόγονος μεταναστών που μεγάλωσε πίσω από τον πάγκο ενός οικογενειακού εστιατορίου. Από την άλλη, ο γόνος μιας από τις ισχυρότερες πολιτικές δυναστείες του Νιου Χαμσάιρ.

«Στόχος μου είναι να τον στείλω πίσω στο οικογενειακό εστιατόριο να μαζεύει πιάτα», είπε περιφρονητικά το καλοκαίρι ο αντίπαλός του Τζον Σουνούνου. Ο Πάπας δεν το άφησε να πέσει κάτω: «Μεγάλωσα δουλεύοντας ακόμη και 65 ώρες την εβδομάδα. Είμαι περήφανος γι' αυτό». Μια απάντηση που έπιασε τόπο στα οικογενειακά εστιατόρια, στις μικρές επιχειρήσεις, στις εργατικές γειτονιές και στα νοικοκυριά που του έδωσαν τη νίκη με διαφορά σχεδόν 14 ποσοστιαίων μονάδων.

Από τα 23 του

Αντιμετώπισε κάθε λεπτό αυτής της σκληρής προεκλογικής εκστρατείας σαν να βρισκόταν πίσω στις δημοσκοπήσεις, όπως εξομολογήθηκε στην «Κ» τον Σεπτέμβριο. Δεν θεωρούσε τίποτα δεδομένο και ήταν έτοιμος για όλα. Αλλωστε είχε μάθει από νωρίς ότι οι μάχες δεν κερδίζονται πάντα. Η πρώτη, μάλιστα, κατέληξε σε ήττα. Ηταν μόλις 23 ετών όταν, όπως θυμούνται άνθρωποι που τον γνωρίζουν, νεοεκλεγμένος στην πολιτειακή Βουλή του Νιου Χαμσάιρ, ανέβηκε για πρώτη φορά στο βήμα για να αντιταχθεί σε ένα νομοσχέδιο που απαγόρευε την αναγνώριση γάμων ομόφυλων ζευγαριών που είχαν τελεστεί σε άλλες πολιτείες.

Με το ιστορικό σύνθημα του Νιου Χαμσάιρ «Ζήσε ελεύθερος ή πέθανε», πάλεψε, αλλά δεν τα κατάφερε. Το νομοσχέδιο πέρασε. Πέντε χρόνια αργότερα, όμως, η πολιτεία νομιμοποίησε τον γάμο ομόφυλων ζευγαριών. «Δεν κερδίσαμε εκείνη τη μάχη, αλλά συνεχίσαμε να αγωνιζόμαστε», θυμήθηκε αργότερα, ανατρέχοντας σε μία από τις πιο προσωπικές στιγμές της πολιτικής διαδρομής του. Σήμερα γράφει ακόμη ένα κεφάλαιο στην αμερικανική πολιτική ιστορία, καθώς γίνεται ο πρώτος «ανοιχτά» γκέι άνδρας που εκλέγεται στη Γερουσία.

Για την Ελλάδα

Με την ίδια επιμονή έδωσε μάχες, όποτε χρειάστηκε, για την Ελλάδα και την Κύπρο. «Δεν είναι από εκείνους που γράφουν μια επιστολή για να βγάλουν την υποχρέωση και, όταν έρθουν τα δύσκολα, εξαφανίζονται. Είναι εκεί όταν έρχεται η ώρα της μάχης», λέει παράγοντας του λόμπι και θυμάται εκείνο το ζεστό καλοκαιρινό μεσημέρι του 2022, όταν ο Πάπας πέρασε ώρες στην Ολομέλεια της Βουλής, πηγαίνοντας από έδρανο σε έδρανο, μέχρι να εξασφαλίσει –ψήφο την ψήφο– τη στήριξη των συναδέλφων του για την ενσωμάτωση της τροπολογίας για τα F-16 στον αμυντικό προϋπολογισμό. Και όλα αυτά, ενώ η γραμμή από την κυβέρνηση Μπάιντεν ήταν «το θέμα να μείνει χαμηλά». Οι προσδοκίες τώρα μοιάζουν αυξημένες. Ο Τζον Σαρμπάνης, όμως, δεν έχει καμία αμφιβολία: ο Πάπας θα καταφέρει να σηκώσει με ευκολία το βάρος που έχει πλέον στις πλάτες του. «Είμαι πεπεισμένος ότι θα μεταφέρει την ίδια αποτελεσματικότητα που έχει επιδείξει όλα αυτά τα χρόνια και στον νέο ρόλο του στη Γερουσία».

ΛΕΝΑ ΑΡΓΥΡΗ

Η «ταυτότητα» των δύο αντιπάλων

Βαθμολογία
(σε 9 αγώνες)

1. Παναθηναϊκός — 24
2. Ολυμπιακός — 22
3. ΠΑΟΚ — 18
4. ΑΕΚ — 17*

* Εκκρεμεί το Ατρόμητος - ΑΕΚ

Ολυμπιακός	ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ vs ΠΑΟΚ (σε παρένθεση η μέση επίδοση ανά ματς)	ΠΑΟΚ
58,8%	Μέση κατοχή	50,9%
15,8	Χ Goals υπέρ	17,7
6,5	Χ Goals κατά	12,3
3	Γκολ από στατικές φάσεις	3
15 (1,7)	Γκολ υπέρ	18 (2)
4 (0,4)	Γκολ κατά	12 (1,3)
157 (17,4)	Τελικές προσπάθειες	118 (13,1)
11 (1,2)	Ασίστ	10 (1,1)
306 (34)	Λάθη	308 (34,2)
395,8	Επιτελικές πάσες ανά ματς	326,7
28	Μεγάλες ευκαιρίες	29
7,07	Γενική αξιολόγηση (πηγή: FotMob)	6,98

Οι πρώτοι σκόρερ

Ζότα Σίλβα — 5 (σε 9 συμμετοχές)
Ντιαγέ — 4 (9)
Πέλκας* — 3 (6)
Ζοέλ Ρόκα — 2 (7)
Ζίβκοβιτς — 2 (4)

* Ο Πέλκας είναι τραυματίας και δεν θα αγωνιστεί απόψε

Οι προπονητές
(μ.ό. κερδισμένων βαθμών ανά αγώνα)

Ιμανόλ Αλγουαθίλ — 2,70
Αλέσιο Λίσι — 1,80

Ζότα Σίλβα — Μάριους Μουαντιλμαντζί — Ιμανόλ Αλγουαθίλ

Αλέσιο Λίσι — Αντρια Ζίβκοβιτς — Σεριφ Ντιαγέ

Η νίκη είναι μονόδρομος

Στο αποψινό ντέρμπι Ολυμπιακού - ΠΑΟΚ ούτε η ισοπαλία «εξυπηρετεί». Πιθανή απώλεια βαθμών θα ανακόψει τη φόρα των Πειραιωτών, ενώ στην περίπτωση του «Δικεφάλου» θα ενισχύσει την εσωστρέφεια

Του **ΑΚΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ**

Εχοντας ξεπεράσει το πρώτο κρίσιμο τρίτο της κανονικής διάρκειας της Super League 1, το αποψινό ντέρμπι Ολυμπιακού - ΠΑΟΚ, πέρα από μια μαθηματική και τακτική εξίσωση στην κούρσα της κορυφής, είναι κυρίως μια δοκιμασία χαρακτήρα για τις δύο ομάδες.

Το συγκεκριμένο ζευγάρι τα τελευταία χρόνια έχει εξελιχθεί στο πιο απρόβλεπτο του Big-4. Κι αυτό καθώς το «Γ. Καραϊσκάκης» έχει πάψει προ πολλού να αποτελεί φόβητρο για τους Θεσσαλονικείς. Με εμφατικά διπλά, όπως το εντυπωσιακό 2-4 του 2023, αλλά και καθοριστικές νίκες στα πλέι οφ και στο Κύπελλο Ελλάδος, ο ΠΑΟΚ έχει αποδείξει ότι ξέρει τον τρόπο να φεύγει με το «διπλό» από το Φάληρο. Φέτος, ωστόσο, όλα είναι διαφορετικά στους ασπρόμαυρους. Η εποχή του Λουτσέσκου έχει λάβει τέλος, ο «μάγος» Κωνσταντέλιας έχει μετακομίσει σε άλλες πολιτείες και η πρόωρη ευρωπαϊκή αποχώρηση έχει επηρεάσει την αυτοπεποίθηση και την προοπτική με την οποία ξεκίνησε η περίοδος του Αλέσιο Λίσι στον πάγκο.

Η ομάδα δεν κυριαρχεί με την παλιά άνεση. Ακόμη κι όταν παίρνει τους βαθμούς, το κάνει ασθμαίνοντας, αναζητώντας να βρει το κατάλληλο στυλ παιχνιδιού. Οι νίκες έρχονται από ατομικές εκλάμψεις και από μια διάχυτη νευρικότητα που μεταφέρεται από την κερκίδα στον αγωνιστικό χώρο αλλά και στον προπονητή, που βρίσκεται υπό καθεστώς πίεσης.

Επιτυχημένο restart

Ο Ολυμπιακός, αντιθέτως, προσαρμόστηκε πολύ γρήγορα στη μετά Μεντιλίμπαρ εποχή. Η δική του μετάβαση εξελίσσεται σε ένα επιτυχημένο restart, καθώς ο Ιμανόλ Αλγκουαθίλ έχει οδηγήσει την ομάδα σε εννέα νίκες, μία ισοπαλία και μία ήττα στους πρώτους έντεκα αγώνες του στον ερυθρόλευκο πάγκο.

Ο Ισπανός τεχνικός, δίνοντας έμφαση στην ένταση, στην αμυντική συνοχή και στον έλεγχο του ρυθμού, έμαθε γρήγορα την ομάδα του να παίρνει τις λεγόμενες επαγγελματικές νίκες (το 1-0 κυριαρχεί), κρατώντας ανέπαφη την εστία της στα περισσότερα κρίσιμα ματς. Ακόμη και στο παιχνίδι της προηγούμενης αγωνιστικής με την Κηφισιά η νίκη στις καθυστερήσεις με 3-2 ήταν αποτέλεσμα της νοοτροπίας και της διαχείρισης όλου του έμψυχου υλικού.

«Νομίζω πως για τον Ολυμπιακό η νίκη σε αυτό το ντέρμπι θα είναι μια δήλωση της ομάδας πως είναι έτοιμη να διεκδικήσει μέχρι τέλους τον τίτλο. Παράλληλα θα προσφέρει ηρεμία και αυτοπεποίθηση ενόψει των δύσκολων αγώνων που ακολουθούν στην Ευρώπη, όπως με τη Μίλαν», αναφέρει στην «Κ» ο παλαίμαχος ποδοσφαιριστής και διεθνής με την εθνική ομάδα Γιάννης Γκούμας.

Από την άλλη, «ο ΠΑΟΚ αν και νωρίς, εμφανίζεται να παίζει ένα από τα τελευταία του χαρτιά για να γίνει και πάλι διεκδικητής. Είναι η ευκαιρία του να δείξει ότι το DNA του πρωταθλητή παραμένει ζωντανό, ακόμη και χωρίς τις παλιές σταθερές του – Λουτσέσκου και Κωνσταντέλια. Ενα θετικό αποτέλεσμα θα καταλαγιάσει την εσωστρέφεια και την αμφισβήτηση, δίνοντας τον απαραίτητο χρόνο στο νέο πρότζεκτ να «αναπνεύσει» και να βρει επιτέλους μια αγωνιστική ταυτότητα», συμπληρώνει ο παλαίμαχος «legend» του 2004.

Οι ισορροπίες

Με βάση την αγωνιστική εικόνα των δύο ομάδων μέχρι στιγμής, οι δύο προπονητές έχουν παρουσιάσει ξεκάθαρες, αλλά διαφορετικές ποδοσφαιρικές φιλοσοφίες. Ετσι, όλη η τακτική προσέγγιση του ντέρμπι ισορροπεί μεταξύ της αμυντικής συμπεριφοράς και της κατοχής του Ολυμπιακού και της νέας επιθετικής ταυτότητας του ΠΑΟΚ.

«Οι αρχές του νέου προπονητή του Ολυμπιακού είναι ξεκάθαρες και ταιριάζουν απολύτως με το ισπανικό στυλ ποδοσφαίρου. Θέλει κοντρόλ παιχνίδι, πίεση και κατοχή. Εστιάζει την προσοχή του στην κυριαρχία στον αγωνιστικό χώρο, δίνοντας όμως προτεραιότητα στην αμυντική συμπεριφορά, ζητώντας άμεση πίεση μόλις χαθεί η μπάλα ψηλά. Η ομάδα αμύνεται εξαιρετικά, έχοντας έναν σπουδαίο τερματοφύλακα, τον Ορτέγκα, που για εμένα είναι ο καλύτερος του ελληνικού πρωταθλήματος και με τις αποκρούσεις του έχει χαρίσει βαθμούς στην ομάδα. Το γεγονός πως έχει δεχθεί μόλις τέσσερα γκολ στο πρωτάθλημα τα λέει, άλλωστε, όλα. Οπως μας έχει δείξει ο προπονητής, είναι σταθερός στο 4-2-3-1, το οποίο μεταβάλλεται κατά περίσταση, στις θέσεις των χαφ σε 4-3-3. Δίνει βάση στο build-up, όπου η ανάπτυξη ξεκινάει χαμηλά από τα στόπερ, τον εξαιρετικό Ρέτσο και τον Πιρόλα, με τα μπακ να παίρνουν μέτρα, συγκλίνοντας προς τα μέσα για να δημιουργήσουν υπεραριθμία στο κέντρο. Βλέπουμε επίσης πως ο Αλγκουαθίλ αναζητάει συνεχώς τον «τρίτο παίκτη», απαιτώντας γρήγορες και κοντινές πάσες για να βρεθεί ο ελεύθερος ποδοσφαιριστής που θα σπάσει τις γραμμές του αντιπάλου. Νομίζω πως εκεί που χωλαίνει η ομάδα είναι πως της λείπουν το εύκολο γκολ και η ευστοχία στην τελική προσπάθεια», επισημαίνει ο πρώην αμυντικός του Παναθηναϊκού και της Εθνικής.

Αναζητώντας ταυτότητα

Το σταθερό αγωνιστικό πλάνο είναι αυτό που αναζητάει ακόμη ο Αλέσιο Λίσι στον ΠΑΟΚ. Ο Ιταλός προπονητής έχει αλλάξει ριζικά το στυλ της ομάδας, προσπαθώντας να κάνει το παιχνίδι του «Δικεφάλου του Βορρά» πιο γρήγορο και κάθετο.

«Από το 4-2-3-1, με το οποίο είχαμε μάθει τον ΠΑΟΚ του Λουτσέσκου, πλέον η ομάδα καταλήγει σε ένα καθαρό 4-4-2, με την τοποθέτηση δύο φορ στην κορυφή, τους Μπάνζα και Εντιαγέ. Είναι δύο ποδοσφαιριστές με διαφορετικά χαρακτηριστικά, αλλά που βλέπουν δίχτυα και πιέζουν ψηλά για να αναγκάσουν τον αντίπαλο να επιτεθεί από τα πλάγια. Στο τρανζίσιον ο ΠΑΟΚ δεν ψάχνει πλέον τις πολλές επαφές ή τις σκόπιμες μεγάλες μπαλιές. Επιδιώκει χαμηλή, γρήγορη κυκλοφορία και άμεση τροφοδότηση των δύο επιθετικών, ενώ παίρνει πράγματα και από τον Μύθου και από τον Σορετίρε. Από εκεί και πέρα, βεβαίως, είναι φανερό πως η αμυντική λειτουργία προβληματίζει. Το 4-4-2 απαιτεί κοντινές αποστάσεις και συμπαγείς γραμμές, που δεν υπάρχουν αυτή τη στιγμή στον ΠΑΟΚ. Η ομάδα βγάζει ανασφάλειες στα μετόπισθεν και όλα αυτά αποδεικνύονται και από τους αριθμούς (σ.σ. ο ΠΑΟΚ έχει κρατήσει ανέπαφη την εστία του μόλις σε πέντε από τα 18 παιχνίδια του σε όλες τις διοργανώσεις φέτος). Οι τραυματισμοί περιορίζουν τις επιλογές του Λίσι, ενώ η απουσία του Πέλκα στερεί και μια σημαντική λύση στη δημιουργία. Με δεδομένο πως από το ντέρμπι θα λείψει και ο Κένι, οι διαθέσιμες επιλογές για τη θέση του δεξιού μπακ είναι περιορισμένες, κάτι που ο Ολυμπιακός θα επιδιώξει να αξιοποιήσει», τονίζει ο Γιάννης Γκούμας.

Για τον Ολυμπιακό, η επικράτηση θα αποτελέσει μια ηχηρή δήλωση τίτλου. Για τον ΠΑΟΚ, το θετικό αποτέλεσμα θα είναι το απαραίτητο «οξυγόνο» που θα του δώσει τον χρόνο που τόσο χρειάζεται. Στο ποδόσφαιρο, η μετάβαση από μια επιτυχημένη, γεμάτη τίτλους, εποχή σε μια ολοκαίνουργια αρχή δεν γίνεται ποτέ αναίμακτα. Και οι δύο τους, όμως, θέλουν να αποφύγουν απώλειες που θα τους αφήσουν πίσω.

«Δήλωση» για τον τίτλο

«Νομίζω πως για τον Ολυμπιακό η νίκη σε αυτό το ντέρμπι θα είναι μια δήλωση της ομάδας πως είναι έτοιμη να διεκδικήσει μέχρι τέλους τον τίτλο», αναφέρει στην «Κ» ο παλαίμαχος άσος του Παναθηναϊκού και της εθνικής ομάδας Γιάννης Γκούμας.

Μετράει απουσίες

«Οι τραυματισμοί περιορίζουν τις επιλογές του Λίσι, ενώ η απουσία του Πέλκα στερεί μια λύση στη δημιουργία. Με δεδομένο πως θα λείψει και ο Κένι, οι επιλογές για τη θέση του δεξιού μπακ είναι περιορισμένες, κάτι που ο Ολυμπιακός θα επιδιώξει να αξιοποιήσει».

ΑΠΟΨΗ

Σφυρίζοντας αδιάφορα, για τον ρατσισμό...

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΔΗ**

Τείνει να εξελιχθεί μόνιμο θέμα, στην ατζέντα της Δικαστικής Επιτροπής της ΚΟΠ. Συχνές πλέον οι παραπομπές ομάδων με καταγγελίες για ρατσιστικές συμπεριφορές οπαδών τους. Το πρόβλημα, ωστόσο, είναι πολύ πιο σοβαρό απ' όσο διαπιστώνεται στη βάση των καταγγελιών. Γιατί ουδείς μπορεί να αμφισβητήσει πως δεν έχουν παραπεμφθεί όλες οι περιπτώσεις ρατσιστικών συμπεριφορών. Κάποτε γιατί μπορεί να έχουν εκδηλωθεί με τρόπο που να μην έγινε αντιληπτός από τον παρατηρητή ενός αγώνα και άλλες φορές γιατί απλώς κάποιοι δεν έκαναν καλά τη δουλειά τους.

Ευρύτερα κοινωνικό το θέμα, με τις ρατσιστικές συμπεριφορές να παρουσιάζουν έξαρση το τελευταίο χρονικό διάστημα. Εκτός γηπέδων, μάλιστα, εκδηλώνονται με πολύ πιο σοβαρό τρόπο και επικίνδυνο για τα θύματα. Αν σε κάποιο δρόμο ο ρατσισμός αποτελεί το σοβαρότερο κίνητρο για τον ξυλοδαρμό και την αρπαγή των χρημάτων ενός διανομέα φαγητού και στο γήπεδο οι ρατσιστές περιορίζονται στις ιαχές πιθήκου, αυτό δεν αφαιρεί από τη σοβαρότητα του προβλήματος για το ποδόσφαιρό μας. Κυρίως δεν αφαιρεί από την ευθύνη των αρμοδίων να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το πρόβλημα. Μιλώντας για αρμόδιους, στην ίδια πλευρά βρίσκονται ή πρέπει να βρίσκονται η διοργανώτρια αρχή, το δικαστικό της όργανο αλλά και οι ίδιες οι ομάδες, οπαδοί των οποίων παρουσιάζουν τέτοιου είδους συμπεριφορές. Στις πλείστες παραπομπές ενώπιον της Δικαστικής Επιτροπής (όπως και παλαιότερα του Αθλητικού Δικαστή), η επιβολή προστίμου είναι η απόφαση. Είτε η σοβαρότητα κάποιων περιστατικών, είτε η κατ' επανάληψη παραπομπή της ίδιας ομάδας για ρατσιστική συμπεριφορά οπαδών της, επισύρει και επιπρόσθετη ποινή, για παράδειγμα τιμωρίας έδρας. Όσο ακόμη προλαβαίνουμε, μια αναθεώρηση πειθαρχικών κανονισμών σε σχέση με τον ρατσισμό στα γήπεδα και αυστηρότερες ποινές από την πρώτη παραπομπή, δείχνει ως η αναπόφευκτη λύση.

Να βρουν, να εντοπίσουν και κυρίως να απομακρύνουν τους λίγους που παρεκτρέπονται. Και τέρμα το παραμύθι περί των δυσκολιών εντοπισμού τους.

Αδικο να τιμωρούνται οι ομάδες για δύο, τρεις ή έστω πολύ λίγους οπαδούς τους που συμπεριφέρονται με αυτό τον τρόπο; Εδώ αρχίζει και η συζήτηση περί της ευθύνης των σωματείων/εταιρειών. Να βρουν, να εντοπίσουν και κυρίως να απομακρύνουν τους λίγους που παρεκτρέπονται. Και τέρμα το παραμύθι περί των δυσκολιών εντοπισμού τους. Εδώ υπάρχουν περιπτώσεις που τέτοιες συμπεριφορές «αποκαλύφθηκαν» στα πλάνα ζωντανών μεταδόσεων. Επώνυμα πλέον είναι τα εισιτήρια των αγώνων και ξεκάθαρα τα πλάνα των κλειστών κυκλωμάτων ασφαλείας. Αρκεί να το θέλουμε και as... κακοφανιστούν οι δικοί μας οπαδοί.

Χωρίς άλλα μέσα στη διάθεσή τους, ομάδες στο εξωτερικό μέσα σε λίγα λεπτά και κατά τη διάρκεια αγώνων, εντόπισαν, απομάκρυναν και στη συνέχεια απέκλεισαν μόνιμα από την κερκίδα ρατσιστές οπαδούς τους. Εμείς; Αρκεί να το θέλουμε...

logidesg@sppmedia.com

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ

ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2026

Μεταβολές εβδομάδας	Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	Πετρέλαιο	€/$
Χ.Α.Κ. 1,18%	-0,70%	-3,02%	-9,25%	0,01%	-0,52%	-11,61%	-0,20%
Χ.Α. -2,51%							

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΑΚΙΡΗΣ

Αγνωστο ακόμα το κόστος για τον GSI

Η ΕΤΕπ αναμένει σαφέστερη εικόνα για το κόστος, τις συμβάσεις και το χρονοδιάγραμμα του Great Sea Interconnector, προτού προχωρήσει περαιτέρω στην αξιολόγηση του χρηματοδοτικού αιτήματος. Ο κ. Τσακίρης επισημαίνει ότι καθοριστικό ρόλο θα διαδραματίσουν οι έρευνες του θαλάσσιου βυθού, οι οποίες δεν έχουν ακόμη καλύψει το τεχνικά πιο απαιτητικό τμήμα της όδευσης. **Σελ. 4**

Μηδενική πρόοδος για το διαμετακομιστικό εμπόριο

Ανεκπλήρωτος παραμένει ο στόχος για την ανάδειξη της Κύπρου σε περιφερειακό κόμβο

Ανεκπλήρωτο όνειρο παραμένει η ανάδειξη της Κύπρου σε περιφερειακό κόμβο διαμετακομιστικού εμπορίου, παρά τα σημαντικά γεωστρατηγικά πλεονεκτήματα της χώρας. Η προσπάθεια ανάπτυξης της διακίνησης εμπορευματοκιβωτίων προσκρούει σε οικονομικές και νομικές εκκρεμότητες, αλλά και στην ανάγκη συντονισμού μεταξύ του υπ. Μεταφορών, της Αρχής Λιμένων, των ιδιωτών διαχειριστών του λιμανιού Λεμεσού και της εταιρείας Eurogate Container Terminal Limassol. Σε εξέλιξη βρίσκονται διαβουλεύσεις του υπ. Μεταφορών με την Eurogate, κατά τις οποίες εξετάζονται σενάρια για αντιμετώπιση ζητημάτων που εμποδίζουν την ανάπτυξη της δραστηριότητας. Η πιο απτή πρόοδος αφορά τον τερματικό σταθμό γενικού εμπορίου στο Νέο Λιμάνι Λεμεσού, ο οποίος εξυπηρετεί πλοία Ro-Ro που μεταφέρουν οχήματα από την Άπω Ανατολή προς την Ευρώπη. Η δραστηριότητα αυτή αποτελεί ένα πρώτο βήμα διαμετακομιστικού εμπορίου, ωστόσο ο ευρύτερος στόχος για αξιοποίηση και του τερματικού εμπορευματοκιβωτίων παραμένει σε εκκρεμότητα. Η εμπειρία χωρών όπως η Μάλτα και ο Μαυρίκιος αναδεικνύει παραδείγματα από τα οποία η Κύπρος θα μπορούσε να αντλήσει χρήσιμα διδάγματα. **Σελ. 5**

Alpha bank

Μεγάλη πτώση στη Wall Street λόγω data centers

Η ανησυχία για τις επιπτώσεις στον κλάδο της υψηλής τεχνολογίας, της τεχνητής νοημοσύνης και της ανάπτυξης data centers που μπορεί να έχει η συντριπτική ήττα των Ρεπουμπλικανών στις ενδιάμεσες εκλογές των ΗΠΑ, δημιούργησε μεγάλες πιέσεις στη Wall Street. Την Πέμπτη το βράδυ ο δείκτης Nasdaq υποχωρούσε 5,11% έχοντας χάσει περίπου 2 τρισ. δολ. από την κεφαλαιοποίησή του, ο S&P 500 κατέγραφε απώλειες 4,02% και ο Dow Jones 3,22%, αντίστοιχα. **Σελ. 10**

ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ

Λείπει εργατικό δυναμικό

Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού στην οικοδομική βιομηχανία ξεπερνούν τις 5.000, ενώ οι συντεχνίες καταγγέλλουν παραβιάσεις συλλογικών συμβάσεων. Ο υπ. Εργασίας θέτει εκ νέου επί τάπητος το πλαίσιο στρατηγικής απασχόλησης αλλοδαπών. **Σελ. 7**

REAL ESTATE

Κέρδος από τις διορθώσεις του Ε9

Γιατί η κυβέρνηση δίνει στους ιδιοκτήτες τη δυνατότητα να διορθώσουν το Ε9 από το 2014 χωρίς φόρους και πρόστιμα, ενώ η γενική παραγραφή των φορολογικών υποθέσεων είναι πενταετής; Η απάντηση, όπως αναφέρουν κυβερνητικές πηγές, βρίσκεται στην έναρξη του ΕΝΦΙΑ. **Σελ. 12**

ΥΔΑΤΙΚΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ

Ολλανδική συνταγή

Η ολλανδική εμπειρία στη διαχείριση της ξηρασίας και των πλημμυρών αναδεικνύει τη σημασία της συνεργασίας, της συγκράτησης και της επαναχρησιμοποίησης του νερού. Η Maartje Faasse και ο Wouter Plomp παρουσιάζουν πρακτικές που θα μπορούσε να αξιοποιήσει η Κύπρος. **Σελ. 6**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιάια αλλαγή
Κύπρος	**3,79%**	**-0,14%**
Γερμανία	3,25%	-0,09%
Γαλλία	4,77%	-0,20%
Ιταλία	4,31%	-0,17%
Ισπανία	3,83%	-0,11%
Ιρλανδία	3,39%	-0,06%
Ελλάδα	4,13%	-0,16%
Ην. Βασίλειο	5,15%	-0,14%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακροπρόθεσμο χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A	Θετική
Fitch	A-	Θετική
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A	Θετική
Scope Ratings	A-	Σταθερή

ΑΝΑΛΥΣΗ / *Των* **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ** *και* **ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ**

Η οικονομική ανάκαμψη της Ελλάδας και οι συνεχιζόμενες προκλήσεις

Η Ελλάδα, που κάποτε αποτελούσε το επίκεντρο κρίσης χρέους της Ευρωζώνης, έχει επιτύχει μια αξιοσημείωτη μακροοικονομική στροφή κατά την τελευταία πενταετία. Μετά την παγκόσμια αναταραχή της πανδημίας το 2020, η χώρα μετατράπηκε από κύρια πηγή οικονομικής ευπάθειας της Ε.Ε. σε μια από τις πιο ανθεκτικές χώρες-μέλη. Ωστόσο, ενώ οι διεθνείς αγορές αναγνωρίζουν αυτήν τη δημοσιονομική σταθεροποίηση, παραμένει μια έντονη απόκλιση μεταξύ των κύριων οικονομικών δεικτών και της εγχώριας πραγματικότητας για τους απλούς πολίτες.

Στο μακροοικονομικό μέτωπο, η ανάκαμψη της Ελλάδας από το 2020 βασίζεται σε τρία επιτεύγματα. Πρώτον, η χώρα έχει ξεπεράσει σταθερά την Ευρωζώνη σε ρυθμούς ανάπτυξης. Μετά τη συρρίκνωση λόγω της πανδημίας, το πραγματικό ΑΕΠ ανέκαμψε, καταγράφοντας επέκταση 2,1% τόσο το 2024 όσο και το 2025, υψηλότερη από σημαντικούς Ευρωπαίους εταίρους. Δεύτερο, αυτή η δυναμική πυροδότησε σημαντικές αναβαθμίσεις της πιστοληπτικής ικανότητας. Οι μεγάλοι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης επανέφεραν την Ελλάδα στο καθεστώς της επενδυτικής βαθμίδας, σηματοδοτώντας, αφενός, μια ουσιαστική ανανέωση της εμπιστοσύνης των αγορών και ξεκλειδώνοντας, αφετέρου, μεγάλα κεφάλαια από θεσμικούς επενδυτές. Τρίτον, οι πρωτοβουλίες για την επιθετική μείωση του χρέους και τη δημοσιονομική εξυγίανση αναδιαμόρφωσαν ριζικά τον ισολογισμό της χώρας. Ο δείκτης χρέους προς ΑΕΠ μειώθηκε κατά περίπου 50 ποσοστιαίες μονάδες από την κορύφωσή του γύρω στο 212% το πρώτο τρίμηνο του 2021, τροφοδοτούμενος από δημοσιονομική πειθαρχία, πρωτογενή πλεονάσματα και πτώση της ανεργίας από το ιστορικό υψηλό του 28% το 2013 σε μονοψήφια νούμερα.

Ωστόσο, αυτές οι επιτυχίες αντικατοπτρίζουν τη μισή αλήθεια. Παρά τους θετικούς δείκτες, υπάρχουν σημεία τριβής που απειλούν τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα, με κυριότερο την υστέρηση στην αγοραστική δύναμη. Αν και παρατηρείται ταχεία ανάπτυξη, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Ελλάδας και οι μέσοι μισθοί, προσαρμοσμένοι σε όρους αγοραστικής δύναμης, παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα συγκριτικά με τον μέσο όρο της Ε.Ε.

Περαιτέρω, το υψηλό κόστος διαβίωσης επιτείνει τις προκλήσεις για τους πολίτες. Οι επίμονες πληθωριστικές πιέσεις, η εκτόξευση των ενοικίων και το αυξημένο κόστος ενέργειας, εξανεμίζουν πρακτικά τις ονομαστικές αυξήσεις μισθών. Επίσης, τα διαχρονικά διαρθρωτικά προβλήματα σκιάζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα της εγχώριας οικονομίας, η οποία παραμένει υπερβολικά εξαρτημένη από ευμετάβλητους κλάδους, σχετικά χαμηλής προστιθέμενης αξίας, όπως ο τουρισμός και η ναυτιλία.

Με την αποπεράτωση της προσωρινής στήριξης από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ε.Ε., η έλλειψη ουσιαστικής οικονομικής διαφοροποίησης είναι πιθανόν να ανακόψει την πρόοδο.

Συμπερασματικά, η πορεία της Ελλάδας μετά το 2020 καταδεικνύει ότι, η διαρθρωτική δημοσιονομική εξυγίανση είναι εφικτή. Ωστόσο, μέχρι αυτές οι μακροοικονομικές επιδόσεις να μεταφραστούν σε ευημερία στην καθημερινότητα των πολιτών, υψηλότερη αγοραστική δύναμη και ανθεκτική αγορά εργασίας, η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας παραμένει ένα ημιτελές έργο.

Ο Ανδρέας Χαραλάμπους είναι οικονομολόγος και πρόεδρος του Δημοσιονομικού Συμβουλίου Κύπρου. Ο Όμηρος Πισσαρίδης είναι οικονομολόγος και μέλος του Συμβουλίου Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου. Οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Η δέσμευση κεφαλαίων δεν φτιάχνει ανθεκτικότητα

Η Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, εισάγοντας και τρίτο μαξιλάρι κεφαλαίων (SyRB) ύψους €250 εκατ. ανεβάζει το σύνολο των δεσμευμένων κεφαλαίων στα €900 εκατ. Τα άλλα δύο αφορούν στο αντικυκλικό απόθεμα (CCyB) και στο απόθεμα για τις συστημικές τράπεζες (O-SII). Σωστά ο Διοικητής δηλώνει ότι η ανθεκτικότητα κτίζεται σε περιόδους κερδοφορίας, όμως αυτή η προσέγγιση έχει κενά. Πρώτον, το ΔΝΤ εκφράζει επιφυλάξεις. Ο δείκτης δάνεια προς καταθέσεις δείχνει ξεκάθαρα ότι οι τράπεζες δεν δανείζουν. Δεύτερον, αυτή η προσέγγιση έχει κόστος για την οικονομία, το οποίο κάποιοι πληρώνουν είτε μέσω υψηλότερων χρεώσεων είτε μέσω επιφυλακτικότητας στον νέο δανεισμό. Τρίτον, οι διαρθρωτικοί κίνδυνοι που θέλει να αντιμετωπίσει η ΚΤΚ δεν αλλάζουν αφού η χώρα παρουσιάζει υπερ-έκθεση στα ακίνητα, μικρό μέγεθος και άρα υπερ-εξάρτηση σε κλάδους, έντονο γεωπολιτικό ρίσκο και το πιο σημαντικό μεγάλη εξάρτηση από δύο τράπεζες.

Η βολική κίνηση της αντιπολίτευσης

Λιγότερο από δύο μήνες πριν από την εφαρμογή της μεταρρύθμισης για το συνταξιοδοτικό, η αντιπολίτευση ανακρούει πρύμναν και δηλώνει ότι δεν θα την υπερψηφίσει. Μόνο που η αντιπολίτευση καθυστέρησε πολύ να αναδείξει την ουσία, αλλά το πρόβλημα δεν είναι εκεί. Είναι στην κυβέρνηση. Μια κυβέρνηση απόλυτα δεσμευμένη στην επικοινωνιακή της εικόνα, που προκειμένου να παρουσιάσει μεταρρύθμιση μέχρι το τέλος του χρόνου, καλεί τη Βουλή να ψηφίσει στα τυφλά χωρίς αναλογιστική μελέτη, με ανοικτή διαβούλευση και εκτός συζήτησης ο ιδιωτικός τομέας. Φυσικά, η αντιπολίτευση δεν έχει τίποτα να χάσει με αυτή τη βολική κίνηση αφού η καθυστέρηση θα φορτωθεί στην κυβέρνηση, ενώ ακόμη κι αν υπερψηφιστεί θα μπορεί να λέει «εμείς τα λέγαμε».

Μας διαφημίζουν το «ψηφιακό κράτος» και την «Κύπρο που αλλάζει», ενώ το ίδιο το υπουργείο Οικονομικών ομολογεί ότι δεν υπάρχει καν ενιαίο σύστημα καταγραφής των αδειών ασθενείας, και άρα ούτε στοιχεία για τους λόγους απουσίας, ούτε για τις καταχρήσεις από δημόσιους υπαλλήλους.

Η ΕΔΥ δεν μπορεί να εφαρμόσει τον νόμο που ψηφίζει

Οι υφιστάμενες διαδικασίες πλήρωσης θέσεων στη δημόσια υπηρεσία κρίνονται ακατάλληλες και γι' αυτό προωθείται μεταρρύθμιση. Όμως, λίγο πριν την εφαρμογή η ΕΔΥ παρουσιάζεται επιχειρησιακά ανέτοιμη να εφαρμόσει τις τεχνικές αναπροσαρμογές στο λογισμικό της. Ως αποτέλεσμα, το νέο σύστημα αξιολόγησης υποψηφίων μετατίθεται για το 2028, αφού η Επιτροπή Οικονομικών ζητά περαιτέρω μελέτη πριν προωθήσει το βασικό νομοσχέδιο στην Ολομέλεια. Βρισκόμαστε, δηλαδή, ξανά στο ίδιο σημείο που ενώ προσπαθούμε να λύσουμε τη γραφειοκρατία, το ίδιο το κράτος παραδέχεται ότι δεν μπορεί να εφαρμόσει τη νέα νομοθεσία. Και στη μέση οι υποψήφιοι που θα βρίσκονται στον αέρα καθ' όλη τη διάρκεια του 2027, που θα λειτουργήσει ως μεταβατική περίοδος.

Ολα λάθος στον Ακάμα

Στην ειδική έκθεση της Ελεγκτικής Υπηρεσίας για τον Ακάμα εντοπίστηκε θεμελιώδες νομικό κενό λόγω απουσίας του προτύπου Natura 2000. Η έκθεση εντοπίζει, επίσης, 19 περιβαλλοντικούς όρους που δεν τηρήθηκαν, μεταξύ των οποίων δύο περιπτώσεις υπερεκσκαφών που προκάλεσαν μη αναστρέψιμη ζημιά. Στο κομμάτι των δρόμων διαπιστώνεται παραβίαση των περιβαλλοντικών όρων, με παράλληλη σπατάλη δημόσιου χρήματος ενώ τα στοιχεία για την οικονομική διαχείριση είναι συντριπτικά. Συγκεκριμένα, ενώ έχει παρέλθει το 94% του συμβατικού χρόνου, έχει εκτελεστεί μόλις το 17,7% του φυσικού αντικειμένου και έχει πιστοποιηθεί το 22% της δαπάνης. Η συνέχεια θα δοθεί στην Εισαγγελία όπου η Ελεγκτική Υπηρεσία θα αποταθεί για πιθανή διάπραξη αδικημάτων.

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Ανελαστική Ζήτηση

Ανελαστική Ζήτηση παρουσιάζουν τα αγαθά και υπηρεσίες των οποίων η μεταβολή στη ζητούμενη ποσότητά τους είναι μικρότερη από τη μεταβολή στην τιμή τους. Δηλαδή, η αύξηση (μείωση) της τιμής τους οδηγεί σε μείωση (αύξηση) της ζητούμενης ποσότητάς τους, αλλά σε μικρότερο βαθμό. Κλασικό παράδειγμα αποτελούν τα αγαθά πρώτης ανάγκης.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

Θέλουμε ήλιο αλλά περιμένουμε αέριο

Η Κύπρος είναι πρωταθλήτρια «ενεργειακής ανησυχίας» στην Ευρώπη. Σύμφωνα με την έρευνα της ΕΤΕΠ, το 88% των Κυπρίων θεωρεί την ενεργειακή μετάβαση επείγουσα, ενώ το 55% αναμένει μείωση των λογαριασμών. Η ανησυχία είναι έμπρακτη αφού το 72% θεωρεί ότι οι τιμές ενέργειας πλήττουν την αγοραστική του δύναμη, ενώ το 47% περιόρισε τις μετακινήσεις του ακόμη και για βασικές ανάγκες. Δεν θα μπορούσε όμως να λείπει και η αντίφαση με το 81% να θέτει την ηλιακή ενέργεια ως προτεραιότητα, ένα εντυπωσιακό 47% να προσανατολίζεται στο φυσικό αέριο και όλοι να απορρίπτουν την αιολική ενέργεια. Και κάπως έτσι κτίζεται το παζλ του ενεργειακού μας αδιεξόδου αφού είμαστε μια χώρα σε ενεργειακή απομόνωση, που εισάγει το 88% της ενέργειάς της και ζει για δεκαετίες με την ελπίδα έλευσης του φυσικού αερίου.

Επενδύουν σε ελληνικά «εργαλεία» τεχνητής νοημοσύνης

Της **ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ**

Ολοένα και πιο ισχυρή παρουσία αποκτούν στα χαρτοφυλάκια των επενδυτικών κεφαλαίων οι νεοφυείς εταιρείες Ελλήνων ιδρυτών που αναπτύσσουν καινοτόμες AI λύσεις, ακολουθώντας τη διεθνή επενδυτική φρενίτιδα όπως αυτή διαμορφώνεται γύρω από την τεχνητή νοημοσύνη. Αλλωστε σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία, στην Ευρώπη οι νεοφυείς εταιρείες συγκέντρωσαν 25 δισ. δολ. κατά το τρίτο τρίμηνο, με την τεχνητή νοημοσύνη να προσελκύει το 75% του συνολικού όγκου των κεφαλαίων.

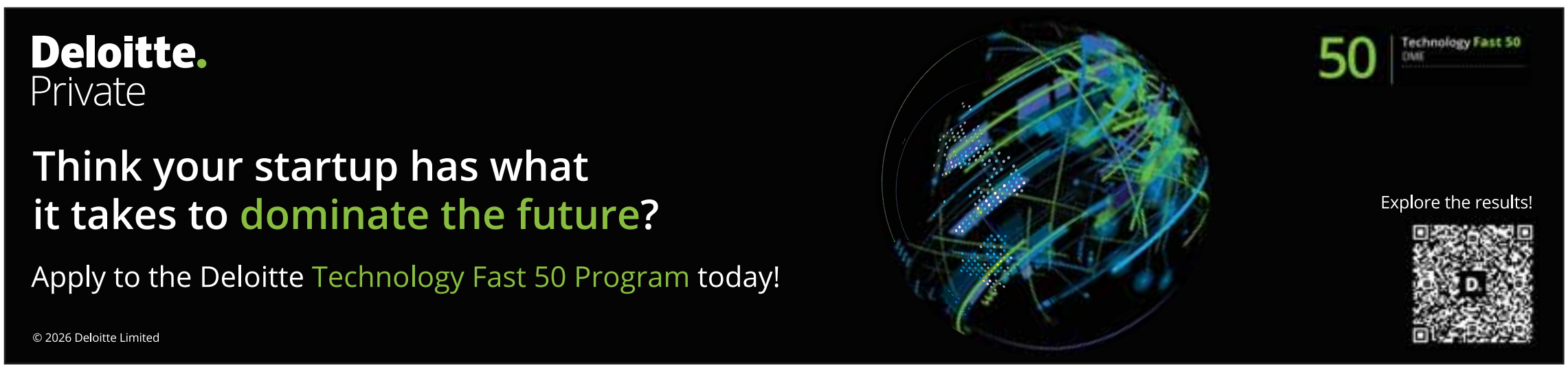
Την τάση αυτή δείχνουν να ακολουθούν και ελληνικά venture capital funds, τα οποία, μεταξύ των εκατοντάδων startups, στρέφουν το βλέμμα σε κλάδους που το τελευταίο διάστημα αναπτύσσονται με φρενήρεις ρυθμούς, όπως η AI αλλά και η ρομποτική. Πριν από λίγες ημέρες η Archiboost AI, με έδρα το Σαν Φρανσίσκο, άντλησε συνολικά 6,2 εκατ. δολ. από ξένους και Ελληνες επενδυτές όπως το Marathon Venture Capital, αναπτύσσοντας πλατφόρμα AI η οποία «σκανάρει» και αναλύει αρχιτεκτονικά και μηχανολογικά σχέδια, τις προδιαγραφές αλλά και τις απαιτήσεις ενός κατασκευαστικού έργου. Η πλατφόρμα εντοπίζει λάθη αλλά και πιθανές παραλείψεις, ασυμφωνίες μεταξύ διαφορετικών σχεδίων ή και προβλήματα συντονισμού, τα οποία μπορεί να αποδειχθούν μοιραία, καθώς κατά την κατασκευή μπορεί να οδηγήσουν σε καθυστερήσεις αλλά και πρόσθετα κόστη. Κάθε εύρημα συνδέεται με τα αντίστοιχα έγγραφα, επιτρέποντας στους μηχανικούς να το επαληθεύσουν και να προχωρήσουν εγκαίρως στις απαραίτητες διορθώσεις. Η νεοφυής εταιρεία των Γεωργίου Κοντομηνά και Βάσου Τζουγκάνι επιχειρεί να βοηθήσει αρχιτέκτονες, μηχανικούς, κατασκευαστικές εταιρείες και ιδιοκτήτες ακινήτων να εντοπίζουν και να αντιμετωπίζουν προβλήματα πριν αυτά επηρεάσουν την υλοποίηση ενός έργου. Παράλληλα προσφέρει εργαλεία AI για την αναζήτηση πληροφοριών σχετικά με οικοδομικούς κανονισμούς, την υποστήριξη διαδικασιών κατά την κατασκευή και την αξιοποίηση της τεχνικής γνώσης από προηγούμενα έργα. Από την έναρξη λειτουργίας της η εταιρεία έχει αναλύσει περισσότερα από 550.000 φύλλα κατασκευαστικών σχεδίων σε έργα συνολικής αξίας άνω των 3,5 δισ., εντοπίζοντας πάνω από 120.000 πιθανά προβλήματα και απαντώντας σε περισσότερα από 15.000 ερωτήματα σχετικά με οικοδομικούς κανονισμούς. Στους πελάτες της περιλαμβάνονται μεγάλα αρχιτεκτονικά γραφεία των ΗΠΑ, όπως το WRNS Studio που έχει υιοθετήσει την πλατφόρμα στα τέσσερα γραφεία του κ.α.

Στο μεταξύ, ανάμεσα στα deals της φετινής χρονιάς με επίκεντρο την τεχνητή νοημοσύνη ξεχωρίζει εκείνο της Omilia, που εξασφάλισε 67 εκατ. δολ. προκειμένου να επιταχύνει την ανάπτυξή της στον αρκετά ανταγωνιστικό κλάδο της παροχής λύσεων τεχνητής νοημοσύνης για την εξυπηρέτηση πελατών. Παράλληλα, μέσα στη χρονιά, 2,5 εκατ. άντλησε η νεοσύστατη NoFire AI, Ελλήνων ιδρυτών, η οποία μέσω της τεχνητής νοημοσύνης βοηθάει οργανισμούς να εντοπίζουν, να αποτρέπουν και να επιλύουν προβλήματα στις υποδομές τους αυτόματα, ενώ ιδιαίτερη αίσθηση έκανε και η χρηματοδότηση ύψους 30 εκατ. δολ. που εξασφάλισε η August Robotics του ελληνικής καταγωγής Αλεξ Ουάιατ, από το ελληνικό venture capital Big Pi Ventures με τη συμμετοχή ξένων κεφαλαίων. Η εταιρεία αναπτύσσει στόλο αυτόνομων ρομπότ που αναλαμβάνουν εργασίες κατακόρυφης διάτρησης για μεγάλα εργοτάξια, με αρχική εφαρμογή στην κατασκευή κέντρων δεδομένων AI.

Πριν από λίγες ημέρες η Archiboost AI, με έδρα το Σαν Φρανσίσκο, άντλησε 6,2 εκατ. δολ. από ξένους και Ελληνες επενδυτές, όπως το Marathon Venture Capital. Η νεοφυής εταιρεία των Γεωργίου Κοντομηνά και Βάσου Τζουγκάνι επιχειρεί να βοηθήσει αρχιτέκτονες, μηχανικούς και κατασκευαστικές να εντοπίζουν και να αντιμετωπίζουν προβλήματα πριν αυτά επηρεάσουν την υλοποίηση ενός έργου.

Το 75% των κεφαλαίων που συγκέντρωσαν οι νεοφυείς εταιρείες στην Ευρώπη κατευθύνθηκε στην τεχνητή νοημοσύνη.

ECONOMIST ENTERPRISE

22nd Annual Cyprus Summit

A strategic gateway for regional co-operation

Geopolitics – Growth – Investment

November 9th -10th 2026 | The Landmark Nicosia

hazlis & rivas
Economist Enterprise Events for south-east Europe

In collaboration with

European Parliament Office in Cyprus

#EconCyprusSummit

"The 3 Seas Initiative" and the Mediterranean

Ignacy Niemczycki
Secretary of state
for European Affairs
Ministry of Foreign Affairs
Government of Poland

Manish Manish
High commissioner
of India to Cyprus

Domagoj Juričić
Former chief of staff
to the president of Croatia
Senior consultant
MKPS, Croatia

Sandra Baniak-Stachowiak
Senior research fellow
Centre for Eastern Studies
Poland

Cleopatra Kitti
Certified independent director
Founder
The Mediterranean
Growth Initiative

Smart finance: The fintech era

Lucia Pecchini
Secretary general
European FinTech
Association
(via connection)

Nicolas Kapatais
Alternate CTO
EcommBX

Ornit Shinar
Managing partner
Sanchi Capital

www.hazliseconomist.com | www.22ndcyprussummit.economist.com

Platinum sponsors: ecommbx, pwc

Premium gold sponsor: HANIKIAN LAW FIRM

Premium energy sponsor: ExxonMobil

Gold sponsors: capital.com, Sioufas & Associates Law Firm

Silver sponsors: Chevron, Medical Trade International, XM

Bronze sponsors: IOANNIDES DEMETRIOU, European University Cyprus

Communication sponsor: Kathimerini

Official airline carrier: Aegean

Telecommunications provider: Nova

Logistics supplier: DHL

Contributor: Nespresso

Supported by: Cyprus Chamber of Commerce & Industry

Supporting organisation: DDD Southeast Europe

Supporters: Lino3D, CONEQ, Artecnik Productions, AVOA

Digital agency: AdPixel

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Ιωάννης Τσακίρης, *αντιπρόεδρος ΕΤΕπ*

Ασαφής ακόμα η εικόνα για το κόστος του GSI

Η ΕΤΕπ θα χρησιμοποιήσει τα χρηματοδοτικά της εργαλεία για να στηρίξει την ενεργειακή μετάβαση της Κύπρου

Ο Ιωάννης Τσακίρης επισημαίνει ότι η Τράπεζα βρίσκεται σε διάλογο με τον ΑΔΜΗΕ για τέσσερα βασικά ζητήματα, ενώ καθοριστικής σημασίας θεωρούνται οι έρευνες του θαλάσσιου βυθού, οι οποίες δεν έχουν ακόμη καλύψει το τεχνικά πιο απαιτητικό τμήμα της όδευσης.

Χωρίς ασφαλή εκτίμηση για το τελικό κόστος και χωρίς συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα ολοκλήρωσης της αξιολόγησης παραμένει ο Great Sea Interconnector (GSI), με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) να αναμένει την αποσαφήνιση κρίσιμων τεχνικών, οικονομικών και συμβατικών παραμέτρων. Σε συνέντευξή του στην «Κ» λίγες ώρες πριν την έναρξη του 22ου Economist Cyprus Summit, χορηγός επικοινωνίας του οποίου είναι η εφημερίδα «Η Καθημερινή», ο αντιπρόεδρος της ΕΤΕπ, Ιωάννης Τσακίρης, επισημαίνει ότι η Τράπεζα βρίσκεται σε διάλογο με τον ΑΔΜΗΕ για τέσσερα βασικά ζητήματα, ενώ καθοριστικής σημασίας θεωρούνται οι έρευνες του θαλάσσιου βυθού, οι οποίες δεν έχουν ακόμη καλύψει το τεχνικά πιο απαιτητικό τμήμα της όδευσης. Τα αποτελέσματά τους θα επηρεάσουν το κόστος, το χρονοδιάγραμμα και την περαιτέρω εξέταση του χρηματοδοτικού αιτήματος.

- Κύριε Τσακίρη, η ΕΤΕπ κατέγραψε το 2024 ρεκόρ επενδύσεων στον τομέα της στέγασης ύψους 5,2 δισ. ευρώ και σχεδιάζει να διπλασιάσει τη χρηματοδότηση σε 6 δισ. ευρώ έως το 2026, με στόχο την κατασκευή ενός εκατομμυρίου κατοικιών ετησίως. Η Κύπρος παρουσιάζει μία από τις χειρότερες επιδόσεις στην προσιτότητα της στέγασης στην Ε.Ε. Ποιο συγκεκριμένο μέσο μπορεί να αναμένει η Κύπρος;

- Η απάντηση βρίσκεται στην αύξηση της προσφοράς κατοικιών που οι πολίτες μπορούν πραγματικά να πληρώσουν. Για έναν νέο εργαζόμενο ή μια οικογένεια στην Κύπρο, η ευρωπαϊκή στεγαστική πολιτική αποκτά νόημα όταν το ενοίκιο αφήνει περιθώριο για τις υπόλοιπες ανάγκες της ζωής. Στην ΕΤΕπ, αυτή είναι η προτεραιότητα που έχουμε θέσει στο επίκεντρο της δουλειάς μας. Το σχέδιό μας στηρίζεται σε τρεις άξονες: νέες προσιτές κατοικίες, ανακαίνιση του υφιστάμενου αποθέματος και καινοτομία στην κατασκευή, ώστε να περιοριστούν το κόστος και ο χρόνος παράδοσης. Η χρηματοδότηση έφτασε τα €5,2 δισ. το 2025, με στόχο €6 δισ. το 2026 και συμβολή σε ένα εκατομμύριο προσιτές και βιώσιμες κατοικίες έως το 2030. Να διευκρινίσω, επομένως, ότι ο στόχος αυτός δεν είναι ετήσιος. Για την Κύπρο, το μέσο που μπορούμε να προσφέρουμε είναι όπως και σε κάθε χώρα μια μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση ενός οργανωμένου προγράμματος προσιτής στέγασης, μαζί με τεχνική υποστήριξη για τον σχεδιασμό. Ένα τέτοιο πρόγραμμα θα μπορούσε να περιλαμβάνει νέες κατοικίες προς προσιτή ενοικίαση και ανακαίνιση κτιρίων, με σαφή κριτήρια δικαιούχων και όρους που διατηρούν τα ενοίκια προσιτά σε βάθος χρόνου. Η δομή του φυσικά θα πρέπει να συμφωνηθεί με τις κυπριακές αρχές και τους φορείς υλοποίησης, βάσει συγκεκριμένων έργων. Αυτές οι δυνατότητες προβλέπονται στο ευρωπαϊκό σχέδιο δράσης μας. Όμως στην Κύπρο έχουμε ήδη δημιουργήσει μια ουσιαστική βάση συνεργασίας. Η χρηματοδότηση ύψους €125 εκατ. προς το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου και τον Δήμο Πάφου για την ανάπτυξη πανεπιστημιακών υποδομών περιλαμβάνει τη δημιουργία 703 πρόσθετων θέσεων φοιτητικής στέγασης στη Λεμεσό και την Πάφο. Παράλληλα, βρισκόμαστε σε προκαταρκτικές συζητήσεις με το Πανεπιστήμιο Κύπρου για τη στήριξη της νέας φοιτητικής εστίας του, η οποία προβλέπεται να προσφέρει περίπου 900 νέα δωμάτια. Όπως έχουμε ήδη επισημάνει στις αρμόδιες αρχές, μόλις διαμορφωθεί το κατάλληλο νομικό πλαίσιο, είμαστε έτοιμοι να ξεκινήσουμε συζητήσεις και για τη χρηματοδότηση ευρύτερων έργων προσιτής στέγασης. Αυτό που χρειάζεται τώρα είναι αντίστοιχη προσέγγιση σε μεγαλύτερη κλίμακα: συγκεκριμένα ακίνητα, ώριμα έργα και φορείς που μπορούν να τα υλοποιήσουν. Η ΕΤΕπ μπορεί να βοηθήσει τόσο στη χρηματοδότηση όσο και στην προετοιμασία τους. Το αποτέλεσμα που επιδιώκουμε είναι μετρήσιμο: περισσότερες κατοικίες, σε ενοίκια συμβατά με τα εισοδήματα των ανθρώπων που τις χρειάζονται.

- Το 2025, η χρηματοδότηση του Ομίλου ΕΤΕπ στην Κύπρο έφτασε το ιστορικό ύψος των 372 εκατ. ευρώ. Αυτό οφείλεται κυρίως σε σχολεία, δρόμους, το πρόγραμμα «Θάλεια» και την υγεία. Είναι αυτό το επίπεδο βιώσιμο για την περίοδο 2026-27 και πού βλέπετε το επόμενο εμπόδιο; Στις μεταφορές ή στην ενέργεια και το νερό;

- Η Κύπρος μπορεί να υπολογίζει σε μία σταθερή και ισχυρή παρουσία της ΕΤΕπ, όπως άλλωστε έχει αποδειχθεί όλα αυτά τα χρόνια. Το ύψος της χρηματοδότησης κάθε χρονιάς εξαρτάται, όμως, από τα έργα που είναι έτοιμα να προχωρήσουν. Τα €372 εκατ. του 2025 αποτελούν σημαντικό αποτέλεσμα, χωρίς να συνιστούν αυτόματα ετήσια δέσμευση για το επόμενο ή για τα επόμενα έτη. Η συνέχεια και συνέπεια της συνεργασίας μας φαίνεται καλύτερα σε βάθος χρόνου: την τελευταία πενταετία, ο Όμιλος έχει διαθέσει πάνω από €1,5 δισ. στην Κύπρο. Το 2025 επενδύσαμε σε έργα που στηρίζουν τις υποδομές και τις αναπτυξιακές δυνατότητες της χώρας για τα επόμενα χρόνια. Και επειδή αναφερθήκατε στο Πρόγραμμα «Θάλεια», βρίσκομαι στην ευχάριστη θέση να ανακοινώσω μια νέα χρηματοδότηση ύψους €189 εκατ. με την οποία η συνολική στήριξη της Τράπεζας προς το Πρόγραμμα ανέρχεται πλέον σε EUR 369 εκατ., αποδεικνύοντας έμπρακτα τη σταθερή δέσμευσή μας στην ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της κοινωνικής συνοχής στην Κύπρο. Για την επόμενη περίοδο, θα έδινα ιδιαίτερο βάρος και στην ενέργεια και στο νερό. Στον τομέα της ενέργειας, το κρίσιμο ζητούμενο είναι να μπορεί η Κύπρος να αξιοποιεί μεγαλύτερο μέρος της καθαρής ηλεκτρικής ενέργειας που παράγει. Για να επιτευχθεί αυτό, απαιτούνται επαρκείς υποδομές αποθήκευσης, αναβαθμισμένα δίκτυα και μεγαλύτερη

> Μπορούμε να εξετάσουμε έργα κυβερνοασφάλειας, συστήματα επιτήρησης, κρίσιμες υποδομές και επενδύσεις στρατιωτικής κινητικότητας, έργα που γίνονται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες.

ευελιξία του ενεργειακού συστήματος. Προς αυτήν ακριβώς την κατεύθυνση, αναμένουμε εντός των επόμενων μηνών να ανακοινώσουμε μια νέα χρηματοδοτική συμφωνία σε συνεργασία με την ΑΗΚ. Για τον τομέα του νερού, η επάρκεια εφοδιασμού, η μείωση των απωλειών μαζί με τη βελτιωμένη διαχείριση της ζήτησης και η επαναχρησιμοποίηση επεξεργασμένου νερού, έχουν άμεση σημασία για τα νοικοκυριά, τη γεωργία και τον τουρισμό. Εφόσον υπάρξει σχετικό αίτημα, είμαστε έτοιμοι να εξετάσουμε τη δυνατότητα χρηματοδοτικής στήριξης του επενδυτικού προγράμματος της χώρας για την επόμενη πενταετία. Οι μεταφορές παραμένουν σημαντικές, ιδιαίτερα ως προς την οδική ασφάλεια και τη βιώσιμη κινητικότητα. Ωστόσο, η ενέργεια και το νερό επηρεάζουν οριζόντια το κόστος ζωής και τη λειτουργία της οικονομίας. Εκεί εντοπίζεται και η επόμενη μεγάλη πρόκληση: να μετατραπούν οι διαπιστωμένες ανάγκες σε έργα με ολοκληρωμένες μελέτες, άδειες, αξιόπιστο προϋπολογισμό και σαφές χρονοδιάγραμμα. Η ετοιμότητα αυτών των έργων θα καθορίσει πόση χρηματοδότηση μπορεί να μετατραπεί σε πραγματική επένδυση το 2026-2027. Γι' αυτό η τεχνική υποστήριξη της ΕΤΕπ έχει τόσο ουσιαστικό ρόλο.

Πράσινη μετάβαση

- Πρόσφατα δηλώσατε ότι «η ΕΤΕπ έχει δεσμευτεί να υποστηρίξει την πράσινη μετάβαση και τη βιώσιμη κινητικότητα» στην Ελλάδα και την Κύπρο, ανακοινώνοντας το δίκτυο φόρτισης ηλεκτρικών οχημάτων Joltie. Η Κύπρος παραμένει ένα ενεργειακό νησί, που αντιμετωπίζει προβλήματα αποθήκευσης, αναβάθμισης του δικτύου και του έργου Great Sea Interconnector. Είναι η ΕΤΕπ έτοιμη να αναλάβει μεγαλύτερο κίνδυνο για το Βασιλικό, την αποθήκευση και τις διασυνδέσεις των νησιών;

- Είμαστε έτοιμοι να χρησιμοποιήσουμε τα χρηματοδοτικά μας εργαλεία για να στηρίξουμε την ενεργειακή μετάβαση της Κύπρου. Η ανάληψη κινδύνου άλλωστε αποτελεί μέρος του ρόλου μας, ειδικά όταν στηρίζεται σε τεκμηριωμένη αξιολόγηση και σε ένα αξιόπιστο σχέδιο υλοποίησης. Το παράδειγμα της εταιρείας Joltie δείχνει πώς λειτουργεί αυτή η προσέγγιση. Έχουμε ήδη συνάψει μία συμφωνία μαζί της ύψους 17,5 εκατ. χρηματοδότησης, μέσω του InvestEU, για περίπου 2.200 σημεία φόρτισης συνολικά στην Ελλάδα και την Κύπρο. Με αυτόν τον τρόπο στηρίζουμε ταυτόχρονα μια αναπτυσσόμενη επιχείρηση και την επέκταση μιας υποδομής απαραίτητης για την ηλεκτροκίνηση. Στην αποθήκευση υπάρχει επίσης συγκεκριμένη παρέμβαση. Μέσω των συμβουλευτικών μας υπηρεσιών JASPERS, υποστηρίξαμε το Κυπριακό Υπουργείο Ενέργειας στον σχεδιασμό προγράμματος αποθήκευσης σε συνδυασμό με εμπορικές και βιομηχανικές εγκαταστάσεις φωτοβολταϊκών, αξιοποιώντας ευρωπαϊκή επιχορήγηση €40 εκατ. Η συμβολή μας εδώ ήταν συμβουλευτική, δηλαδή να σχεδιαστεί ένα πρόγραμμα που θα βοηθήσει στην ενσωμάτωση περισσότερης ανανεώσιμης ενέργειας και στη σταθερότητα του δικτύου. Ως προς το Βασιλικό, κατανοούμε τη στρατηγική σημασία του για τον ενεργειακό εφοδιασμό της χώρας. Γι' αυτό και ως Όμιλος ΕΤΕπ παραμένουμε ενεργά προσηλωμένοι στη στήριξη του έργου, και προχωράμε σε μία πολύ σημαντική συμφωνία παροχής τεχνικής βοήθειας ύψους €1,5 εκατ. για το Ενεργειακό Κέντρο Βασιλικού, η οποία αναμένεται να ολοκληρωθεί εντός της εβδομάδας.

Κάθε συζήτηση για την περαιτέρω χρηματοδοτική του πορεία πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις υφιστάμενες συμβατικές υποχρεώσεις, την πραγματική πρόοδο των εργασιών και τα επικαιροποιημένα στοιχεία κόστους και ολοκλήρωσης. Δεν θα ήταν υπεύθυνο να προεξοφλήσω νέα απόφαση χρηματοδότησης. Όσο για τις διασυνδέσεις, και ειδικότερα τον GSI, η περαιτέρω εξέταση του αιτήματος προϋποθέτει μεγαλύτερη σαφήνεια για τις τεχνικές, οικονομικές και συμβατικές παραμέτρους του έργου. Η ΕΤΕπ μπορεί να συμβάλει σε σύνθετες επενδύσεις, το έχει αποδείξει άλλωστε. Χρειάζεται, όμως, να γνωρίζουμε ποιος κίνδυνος αναλαμβάνεται, πώς αντιμετωπίζεται και ποιο θα είναι το όφελος για τον καταναλωτή.

Τίποτα ανακοινώσιμο

- Η μελέτη, η οποία αφορά την οικονομική διάσταση του GSI, πότε αναμένεται να ολοκληρωθεί; Έχετε κάποιες ενδείξεις μέχρι στιγμής επί των ευρημάτων; Έχετε ενδείξεις για το πού θα κυμαίνεται το κόστος του έργου;

- Σήμερα που συζητάμε δεν μπορούμε να ανακοινώσουμε ασφαλή ημερομηνία ολοκλήρωσης της αξιολόγησης ούτε επιβεβαιωμένη εκτίμηση του τελικού κόστους. Η οικονομική αξιολόγηση συνδέεται άμεσα με τεχνικά και συμβατικά δεδομένα που χρειάζονται ακόμη αποσαφήνιση. Από την παραλαβή του αιτήματος χρηματοδότησης του ΑΔΜΗΕ, βρισκόμαστε σε διάλογο με τον φορέα υλοποίησης για τέσσερα βασικά ζητήματα: το επικαιροποιημένο κόστος και τις αντίστοιχες εγκρίσεις των αρμόδιων ρυθμιστικών αρχών, το χρονοδιάγραμμα και τα κύρια ορόσημα, την κατάσταση των βασικών συμβάσεων, ως προς την ανάθεση και την εκτέλεσή τους, και τη μετοχική σύνθεση της εταιρείας ειδικού σκοπού, μαζί με τις αρμοδιότητές της στην κατασκευή και λειτουργία του έργου. Καθοριστική παράμετρος όμως είναι οι έρευνες του θαλάσσιου βυθού. Σύμφωνα με την ενημέρωση που διαθέτουμε, οι έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί δεν καλύπτουν ακόμη το τεχνικά πιο απαιτητικό τμήμα της όδευσης. Η επιτυχής επανέναρξη και ολοκλήρωσή τους, μετά από αναστολή μεγαλύτερη του ενός έτους, θα αποτελούσε σημαντικό βήμα για το έργο. Η σημασία τους είναι πολύ συγκεκριμένη: τα ευρήματα μπορούν να επηρεάσουν τις τεχνικές απαιτήσεις της εγκατάστασης και, κατά συνέπεια, το κόστος, τον χρόνο ολοκλήρωσης και τις συμβατικές διευθετήσεις. Το παρατηρούμε και σε άλλες ηλεκτρικές διασυνδέσεις. Όταν υπάρξει μεγαλύτερη ορατότητα ως προς την πρόοδο και τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών, θα έχουμε πιο στέρεη βάση για την περαιτέρω εξέταση του χρηματοδοτικού αιτήματος. Μέχρι τότε, η ανακοίνωση ενός ποσού ή μιας ημερομηνίας θα δημιουργούσε βεβαιότητα που τα διαθέσιμα στοιχεία δεν επιτρέπουν.

Ασφάλεια και άμυνα

- Ως πρώην υφυπουργός Ανάπτυξης και Επενδύσεων της Ελλάδας, υπεύθυνος για τα ευρωπαϊκά ταμεία, γνωρίζετε καλά την περιοχή. Η ΕΤΕπ έχει πλέον διπλασιάσει τις επενδύσεις στους τομείς της ασφάλειας και της στέγασης και έχει θέσει στόχο 100 δισ. ευρώ με έμφαση στην ασφάλεια, την ενεργειακή μετάβαση και την καινοτομία. Για ένα κράτος πρώτης γραμμής όπως η Κύπρος, τι σημαίνει «ασφάλεια» για την ΕΤΕπ και πού θέτετε τα όρια;

- Για την Κύπρο, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, η ασφάλεια συνδέεται άμεσα με την προστασία κρίσιμων υποδομών, τις ασφαλείς επικοινωνίες και την ικανότητα αντιμετώπισης απειλών. Η ενισχυμένη δραστηριότητα της ΕΤΕπ δημιουργεί περισσότερες δυνατότητες χρηματοδότησης σε αυτούς τους τομείς. Να σας επικαιροποιήσω και το συνολικό μέγεθος αφού ο χρηματοδοτικός στόχος του Ομίλου μας για το 2026 είναι €100 δισ., από τα οποία €4,5 δισ. προβλέπονται για την ασφάλεια και την άμυνα. Στην πράξη, μπορούμε να εξετάσουμε έργα κυβερνοασφάλειας, συστήματα επιτήρησης, κρίσιμες υποδομές και επενδύσεις στρατιωτικής κινητικότητας, έργα που γίνονται σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες. Το πεδίο χρηματοδότησης έχει διευρυνθεί και περιλαμβάνει πλέον και επιλέξιμο εξοπλισμό και υποδομές αποκλειστικά στρατιωτικής χρήσης. Στην Κύπρο, είμαστε ήδη σε προχωρημένες συζητήσεις με το υπουργείο Άμυνας να χρηματοδοτήσουμε το 2027 απευθείας αντίστοιχα έργα υποδομής και εξοπλισμού. Παράλληλα, στηρίζουμε τις επιχειρήσεις και την έρευνα που αναπτύσσουν τις σχετικές τεχνολογικές δυνατότητες στην Ευρώπη. Να σας το θέσω πιο απλά για μια κυπριακή επιχείρηση, αυτό μπορεί να σημαίνει πρόσβαση σε χρηματοδότηση για την ανάπτυξη κάποιας τεχνολογίας ασφάλειας. Για έναν δημόσιο φορέα, μπορεί να σημαίνει αξιολόγηση μιας επένδυσης για την προστασία κρίσιμων εγκαταστάσεων ή την ενίσχυση υποδομών κινητικότητας. Κάθε συγκεκριμένη πρόταση χρειάζεται να υποβληθεί και να αξιολογηθεί αυτοτελώς. Να τονίσω βέβαια πως τα όριά μας είναι αρκετά σαφή. Τι σημαίνει αυτό; Πως τα όπλα και τα πυρομαχικά παραμένουν εκτός της άμεσης χρηματοδότησης της ΕΤΕπ. Η εμπειρία μου από τη διαχείριση ευρωπαϊκών πόρων με έχει διδάξει ότι μια πολιτική προτεραιότητα αποκτά αξία μόνο μέσα από την υλοποίηση. Και εδώ, το κριτήριο είναι συγκεκριμένο: ποια υποδομή προστατεύεται καλύτερα, ποια τεχνολογική δυνατότητα αναπτύσσεται και πόσο ενισχύεται η ασφάλεια των πολιτών.

Χάνεται το στοίχημα του διαμετακομιστικού εμπορίου

Στα χαρτιά παραμένει ακόμα ο στόχος για ανάδειξη της Κύπρου σε περιφερειακό εμπορικό κόμβο της περιοχής

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Σε εξέλιξη διαβουλεύσεις του υπουργείου Μεταφορών με τη διαχειρίστρια εταιρεία του Τερματικού Εμπορευματοκιβωτίων Eurogate – Μελετώνται διάφορα σενάρια, τόσο σε ό,τι αφορά την οικονομική αλλά και τη νομική πτυχή του θέματος, με στόχο να ξεπεραστούν οι προκλήσεις.

Σκοντάφτει στην πραγματικότητα το όραμα για την ανάδειξη της Κύπρου σε περιφερειακό εμπορικό κόμβο της περιοχής. Παρότι η γεωστρατηγική θέση της Κύπρου προσφέρει σημαντικά συγκριτικά πλεονεκτήματα για την ανάδειξή της σε ανταγωνιστικό εμπορικό κόμβο στην ευρύτερη περιοχή, το εγχείρημα αυτό εξακολουθεί να απέχει πολύ από την υλοποίησή του. Ο στόχος για την ανάδειξη της Κύπρου σε περιφερειακό κόμβο έχει εγκλωβιστεί στα οικονομικά και νομικά ζητήματα που προκύπτουν προκειμένου να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη διαμετακομιστικού εμπορίου εμπορευματοκιβωτίων. Την ίδια ώρα, εμπόδιο αποτελούν όπως φαίνεται η εμπλοκή και η συνεργασία πολλών εμπλεκόμενων φορέων όπως είναι το υπουργείο Μεταφορών, οι ιδιώτες διαχειριστές του λιμανιού της Λεμεσού, η Αρχή Λιμένων αλλά και η διαχειρίστρια εταιρεία του Τερματικού Εμπορευματοκιβωτίων Eurogate Container Terminal Limassol Ltd (ECTL).

Ως εκ τούτου, παρά τη στρατηγική γεωγραφική θέση της Κύπρου και τις διαχρονικές εξαγγελίες για αναβάθμιση του ρόλου της στο διαμετακομιστικό εμπόριο, η προσπάθεια εξακολουθεί να προσκρούει σε εκκρεμότητες. Η μοναδική χειροπιαστή πρόοδος που έχει επιτευχθεί αφορά στον τερματικό σταθμό γενικού εμπορίου στο νέο λιμάνι Λεμεσού όπου έχει προχωρήσει η συνεργασία με εταιρείες, τα προηγούμενα χρόνια, και συνεχίζει να παρέχει υπηρεσίες σε πλοία Ro-Ro για υπό διαμετακόμιση οχημάτων, από την Άπω Ανατολή προς την Ευρώπη. Πρόκειται για μια δραστηριότητα διαμετακομιστικού χαρακτήρα, η οποία αποτελεί ήδη ένα πρώτο βήμα στην προσπάθεια αξιοποίησης των κυπριακών λιμενικών υποδομών για τη διακίνηση εμπορευμάτων προς τρίτες αγορές. Πέρα από αυτό, όπως πληροφορούμαστε, γίνονται προσπάθειες να ξεπεραστούν οι προκλήσεις έτσι ώστε να αναπτυχθεί και από πλευράς τερματικού εμπορευματοκιβωτίων το διαμετακομιστικό εμπόριο για εμπορευματοκιβώτια.

> **Τι έκαναν Μάλτα και Μαυρίκιος και ποια μαθήματα μπορεί να αντλήσει η Κύπρος.**

Τα πλάνα και τα σενάρια

Σε ό,τι αφορά την ανάπτυξη διαμετακομιστικού εμπορίου εμπορευματοκιβωτίων, το υπουργείο Μεταφορών, σε συνεργασία με τους ιδιώτες διαχειριστές των λιμανιών, προωθεί διάφορες ενέργειες. Ειδικότερα, το Υπουργείο στα πλαίσια της συνεργασίας του με τη διαχειριστρια εταιρεία του Τερματικού Εμπορευματοκιβωτίων ECTL και στη βάση των όρων της Σύμβασης Παραχώρησης, διαβουλεύεται μελετώντας διάφορα σενάρια, τόσο σε ό,τι αφορά την οικονομική πτυχή αλλά και τη νομική πτυχή του θέματος, με στόχο να ξεπεραστούν οι προκλήσεις. Ειδικότερα, όπως μας έχει αναφερθεί, οι συζητήσεις επικεντρώνονται στην εξέταση διαφορετικών σεναρίων, τόσο από οικονομικής όσο και από νομικής πλευράς, με στόχο να εντοπιστούν οι δυνατότητες υπέρβασης των υφιστάμενων εμποδίων και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για την ανάπτυξη διαμετακομιστικού εμπορίου εμπορευματοκιβωτίων. Ωστόσο, προς το παρόν, δεν έχει ανακοινωθεί συγκεκριμένη απόφαση ή χρονοδιάγραμμα για την υλοποίηση σχετικού σχεδίου.

Παράλληλα, στο τραπέζι παραμένει και η προοπτική δημιουργίας εμπορικής ζώνης στα αεροδρόμια Λάρνακας, η οποία θα μπορούσε να λειτουργήσει ως χώρος αποθήκευσης και φύλαξης εμπορευμάτων που προορίζονται για αγορές της ευρύτερης περιοχής. Όπως αναφέρει το Υπουργείο και στη συγκεκριμένη περίπτωση εξετάζονται διάφορα σενάρια, χωρίς ωστόσο μέχρι στιγμής να έχει οριστικοποιηθεί το μοντέλο που θα προκριθεί.

Η προοπτική δημιουργίας εμπορικής ζώνης συνδέεται με την ευρύτερη προσπάθεια ενίσχυσης του ρόλου της Κύπρου στις περιφερειακές εμπορευματικές και εφοδιαστικές αλυσίδες. Την ίδια ώρα, η αξιοποίηση των λιμανιών, σε συνδυασμό με τις δυνατότητες αποθήκευσης και διαχείρισης φορτίων, θα μπορούσε να προσφέρει πρόσθετες ευκαιρίες για προσέλκυση διεθνών εταιρειών και ανάπτυξη νέων εμπορικών δραστηριοτήτων.

Παρά τις πρωτοβουλίες που βρίσκονται σε εξέλιξη, η μετάβαση από τον σχεδιασμό στην υλοποίηση φαίνεται να είναι μακρά καθώς προϋποθέτει την επίλυση των εκκρεμοτήτων και τη διαμόρφωση ενός βιώσιμου πλαισίου συνεργασίας μεταξύ του κράτους και των ιδιωτών διαχειριστών.

Παραδείγματα άλλων χωρών

Μπορεί η Κύπρος να μένει ακόμα στους σχεδιασμούς, ωστόσο πολλές νησιωτικές χώρες μας πρόλαβαν και έχουν επενδύσει συστηματικά στο διαμετακομιστικό εμπόριο, αντιμετωπίζοντας τα λιμάνια τους όχι μόνο ως σημεία εισαγωγών και εξαγωγών, αλλά ως περιφερειακά κέντρα μεταφόρτωσης, αποθήκευσης και διανομής εμπορευμάτων. Για την Κύπρο, η πιο ενδιαφέρουσα σύγκριση είναι με τη Μάλτα, ενώ χρήσιμα παραδείγματα μπορεί να αποτελέσουν επίσης ο Μαυρίκιος και η Σιγκαπούρη.

Πιο συγκεκριμένα, η Μάλτα έχει αναπτύξει ένα μοντέλο που βασίζεται κυρίως στη μεταφόρτωση εμπορευματοκιβωτίων. Σύμφωνα με τα στοιχεία που υπάρχουν, περίπου το 96% της διακίνησης εμπορευματοκιβωτίων αφορά διαμετακομιστικό εμπόριο. Τα μεγάλα πλοία μεταφέρουν εμπορευματοκιβώτια στο λιμάνι και από εκεί μικρότερα πλοία τα προωθούν σε άλλους προορισμούς της Μεσογείου. Παράλληλα, το Malta Freeport εντός του λιμανιού Marsaxlokk διαθέτει εγκαταστάσεις αποθήκευσης και διανομής, καθώς και συνδέσεις με περισσότερα από 100 λιμάνια διεθνώς. Η Μάλτα αποτελεί ίσως το πιο άμεσα συγκρίσιμο παράδειγμα με την Κύπρο, καθώς βρίσκεται επίσης στη Μεσόγειο και αξιοποιεί τη γεωγραφική της θέση για να εξυπηρετεί διεθνείς ναυτιλιακές γραμμές. Η διαφορά είναι ότι έχει αναπτύξει ένα σαφώς εξειδικευμένο μοντέλο μεταφόρτωσης, με ειδικές υποδομές και ισχυρή παρουσία μεγάλων διαχειριστών.

Σε ό,τι αφορά τον Μαυρίκιο, δημιούργησε από το 1992 το Mauritius Freeport που διαθέτει σήμερα ελεύθερες εμπορικές ζώνες, ολοκληρωμένες υπηρεσίες logistics, ψυκτικές εγκαταστάσεις, μονάδες επεξεργασίας και χώρους ανοικτής αποθήκευσης. Το λιμάνι Port Louis συνδέεται με ναυτιλιακές γραμμές προς την Αφρική και την Ινδία, ενώ αξιοποιεί και δίκτυα μικρότερων πλοίων για τη σύνδεση με γειτονικά λιμάνια. Τέλος, η Σιγκαπούρη έχει αναπτύξει ένα εκτεταμένο δίκτυο ελεύθερων εμπορικών ζωνών σε λιμάνια και αεροδρόμια. Τα εμπορεύματα μπορούν να αποθηκεύονται χωρίς άμεση καταβολή δασμών και φόρων, μέχρι να εισέλθουν στην εγχώρια αγορά. Επιτρέπεται επίσης η επεξεργασία και επανεξαγωγή τους με απλουστευμένες τελωνειακές διαδικασίες.

Παράλληλα, αναπτύσσει το νέο λιμάνι Tuas, με αυτοματοποίηση και ψηφιακά συστήματα, ενώ επιδιώκει τη σύνδεση των λιμενικών δραστηριοτήτων με βιομηχανικές και εμπορικές περιοχές.

Ολλανδικά μαθήματα κυκλικής οικονομίας νερού

Υπάρχουν καλά παραδείγματα και μοντέλα από τα οποία μπορεί να επωφεληθεί εάν αντιγράψει η Κύπρος

Συνέντευξη στον
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Η εντεινόμενη πίεση στους υδατικούς πόρους της Κύπρου, με τη λειψυδρία και τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής να καθιστούν επιτακτική την ανάγκη για νέες προσεγγίσεις, φέρνει στο προσκήνιο την ολλανδική εμπειρία στη διαχείριση του νερού. Με αφορμή το Συνέδριο για την Κυκλική Οικονομία του Νερού (CWE), που πραγματοποιήθηκε στη Λευκωσία στις 29 και 30 Οκτωβρίου, η Ολλανδική Πρεσβεία επιδίωξε να ενισχύσει την ανταλλαγή τεχνογνωσίας με τις κυπριακές Αρχές. Στη συνέντευξη που ακολουθεί, η Maartje Faasse, ανώτερη σύμβουλος διαχείρισης υδάτων στην Περιφερειακή Δημόσια Αρχή Υδάτων Amstel, Gooi και Vecht (AGV), και ο Ολλανδός πρέσβης στην Κύπρο, Wouter Plomp, μιλούν για τις δυνατότητες αξιοποίησης ολλανδικών πρακτικών, τις τεχνολογικές λύσεις και τις προκλήσεις διαχείρισης των υδάτινων πόρων.

- Οι Κάτω Χώρες είναι γνωστές για την καταπολέμηση της υπερβολικής υγρασίας, ενώ η Κύπρος αντιμετωπίζει το αντίθετο πρόβλημα. Τα τελευταία χρόνια έχετε διαχειριστεί τόσο σοβαρές ξηρασίες όσο και έντονες βροχοπτώσεις. Ποιο είναι το βασικό δίδαγμα από την ολλανδική εμπειρία που πρέπει να λάβει υπόψη η Κύπρος, η οποία αντιμετωπίζει τη χειρότερη λειψυδρία των τελευταίων ετών;

- Πρέσβης Plomp: Πιστεύω ότι είναι η αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των διαφόρων φορέων και ενδιαφερόμενων μερών στις Κάτω Χώρες: Οι 19 Αρχές/Συμβούλια Υδάτων σε τοπικό επίπεδο συνεργάζονται με την κεντρική υπηρεσία «Rijkswaterstaat» (διαχειριστής του εθνικού υδάτινου συστήματος), καθώς και με τις εταιρείες ύδρευσης και τις επαρχίες μας, για την αντιμετώπιση της ξηρασίας ή της έλλειψης νερού τους καλοκαιρινούς ή φθινοπωρινούς μήνες.

Maartje Faasse: Δραστηριοποιούμαστε σε διάφορες «περιοχές ξηρασίας» και διαθέτουμε ένα εθνικό σχέδιο για τον συντονισμό της προσέγγισής μας όσον αφορά την ξηρασία σε εθνικό επίπεδο (με τη συμβολή των περιφερειών). Όσον αφορά την αντιμετώπιση της υπερβολικής υγρασίας, οι επαφές μεταξύ των Αρχών Υδάτων και της «Rijkswaterstaat» είναι πραγματικά στενές. Μέσα στα διάφορα ιδρύματα που ασχολούνται με τα ύδατα, έχουμε τους αριθμούς τηλεφώνου ο ένας του άλλου και, αν χρειαστεί, επικοινωνούμε μεταξύ μας 24 ώρες το 24ωρο, 7 ημέρες την εβδομάδα. Κάθε δύο εβδομάδες συζητάμε τις προβλέψεις του καιρού και αν πρέπει να λάβουμε προληπτικά μέτρα για την αποφυγή προβλημάτων. Αυτή η πρακτική και συγκεκριμένη συνεργασία αποτελεί κρίσιμο μέρος αυτού που ονομάζουμε «Slim Watermanagement» (Έξυπνη Διαχείριση Υδάτων), ένα εξαιρετικό παράδειγμα του τρόπου με τον οποίο συνεργαζόμαστε.

- Η Κύπρος βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στην αφαλάτωση, η οποία είναι ενεργοβόρα και δαπανηρή. Αυτό το συνέδριο υποστηρίζει την κυκλικότητα. Από την εμπειρία σας, πώς μοιάζει στην πράξη ένα πραγματικά κυκλικό σύστημα ύδρευσης και γιατί είναι πιο ανθεκτικό από την απλή παραγωγή περισσότερου γλυκού νερού;

- Maartje Faasse: Κατά τη γνώμη μου, ένα πραγματικά κυκλικό σύστημα ύδρευσης είναι ένα σύστημα στο οποίο δεν υπάρχουν λύματα και as το ονομάσουμε «κλείσιμο του κύκλου». Οι καταναλωτές, η γεωργία και οι βιομηχανίες συλλέγουν βρόχινο νερό και χρησιμοποιούν νερό από τη βρύση, καθώς τα υπολείμματα ρέουν προς την επεξεργασία λυμάτων (μπορεί να πρόκειται για εγκαταστάσεις επεξεργασίας ή τοπικά συστήματα, για παράδειγμα σε γειτονιές). Το νερό αυτό καθαρίζεται με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί ξανά από τους καταναλωτές κ.λπ. Το συλλεγόμενο βρόχινο νερό χρησιμοποιείται για τη γεωργία, το πότισμα κήπων κτλ., ενώ διασφαλίζουμε ότι τα υπολείμματα είναι καθαρά πριν τη ροή τους στο σύστημα ύδρευσης.

Μία από τις κύριες προκλήσεις σε αυτό το πλαίσιο είναι ότι πρέπει να είμαστε προσεκτικοί στη χρήση του σπάνιου νερού πόσιμης ποιότητας. Εξακολουθούμε να χρησιμοποιούμε υπερβολική ποσότητα νερού πόσιμης ποιότητας για χρήσεις που δεν απαιτούν τέτοια ποιότητα. Αυτή η μέθοδος είναι πιο ανθεκτική, διότι με αυτόν τον τρόπο μπορούμε να χρησιμοποιούμε το νερό ξανά και ξανά. Αυτή τη στιγμή, χρειαζόμαστε όλο και περισσότερη παραγωγή πόσιμου νερού (και πηγές για την παραγωγή του), αλλά με την κλιματική αλλαγή (μακρύτερες ξηρασίες, μειωμένη παροχή νερού από τους ποταμούς), το νερό αυτό δεν είναι πλέον άφθονο, ειδικά κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού. Αλλά πλέον και το φθινόπωρο, όπως βλέπουμε τώρα στις Κάτω Χώρες, καθώς είναι ήδη Νοέμβριος και η παροχή νερού από τους ποταμούς μειώνεται και πάλι σε επίπεδα ρεκόρ.

- Το συνέδριο ασχολείται όχι μόνο με την τεχνολογία, αλλά και με τον διοικητικό συντονισμό. Στις Κάτω Χώρες, οι υδατικές αρχές διαθέτουν αιώνες ανεξάρτητης εξουσίας και διαχειρίζονται τα ύδατα σε επίπεδο δήμων και επαρχιών. Στην Κύπρο, η διαχείριση των υδάτων είναι κατακερματισμένη μεταξύ πολλών ενδιαφερόμενων φορέων. Ποια προσαρμογή στη διακυβέρνηση είναι απαραίτητη ώστε οι κυκλικές λύσεις να λειτουργήσουν στην πράξη;

- Πρέσβης Plomp: Προφανώς, αυτό είναι ένα ερώτημα στο οποίο πρέπει να απαντήσουν οι ενδιαφερόμενοι φορείς στην Κύπρο και οι κυβερνητικοί οργανισμοί. Γι' αυτό είναι διάσημοι οι Ολλανδοί• συχνά ονομάζεται «Μοντέλο Πόλντερ», το οποίο πράγματι χρονολογείται εκατοντάδες χρόνια πίσω, όταν χρειαζόμασταν αυτού του είδους τη συνεργασία για να διατηρήσουμε στεγνή τη γη μας που βρισκόταν κάτω από τη στάθμη της θάλασσας (τα λεγόμενα «πόλντερ»).

Maartje Faasse: Πιστεύω ότι θα βοηθήσει αν οι Οργανισμοί Διαχείρισης Υδάτων (ΕΟΑ) συνεργαστούν στενά μεταξύ τους, καθώς και με τις κεντρικές και τοπικές αρχές. As σας δώσω ένα παράδειγμα από τις Κάτω Χώρες: οι διάφορες Αρχές Υδάτων αντιμετωπίζουν προκλήσεις που διαφέρουν ως προς τον βαθμό επείγοντος. Αν η Αρχή Υδάτων με την υψηλότερη προτεραιότητα δοκιμάσει μια καινοτομία, οι υπόλοιπες μπορούν να την εφαρμόσουν αφού δοκιμαστεί με επιτυχία. Αυτό που θα χρειαστεί από κάθε οργανισμό είναι να είναι ανοιχτός σχετικά με τις προκλήσεις και τον βαθμό επείγοντος που αντιμετωπίζει.

Ο Ολλανδός πρέσβης στην Κύπρο, Wouter Plomp και η ανώτερη σύμβουλος διαχείρισης υδάτων στην Περιφερειακή Δημόσια Αρχή Υδάτων Amstel, Gooi και Vecht (AGV), Maartje Faasse.

> Αυτό που θα χρειαστεί από κάθε οργανισμό είναι να είναι ανοιχτός σχετικά με τις προκλήσεις και τον βαθμό επείγοντος που αντιμετωπίζει.

Πέρα από τα όρια

- Μιλάτε για προκλήσεις στην εφαρμογή καινοτομιών στον τομέα των υδάτων. Ποια είναι τα μεγαλύτερα εμπόδια που διαπιστώνετε (π.χ. πολιτική βούληση); Και ποιο ήταν ένα συγκεκριμένο παράδειγμα από το Άμστερνταμ όπου καταφέρατε να ξεπεράσετε αυτή την αντίσταση;

- Maartje Faasse: Χρειάζεται να υπάρχει ένας σαφής υπεύθυνος για το πρόβλημα που πρέπει να επιλυθεί μέσω της καινοτομίας. Μερικές φορές αφορά την πολιτική βούληση, άλλες φορές τη νομοθεσία. Ένα παράδειγμα από το Άμστερνταμ είναι η μονάδα επεξεργασίας λυμάτων μας. Αποκομίζουμε πράσινο αέριο και στρουβίτη (φωσφορικό άλας) από την επεξεργασία των λυμάτων. Ωστόσο, για να μετατρέψουμε αυτούς τους πόρους σε προϊόντα, εμείς –ως δημόσιος φορέας– δεν μπορούσαμε να το κάνουμε λόγω της φορολογικής μας νομοθεσίας. Έτσι, ιδρύσαμε μια εμπορική εταιρεία για να αναλάβει αυτή τη διαδικασία. Αυτό επιτρέπει στην Αρχή Υδάτων να παραμείνει κρατικός οργανισμός με τη φορολογική της νομοθεσία, ενώ μια εμπορική εταιρεία μπορεί να επεξεργάζεται αυτούς τους πολύτιμους πόρους και τα έσοδα χρησιμοποιούνται για την προώθηση της κυκλικότητας του συστήματος.

Το δίδαγμα που προκύπτει από αυτό είναι ότι μερικές φορές πρέπει να κοιτάξεις πέρα από τα όρια του οργανισμού σου. Η λύση συχνά δεν είναι δύσκολη, αλλά μπορεί να διαφέρει από αυτό που περιμένεις.

- Η Κύπρος αντιμετωπίζει τόσο παρατεταμένες ξηρασίες όσο και καταστροφικές πλημμύρες – δύο ακραίες εκδηλώσεις του ίδιου προβλήματος. Πώς η στρατηγική σας για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή προετοιμάζει για την αντιμετώπιση και των δύο ταυτόχρονα, και ποια είναι μία κυκλική λύση χαμηλής τεχνολογίας και μία υψηλής τεχνολογίας που θα συμβουλεύατε την Κύπρο να εφαρμόσει πιλοτικά αμέσως μετά από αυτό το συνέδριο;

- Maartje Faasse: Στις Κάτω Χώρες, η διαχείριση των υδάτων βασίζεται όλο και περισσότερο στην αρχή «πρώτα συγκράτηση, μετά αποθήκευση, τέλος απορροή». Διατηρώντας το νερό στο τοπίο για όσο το δυνατόν περισσότερο, οι υδατικές αρχές στοχεύουν στη μείωση τόσο των κινδύνων πλημμύρας όσο και των επιπτώσεων της ξηρασίας, ενισχύοντας παράλληλα την ανθεκτικότητα των φυσικών και αστικών υδάτινων συστημάτων.

Το δυτικό τμήμα των Κάτω Χωρών είναι επίπεδο και βρίσκεται κάτω από τη στάθμη της θάλασσας. Εκεί διαθέτουμε πολλά πόλντερ, όπου μπορούμε να ρυθμίζουμε τη στάθμη του νερού με ακρίβεια χιλιοστού. Ακόμη και όταν βρέχει, η στάθμη του νερού μπορεί να ανέβει για κάποιο διάστημα, αλλά δεν θα φτάσει σε επικίνδυνα επίπεδα. Αυτό διαφέρει από την κατάσταση στην Κύπρο, όπου το έδαφος δεν είναι ποτέ επίπεδο. Το νερό θα ρέει προς τα χαμηλότερα σημεία και θα απορρέει από εκεί. Η λύση με τη λιγότερη τεχνολογία είναι η κατασκευή μικρών «φραγμάτων ή αναχωμάτων» στο τοπίο, ειδικά σε πλαγιές. Αυτά μπορεί να έχουν ύψος μόλις 20 εκατοστά, αρκετό για να ανακόψουν τη ροή του νερού προς τα κάτω κατά μήκος της πλαγιάς κατά τη διάρκεια της βροχόπτωσης και να κατευθύνουν τη ροή του νερού σε ένα σημείο όπου δεν προκαλεί ζημιά και όπου μπορεί να συγκρατηθεί για μελλοντική χρήση. Με αυτόν τον τρόπο, μπορείτε να προστατεύσετε, για παράδειγμα, κατοικημένες περιοχές από πλημμύρες. Μπορείτε να χρησιμοποιήσετε μαθηματικά μοντέλα εδάφους για να υπολογίσετε πόσο ψηλά πρέπει να κατασκευαστούν αυτά τα «φράγματα ή αναχώματα».

Μια λύση υψηλής τεχνολογίας θα μπορούσε να είναι η κατασκευή ενσωματωμένων έργων κατά μήκος των κατοικημένων περιοχών, τα οποία μπορούν να αναδύονται από το έδαφος για να σταματήσουν το νερό σε περίπτωση που συμβεί ξαφνική πλημμύρα. Αυτό είναι πολύ πιο ακριβό και απαιτεί εκτεταμένη συντήρηση και δοκιμές, ώστε να διασφαλιστεί η μακροπρόθεσμη λειτουργία του. Και εξακολουθείτε να πρέπει να εκτρέψετε το νερό σε ένα σημείο όπου δεν θα προκαλέσει ζημιά. Όπως ανέφερα προηγουμένως, η βασική μας φιλοσοφία στις Κάτω Χώρες όσον αφορά τη διαχείριση των υδάτων σε σχέση με τις ξηρασίες και τις πλημμύρες είναι πρώτον να συγκρατούμε το νερό εκεί όπου πέφτει, όποτε είναι δυνατόν, για παράδειγμα επιτρέποντάς του να διεισδύσει στο έδαφος, αναπληρώνοντας τα υπόγεια ύδατα και υποστηρίζοντας τα φυσικά οικοσυστήματα.

Δεύτερον, να αποθηκεύουμε προσωρινά το πλεονάζον νερό όταν ξεπεραστεί η χωρητικότητα συγκράτησης, χρησιμοποιώντας μέτρα όπως λίμνες, υγρότοπους, περιοχές αποθήκευσης νερού ή αστικές εγκαταστάσεις συγκράτησης.

Τρίτον, να απορροφάμε το νερό με ασφάλεια και ελεγχόμενο τρόπο μόνο ως έσχατη λύση, όταν η συγκράτηση και η αποθήκευση δεν επαρκούν πλέον.

ΑΠΟΨΗ

Τα CDS χτυπούν και πάλι την πόρτα της Ευρώπης

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΡΟΚΟΠΟΥ**

Οι τιμές των CDS των γαλλικών ομολόγων έχουν τριπλασιαστεί μέσα στο τελευταίο δωδεκάμηνο, αποτυπώνοντας την επιδείνωση της πιστοληπτικής εικόνας της χώρας, σε αντίθεση με τους οίκους αξιολόγησης που διατηρούν ακόμη υψηλές βαθμολογίες. Για άλλη μία φορά οι αγορές στέλνουν ένα μήνυμα που κυβερνήσεις και αξιολογητές δεν αποτυπώνουν με την ίδια ένταση.

Οποιος αρκεστεί στις αξιολογήσεις Aa3 της Moody's, A+ της S&P Ratings, A+ της Fitch Ratings και AA της DBRS για τη Γαλλία, δεν έχει πλήρη εικόνα. Τα CDS (Credit Default Swaps) είναι χρηματοοικονομικά παράγωγα που λειτουργούν ως ασφάλιση έναντι ενδεχόμενης χρεοκοπίας ενός δανειολήπτη. Η τιμή τους αποτελεί ένδειξη του κινδύνου που αποδίδουν οι επενδυτές στο χρέος που ασφαλίζουν. Οσο ακριβαίνουν, τόσο μεγαλύτερη ανησυχία εκφράζει η αγορά για την ικανότητα του εκδότη να εξυπηρετεί τις υποχρεώσεις του.

> Η Γαλλία τιμολογείται πλέον ως πιο ριψοκίνδυνη οικονομία από χώρες που παραδοσιακά θεωρούνταν δημοσιονομικά ασθενέστερες.

Σήμερα τα CDS των πενταετών γαλλικών ομολόγων κινούνται μεταξύ 96 και 102 μονάδων βάσης, στα υψηλότερα επίπεδα από τον Οκτώβριο του 2012, όταν η Ευρωζώνη βρισκόταν στη δίνη της κρίσης χρέους. Μόλις πριν από λίγους μήνες κυμαίνονταν στις 25-35 μονάδες. Τον Δεκέμβριο του 2025 βρίσκονταν στις 30 μονάδες, ενώ τον Δεκέμβριο του 2024 είχαν διαμορφωθεί στις 38,9.

Η Γαλλία τιμολογείται πλέον ως πιο ριψοκίνδυνη οικονομία από χώρες που παραδοσιακά θεωρούνταν δημοσιονομικά ασθενέστερες, όπως η Ιταλία και η Ελλάδα. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι επενδυτές προεξοφλούν άμεση χρεοκοπία. Δείχνει, όμως, ότι αντιλαμβάνονται αυξημένο κίνδυνο και απαιτούν υψηλότερη απόδοση για να δανείσουν το γαλλικό Δημόσιο.

Τι αποτυπώνουν οι τιμές των CDS; Πρώτον, τις αμφιβολίες για τη δημοσιονομική πορεία της Γαλλίας, με το δημόσιο χρέος να φτάνει στο 120% του ΑΕΠ και τα ελλείμματα να παραμένουν υψηλά, χωρίς εύκολη προοπτική ουσιαστικής μείωσης. Δεύτερον, την πολιτική αβεβαιότητα και τις κοινωνικές εντάσεις που ενισχύουν τον φόβο ότι δεν θα υπάρξει σταθερή κυβέρνηση ικανή να προωθήσει αξιόπιστα μέτρα δημοσιονομικής εξυγίανσης. Τρίτον, το αυξημένο ασφάλιστρο κινδύνου: οι επενδυτές ζητούν μεγαλύτερη απόδοση για να διακρατούν γαλλικά ομόλογα σε σύγκριση με τα γερμανικά, τα οποία αποτελούν το ευρωπαϊκό σημείο αναφοράς.

Η Γαλλία, ασφαλώς, παραμένει μία από τις μεγαλύτερες οικονομίες της Ευρωζώνης και εξακολουθεί να έχει πρόσβαση στις αγορές. Ορισμένοι επενδυτές προσβλέπουν, επίσης, σε ενδεχόμενη στήριξη από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Προς το παρόν, ωστόσο, η ΕΚΤ δεν παρεμβαίνει, καθώς εκτιμάται ότι η πίεση των αγορών μπορεί να λειτουργήσει ως κίνητρο για δημοσιονομική προσαρμογή. Τα επίπεδα κοντά στις 100 μονάδες βάσης είναι ανησυχητικά και καταδεικνύουν ένταση, αλλά απέχουν από εκείνα που θα παρέπεμπαν από μόνα τους σε κρίση.

Το 2024 και το 2025 τα spreads των ομολόγων και τα CDS αντανακλούσαν σχετικά ήπια ανησυχία για την πολιτική αβεβαιότητα και τις δημοσιονομικές δυσκολίες. Σήμερα η αγορά αποτιμά πολύ υψηλότερο κίνδυνο, καθώς διακρίνει πολιτικό αδιέξοδο και περιορισμένες δυνατότητες δημοσιονομικής εξυγίανσης. Η επιστροφή των γαλλικών CDS σε επίπεδα που είχαν να εμφανιστούν από το 2012 αποτελεί σαφή προειδοποίηση: το μέγεθος της οικονομίας δεν αρκεί για να καθησυχάσει τους επενδυτές όταν η δημοσιονομική πορεία και η πολιτική σταθερότητα προκαλούν αμφιβολίες. Η προειδοποίηση δύσκολα μπορεί να αγνοηθεί για πολύ ακόμη.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε πρώτη φορά στο Liberal.gr.

Τα εργασιακά τσιμεντώνουν την οικοδομή

Από τη μια μας λείπουν τα εργατικά χέρια και από την άλλη διώχνουμε τους ξένους εργάτες

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Ολοένα και διογκώνεται το πρόβλημα της έλλειψης εργατικού δυναμικού στην οικοδομική βιομηχανία. Η αυξημένη κατασκευαστική δραστηριότητα, η ανάπτυξη νέων έργων και η ανάγκη κάλυψης εξειδικευμένων θέσεων δημιουργούν πρόσθετες πιέσεις στην αγορά εργασίας. Το πρόβλημα αφορά τόσο τις ειδικότητες των τεχνιτών όσο και τα επαγγέλματα που συνδέονται άμεσα με την εκτέλεση οικοδομικών εργασιών. Η δε εξεύρεση εργαζομένων από τρίτες χώρες καθίσταται ολοένα και πιο δύσκολη (τα προηγούμενα χρόνια, σημαντικό μέρος του εργατικού δυναμικού από τρίτες χώρες προερχόταν από τη Συρία, όπου πλέον αρκετοί έχουν επιστρέψει), με το υφιστάμενο πλαίσιο να μην ανταποκρίνεται επαρκώς στις ανάγκες της αγοράς.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, καταγράφονται καταγγελίες για παραβιάσεις συλλογικών συμβάσεων και της εργατικής νομοθεσίας, γεγονός που περιπλέκει ακόμη περισσότερο την προσπάθεια αντιμετώπισης του προβλήματος. Οι συντεχνίες των οικοδόμων ΣΕΚ, ΠΕΟ και ΔΕΟΚ εκφράζουν την έντονη διαφωνία τους με την απόφαση του υπουργείου Εργασίας να προχωρήσει στην παραχώρηση αδειών απασχόλησης εργαζομένων από τρίτες χώρες σε επιχειρήσεις εναντίον των οποίων έχουν υποβληθεί επίσημες καταγγελίες για παραβιάσεις. Από την πλευρά του, το υπουργείο Εργασίας υπογραμμίζει ότι δεν προχωρεί σε παραχώρηση αδειών απασχόλησης για εταιρείες στις οποίες έχει αποδειχθεί ότι υπήρξαν παραβιάσεις της συλλογικής σύμβασης ή της εργατικής νομοθεσίας.

Το ζήτημα, ωστόσο, ξεπερνά τη διαφωνία μεταξύ των κοινωνικών εταίρων. Η δυσκολία εξεύρεσης προσωπικού, σε συνδυασμό με τις απαιτήσεις για τήρηση των εργασιακών δικαιωμάτων και των συλλογικών συμβάσεων, διαμορφώνει ένα σύνθετο περιβάλλον για την αγορά. Ο υπουργός Εργασίας Μαρίνος Μουσιούττας αποφάσισε να θέσει ξανά επί τάπητος στις 17 του μήνα το νέο πλαίσιο στρατηγικής απασχόλησης εργατών από τρίτες χώρες, το οποίο εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο τον Φεβρουάριο του 2025.

Επιχειρήσεις που δεν τηρούν τις πρόνοιες της κλαδικής συλλογικής σύμβασης επιβραβεύονται με πρόσθετο εργατικό δυναμικό από το εξωτερικό, λένε οι συντεχνίες.

Το μεγάλο ζητούμενο είναι πλέον η εξεύρεση μιας ισορροπημένης λύσης που θα επιτρέπει την κάλυψη των πραγματικών αναγκών της οικοδομικής βιομηχανίας, χωρίς εκπτώσεις στην προστασία των εργαζομένων και στην εφαρμογή της εργατικής νομοθεσίας. Σε διαφορετική περίπτωση, η έλλειψη προσωπικού ενδέχεται να εξελιχθεί σε έναν από τους σημαντικότερους ανασταλτικούς παράγοντες για την πορεία και την ανάπτυξη του κατασκευαστικού τομέα.

Οι νέες εγκρίσεις για εργοδότηση εργαζομένων από τρίτες χώρες ανήλθαν φέτος στις 15 χιλιάδες. Καταγράφονται πάνω από 5 χιλιάδες πρόσθετες ανάγκες στην οικοδομική βιομηχανία.

Συντεχνίες και υπουργείο

Σοβαρά ζητήματα απορρύθμισης στην αγορά εργασίας, αθέμιτου ανταγωνισμού μεταξύ επιχειρήσεων και εργαζομένων, αλλά και καταστρατήγησης των εργασιακών δικαιωμάτων προκαλεί η μονομερής διαφοροποίηση της στρατηγικής για την απασχόληση εργαζομένων από τρίτες χώρες, χωρίς προηγούμενη συμφωνία με τους κοινωνικούς εταίρους ανέφερε ο γενικός γραμματέας της ΣΕΚ Ανδρέας Μάτσας στην εκπομπή Διασπορά Ειδήσεων στον ΣΠΟΡ FM 95. Όπως ανέφερε χαρακτηριστικά, οι αλλαγές, σύμφωνα με τις καταγγελίες που διατυπώνονται από συνδικαλιστικής πλευράς, έχουν δημιουργήσει σημαντικά κενά στην εφαρμογή της στρατηγικής, με τις επιπτώσεις να γίνονται ιδιαίτερα αισθητές στην ξενοδοχειακή και την οικοδομική βιομηχανία, αλλά και να επεκτείνονται σε άλλους τομείς της οικονομίας.

Όπως επισημάνθηκε, η στρατηγική έχει διαφοροποιηθεί για δεύτερη φορά μονομερώς, με αποτέλεσμα να παρακαμφθούν βασικές παράμετροι που είχαν συμφωνηθεί στο πλαίσιο της συνεργασίας με τους κοινωνικούς εταίρους. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται η λειτουργία τριμερούς τεχνικής επιτροπής, η οποία θα είχε τη δυνατότητα να αξιολογεί τις ανάγκες, να καταγράφει τα δεδομένα κάθε επιχείρησης και να υποβάλλει τις σχετικές διαπιστώσεις στο υπουργείο Εργασίας, ώστε οι αποφάσεις για την απασχόληση εργαζομένων από τρίτες χώρες να λαμβάνονται στη βάση συγκεκριμένων στοιχείων. Ο κ. Μάτσας υπογράμμισε την ανάγκη να επανεξεταστεί συνολικά η στρατηγική και να επανακαθοριστούν οι όροι εφαρμογής της.

Ο γ.γ. της Συντεχνίας Οικοδόμων της ΠΕΟ Αδάμος Καταλάνος ανέφερε στην «Κ» ότι καταγράφονται συγκεκριμένες καταγγελίες για εργολαπτικές εταιρείες που παραβιάζουν συλλογικές συμβάσεις, προειδοποιώντας με δυναμικά μέτρα. Όπως υποστήριξε, δημιουργείται το παράδοξο επιχειρήσεις που δεν τηρούν τις πρόνοιες της κλαδικής συλλογικής σύμβασης να εξασφαλίζουν πρόσθετο εργατικό δυναμικό.

Οι καταγγελίες αφορούν την καταβολή των συμφωνημένων μισθών, την πληρωμή των αργιών, του 13ου μισθού, των εισφορών στα Ταμεία Προνοίας, καθώς και την τήρηση των προβλεπόμενων ωραρίων και των υπερωριών. Ο κ. Καταλάνος αναφέρθηκε ακόμα στο γεγονός ότι αρκετές από τις επιχειρήσεις που αναφέρονται στις καταγγελίες αναλαμβάνουν και εκτελούν έργα του Δημοσίου. Όπως επισημαίνεται, είναι απαράδεκτο εταιρείες που επωφελούνται από δημόσιες συμβάσεις και δραστηριοποιούνται σε μια οικονομία που καταγράφει ανάπτυξη να μην τηρούν τις στοιχειώδεις εργασιακές τους υποχρεώσεις.

Από την πλευρά του υπουργείου Εργασίας, αρμόδια πηγή επισήμανε στην «Κ» ότι δεν έχουν παραχωρηθεί άδειες εργαζομένων σε εταιρείες που παραβιάζουν την εργατική νομοθεσία. Τονίστηκε ακόμα ότι συνεχίζονται οι εντατικοί έλεγχοι στην οικοδομική βιομηχανία. Ειδικότερα για τις περιπτώσεις παραβίασης σύμβασης αλλοδαπών, όταν τέτοια φαινόμενα εντοπίζονται, ενημερώνεται το Τμήμα Εργασίας το οποίο έχει αρμοδιότητα ακύρωσης ή αναστολής αδειών αλλοδαπών εργαζομένων, προστέθηκε από μεριάς Υπουργείου. Σε ό,τι αφορά τις ελλείψεις προσωπικού, το Υπουργείο αναγνωρίζει ότι πρόκειται για ένα ευρύτερο και διαχρονικό πρόβλημα, το οποίο δεν περιορίζεται στην Κύπρο, αλλά παρατηρείται και σε άλλες χώρες. Η ανάγκη εξεύρεσης εργαζομένων οδηγεί τις επιχειρήσεις στην αναζήτηση προσωπικού από τρίτες χώρες, ωστόσο, όπως τονίζεται, η πρόσβαση αυτή προϋποθέτει την πλήρη συμμόρφωση με τις υποχρεώσεις τους και εφόσον πληρούν τις νόμιμες προϋποθέσεις, δικαιούνται να υποβάλλουν αιτήματα για εργοδότηση εργαζομένων από τρίτες χώρες. Σε ό,τι αφορά τον αριθμό των αδειών, οι νέες εγκρίσεις για εργοδότηση εργαζομένων από τρίτες χώρες το 2026 εκτιμάται ότι ανέρχονται περίπου στις 15.000, ενώ οι εκτιμήσεις για τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού στην οικοδομική βιομηχανία κάνουν λόγο για τουλάχιστον 5.000 επιπλέον εργαζομένους.

ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Θέση Ειδικού/ής Συμβούλου για Θέματα Επικοινωνίας Επικεφαλής Επιστήμονα (12/RIF2026)

ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ
Το Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΙδΕΚ) είναι ο Εθνικός Φορέας, αρμόδιος για την υποστήριξη και προώθηση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στην Κύπρο.

Ως εκτελεστικός βραχίονας του Συστήματος Διακυβέρνησης Έρευνας και Καινοτομίας, παρέχει χρηματοδότηση και υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας προς την ερευνητική και επιχειρηματική κοινότητα της χώρας, συνεισφέροντας στην επίτευξη του οράματος να καταστεί η Κύπρος μια δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία.

ΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ
• **Ειδικός/ή Σύμβουλος για Θέματα Επικοινωνίας Επικεφαλής Επιστήμονα (12/RIF2026)** υπό το καθεστώς του/της Ειδικού/ής Συμβούλου, με σύμβαση ορισμένου χρόνου μέχρι την 31η Ιανουαρίου 2028, ή μέχρι τη λήξη της θητείας του Επικεφαλής Επιστήμονα για Έρευνα, Καινοτομία και Τεχνολογία της Κυπριακής Δημοκρατίας, οποιοδήποτε εκ των δύο επέλθει πρώτο.

ΩΦΕΛΗΜΑΤΑ
• €2.902 μεικτός μηνιαίος μισθός
• 13ος μισθός
• Ταμείο Προνοίας.

ΥΠΟΒΟΛΗ ΑΙΤΗΣΕΩΝ
• Οι αιτήσεις υποβάλλονται ηλεκτρονικά στο hr@research.org.cy με θέμα «Θέση 12/RIF2026» και με την προσκόμιση των ακόλουθων στοιχείων:
1. Βιογραφικό Σημείωμα.
2. Βεβαιώσεις Προηγούμενης Εργοδότησης.
3. Πιστοποιητικό Λευκού Ποινικού Μητρώου
• Η τελευταία μέρα υποβολής αιτήσεων είναι η **Κυριακή, 15 Νοεμβρίου 2026**.
• Για οποιεσδήποτε ερωτήσεις μπορείτε να επικοινωνείτε με το hr@research.org.cy.

Όλες οι αιτήσεις θα τύχουν εμπιστευτικού χειρισμού και η διαδικασία επιλογής και πρόσληψης θα πραγματοποιηθεί με άκρα εχεμύθεια.

ΙΔΡΥΜΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

Θέση Γραφέα Γενικών Καθηκόντων – Διαχείριση Κτιριακών Εγκαταστάσεων (13/RIF2026)

ΤΟ ΙΔΡΥΜΑ

Το Ίδρυμα Έρευνας και Καινοτομίας (ΙδΕΚ) είναι ο Εθνικός Φορέας, αρμόδιος για την υποστήριξη και προώθηση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και της καινοτομίας στην Κύπρο. Ως εκτελεστικός βραχίονας του Συστήματος Διακυβέρνησης Έρευνας και Καινοτομίας, παρέχει χρηματοδότηση και υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας προς την ερευνητική και επιχειρηματική κοινότητα της χώρας, συνεισφέροντας στην επίτευξη του οράματος να καταστεί η Κύπρος μια δυναμική και ανταγωνιστική οικονομία.

ΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

• Μία (1) μόνιμη θέση, πρώτου διορισμού, για Γραφέα Γενικών Καθηκόντων – Διαχείριση Κτιριακών Εγκαταστάσεων (13/RIF2026).

ΩΦΕΛΗΜΑΤΑ

• €1.452 αρχικός μηνιαίος μισθός, στη μισθολογική κλίμακα ΙδΕΚ-ΚΜ8.
• 13ος μισθός
• Ταμείο Προνοίας
• Δωρεάν χώρος στάθμευσης

ΥΠΟΒΟΛΗ ΑΙΤΗΣΕΩΝ

• Οι αιτήσεις υποβάλλονται μέσω αποστολής βιογραφικού σημειώματος στην ηλεκτρονική διεύθυνση hr@research.org.cy, με τίτλο: «Θέση 13/RIF2026».
• Η τελευταία μέρα υποβολής αιτήσεων είναι η **Κυριακή, 22 Νοεμβρίου 2026**.
• Για οποιεσδήποτε ερωτήσεις μπορείτε να επικοινωνήσετε με το hr@research.org.cy.

Όλες οι αιτήσεις θα τύχουν εμπιστευτικού χειρισμού και η διαδικασία επιλογής και πρόσληψης θα πραγματοποιηθεί με άκρα εχεμύθεια.

Καθηλωμένοι οι μισθοί λόγω της ακρίβειας

«Καμπανάκι» από το Δημοσιονομικό Συμβούλιο για τις επίμονες πληθωριστικές πιέσεις εξαιτίας της ενεργειακής κρίσης

Της **ΘΕΛΜΑΣ ΧΑΤΖΗΑΘΑΝΑΣΙΟΥ**

SHUTTERSTOCK

Σύμφωνα με τη φθινοπωρινή έκθεση του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου (ΕΔΣ), οι πληθωριστικές πιέσεις επηρεάζουν αρνητικά τις πραγματικές αποδοχές, οι οποίες παραμένουν μεταξύ των χαμηλότερων στην Ε.Ε.

Καθηλωμένα παραμένουν τα πραγματικά εισοδήματα λόγω της ακρίβειας, που εξανεμίζει τις ονομαστικές αυξήσεις στους μισθούς και υπονομεύει το βιοτικό επίπεδο των νοικοκυριών. Την ίδια ώρα, η άνοδος των τιμών λειτουργεί ενισχυτικά για τα φορολογικά έσοδα του κράτους, κυρίως μέσω της έμμεσης φορολογίας, αναδεικνύοντας μια γνώριμη αντίφαση των ενεργειακών κρίσεων: επιβαρύνουν την αγοραστική δύναμη των νοικοκυριών, αλλά ενισχύουν τα δημόσια ταμεία.

Σύμφωνα με τη φθινοπωρινή έκθεση του Ελληνικού Δημοσιονομικού Συμβουλίου (ΕΔΣ), οι πληθωριστικές πιέσεις που προκάλεσε τους τελευταίους μήνες η ενεργειακή κρίση επηρεάζουν αρνητικά τις πραγματικές αποδοχές, οι οποίες παραμένουν μεταξύ των χαμηλότερων στην Ε.Ε. Η εικόνα αυτή είναι γνωστή ήδη από το 2022, σύμφωνα με τα στοιχεία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Επί δύο χρόνια ο πόλεμος Ρωσίας - Ουκρανίας και η ενεργειακή κρίση προκάλεσαν σαρωτικό κύμα ανατιμήσεων, επηρεάζοντας αρνητικά τα πραγματικά εισοδήματα στην Ελλάδα (-0,1% το 2023). Το 2024 ήταν χρονιά που τα νοικοκυριά πήραν ανάσα, με τις πραγματικές αμοιβές να ανεβαίνουν κατά 3,6%.

Το 2025 πάντως οι αυξήσεις φρέναραν ξανά στο 0,1% και αντίστοιχα οριακή αύξηση αναμένεται και για το 2026. Το 2027 οι πραγματικές αμοιβές αναμένεται να ενισχυθούν κατά 1,8%, με ρυθμό ταχύτερο από την Ευρωζώνη (0,8%). «Η περαιτέρω ενίσχυση των πραγματικών μισθών θα είναι ωφέλιμη τόσο σε μικροοικονομικό επίπεδο, μέσω της ενίσχυσης του βιοτικού επιπέδου των νοικοκυριών, όσο και σε μακροοικονομικό επίπεδο, μέσω της τόνωσης της συνολικής ζήτησης», αναφέρει το ΕΔΣ στη φθινοπωρινή έκθεση. Εν τω μεταξύ, η ακρίβεια τροφοδοτεί τα έσοδα από τον ΦΠΑ, που αποτελούν σημαντική πηγή εσόδων για το ελληνικό Δημόσιο. Εφόσον ο ΦΠΑ υπολογίζεται ως ποσοστό επί της αξίας των συναλλαγών, η άνοδος των τιμών μπορεί να ενισχύσει τα δημόσια έσοδα ακόμη και με μείωση του πραγματικού όγκου κατανάλωσης. Η πρόσθετη ώθηση στα δημόσια ταμεία αποτυπώνεται ήδη στην εκτέλεση του κρατικού προϋπολογισμού το α΄ εξάμηνο: τα καθαρά έσοδα ξεπέρασαν τον στόχο με μοχλό τις φορολογικές εισπράξεις, οι οποίες κατέγραψαν υπέρβαση κατά 1,03 δισ. ευρώ ή 3,1% έναντι του αρχικού στόχου. Συγκεκριμένα, τα έσοδα από ΦΠΑ ήταν αυξημένα κατά 880 εκατ. ευρώ έναντι του στόχου. Θα πρέπει, βέβαια, να σημειωθεί ότι στην τόνωση αυτή συνέβαλαν και η τουριστική δραστηριότητα και η βελτίωση της φορολογικής συμμόρφωσης.

Το 2025 οι αυξήσεις φρέναραν στο 0,1%, ενώ οριακή άνοδος αναμένεται και το 2026 – Το 2027 οι πραγματικές αμοιβές αναμένεται να ενισχυθούν κατά 1,8%.

Στο πλαίσιο της φθινοπωρινής έκθεσης, το ΕΔΣ κρούει τον κώδωνα του κινδύνου για τις παρατεταμένες πληθωριστικές πιέσεις. Ενώ αναγνωρίζει ότι οι περισσότεροι φορείς αναμένουν αποκλιμάκωση το 2027, τονίζει ότι «η ενδεχόμενη διατήρηση των υψηλών τιμών της ενέργειας και η μετακύλιση του αυξημένου κόστους σε υπόλοιπα αγαθά και υπηρεσίες συνιστούν σοβαρούς, ανοδικούς κινδύνους». Δυσοίωνες είναι οι προβλέψεις της Διεθνούς Υπηρεσίας Ενέργειας, η οποία αναμένει συνέχιση των πιέσεων στο ντίζελ και το 2027, ενώ αυτή την εβδομάδα έκρουσε τον κώδωνα του κινδύνου για την Ευρώπη, λέγοντας ότι ελλοχεύει κίνδυνος νέας κρίσης στο φυσικό αέριο, με τα αποθέματα πιθανώς να υποχωρούν σε ιστορικά χαμηλά. Επίσης, τα προκαταρκτικά στοιχεία της Eurostat έδειξαν χθες ότι ο πληθωρισμός εκτινάχθηκε ακόμη υψηλότερα, στο 5,6% τον Οκτώβριο από 5,1% τον Σεπτέμβριο.

Την ίδια ώρα τα δημόσια έσοδα, με μοχλό τις φορολογικές εισπράξεις, ξεπέρασαν τον στόχο του α΄ εξαμήνου, καταγράφοντας υπέρβαση κατά 1,03 δισ. ευρώ.

Αβεβαιότητα για επενδύσεις

Στο πεδίο της ανάπτυξης, το ΕΔΣ διατήρησε αμετάβλητη την πρόβλεψη για 1,9% το 2026, ενώ για το 2027 αναμένει ρυθμό 2%, έναντι εκτίμησης 2% και 2,3% αντίστοιχα που προβλέπει το ΥΠΕΘΟ στο προσχέδιο του προϋπολογισμού. Πέρα από τις διεθνείς αναταραχές και την επίδρασή τους στην οικονομία, το ΕΔΣ διατηρεί πιο συγκρατημένη πρόβλεψη λόγω της αβεβαιότητας γύρω από την επενδυτική δυναμική μετά την ολοκλήρωση του Ταμείου Ανάκαμψης.

«Ο πιο σημαντικός παράγοντας για την επίτευξη των προβλεπόμενων ρυθμών μεγέθυνσης είναι η εξέλιξη της επενδυτικής δραστηριότητας», σημειώνει το ΕΔΣ. Αναγνωρίζει ότι ο απόηχος των έργων του Ταμείου Ανάκαμψης σε συνδυασμό με την αυξημένη δυναμική του 2026 δημιουργούν μια ευνοϊκή αφετηρία για το επόμενο έτος. Ωστόσο, η πρόβλεψη του ΥΠΕΘΟ για αύξηση των επενδύσεων είναι αρκετά υψηλότερη από τις αντίστοιχες εκτιμήσεις των διεθνών οργανισμών. Ενδεικτικά, το ΥΠΕΘΟ αναμένει αύξηση των επενδύσεων κατά 7,9% το 2027, ενώ η Ευρωπαϊκή Επιτροπή 1,3%, ο ΟΟΣΑ 3,2% και το ΔΝΤ 3%.

Πάνω από 175.000 επιβάτες στα νέα δρομολόγια του «Ελ. Βενιζέλος»

Της **ΜΑΤΙΝΑΣ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ**

Για το 2027 η εικόνα προμηνύεται εξίσου ενδιαφέρουσα, με το αεροδρόμιο της Αθήνας να ενισχύει περαιτέρω τη διεθνή συνδεσιμότητά του, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στις αγορές των ΗΠΑ και της Ασίας.

Καθώς πλησιάζουμε προς την ολοκλήρωση της φετινής χρονιάς, η αποτίμηση του αποτυπώματος που άφησε η προσθήκη νέων δρομολογίων στο πτητικό πρόγραμμα του αεροδρομίου της Αθήνας μοιάζει κάτι παραπάνω από θετική. Το ήδη ενισχυμένο χαρτοφυλάκιο προορισμών του «Ελευθέριος Βενιζέλος» διευρύνθηκε περαιτέρω, με την υποδοχή τεσσάρων νέων αεροπορικών εταιρειών και την προσθήκη 11 προγραμματισμένων προορισμών. Την ίδια στιγμή, ενισχύθηκαν υφιστάμενες συνδέσεις, ενώ πραγματοποιήθηκαν και ναυλωμένες πτήσεις προς τη Σεούλ, διευρύνοντας ακόμη περισσότερο τη γεωγραφική εμβέλεια του αεροδρομίου.

Περνώντας στους αριθμούς, οι οποίοι άλλωστε αποτυπώνουν με τον πλέον σαφή τρόπο την εικόνα, ιδιαίτερα ενθαρρυντικό είναι το γεγονός ότι τα νέα δρομολόγια προσέλκυσαν περίπου 175.500 επιβάτες μέσα στο οκτάμηνο του 2026. Και μπορεί ο συγκεκριμένος αριθμός να ακούγεται κάπως περιορισμένος μπροστά στους 16,97 εκατ. επιβάτες που διακινήθηκαν το ίδιο διάστημα στο «Ελ. Βενιζέλος», ωστόσο δεν θα πρέπει να παραβλέπουμε πως πρόκειται για καινούργιους προορισμούς, οι οποίοι περνούν το πρώτο τους crash test και, όπως φαίνεται, το αποτέλεσμα είναι θετικό.

Ειδικότερα, οι νέες προγραμματισμένες συνδέσεις που προστέθηκαν στο δίκτυο του αεροδρομίου της Αθήνας μέσα στο 2026 αφορούν το Μουμπάι και το Νέο Δελχί στην Ινδία, το Κλουζ και την Τιμισοάρα στη Ρουμανία, το Ταλίν στην Εσθονία, το Γκντανσκ στην Πολωνία, το Ντάλας/Φορτ Γουόρθ στις ΗΠΑ, τη Βάρνα στη Βουλγαρία και τη Βερόνα στην Ιταλία. Στο δίκτυο προστέθηκαν, επίσης, το Ρότερνταμ στην Ολλανδία και η Καζαμπλάνκα στο Μαρόκο, με την Aegean να εγκαινιάζει τις αντίστοιχες συνδέσεις στις 3 Σεπτεμβρίου και στις 25 Οκτωβρίου 2026. Αξίζει, ωστόσο, να σημειωθεί ότι, ενώ το Ρότερνταμ αποκτά εκ νέου απευθείας σύνδεση με την Αθήνα, αυτήν τη φορά από την Aegean, στο παρελθόν η γραμμή εξυπηρετείτο από την ολλανδική Transavia, η οποία πραγματοποίησε την τελευταία πτήση της τον Οκτώβριο του 2022. Αντιστοίχως, η Καζαμπλάνκα δεν αποτελεί εντελώς νέο προορισμό, καθώς η απευθείας σύνδεση με την Αθήνα είχε εξυπηρετηθεί από τη Royal Air Maroc ήδη από το 2019, αλλά και από την Aegean. Η σύνδεση διακόπηκε κατά την περίοδο της πανδημίας, με την ελληνική αεροπορική να την επαναφέρει τον Δεκέμβριο του 2022 σε εποχική βάση. Η νέα έναρξη των πτήσεων τον Οκτώβριο του 2026 σηματοδοτεί, επομένως, την επιστροφή της Καζαμπλάνκας στο τακτικό πτητικό πρόγραμμα της Αθήνας.

Στη διάρκεια του 2026, προστέθηκαν τέσσερις αεροπορικές εταιρείες και έντεκα προορισμοί.

Για το 2027, η εικόνα προμηνύεται εξίσου ενδιαφέρουσα, με το αεροδρόμιο της Αθήνας να ενισχύει περαιτέρω τη διεθνή του συνδεσιμότητα, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην αγορά των ΗΠΑ, αλλά και στις μακρινές αγορές της Ασίας. Ήδη έχουν ανακοινωθεί νέες απευθείας συνδέσεις με το Σιάτλ από την Alaska Airlines, από τις 12 Μαΐου 2027 με τρεις εβδομαδιαίες πτήσεις, και με το Ντιτρόιτ από την Delta, από τις 8 Ιουνίου, επίσης με τρεις εβδομαδιαίες πτήσεις.

Παράλληλα, σημαντική εξέλιξη για την ευρωπαϊκή συνδεσιμότητα αποτελεί η είσοδος της γερμανικής Condor, με την έναρξη καθημερινών πτήσεων από τη Φρανκφούρτη στις 28 Απριλίου 2027. Στο ίδιο πλαίσιο, η TUI Airways έχει ανακοινώσει νέα απευθείας σύνδεση από το Λονδίνο προς την Αθήνα για τη θερινή περίοδο του 2027.

Σε επίπεδο επιβατικής κίνησης, το «Ελ. Βενιζέλος» ανακοίνωσε ότι κατά την περίοδο Ιανουαρίου - Οκτωβρίου διακινήθηκαν συνολικά 30,52 εκατ. επιβάτες, έναντι 29,33 εκατ. την αντίστοιχη περίοδο του 2025, καταγράφοντας αύξηση 4,1%.

Αυξάνουν τις θέσεις τους για Ελλάδα το 2027 tour operators και αεροπορικές

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Η Jet2, από τους μεγαλύτερους tour operators της βρετανικής αγοράς για την Ελλάδα, ανακοίνωσε ότι το 2027 η διαθέσιμη χωρητικότητά της θα αυξηθεί κατά 5%, ξεπερνώντας το 1,9 εκατ. εισερχόμενες θέσεις.

Θετικά είναι τα σημάδια για την εξέλιξη της τουριστικής κίνησης το 2027 που εκπέμπουν τα μεγάλα τουριστικά γραφεία και οι αεροπορικές από τη διεθνή έκθεση World Travel Market London 2026. Οργανισμοί όπως οι Jet2, EasyJet, TUI Group και British Airways γνωστοποίησαν στο Λονδίνο αύξηση των διαθέσιμων θέσεων προς την Ελλάδα και αύξηση των προορισμών που θα καλύπτουν την επόμενη χρονιά.

Η Jet2, ένας από τους μεγαλύτερους tour operator της βρετανικής αγοράς για την Ελλάδα, ανακοίνωσε ότι το 2027 η διαθέσιμη χωρητικότητά της θα αυξηθεί κατά 5%, ξεπερνώντας το 1,9 εκατ. εισερχόμενες θέσεις. Ο σχεδιασμός της εταιρείας προβλέπει έως 366 εβδομαδιαίες πτήσεις και διεύρυνση της παρουσίας της σε 28 ελληνικούς προορισμούς και 16 αεροδρόμια, με την προσθήκη της Καβάλας στους νέους προορισμούς. Στις συναντήσεις των στελεχών της εταιρείας εξετάστηκαν επίσης οι δυνατότητες επέκτασης των πτήσεων κατά την άνοιξη και το φθινόπωρο.

Παράλληλα, η EasyJet προχωράει στην προσθήκη δύο νέων αεροπορικών συνδέσεων από το Ηνωμένο Βασίλειο προς τη Ρόδο και τη Θεσσαλονίκη για το 2027, μέσω των δρομολογίων London Southend - Ρόδος και London Luton - Θεσσαλονίκη. Η εξέλιξη αυτή ακολουθεί την αύξηση της δραστηριότητας της εταιρείας κατά 9% από τη βρετανική αγορά το 2026, οπότε και είχαν προστεθεί επτά νέα δρομολόγια προς τη χώρα. Στο πλαίσιο των επαφών που είχε στο Λονδίνο η υπουργός Τουρισμού Όλγα Κεφαλογιάννη, με τη διοίκηση της EasyJet Holidays συζητήθηκαν, επιπλέον, η ενίσχυση της σύνδεσης της Καλαμάτας και η ανάπτυξη θεματικών μορφών τουρισμού για την προσέλκυση επισκεπτών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

Jet2, EasyJet και TUI Group προσθέτουν πτήσεις και νέους προορισμούς.

Σε ό,τι αφορά την TUI Group, κατά τη συνάντηση της υπουργού με τη διοίκησή της ανακοινώθηκαν νέες συνδέσεις για το 2027, με έμφαση στις πτήσεις Gatwick - Αθήνα και Gatwick - Μυτιλήνη. Οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν, μεταξύ άλλων, στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη και στην ανάδειξη τοπικών προϊόντων και γαστρονομίας.

Παράλληλα, η British Airways γνωστοποίησε ότι κατέγραψε αύξηση της επιβατικής κίνησης στο δίκτυό της προς την Ελλάδα κατά 4% την περίοδο Ιανουαρίου - Αυγούστου 2026, με τη συνολική ετήσια κίνηση να παρουσιάζει αύξηση 6%. Η εταιρεία διατηρεί πλέον συνδέσεις με 11 ελληνικούς προορισμούς που παλαιότερα εξυπηρετούντο εποχικά, ενώ παράλληλα διευρύνει τις δυνατότητες πρόσβασης μέσω της Αθήνας σε εννέα επιπλέον περιοχές: Χίο, Πάρο, Μήλο, Νάξο, Αλεξανδρούπολη, Μυτιλήνη, Σάμο, Λήμνο και Ιωάννινα.

Τα παραπάνω στοιχεία και ο σχεδιασμός των μεγάλων διεθνών ταξιδιωτικών ομίλων και αεροπορικών εταιρειών για την Ελλάδα, που έγιναν γνωστά στο πλαίσιο της διεθνούς τουριστικής έκθεσης World Travel Market London 2026, επιβεβαιώνουν τις πληροφορίες της αγοράς που θέλουν την επόμενη χρονιά να αναδεικνύεται σε μία ακόμη σεζόν-ρεκόρ εκτός συγκλονιστικού απροόπτου. Οι επαφές της ηγεσίας του υπουργείου Τουρισμού και του ΕΟΤ με τους βασικούς παράγοντες της διεθνούς τουριστικής αγοράς στηρίζουν επίσης τις προσδοκίες αυτές:

Αναφερόμενη στα αποτελέσματα των επαφών στη βρετανική πρωτεύουσα, η υπουργός Τουρισμού Όλγα Κεφαλογιάννη τόνισε ότι οι προγραμματισμένες αυξήσεις θέσεων και συνδέσεων επιβεβαιώνουν την εμπιστοσύνη των διεθνών αγορών στην Ελλάδα, ενώ υπογράμμισε ότι ο στόχος για την επόμενη χρονιά επικεντρώνεται στη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου και στη διασύνδεση της ανάπτυξης με τις τοπικές οικονομίες.

Πώς η «Βεργίνα» νίκησε τη Heineken στην έδρα της

Ο πολυετής δικαστικός αγώνας και η αποζημίωση των 111,22 εκατ. ευρώ

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ**

Ο Δαυίδ χρειάστηκε μια σφεντόνα και μερικά δευτερόλεπτα για να νικήσει τον Γολιάθ. Στην περίπτωση της Ζυθοποιίας Μακεδονίας - Θράκης η κατάσταση ήταν πιο περίπλοκη. Χρειάστηκαν εννέα χρόνια, 14 δικαστικές αποφάσεις και περί τα 17 εκατ. ευρώ για να κερδίσει η Ζυθοποιία Μακεδονίας - Θράκης, γνωστή από το σήμα μπίρας «Βεργίνα», τον πολυεθνικό κολοσσό της μπίρας, την ολλανδική Heineken. Με τη νίκη, μάλιστα, να έρχεται στο «γήπεδο» της Heineken, επί ολλανδικού εδάφους, όπως χαρακτηριστικά σημείωσε χθες σε συνέντευξη Τύπου της ΖΜΘ η Λία Αθανασίου, καθηγήτρια Εμπορικού Δικαίου στη Νομική Σχολή Αθηνών και μία εκ των νομικών που συνέδραμαν τη θρακιώτικη ζυθοποιία σε αυτή την υπόθεση.

Υπενθυμίζεται ότι στις 21 Οκτωβρίου 2026 το Περιφερειακό Δικαστήριο του Αμστερνταμ επιδίκασε αποζημίωση 111,22 εκατ. ευρώ, απόφαση μάλιστα η οποία είναι προσωρινά εκτελεστή, κάτι που σημαίνει ότι ήδη η Heineken έχει καταβάλει το παραπάνω ποσό στη ΖΜΘ, ενώ αναμένεται η άσκηση έφεσης από την πλευρά του ολλανδικού ομίλου. Σύμφωνα με τον κ. Σταμάτη Δρακακάκη, εταίρο της δικηγορικής εταιρείας «Ζέπος - Γιαννόπουλος», επικεφαλής του Τμήματος Ανταγωνισμού αυτής, η απόφαση της 21ης Οκτωβρίου, πέρα από τη δικαίωση της ΖΜΘ, είναι σημαντική αφενός για τα νομικά ζητήματα που αναδείχθηκαν και επιλύθηκαν και αφετέρου για το ύψος της επιδικασθείσας αποζημίωσης. Στην Ελλάδα δεν εντοπίζεται απόφαση που να επιδικάζει αποζημίωση τέτοιου ύψους σε αντίστοιχη υπόθεση (follow-on αγωγή, αγωγή δηλαδή που προκύπτει μετά την απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού το 2014 που έκρινε ότι η Αθηναϊκή Ζυθοποιία έκανε κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης για 13 έτη). Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης εντοπίζονται αποφάσεις υψηλών αξιώσεων, όμως αφορούν μεγάλες υποθέσεις εναρμονισμένων πρακτικών, όπου εμπλέκονται πολλές εταιρείες ή/και πολλαπλές συλλογικές αγωγές σε υποθέσεις κατάχρησης δεσπόζουσας θέσης (π.χ. απόφαση της DG Comp για την Google).

Για ποιο λόγο αποφάσισε η ΖΜΘ να στραφεί στην ολλανδική Δικαιοσύνη και όχι στην ελληνική; «Δεν υπάρχει αξιολογική κρίση για τα ελληνικά δικαστήρια. Θα έκαναν καλά τη δουλειά τους. Πήγαμε στην Ολλανδία γιατί εκεί ήταν το βαθύ πορτοφόλι», τόνισε χαρακτηριστικά η Λία Αθανασίου. Από την πλευρά του, πάντως, στον χαμηλό βαθμό εξοικείωσης της ελληνικής Δικαιοσύνης με τα ζητήματα ανταγωνισμού στάθηκε ο δικηγόρος Γρηγόρης Τρουφάκος, ο οποίος ασχολήθηκε κυρίως με το ποινικό σκέλος της υπόθεσης. «Επρεπε να κερδίσεις τον μέσο Ελληνα δικαστή της Ευελπίδων που δεν είναι εξοικειωμένος με το δίκαιο περί ανταγωνισμού. Οι μισοί τον αποκαλούσαν αθέμιτο ανταγωνισμό. Δικαστές έλεγαν "πώς είναι δυνατόν να μην πουλά περισσότερο αυτός που είναι χορηγός του Champions League" και τους τονίζαμε ότι το πρόβλημα είναι ο τρόπος που αποκτούν μεγαλύτερο μερίδιο». Ας σημειωθεί, πάντως, εδώ ότι η ελληνική Δικαιοσύνη έκρινε με αμετάκλητη απόφαση ότι είχαν ευθύνες δύο πρώην διευθύνοντες σύμβουλοι της Αθηναϊκής Ζυθοποιίας (κ. Φαν Χάρπεν και Ζ. Μηνά), ενώ προχθές εξέδωσε απόφαση υπέρ του ιδιοκτήτη της ΖΜΘ Δ. Πολιτόπουλου σε αγωγή του για ηθική βλάβη.

Πήγαμε στην Ολλανδία γιατί εκεί ήταν το βαθύ πορτοφόλι, σημειώνει η Λία Αθανασίου, καθηγήτρια Εμπορικού Δικαίου και μία εκ των νομικών που συνέδραμαν τη θρακιώτικη ζυθοποιία στην υπόθεση.

Βεβαίως, υπήρχαν και άλλοι λόγοι για την προσφυγή στην ολλανδική Δικαιοσύνη: Καταρχάς η ΖΜΘ ήθελε να αποδείξει πως η διοίκηση της Αθηναϊκής Ζυθοποιίας (Α.Ζ.) δεν αυτενεργούσε, αλλά έπαιρνε εντολές από τον μητρικό όμιλο. Δεύτερον, σύμφωνα με τη νομολογία των ελληνικών δικαστηρίων, δεν μπορείς να διεκδικήσεις και διαφυγόντα κέρδη και τόκους, αλλά ένα από τα δύο, κάτι που δεν ισχύει στο εξωτερικό.

Είναι η πρόσφατη απόφαση για την αποζημίωση όπως και η απόφαση της Επιτροπής Ανταγωνισμού το 2014 ικανές να εξαλείψουν αντιανταγωνιστικές πρακτικές στον κλάδο; Θα το δείξει όταν ολοκληρωθεί η νέα έρευνα που ξεκίνησε η Επ.Αντ. το 2023 στον κλάδο της μπίρας. Στο πλαίσιο της νέας έρευνας, η ΖΜΘ έχει αποστείλει νέες καταγγελίες περί ρητρών αποκλειστικότητας που επιβάλλει η Α.Ζ. σε επιχειρήσεις εστίασης. «Η κατάσταση στην ελληνική αγορά μπίρας είναι ίδια και χειρότερη», υποστήριξε ο κ. Πολιτόπουλος. Ο ίδιος μάλιστα στράφηκε κατά του νυν υπουργού Υποδομών και Μεταφορών και πρώην υφυπουργού Οικονομικών Χρίστου Δήμα για απόφαση που είχε υπογράψει τον Ιούλιο του 2024 για τις μικροζυθοποιίες, απόφαση που κατά τον ίδιο υπαγορεύτηκε από τη Heineken. «Το διαψεύδω κατηγορηματικά. Η ΖΜΘ είχε αξιοποιήσει όλα τα κίνητρα για τις μικροζυθοποιίες και ήθελε ειδικό καθεστώς επειδή είχε περάσει τα όρια», υποστήριξε από την πλευρά του ο κ. Δήμας μιλώντας στην «Καθημερινή».

Τέλος, ο κ. Πολιτόπουλος υποστήριξε ότι εκκρεμεί πληρωμή ύψους 3,5 εκατ. ευρώ προς τη ΖΜΘ για επένδυση που έχει ολοκληρωθεί και είχε ενταχθεί στον αναπτυξιακό νόμο.

Οι σταθμοί στη διαμάχη Heineken – «Βεργίνας»

1/7/2017
Heineken και Α.Ζ. ζητούν να θεωρηθεί ότι το δικαστήριο του Αμστερνταμ **δεν έχει δικαιοδοσία.**

16/7/2021
Το Εφετείο του Αμστερνταμ αναπέμπει την υπόθεση στο Πρωτοδικείο και δέχεται ότι **έχει δικαιοδοσία και για την Α.Ζ.**

6/12/2023
Η απόφαση της Επ.Αντ. που διαπιστώνει την παράβαση από την Α.Ζ. είναι **δεσμευτική** για την ολλανδική Δικαιοσύνη.

13/2/2025
Απόφαση του **Δικαστηρίου της Ε.Ε.** βάσει της οποίας η αλλοδαπή θυγατρική είναι δυνατόν να εναχθεί στο δικαστήριο της έδρας της μητρικής βάσει του τεκμηρίου αποφασιστικής επιρροής.

Απόφαση **590/2014** της Επιτροπής Ανταγωνισμού η οποία έκρινε ότι η Αθηναϊκή Ζυθοποιία (Α.Ζ.), θυγατρική της Heineken στην Ελλάδα, καταχράστηκε τη δεσπόζουσα θέση της και της επέβαλε πρόστιμο **31,45 εκατ. ευρώ.**

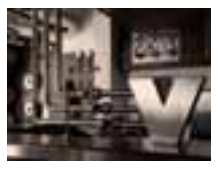
23/2/2017
Η Ζυθοποιία Μακεδονίας - Θράκης (ΖΜΘ-Βεργίνα) άσκησε αγωγή αποζημίωσης ενώπιον του **Περιφερειακού Δικαστηρίου του Αμστερνταμ.**

9/5/2018
Δέχεται ότι δεν έχει δικαιοδοσία για Α.Ζ., αλλά έχει για Heineken. **Η ΖΜΘ ασκεί έφεση.**

23/5/2022
Απόρριψη ένστασης παραγραφής.

23/10/2024
Απόφαση σύμφωνα με την οποία Heineken και Α.Ζ. **αποτελούν ενιαία οικονομική οντότητα.**

21/10/2026
Επιδίκαση αποζημίωσης **111,22 εκατ. ευρώ** και δαπανών υπέρ της ΖΜΘ.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τα data centers στους μεγάλους χαμένους της ήττας Τραμπ

Βαρύ πλήγμα και για κροίσους της AI που πόνταραν σε Ρεπουμπλικανούς

REUTERS

Στο Οχάιο, 15 δήμοι υπερψήφισαν απαγορεύσεις ή αυστηρούς περιορισμούς, θέτοντας σε κίνδυνο προγραμματισμένες επενδύσεις δισεκατομμυρίων από Meta και Amazon. Στο Τέξας, ο Ρεπουμπλικανός κυβερνήτης Γκρεγκ Αμποτ αναγκάστηκε να κάνει στροφή 180 μοιρών και να αναστείλει νέες αδειοδοτήσεις, δεχόμενος πιέσεις από τη Δημοκρατική αντίπαλό του Τζίνα Ινοχόσα, η οποία εξελέγη τελικά πανηγυρικά.

Η συντριπτική ήττα των Ρεπουμπλικανών στις ενδιάμεσες εκλογές των ΗΠΑ δεν ανέτρεψε μόνο τις πολιτικές ισορροπίες στην Ουάσιγκτον, αλλά έστειλε σαφές μήνυμα στους ισχυρούς της Σίλικον Βάλεϊ. Οι αλόγιστες προεκλογικές δαπάνες εκατομμυρίων δολαρίων από δισεκατομμυριούχους της τεχνολογίας για τη στήριξη Ρεπουμπλικανών υποψηφίων προσέκρουσαν στο τείχος της λαϊκής δυσαρέσκειας για τον πόλεμο στο Ιράν και το αυξανόμενο κόστος διαβίωσης, αλλά και την ανεξέλεγκτη εξάπλωση των υποδομών τεχνητής νοημοσύνης (AI).

Στο επίκεντρο της εκλογικής αντιπαράθεσης βρέθηκε η ραγδαία ανάπτυξη των κέντρων δεδομένων. Πολιτείες όπως το Τέξας, το Οχάιο και η Τζόρτζια, οι οποίες αποτελούσαν μέχρι πρότινος «μαγνήτη» για τεχνολογικούς κολοσσούς όπως οι OpenAI, Anthropic, Microsoft και Amazon, ψήφισαν υποψηφίους των Δημοκρατικών που δεσμεύθηκαν να βάλουν φρένο στις υποδομές AI.

Σύμφωνα με το exit poll του NBC, πάνω από το 50% των ψηφοφόρων χαρακτήρισε την AI και τα κέντρα δεδομένων «καθοριστικό ή σημαντικό παράγοντα» για την ψήφο του. «Τα κέντρα δεδομένων δεν ήταν ο λόγος που ψήφισαν οι περισσότεροι άνθρωποι, αλλά έδωσαν στο επιχείρημα περί κόστους διαβίωσης έναν τοπικό, ορατό στόχο και σαφώς οδήγησαν σε ψήφους», δήλωσε η Χέδερ Γουέστ από την εταιρεία συμβούλων Eurasia Group. Περισσότεροι από τους μισούς Αμερικανούς, άλλωστε, περισσότερο φοβούνται την τεχνητή νοημοσύνη παρά ενθουσιάζονται με αυτήν, σύμφωνα με δημοσκόπηση του Pew Research Center. Ανησυχούν επίσης για τα κέντρα δεδομένων, τα οποία χρησιμοποιούν τεράστιες ποσότητες ενέργειας, κάνουν πολύ θόρυβο, προκαλούν ρύπανση, και απαιτούν πολλή γη. Τουλάχιστον 45 έργα κέντρων δεδομένων διακόπηκαν το δεύτερο εξάμηνο του 2026 λόγω της τοπικής αντίθεσης, σύμφωνα με το Data Center Watch.

> **Πολιτείες οι οποίες αποτελούσαν «μαγνήτη» για την ανάπτυξη κέντρων δεδομένων ψήφισαν υποψηφίους των Δημοκρατικών που δεσμεύθηκαν να βάλουν φρένο στις υποδομές AI.**

Στο Οχάιο, 15 δήμοι υπερψήφισαν απαγορεύσεις ή αυστηρούς περιορισμούς, θέτοντας σε κίνδυνο προγραμματισμένες επενδύσεις δισεκατομμυρίων από τη Meta και την Amazon. Ακόμη και στο Τέξας, ο Ρεπουμπλικανός κυβερνήτης Γκρεγκ Αμποτ αναγκάστηκε να κάνει στροφή 180 μοιρών και να αναστείλει νέες αδειοδοτήσεις, δεχόμενος πιέσεις από τη Δημοκρατική αντίπαλό του Τζίνα Ινοχόσα, η οποία εξελέγη πανηγυρικά. Παρά τις διαβεβαιώσεις του προέδρου Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος χαρακτήριζε τις αντιδράσεις «απάτη» και υποστήριζε ότι «τα κέντρα δεδομένων είναι εξαιρετικά και πλουτίζουν τους ανθρώπους και τις πολιτείες», οι τοπικές κοινωνίες φαίνεται πως επέβαλαν τους δικούς τους όρους.

Οι ενδιάμεσες εκλογές εξελίχθηκαν, παράλληλα, σε πρωτοφανή ήττα για τους δισεκατομμυριούχους της τεχνολογίας που προσέγγισαν τον Τραμπ και διοχέτευσαν περισσότερα από 600 εκατ. δολάρια στους Ρεπουμπλικανούς. Η προσπάθειά τους να εξαγοράσουν πολιτική επιρροή έπεσε στο κενό απέναντι στο κύμα της λαϊκής δυσαρέσκειας. Ο Ελον Μασκ ειδικότερα, ο οποίος ξόδεψε πάνω από 470 εκατ. δολάρια, είδε τους υποψηφίους που στήριξε να χάνουν σχεδόν σε κάθε κρίσιμη εκλογική περιφέρεια. Τα μισά από τα κονδύλιά του διατέθηκαν για τη στήριξη του Ρεπουμπλικανού Κεν Πάξτον στο Τέξας, ο οποίος ηττήθηκε από τον Δημοκρατικό Τζέιμς Ταλαρίκο, σε μία από τις πιο πολυσυζητημένες μάχες των φετινών εκλογών. Μετά την ανακοίνωση του αποτελέσματος, ο Μασκ διέγραψε την ανάρτησή του στο Χ με την οποία καλούσε τους πολίτες να ψηφίσουν «κόκκινο», ενώ σχολίασε με νόημα ότι «τα κέντρα δεδομένων στο Διάστημα αρχίζουν να φαίνονται πολύ ελκυστικά αυτήν τη στιγμή».

Εκτός από τον Μασκ, και άλλοι κροίσοι της τεχνολογίας πόνταραν δισεκατομμύρια σε υποψηφίους και έχασαν, όπως οι επενδυτές επιχειρηματικών κεφαλαίων Μαρκ Αντρισιν και Μπεν Χόροβιτς, που δαπάνησαν περισσότερα από 90 εκατ. δολάρια στις ενδιάμεσες εκλογές, ενώ οι Κάμερον και Τάιλερ Γουίνκλεβος, συνιδρυτές του χρηματιστηρίου κρυπτονομισμάτων Gemini, δαπάνησαν περισσότερα από 5 εκατ. δολάρια.

Στο ίδιο μήκος κύματος και ο συνιδρυτής της OpenAI Γκρεγκ Μπρόκμαν, διοχέτευσε 50 εκατ. δολάρια σε Super PACs υπέρ της AI. Ακόμη και η επιθετική εκστρατεία ύψους 50 εκατ. δολαρίων από το PAC «Fairshake» της βιομηχανίας κρυπτονομισμάτων απέτυχε να κλείσει τον δρόμο για τη Γερουσία στον Δημοκρατικό Σέροντ Μπράουν, έναν από τους μεγαλύτερους επικριτές του κλάδου.

Η επόμενη ημέρα βρίσκει την τεχνολογική βιομηχανία αντιμέτωπη με σημαντικά εμπόδια. Αν και τα κέντρα δεδομένων που έχουν λάβει σχετική άδεια θα προχωρήσουν, το επόμενο κύμα επενδύσεων αναμένεται να καθυστερήσει σημαντικά, λόγω αυστηρότερων αδειοδοτήσεων, γραφειοκρατίας και πιέσεων ώστε οι εταιρείες να καλύπτουν οι ίδιες το κόστος της ενέργειας που καταναλώνουν. Την ίδια στιγμή, οι Δημοκρατικοί στο Κογκρέσο ετοιμάζονται να αξιοποιήσουν τη νέα τους πλειοψηφία. Στελέχη της προοδευτικής πτέρυγας καλούν ήδη το κόμμα να καλέσει τα ηγετικά στελέχη της τεχνητής νοημοσύνης σε ένορκες καταθέσεις, προαναγγέλλοντας ένα αυστηρότερο ρυθμιστικό πλαίσιο για την «Big Tech» τα επόμενα χρόνια.

Κύμα ρευστοποιήσεων στη Wall Street, στο επίκεντρο τεχνολογικοί κολοσσοί

Με ένα σαρωτικό κύμα ρευστοποιήσεων βρέθηκε αντιμέτωπη η Wall Street, καθώς οι επενδυτές γύρισαν απότομα σελίδα, μόλις ένα 24ωρο μετά το κλίμα ευφορίας και τα ιστορικά υψηλά στον απόηχο των αμερικανικών ενδιάμεσων εκλογών. Η επικράτηση των Δημοκρατικών και στα δύο Σώματα του Κογκρέσου σε συνδυασμό με την ανησυχία για αυστηροποίηση του ρυθμιστικού πλαισίου στην τεχνητή νοημοσύνη προκάλεσαν ισχυρό σοκ στις αγορές, οδηγώντας τον δείκτη Nasdaq σε ελεύθερη πτώση πάνω από 5%, οδεύοντας προς τη μεγαλύτερη ημερήσια πτώση του εδώ και 19 μήνες και συγκεκριμένα από την ανακοίνωση των δασμών της «Ημέρας Απελευθέρωσης» από τον πρόεδρο Ντόναλντ Τραμπ, τον Απρίλιο του 2025.

Αυτό το μαζικό sell-off εξάλειψε περίπου 2 τρισ. δολάρια από τη συνολική κεφαλαιοποίηση μέσα σε μόλις ένα εικοσιτετράωρο, θέτοντας τον δείκτη σε τροχιά τεχνικής διόρθωσης από τα πρόσφατα ιστορικά υψηλά του. Στο επίκεντρο των πιέσεων βρέθηκαν οι μετοχές των κατασκευαστών ημιαγωγών και των τεχνολογικών κολοσσών, με τον δείκτη SOX να καταγράφει βουτιά κοντά στο 10%. Η Nvidia σημείωσε πτώση έως και 6,7%, ενώ ισχυρές πιέσεις δέχθηκε και ο χρηματοπιστωτικός κλάδος, με την Goldman Sachs να υποχωρεί κατά 5,7%.

Την αβεβαιότητα ενίσχυσε η εκτίμηση ότι ο νέος συσχετισμός δυνάμεων στην Ουάσιγκτον θα επιβραδύνει την επέκταση των data centers, ανατρέποντας τα δεδομένα για τον κλάδο που μέχρι σήμερα οδηγούσε το ράλι των αγορών. Οι Δημοκρατικοί κυβερνήτες που επικράτησαν στις κάλπες αναμένεται να περιορίσουν δραστικά την περαιτέρω ανάπτυξη υποδομών AI, ενώ και οι πολίτες απέρριψαν τη δημιουργία νέων εγκαταστάσεων σε σειρά τοπικών δημοψηφισμάτων ανά την επικράτεια. «Κανείς δεν μπορεί να παραβλέψει το γεγονός ότι ο έλεγχος των Δημοκρατικών, ειδικά στη Γερουσία, θα δημιουργήσει σημαντικά εμπόδια για τη νομοθεσία γύρω από την τεχνητή νοημοσύνη τα επόμενα δύο χρόνια», δήλωσε ο αναλυτής τεχνολογίας Νταν Αϊβς. Οι πιέσεις εξαπλώθηκαν σε ολόκληρο το ταμπλό, με τον Dow Jones και τον S&P 500 να καταγράφουν σημαντικές απώλειες, εν μέσω ανησυχιών για τον πληθωρισμό, την πορεία των επιτοκίων και τη δημοσιονομική εικόνα των ΗΠΑ. Ο «δείκτης φόβου» της Wall Street, ο VIX, εκτινάχθηκε κατά 40%, στα υψηλότερα επίπεδα από τις πρώτες εβδομάδες του πολέμου στο Ιράν.

> **Απώλειες άνω του 5% για τον δείκτη Nasdaq – Αρνητικό κλίμα και στην Ευρώπη.**

Ο «δείκτης φόβου» της Wall Street, ο VIX, εκτινάχθηκε κατά 40%, στα υψηλότερα επίπεδα από τις πρώτες εβδομάδες του πολέμου στο Ιράν.

Στο ίδιο αρνητικό έδαφος κινήθηκαν και τα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια, τα οποία ολοκλήρωσαν τις συναλλαγές τους νωρίτερα με απώλειες, αντανακλώντας τον προβληματισμό για τις πολιτικές εξελίξεις στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Ο πανευρωπαϊκός δείκτης STOXX 600 υποχώρησε κατά 0,38% στις 654 μονάδες, καθώς οι επενδυτές προχώρησαν σε ευρύτερη επαναξιολόγηση των προοπτικών του τεχνολογικού τομέα. Ο FTSE 100 στο Λονδίνο σημείωσε πτώση 0,43% στις 10.782 μονάδες και ο DAX στη Φρανκφούρτη υποχώρησε κατά 0,41% στις 26.330 μονάδες, ενώ ο CAC 40 στο Παρίσι διαφοροποιήθηκε θετικά με άνοδο 0,34% στις 8.205 μονάδες.

Οι μετοχές των ημιαγωγών δέχτηκαν τις ισχυρότερες πιέσεις στην Ευρώπη, με σημαντικές απώλειες για εταιρείες όπως η Soitec, η Siltronic και η Infineon, ενώ ο αμυντικός κλάδος δέχθηκε πρόσθετο πλήγμα μετά την υποβάθμιση προβλέψεων από μεγάλες ευρωπαϊκές βιομηχανίες. Το επενδυτικό κλίμα επιβαρύνθηκε περαιτέρω από την αναζωπύρωση των γεωπολιτικών εντάσεων στη Μέση Ανατολή, η οποία ώθησε τις τιμές του αργού Brent σε άνοδο άνω του 2%, ενώ η αβεβαιότητα στην Ευρώπη κορυφώθηκε με την αιφνιδιαστική απόφαση της Τράπεζας της Αγγλίας να προχωρήσει στην πρώτη αύξηση επιτοκίων μετά από τρία χρόνια –διαμορφώνοντας το βασικό επιτόκιο στο 4%– λόγω των επίμονων πληθωριστικών πιέσεων.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Το Φιλανθρωπικό Σωματείο Funraising, με αριθμό εγγραφής 3408,
ανακοινώνει ότι κατά την περίοδο από 17/04/2026 έως 17/10/2026,
δυνάμει της άδειας διενέργειας εράνου με αριθμό 23/2026, πραγματοποίησε εράνους:

Holistic Wellness 23/04/2026
Έσοδα €1310.00. Έξοδα €614.71. Καθαρές εισφορές €695.29
Μαγιάτικα Στεφάνια 24-30/04/2026
Έσοδα €7600.00. Έξοδα 5595,57. Καθαρές εισφορές: 2004,43

Το καθαρό ποσό θα διατεθεί για την οικονομική ενίσχυση άπορων φοιτητών,
τους οποίους στηρίζει το Σωματείο.

Το Σωματείο Funraising ευχαριστεί θερμά όλους όσοι συνέβαλαν και στήριξαν
τη φιλανθρωπική αυτή προσπάθεια.

Η μάχη Ελλάδας - Τουρκίας στο αέριο και η σφήνα της Ρουμανίας

Ανάλυση της S&P Global Energy για τον νέο ενεργειακό «χάρτη» της ΝΑ Ευρώπης

Στη μεταξύ τους μάχη για την προμήθεια της Νοτιοανατολικής Ευρώπης με φυσικό αέριο, η Ελλάδα έχει το πλεονέκτημα ότι αποτελεί μέρος μιας ανοικτής και διαφανούς αγοράς, αλλά επιβαρύνεται από το υψηλότερο κόστος μεταφοράς, το οποίο περιορίζει την ανταγωνιστικότητά της. Η Τουρκία, από την άλλη πλευρά, προσφέρει μεγαλύτερη κλίμακα και δυνατότητες διακίνησης, υστερεί όμως σε όρους διαφάνειας. Στο ήδη ανταγωνιστικό αυτό περιβάλλον προστίθεται και ένας τρίτος διεκδικητής: η Ρουμανία, η οποία από το 2027 αναμένεται να αρχίσει την παραγωγή φυσικού αερίου από το μεγάλο υπεράκτιο κοίτασμα Neptun Deep, στη Μαύρη Θάλασσα. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της S&P Global Energy, η νέα αυτή παραγωγή θα εντείνει τον ανταγωνισμό τόσο για τις ελληνικές όσο και για τις τουρκικές οδεύσεις, περιορίζοντας τις προοπτικές προμήθειας μέσω του Κάθετου Διαδρόμου. Έτσι, η Ελλάδα και η Τουρκία ενδέχεται να βρεθούν αντιμέτωπες σε μια μάχη με έπαθλο την αγορά της Ουγγαρίας.

Καθώς η Ευρωπαϊκή Ένωση ολοκληρώνει τη σταδιακή απαγόρευση του ρωσικού φυσικού αερίου το 2027, οι αγορές Κεντρικής, Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ευρώπης θα χρειαστούν νέες προμήθειες, με την αναλύτρια της S&P Global Commodity Insights Άννα Γκατσόβα να περιγράφει, σε ειδική παρουσίαση του οίκου, μια «μονομαχία» μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

Η Ελλάδα αποτελεί ήδη μια σημαντική χώρα διέλευσης φυσικού αερίου για την περιοχή, καθώς, όπως επισημάνθηκε, οι φιλοδοξίες της να εξελιχθεί αρχικά σε περιφερειακή πύλη εισόδου και στη συνέχεια σε ενεργειακό κόμβο ξεκινούν από τα τέλη της δεκαετίας του 2000, όταν η κρίση Ρωσίας - Ουκρανίας στις προμήθειες και στη μεταφορά φυσικού αερίου το 2009-2010 επηρέασε τη Βουλγαρία και την Ελλάδα.

Από περιφερειακή αγορά στο τέλος ενός ρωσικού αγωγού, η Ελλάδα εξελίχθηκε σε κρίσιμη πύλη διαμετακόμισης για την Ιταλία και την περιοχή των Βαλκανίων, σημειώνει η S&P, ενώ η ελληνική αγορά φυσικού αερίου πρόκειται να μεταμορφωθεί τόσο το 2027 όσο και μελλοντικά.

Σύμφωνα με τον οίκο, στα βασικά πλεονεκτήματα της Ελλάδας συγκαταλέγονται η ενίσχυση της εμπορικής δραστηριότητας στον ελληνικό κόμβο φυσικού αερίου και η διαφάνεια της αγοράς. Η χώρα διαθέτει μια απελευθερωμένη αγορά, εναρμονισμένη με το ευρωπαϊκό πλαίσιο, έναν αναπτυσσόμενο εμπορικό κόμβο, καθώς και υποδομές LNG και διασυνδέσεις που βρίσκονται σε τροχιά επέκτασης.

Ωστόσο, το βασικό της μειονέκτημα είναι ότι τα τέλη μεταφοράς, που συσσωρεύονται κατά μήκος των διαδρομών προς τις αγορές του Βορρά, πλήττουν την ανταγωνιστικότητά της.

Η Τουρκία, από την πλευρά της, προσφέρει κλίμακα: Διαθέτει μια στρατηγική τοποθεσία, εκτεταμένες υποδομές φυσικού αερίου και ένα διαφοροποιημένο χαρτοφυλάκιο εφοδιασμού, που περιλαμβάνει τόσο αέριο μέσω αγωγών όσο και υγροποιημένο φυσικό αέριο (LNG). Η χώρα κατέχει μια μοναδική γεωγραφική θέση, ανάμεσα στα αποθέματα υδρογονανθράκων της Μέσης Ανατολής και της Ευρασίας αφενός, και στη μεγάλη ευρωπαϊκή αγορά φυσικού αερίου αφετέρου. Η Τουρκία έχει επεκτείνει και θα συνεχίσει να επεκτείνει τη δυναμικότητά της στην επαναεριοποίηση και στην αποθήκευση, προκειμένου να καλύψει τις εποχικές διακυμάνσεις της ζήτησης.

Το σχετικά χαμηλό κόστος μεταφοράς από την Τουρκία προς την Ουγγαρία της επιτρέπει να καταστεί ένας από τους βασικούς προμηθευτές στην περιοχή. Στο πλαίσιο αυτό, σύμφωνα με την S&P, η Τουρκία θα γίνει μία από τις μεγαλύτερες ευρωπαϊκές αγορές κατά τη δεκαετία του 2030.

Ωστόσο, η βασική πρόκληση για την Τουρκία είναι η περιορισμένη διαφάνεια της αγοράς της και η ανάγκη να αποδείξει ότι το φυσικό αέριο που εξάγει προς την Ευρώπη δεν περιέχει και ρωσικό.

Η έναρξη του project Neptun Deep της Ρουμανίας το 2027 θα δημιουργήσει ανταγωνισμό για το φυσικό αέριο που έρχεται τόσο από την Ελλάδα όσο και από την Τουρκία, με την S&P να θεωρεί ότι η Ρουμανία θα γίνει ο βασικός προμηθευτής της Ουκρανίας, της Μολδαβίας και εν μέρει της Ουγγαρίας έως τις αρχές της δεκαετίας του 2040. Αυτό περιορίζει σημαντικά τις ευκαιρίες προμηθειών μέσω του Κάθετου Διαδρόμου για την Ελλάδα, τονίζεται.

Παράλληλα, η Ελλάδα θα μπορέσει να κερδίσει μικρές γειτονικές αγορές, αλλά η αγορά της Ουγγαρίας θα είναι το κρίσιμο έπαθλο τόσο για την Ελλάδα όσο και για την Τουρκία, σύμφωνα με την S&P.

Οπως επισημαίνει ο οίκος, η τουρκική Botas θα χρειαστεί να υπογράψει νέα συμβόλαια προμήθειας με τη Ρωσία και το Ιράν με ευνοϊκούς όρους για να καταστήσει το κόστος του μείγματος προσφοράς της ανταγωνιστικό στην Ουγγαρία.

Κόστος μεταφοράς φυσικού αερίου προς την Ουγγαρία

Το κόστος μεταφοράς φυσικού αερίου προς την Ουγγαρία διαφοροποιείται ανάλογα με τη διαδρομή, από 2,27 €/MWh για αέριο προερχόμενο από τη Ρουμανία έως 7,51 €/MWh για LNG που παραδίδεται μέσω Αλεξανδρούπολης.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ: ΕΤΟΣ ΦΥΣΙΚΟΥ ΑΕΡΙΟΥ 2026/2027

Διαδρομή μεταφοράς	Κόστος (€/MWh)
LNG Αλεξανδρούπολης - IGB - Βουλγαρία - Ρουμανία - Csanádpalota	7,51
Γερμανικό LNG (δημοπρασία DET) - Τσεχία - Σλοβακία - Balassagyarmat	6,69
LNG Świnoujście - Πολωνία - Τσεχία - Σλοβακία - Balassagyarmat	6,45
LNG Świnoujście - Πολωνία - Σλοβακία - Balassagyarmat	5,95
LNG Αδριατικής (Ιταλία) - Αυστρία - Mosonmagyaróvár	5,88
LNG Αλεξανδρούπολης - DESFA - Βουλγαρία - Ρουμανία - Csanádpalota	5,85
LNG Revithoussa (Ρεβυθούσα) - Βουλγαρία - Ρουμανία - Csanádpalota	4,43
LNG Κρκ (θέση Φεβρουαρίου 2026) - Drávaszerdahely	4,16
TurkStream - Βουλγαρία - Σερβία - Kiskundorozsma (χωρίς κόστος επαναεριοποίησης)	3,04
LNG Κρκ (υφιστάμενη δυναμικότητα επαναεριοποίησης) - Drávaszerdahely	2,86
Ρουμανική Μαύρη Θάλασσα - Csanádpalota (χωρίς κόστος επαναεριοποίησης)	2,27

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Από το 2027 η Ρουμανία αναμένεται να αρχίσει την παραγωγή φυσικού αερίου από το υπεράκτιο κοίτασμα Neptun Deep, στη Μαύρη Θάλασσα.

Προς το χρηματιστήριο οδεύει ο όμιλος Giorgio Armani

Την εισαγωγή της Giorgio Armani στο χρηματιστήριο αντί της πώλησής της σε μεγάλο όμιλο πολυτελείας προκρίνουν οι κληρονόμοι του Ιταλού σχεδιαστή, σύμφωνα με πληροφορίες του Reuters. Σε πρώτη φάση, βρίσκονται σε εξέλιξη συζητήσεις για την πώληση μειοψηφικού ποσοστού 15%, με τις L'Oréal και EssilorLuxottica να εμφανίζονται ως επικρατέστεροι ενδιαφερόμενοι.

Η αξία του ομίλου εκτιμάται μεταξύ 5 και 7 δισ. ευρώ, σύμφωνα με τραπεζίτες και συμβούλους που επικαλείται το Reuters. Ενδεχόμενη πώληση ή εισαγωγή στο χρηματιστήριο θα αποτελούσε μία από τις μεγαλύτερες συναλλαγές στον κλάδο των ειδών πολυτελείας την τελευταία δεκαετία.

Ο Τζόρτζιο Αρμάνι, ο οποίος πέθανε το 2025 σε ηλικία 91 ετών, είχε καθορίσει στη διαθήκη του συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για το μέλλον της εταιρείας που ίδρυσε. Σύμφωνα με τους όρους της διαθήκης, οι κληρονόμοι οφείλουν να πουλήσουν περίπου το 15% της εταιρείας εντός 12 έως 18 μηνών από τον θάνατό του. Στη συνέχεια προβλέπεται είτε η πώληση επιπλέον ποσοστού από 30% έως 54,9% είτε η εισαγωγή της εταιρείας στο χρηματιστήριο.

Η πρώτη συναλλαγή αναμένεται να ολοκληρωθεί έως τον Μάρτιο του 2027, προκειμένου να τηρηθούν οι όροι της διαθήκης. Κατά τις ίδιες πληροφορίες, οι κληρονόμοι εξετάζουν το ενδεχόμενο να μοιράσουν το αρχικό ποσοστό του 15% μεταξύ δύο ή περισσότερων επενδυτών αντί να το διαθέσουν σε έναν αγοραστή.

Με αυτόν τον τρόπο θα αποφύγουν να αποκτήσει ένας στρατηγικός επενδυτής προβάδισμα για την επόμενη φάση, διατηρώντας ανοικτή την επιλογή της χρηματιστηριακής εισαγωγής.

Η διαθήκη προβλέπει ότι η εισαγωγή στο χρηματιστήριο θα πρέπει να πραγματοποιηθεί μέσα σε διάστημα τριών έως οκτώ ετών από τον θάνατο του σχεδιαστή.

Ο Τζόρτζιο Αρμάνι είχε κατονομάσει στη διαθήκη του ως προτιμώμενους αγοραστές τη L'Oréal, την EssilorLuxottica και τον όμιλο LVMH, χωρίς να αποκλείει άλλες επιχειρήσεις αντίστοιχου μεγέθους και κύρους. Στην παρούσα φάση, μεγαλύτερο ενδιαφέρον εμφανίζουν η L'Oréal και η EssilorLuxottica, οι οποίες επιδιώκουν να διασφαλίσουν τις μακροχρόνιες συμφωνίες χρήσης του brand που διατηρούν με τον ιταλικό οίκο για τα αρώματα και τα γυαλιά αντιστοίχως.

«Οχι» στην πώληση από τους κληρονόμους του Ιταλού σχεδιαστή - Σε εξέλιξη συζητήσεις για τη διάθεση μειοψηφικού ποσοστού 15% σε L'Oréal και EssilorLuxottica.

Σύμφωνα με μία από τις πηγές του Reuters, η Armani δεν αντιμετωπίζει οικονομική πίεση που να την υποχρεώνει να προχωρήσει βιαστικά σε πώληση.

Ενα ζήτημα που παραμένει ανοικτό αφορά την εκπροσώπηση των νέων επενδυτών στο διοικητικό συμβούλιο.

Η διαθήκη προβλέπει μία θέση για το σύνολο του αρχικού ποσοστού 15%, χωρίς να είναι σαφές πώς θα κατανεμηθεί εάν οι μετοχές αποκτηθούν από περισσότερους αγοραστές.

Η αξία του ιταλικού ομίλου πολυτελείας εκτιμάται μεταξύ 5 και 7 δισ. ευρώ, σύμφωνα με τραπεζίτες και συμβούλους.

Η Kellogg's αλλάζει τα δημητριακά πρωινού λόγω του Ελ Νίνιο

Η Kellogg's ανακοίνωσε ότι θα αλλάξει τη συνταγή της για τα δημητριακά πρωινού Rice Krispies και Coco Pops, στη Βρετανία, λόγω της διαταραχής στην εφοδιαστική αλυσίδα ορισμένων σπόρων και δημητριακών από τις ακραίες καιρικές συνθήκες που πλήττουν καλλιέργειες, ιδίως στη νοτιοανατολική Ασία, όπου καλλιεργείται πάνω από το ένα τέταρτο του παγκόσμιου ρυζιού, οδηγώντας σε αύξηση των τιμών. Την ίδια ώρα, ο Παγκόσμιος Μετεωρολογικός Οργανισμός εκτιμά πως το φαινόμενο Ελ Νίνιο, με ξηρασίες, πλημμύρες και καύσωνες, το οποίο έχει σπάσει κάθε ρεκόρ, θα διαρκέσει τουλάχιστον έως το 2027.

Τα δημητριακά αυτά, που κυκλοφόρησαν πριν από σχεδόν έναν αιώνα και μεγάλωσαν γενιές και γενιές, δεν θα παρασκευάζονται πλέον από ολόκληρους κόκκους ρυζιού, αλλά από αλεύρι καλαμποκιού και αλεύρι ρυζιού, ενώ θα περιέχουν πλέον και γλουτένη σίτου ως συστατικό. Εκπρόσωπος της εταιρείας υποστηρίζει ότι οι νέες εκδόσεις έχουν «αξιολογηθεί προσεκτικά ως προς τη γεύση, την εμφάνιση και την υφή» και ότι λαμβάνει υπόψη τα σχόλια των πελατών.

Η εταιρεία, πάντως, τονίζει ότι θα διατηρήσει σταθερή την ποιότητα, επισημαίνοντας: «Αντιλαμβανόμαστε ότι ακόμη και μικρές αλλαγές σε ένα πολύ αγαπητό προϊόν μπορεί να γίνουν αισθητές και γι' αυτό τον λόγο προσεγγίσαμε το θέμα με μεγάλη προσοχή και επιμέλεια».

Τα Rice Krispies και Coco Pops, στη Βρετανία, δεν θα παρασκευάζονται πλέον από κόκκους ρυζιού, αλλά από αλεύρι καλαμποκιού και αλεύρι ρυζιού.

Τα δημητριακά έχουν ήδη υποστεί ορισμένες αλλαγές, με μείωση της περιεκτικότητας σε αλάτι τη δεκαετία του 1990 και μείωση της περιεκτικότητας σε ζάχαρη το 2018. Η αντίδραση κατά των επεξεργασμένων τροφίμων τα τελευταία χρόνια, ιδίως εκείνων με χαμηλή περιεκτικότητα σε φυτικές ίνες και υψηλή περιεκτικότητα σε ζάχαρη, έχει φέρει τα δημητριακά γενικώς στο στόχαστρο των υποστηρικτών της υγιεινής διατροφής.

Η Kellogg's εξήγησε ότι τα δημητριακά δεν περιέχουν τεχνητά χρωστικά, αρωματικές ουσίες ή γλυκαντικά και ότι τα διατροφικά οφέλη σε κάθε μερίδα, όπως οι φυτικές ίνες, η βιταμίνη D και ο σίδηρος, παραμένουν τα ίδια. Ωστόσο, οι νέες συνταγές σημαίνουν ότι η συσκευασία θα περιλαμβάνει πλέον την προειδοποίηση «περιέχει γλουτένη σίτου».

Η Kellogg's δήλωσε ότι δεν έχει αλλάξει τη συνταγή για κανένα από τα άλλα δημητριακά της και ότι δεν θα γίνουν αλλαγές στα προϊόντα Rice Krispies στις ΗΠΑ και στον Καναδά.

Υπενθυμίζεται ότι η εταιρεία διαχωρίστηκε σε δύο ξεχωριστές επιχειρήσεις το 2023. Η μεγαλύτερη είναι η Kellanova, η οποία ειδικεύεται σε σνακ, δημητριακά, ζυμαρικά και άλλα τρόφιμα, όπως τα Eggo, τα Pringles και τα Pop-Tarts, τα οποία πωλούνται παγκοσμίως. Σήμερα ανήκει στη Mars, η οποία παράγει ζαχαρωτά και τροφές για κατοικίδια.

Η άλλη εταιρεία, η WK Kellogg's, δραστηριοποιείται στη Βόρεια Αμερική και έχει πλέον εξαγοραστεί από τον ιταλικό κολοσσό της σοκολάτας Ferrero.

Ακραίες καιρικές συνθήκες πλήττουν καλλιέργειες, ιδίως στη νοτιοανατολική Ασία, όπου καλλιεργείται πάνω από το ένα τέταρτο του παγκόσμιου ρυζιού.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Real Estate
ΚΥΡΙΑΚΗ 8 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2026

Τι κερδίζουν οι ιδιοκτήτες ακινήτων στην Ελλάδα με τις δωρεάν διορθώσεις του Ε9

Πρόκειται για αναδρομική διόρθωση, ώστε τα στοιχεία της ΑΑΔΕ να συμφωνούν με εκείνα του Κτηματολογίου

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Γιατί η κυβέρνηση δίνει στους ιδιοκτήτες τη δυνατότητα να διορθώσουν το Ε9 από το 2014 χωρίς φόρους και πρόστιμα, ενώ η γενική παραγραφή των φορολογικών υποθέσεων είναι πενταετής; Η απάντηση όπως αναφέρουν κυβερνητικές πηγές βρίσκεται στην έναρξη του ΕΝΦΙΑ. Το 2014 ήταν η πρώτη χρονιά εφαρμογής του φόρου και αυτό που επιδιώκει τώρα η κυβέρνηση είναι να αποκτήσει μια πλήρη εικόνα της ακίνητης περιουσίας κάθε φορολογουμένου, χωρίς κενά από την πρώτη χρονιά επιβολής του.

Πρόκειται για μια αναδρομική διόρθωση της περιουσιακής εικόνας, ώστε τα στοιχεία της ΑΑΔΕ να συμφωνούν με εκείνα του Κτηματολογίου. Ωστόσο, το σίγουρο είναι ότι κάποιοι θα επωφεληθούν της νέας ρύθμισης γλιτώνοντας μερικά ευρώ, ενώ δεν αποκλείεται κάποιοι άλλοι να καταφέρουν μέσω των δωρεάν διορθώσεων να γλιτώσουν σημαντικά ποσά που αφορούν σε ΕΝΦΙΑ για παράδειγμα πέντε ετών καθώς και τις προσαυξήσεις που επιβάλλονται.

Με την απαλλαγή από αναδρομικές επιβαρύνσεις για τις διορθώσεις του Ε9, η κυβέρνηση επιλέγει να δώσει ένα κίνητρο συμμόρφωσης στους ιδιοκτήτες πριν ξεκινήσουν οι εκτεταμένες διασταυρώσεις του Μητρώου Ιδιοκτησίας και Διαχείρισης Ακινήτων.

INTIME

Η προθεσμία

Η νέα διάταξη για το Μητρώο Ιδιοκτησίας και Διαχείρισης Ακινήτων (ΜΙΔΑ) δίνει στους ιδιοκτήτες περιθώριο τεσσάρων μηνών από την έναρξη λειτουργίας του Μητρώου (υπολογίζεται να ενεργοποιηθεί τον Δεκέμβριο) για να διορθώσουν λάθη και παραλείψεις στις δηλώσεις Ε9 από το 2014 και μετά, χωρίς να επιβαρυνθούν με τον πρόσθετο φόρο, τους τόκους και τα πρόστιμα που θα προέκυπταν από τις συγκεκριμένες αλλαγές, εφόσον τηρήσουν τις προβλεπόμενες προϋποθέσεις. Το οικονομικό όφελος γίνεται πιο σαφές μέσα από ένα παράδειγμα. Ένας ιδιοκτήτης πληρώνει σήμερα 350 ευρώ ΕΝΦΙΑ τον χρόνο. Μετά τη διόρθωση των στοιχείων του ακινήτου του, ο φόρος αυξάνεται στα 400 ευρώ. Η διαφορά είναι 50 ευρώ ετησίως. Σε βάθος πενταετίας, ο πρόσθετος φόρος φτάνει τα 250 ευρώ. Εάν ο ιδιοκτήτης δεν είχε τη δυνατότητα της ειδικής ρύθμισης, θα έπρεπε να καταβάλει και τόκους εκπρόθεσμης καταβολής. Με επιτόκιο 0,75% για τις αντίστοιχες ετήσιες οφειλές, οι τόκοι θα ανέρχονταν σε 67,50 ευρώ. Έτσι, η συνολική επιβάρυνση θα έφτανε τα 317,50 ευρώ, και μαζί με το πρόστιμο των 100 ευρώ (συν 2,40 ευρώ χαρτόσημο) θα έπρεπε να καταβάλει 419,9 ευρώ στην ΑΑΔΕ. Με τη νέα ρύθμιση, εφόσον η διόρθωση γίνει εμπρόθεσμα, ο ιδιοκτήτης απαλλάσσεται από αυτές τις αναδρομικές επιβαρύνσεις.

> **Η προθεσμία που έχουν οι ιδιοκτήτες εκπνέει 4 μήνες μετά την ενεργοποίηση του ΜΙΔΑ.**

Αυτός είναι και ο λόγος που η κυβέρνηση επιλέγει να δώσει ένα κίνητρο συμμόρφωσης πριν ξεκινήσουν οι εκτεταμένες διασταυρώσεις του ΜΙΔΑ. Οπως εξηγούν κυβερνητικές πηγές, δεν είναι ζητούμενο να αυξηθούν τα έσοδα του Δημοσίου από παλαιότερα λάθη και παραλείψεις. Αντίθετα, προτεραιότητα είναι να καταγραφεί σωστά η ακίνητη περιουσία και να μπορεί πλέον το κράτος να γνωρίζει τι ανήκει σε κάθε ιδιοκτήτη. Χωρίς αυτή τη μεταβατική διευκόλυνση, εκτιμάται ότι θα υπήρχαν σημαντικές αντιδράσεις από τους φορολογουμένους. Σημειώνεται ότι τη δυνατότητα διόρθωσης των στοιχείων είχαν ζητήσει και οι εκπρόσωποι των ιδιοκτητών, με την ΠΟΜΙΔΑ να έχει θέσει το ζήτημα στο πλαίσιο των παρεμβάσεών της.

Οι αποκλίσεις που καλούνται να διορθώσουν οι ιδιοκτήτες δεν αφορούν μόνο τα τετραγωνικά μέτρα. Μπορεί, για παράδειγμα, ένα ακίνητο να εμφανίζεται στο Κτηματολόγιο με επιφάνεια 130 τετραγωνικών και στο Ε9 με 100. Υπάρχουν επίσης περιπτώσεις διαφορετικής καταγραφής στα ποσοστά συνιδιοκτησίας, στην πλήρη ή ψιλή κυριότητα, στην επικαρπία, στον όροφο ή στη χρήση του ακινήτου. Ακόμη και στοιχεία ταυτοποίησης, όπως η διεύθυνση και ο Κωδικός Αριθμός Εθνικού Κτηματολογίου (ΚΑΕΚ), μπορεί να χρειάζονται έλεγχο. Σημαντικές διαφοροποιήσεις υπάρχουν και στα αγροτεμάχια που άλλα δεδομένα εμφανίζονται στο κτηματολόγιο και άλλα στην ΑΑΔΕ. Η διαφορά είναι ότι το Ε9 αποτυπώνει την περιουσιακή κατάσταση για φορολογικούς σκοπούς και αποτελεί τη βάση υπολογισμού του ΕΝΦΙΑ, ενώ το Κτηματολόγιο καταγράφει τη θέση των ακινήτων και τα εμπράγματα δικαιώματα. Επομένως, η συμφωνία των δύο συστημάτων είναι απαραίτητη για να μην εμφανίζεται το ίδιο ακίνητο με διαφορετικά χαρακτηριστικά στις δημόσιες βάσεις δεδομένων.

Διορθώσεις σε 6 βήματα

1. Επιλέξτε το έτος που θέλετε να υποβάλετε Ε9 και από τις διαθέσιμες ενέργειες της αρχικής σελίδας, επιλέξτε δημιουργία δήλωσης Ε9 για να προβείτε στις απαραίτητες τροποποιήσεις της περιουσιακής σας κατάστασης.
2. Μπορείτε να εισαγάγετε/μεταβάλετε/διαγράψετε ακίνητο των πινάκων 1 (κτίσματα και οικόπεδα) και 2 (γήπεδα).
3. Εάν εισαγάγετε ακίνητο, συμπληρώστε όλα τα υποχρεωτικά πεδία που αφορούν τα περιγραφικά στοιχεία του ακινήτου (τετραγωνικά μέτρα, είδος εμπράγματου δικαιώματος, ποσοστό συνιδιοκτησίας κ.τ.λ.).
4. Κατά την οριστική υποβολή των δηλώσεων Ε9, ζητείται υποχρεωτικά η αναγραφή του αριθμού παροχής ρεύματος στα κτίσματα στα οποία έχετε πλήρη κυριότητα ή επικαρπία.
5. Οταν ολοκληρώσετε τις μεταβολές της περιουσιακής σας κατάστασης, ελέγξτε το πώς έχει διαμορφωθεί μέσω της προεπισκόπησης περιουσιακής κατάστασης.
6. Επιλέξτε οριστική υποβολή της δήλωσης Ε9 και εάν επιθυμείτε, μεταφορά της δήλωσης στο επόμενο έτος.

ΑΡΘΡΟ / *Του* **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Το ακριβότερο τετραγωνικό μέτρο δεν είναι πάντα το καλύτερο ακίνητο

Οταν ξεκίνησα την καριέρα μου στην Κύπρο, η τιμή ανά τετραγωνικό ήταν μια σχεδόν άγνωστη έννοια. Το μέτρο σύγκρισης ήταν ο αριθμός των υπνοδωματίων για διαμερίσματα και ο αριθμός των δωματίων στα γραφεία. Ας μην ξεχνάμε ότι τα γραφεία ήταν στην πλειονότητά τους διαμερίσματα που έκαναν identify σαν γραφεία! Στην πορεία του χρόνου, το αλλάξαμε και η αγορά έγινε πιο διαφανής.

Αυτή η τιμή ανά τετραγωνικό είναι ένας δείκτης που χρησιμοποιείται σχεδόν αυτονόητα πλέον από αγοραστές, πωλητές, επενδυτές και επαγγελματίες του κλάδου. Είναι απλή, εύκολα κατανοητή και προσφέρει τη δυνατότητα σύγκρισης μεταξύ διαφορετικών ακινήτων. Ωστόσο, όσο χρήσιμη και αν είναι, κρύβει μια σημαντική παγίδα: η υψηλότερη τιμή ανά τετραγωνικό μέτρο δεν σημαίνει απαραίτητα ότι αγοράζουμε το καλύτερο ακίνητο, όπως και η χαμηλότερη τιμή δεν σημαίνει υποχρεωτικά ότι εξασφαλίζουμε μια ευκαιρία.

Στην κυπριακή αγορά, όπου οι διαφορές μεταξύ περιοχών, τύπων ακινήτων, ηλικίας κατασκευής και ποιοτικών χαρακτηριστικών μπορεί να είναι σημαντικές, η αξιολόγηση μιας επένδυσης απαιτεί πολύ περισσότερα από μια απλή αριθμητική σύγκριση. Το ακίνητο πρέπει να εξετάζεται ως ένα σύνολο χαρακτηριστικών, δυνατοτήτων, υποχρεώσεων και μελλοντικών προοπτικών.

Ας πάρουμε για παράδειγμα δύο διαμερίσματα των 100 τετραγωνικών μέτρων. Το πρώτο προσφέρεται προς €300.000 και το δεύτερο προς €250.000. Με μια πρώτη ματιά, το δεύτερο φαίνεται οικονομικά πιο ελκυστικό. Η σύγκριση, όμως, δεν μπορεί να σταματήσει εκεί. Ποιο είναι το πραγματικό εμβαδόν των εσωτερικών χώρων; Περιλαμβάνονται καλυμμένες βεράντες; Ποια είναι η ηλικία του κτιρίου; Ποια η ενεργειακή του απόδοση; Υπάρχει χώρος στάθμευσης και αποθήκη; Ποια είναι η κατάσταση των κοινόχρηστων χώρων και ποιες εργασίες συντήρησης ενδέχεται να απαιτηθούν;

Είναι πιθανό το ακριβότερο διαμέρισμα να προσφέρει καλύτερη ποιότητα κατασκευής, λειτουργικότερη διαρρύθμιση, χαμηλότερο κόστος συντήρησης και μεγαλύτερη εμπορευσιμότητα στο μέλλον. Είναι, όμως, εξίσου πιθανό το φθηνότερο να βρίσκεται σε καλύτερη τοποθεσία ή να προσφέρει μεγαλύτερη δυνατότητα αναβάθμισης. Η ουσία είναι ότι η τιμή πρέπει να αξιολογείται σε συνάρτηση με την πραγματική αξία που προσφέρει το ακίνητο.

Το ακίνητο πρέπει να εξετάζεται ως ένα σύνολο χαρακτηριστικών, δυνατοτήτων, υποχρεώσεων και μελλοντικών προοπτικών.

Η θέση ενός ακινήτου αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους παράγοντες διαμόρφωσης της αξίας του. Η εγγύτητα σε εμπορικά κέντρα, σχολεία, νοσοκομεία, χώρους εργασίας, δημόσιες συγκοινωνίες και άλλες υποδομές επηρεάζει τόσο τη ζήτηση όσο και τη δυνατότητα μεταπώλησης ή ενοικίασης. Εντούτοις, ακόμη και στην ίδια περιοχή μπορεί να υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις στην ποιότητα των ακινήτων.

Ένα διαμέρισμα σε κεντρικό σημείο μιας πόλης μπορεί να έχει υψηλότερη τιμή, αλλά να αντιμετωπίζει προβλήματα στάθμευσης, θορύβου ή περιορισμένης πρόσβασης. Αντίθετα, ένα ακίνητο σε λιγότερο προβεβλημένη περιοχή μπορεί να προσφέρει καλύτερη καθημερινότητα, περισσότερο λειτουργικούς χώρους και ευκολότερη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Η πραγματική αξία δεν βρίσκεται πάντοτε στην πιο δημοφιλή περιοχή, αλλά στον συνδυασμό των χαρακτηριστικών που εξυπηρετούν τις ανάγκες του χρήστη.

Ένας δεύτερος παράγοντας που συχνά υποτιμάται είναι η ποιότητα κατασκευής. Δύο ακίνητα μπορεί να έχουν παρόμοια εξωτερική εμφάνιση και σχεδόν ίδια τιμή ανά τετραγωνικό μέτρο, αλλά εντελώς διαφορετική κατασκευαστική ποιότητα. Η θερμομόνωση, η ηχομόνωση, τα κουφώματα, οι ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις, η στεγάνωση και η επιλογή των υλικών επηρεάζουν άμεσα το κόστος χρήσης και συντήρησης. Ένα ακίνητο με χαμηλότερη αρχική τιμή μπορεί τελικά να αποδειχθεί ακριβότερο, εάν απαιτήσει σημαντικές επισκευές ή ενεργειακές αναβαθμίσεις.

Εδώ αποκτά ιδιαίτερη σημασία και η ενεργειακή απόδοση. Με το κόστος ενέργειας να αποτελεί σημαντικό μέρος των οικογενειακών και λειτουργικών δαπανών, ένα ενεργειακά αποδοτικό ακίνητο μπορεί να προσφέρει ουσιαστικά οικονομικά οφέλη σε βάθος χρόνου. Παράλληλα, η ενεργειακή του συμπεριφορά ενδέχεται να επηρεάσει τη μελλοντική του εμπορευσιμότητα, καθώς οι απαιτήσεις και οι προσδοκίες των αγοραστών εξελίσσονται.

Για τον επενδυτή που αποκτά ένα ακίνητο με σκοπό την ενοικίαση, η τιμή αγοράς είναι μόνο η αρχή της αξιολόγησης. Εκείνο που έχει μεγαλύτερη σημασία είναι η καθαρή απόδοση που μπορεί να εξασφαλίσει, αφού αφαιρεθούν τα έξοδα συντήρησης, οι κοινόχρηστες δαπάνες, οι περίοδοι κατά τις οποίες το ακίνητο παραμένει κενό, οι ασφαλιστικές και φορολογικές επιβαρύνσεις και τα έξοδα διαχείρισης.

Ένα ακίνητο με υψηλή τιμή ανά τετραγωνικό μέτρο μπορεί να προσφέρει χαμηλότερη καθαρή απόδοση σε σχέση με ένα φθηνότερο ακίνητο, εάν η τιμή ενοικίασής του δεν δικαιολογεί το αρχικό κεφάλαιο που επενδύθηκε. Αντίστοιχα, ένα ακίνητο σε περιοχή με ισχυρή και σταθερή ζήτηση για ενοικίαση μπορεί να αποδειχθεί καλύτερη επένδυση, ακόμη και αν δεν διαθέτει τα εντυπωσιακά χαρακτηριστικά μιας πολυτελούς ανάπτυξης.

Δεν πρέπει, επίσης, να παραγνωρίζεται η νομική και πολεοδομική διάσταση. Η ύπαρξη ξεχωριστού τίτλου ιδιοκτησίας, η νομιμότητα των κατασκευών, οι πολεοδομικές και οικοδομικές άδειες, τυχόν υποθήκες ή άλλα βάρη και οι περιορισμοί στη χρήση αποτελούν στοιχεία που πρέπει να ελέγχονται πριν από οποιαδήποτε συναλλαγή. Η ελκυστική τιμή δεν μπορεί να αντισταθμίσει αυτομάτως μια σοβαρή νομική ή πολεοδομική εκκρεμότητα.

Το ίδιο ισχύει και για τη μελλοντική προοπτική της περιοχής. Ένα ακίνητο μπορεί σήμερα να βρίσκεται σε μια λιγότερο αναπτυγμένη τοποθεσία, αλλά να επωφεληθεί από μελλοντικές υποδομές, αναπλάσεις ή νέες εμπορικές δραστηριότητες. Από την άλλη πλευρά, μια περιοχή που σήμερα θεωρείται ιδιαίτερα ελκυστική μπορεί να αντιμετωπίσει υπερπροσφορά, κυκλοφοριακή επιβάρυνση ή υποβάθμιση της ποιότητας ζωής. Η αξιολόγηση, επομένως, πρέπει να περιλαμβάνει και μια ρεαλιστική εκτίμηση του μέλλοντος, χωρίς υπερβολικές προσδοκίες για υπεραξίες.

Η αγορά ακινήτων χρειάζεται αγοραστές και επενδυτές που να λαμβάνουν αποφάσεις με περισσότερη πληροφόρηση και λιγότερη συναισθηματική φόρτιση. Η σύγκριση τιμών ανά τετραγωνικό μέτρο είναι ένα χρήσιμο εργαλείο, αλλά δεν αποτελεί ολοκληρωμένη μέθοδο αποτίμησης. Χρειάζεται να εξετάζουμε τι αγοράζουμε, σε ποια κατάσταση βρίσκεται, ποιο κόστος θα απαιτήσει στο μέλλον και ποια πραγματική χρησιμότητα ή απόδοση μπορεί να προσφέρει.

Ένα ακίνητο συνεπώς δεν είναι απλώς το γινόμενο των τετραγωνικών του μέτρων και της τιμής ανά τετραγωνικό. Είναι μια μακροχρόνια οικονομική απόφαση, μια καθημερινή συνθήκη διαβίωσης ή μια επένδυση που πρέπει να αποδίδει σε βάθος χρόνου. Συνεπώς η σωστή επιλογή μετριέται στην αξία που τελικά παίρνουμε από κάθε ευρώ που επενδύουμε και όχι μόνο στο πόσα ευρώ ανά τετραγωνικό πληρώνουμε για να το αγοράσουμε.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΑΚΑΣΗΣ

Ένα σπουδαίο κρασί δεν χρειάζεται να το αποκαλέσουμε οίνο για να αποκτήσει κύρος

Σελ. 3

«ΣΥΝΥΠΑΡΞΗ: Α. ΤΑΣΣΟΣ ΚΑΙ ΧΑΜΠΗΣ»

Βαθιά χαραγμένες αλήθειες στη Λευκωσία

Σελ. 4

ΤΖΟΝ ΜΑΛΚΟΒΙΤΣ

Οταν πρότεινα αλλαγές στον Αρθουρ Μίλερ

Σελ. 7

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
τέχνες & γράμματα
Κυριακή 8 Νοεμβρίου 2026

Ο δικός μου Σαββόπουλος

Η Δήμητρα Γαλάνη, ο Νίκος Πορτοκάλογλου και ο Φοίβος Δεληβοριάς μιλούν για την πρώτη επαφή με το έργο του, πριν ανεβούν στη σκηνή για το «θέατρο τραγουδιών» στη μνήμη του, που επιμελείται ο Αλέξης Κυριτσόπουλος

Σελ. 5

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ατζέντα

ΕΠΙΛΟΓΕΣ

8.11-14.11.26

Επιμέλεια: **ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ**
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«Naza»

Προβάλλεται από τον κινηματογράφο Πάνθεον στη Λευκωσία η ταινία των Yuval Abraham και Rachel Szor «Naza», που απέσπασε το Ειδικό Βραβείο της Επιτροπής στο Φεστιβάλ Βενετίας. Είκοσι τέσσερις Ισραηλινοί αξιωματικοί και στρατιώτες συναντούν τους δημιουργούς του «ΝΑΖΑ» σε ταράτσες του Τελ Αβίβ, μέσα στη νύχτα. Μιλούν ανώνυμα, με αλλοιωμένες ψηφιακά τις φωνές και τις εικόνες τους, περιγράφοντας από πρώτο χέρι συστήματα παρακολούθησης και στοχοποίησης που χρησιμοποιήθηκαν στη Γάζα. Προβολές 13, 14, 20, 21 Νοεμβρίου, ώρα 6:00 μ.μ. και 8:30 μ.μ. 15, 17, 18, 19, 22, 24, 25 Νοεμβρίου, ώρα 8:30 μ.μ. Πάνθεον, Διαγόρου 29, Λευκωσία. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22675787.**

ΘΕΑΤΡΟ

«Φροστ/Νίξον» του Πήτερ Μόργκαν

Ανεβαίνει στη Νέα Σκηνή του ΘΟΚ η παραγωγή «Φροστ/Νίξον» του Πήτερ Μόργκαν, σε σκηνοθεσία Ανδρέα Αραούζου. Πρόκειται για ένα καθηλωτικό πολιτικό δράμα που μεταφέρει στη σκηνή μία από τις πιο διάσημες τηλεοπτικές αναμετρήσεις του 20ού αιώνα. Το «Φροστ/Νίξον» είναι ένα έργο για την εξουσία και την ευθύνη, για τη δημόσια εικόνα και την προσωπική αλήθεια, για τη δημοσιογραφία, τη χειραγώγηση και την ανάγκη του ανθρώπου να αφήσει πίσω του τη δική του εκδοχή της ιστορίας. Δύο άντρες με διαφορετικές αφετηρίες και διαφορετικά όπλα έρχονται αντιμέτωποι, διεκδικώντας τον έλεγχο όχι μόνο της συζήτησης, αλλά και της αφήγησης. Παίζουν οι: Βαρνάβας Κυριαζής, Γιώργος Αναγιωτός, Σταύρος Δημόπουλος, Ανδρέας Βούλγαρης, Γρηγόρης Γεωργίου, Μιχάλης Παπέττας, Δημήτρης Αντωνίου, Μαρίνα Μακρή, Φάνος Θεοφάνους, Ιωάννα Κεραυνού. Παραστάσεις Λευκωσία: Κτίριο ΘΟΚ, Νέα Σκηνή Νίκος Χαραλάμπους, κάθε Τετάρτη, Παρασκευή και Σάββατο στις 8:00 μ.μ. και Κυριακή στις 6:00 μ.μ. Την Κυριακή 15 Νοεμβρίου, μετά το τέλος της παράστασης, θα πραγματοποιηθεί συζήτηση του κοινού με τους συντελεστές και τους ηθοποιούς. **Πληροφορίες, Εισιτήρια Ηλεκτρονικά στη σελίδα www.thoc.org.cy και στο Ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 77772717**

ΕΚΘΕΣΗ

Νίκος Κουρούσιης | Μεταπλάσεις

Η γκαλερί Stand In Line παρουσιάζει την ατομική έκθεση του καταξιωμένου καλλιτέχνη, Νίκου Κουρούσιη, με τίτλο «Μεταπλάσεις». Με μια καλλιτεχνική πορεία που ξεπερνά τις έξι δεκαετίες, ο Νίκος Κουρούσιης συνεχίζει να προσεγγίζει την τέχνη ως έναν ζωντανό χώρο αδιάκοπης αναζήτησης και πειραματισμού, όπου η ύλη, οι μορφές και οι μεταξύ τους σχέσεις βρίσκονται σε διαρκή μεταβολή. Στην έκθεση παρουσιάζονται δισδιάστατα και τρισδιάστατα έργα, μέσα από τα οποία αναδεικνύεται η διαρκής διαδικασία μεταμόρφωσης της ύλης και η δημιουργία νέων μορφών μέσα από τον συνδυασμό διαφορετικών υλικών. Όπως σημειώνει ο ίδιος ο καλλιτέχνης στο εισαγωγικό σημείωμα του καταλόγου της έκθεσης: «Η έννοια της μετάπλασης διατρέχει μεγάλο μέρος της δουλειάς μου. Η ύλη μεταβάλλεται, οι μορφές ανασυντίθενται και τα στοιχεία αποκτούν νέες σχέσεις μεταξύ τους. Ο χώρος και ο χρόνος δεν αποτελούν απλώς το πλαίσιο του έργου, αλλά συμμετέχουν στη διαμόρφωση και την εξέλιξή του». Stand in Line Art Space, οδός Μετοχίου 26Α, Άγιος Ανδρέας, Λευκωσία Εγκαίνια Σάββατο, 14 Νοεμβρίου, ώρα 7:00. Διάρκεια έκθεσης έως 5 Δεκεμβρίου. **Πληροφορίες www.standinlineartspace.com**

ΑΡΧΕΙΟ

Η ζωή και το έργο του Βαλεντίνου Χαραλάμπους

Η ζωή και το έργο του Βαλεντίνου Χαραλάμπους περνούν σε ένα νέο ψηφιακό περιβάλλον, μέσα από μια πρωτοβουλία τεκμηρίωσης και διαφύλαξης του προσωπικού του αρχείου. Το εγχείρημα θα παρουσιαστεί στην εκδήλωση «Αποτύπωμα στον πηλό: Βαλεντίνος Χαραλάμπους και η ψηφιοποίηση ενός ζωντανού αρχείου», που συνδιοργανώνουν το Ινστιτούτο Κύπρου και το Pylon Art & Culture. Η παρουσίαση θα αναδείξει τη δουλειά των Εργαστηρίων Χαρακτηρισμού Τέχνης Ανδρέας Πίττας (APAC Labs) του Ινστιτούτου Κύπρου, τα οποία ανέλαβαν την τεκμηρίωση, τη μελέτη, την οπτικοποίηση και την προστασία του αρχείου. Μέσα από σύντομες παρουσιάσεις, η Μαρίνα Σχίζα, η Ανδριάνα Νικολαΐδου και ο Νικόλας Μπακιρτζής θα αναφερθούν στην καλλιτεχνική παρακαταθήκη του Χαραλάμπους, στη συμφωνία παραχώρησης του αρχείου του στο Ινστιτούτο Κύπρου και στις μεθόδους με τις οποίες το υλικό τεκμηριώνεται και αποκτά ψηφιακή υπόσταση. Θέατρο Ριάλτο Λεμεσός, Παρασκευή 13 Νοεμβρίου, 7:00 μ.μ. **Είσοδος ελεύθερη. Απαραίτητη η κράτηση θέσης μέσω της ιστοσελίδας του Θεάτρου Ριάλτο.**

ΠΡΟΒΟΛΗ

«Η Ηχώ της Κύπρου»

Το Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ) και ο Δήμος Παραλιμνίου – Δερύνειας διοργανώνουν την προβολή της ταινίας ντοκιμαντέρ «Η Ηχώ της Κύπρου» (Echoes of Cyprus), βασισμένη στην έρευνα της εθνομουσικολόγου δρος Νικολέττας Δημητρίου και σε σκηνοθεσία Δανάης Στυλιανού. Η «Ηχώ της Κύπρου» αντλεί από την ηχητική παρακαταθήκη που δημιούργησαν στην Κύπρο, το καλοκαίρι του 1953, ο Ελληνοαμερικανός Καθηγητής πανεπιστημίου Τζέιμς Α. Νοτόπουλος και ο ερευνητής του Κέντρου Λαογραφίας της Ακαδημίας Αθηνών Δημήτριος Πετρόπουλος. Οι ηχογραφήσεις, συνολικής διάρκειας πέραν των οκτώ ωρών, διασώζουν ένα σημαντικό μέρος της μουσικής και προφορικής παράδοσης της Κύπρου της εποχής, το πρωτότυπο του οποίου φυλάγεται στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ. Δευτέρα, 9 Νοεμβρίου, ώρα 7:00 μ.μ. Αμφιθέατρο «Ξένιον», Παραλίμνι. **Πληροφορίες culture@pdm.org.cy, τηλ. 23819431. Είσοδος ελεύθερη.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

«Εντα Γκάμπλερ» του Ιψεν

Ανεβαίνει σε σκηνοθεσία Ανδρέα Χριστοδουλίδη το διαχρονικό αριστούργημα του Ίψεν «Έντα Γκάμπλερ». Γραμμένο στα τέλη του 19ου αιώνα, παραμένει εντυπωσιακά σύγχρονο. Στο επίκεντρό του βρίσκεται η Έντα, μια γυναίκα που επιστρέφει στο σπίτι της μετά το γαμήλιο της ταξίδι, έχοντας εξασφαλίσει όλα όσα η κοινωνία θεωρεί απαραίτητα για μια «καλή ζωή». Ο Ίψεν δημιουργεί ένα ψυχολογικό δράμα μεγάλης έντασης, θέτοντας ερωτήματα που εξακολουθούν να μας αφορούν: Τι συμβαίνει όταν η ζωή που έχουμε επιλέξει δεν είναι η ζωή που επιθυμούμε; Πόση ελευθερία μπορεί να διεκδικήσει ένας άνθρωπος όταν βρίσκεται εγκλωβισμένος στις προσδοκίες των άλλων; Και τι τίμημα έχει η ανάγκη για απόλυτο έλεγχο; Παίζουν: Ειρήνη Καραγιώργη, Έκτορας Κουσιάππας, Βασιλική Κυπραίου, Ευαγγελία Ονουφρίου, Νικολίνα Παπαναστασίου, Σταύρος Χατζαντριάν, Χριστόφορος Χριστοφόρου. Τακτικές παραστάσεις: κάθε Τετάρτη, Παρασκευή, Σάββατο στις 8:30 μ.μ. και κάθε Κυριακή στις 7:00 **μ.μ. Πληροφορίες, Κρατήσεις τηλέφωνο 22348203, Ticketmaster.cy**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | *Του* **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Πολιτισμός σαν τη Σταχτοπούτα ή σαν την Αντουάνετα

Ξανά στο προσκήνιο ο χώρος του πολιτισμού, αυτή τη φορά με αφορμή τον προϋπολογισμό του υφυπουργείου Πολιτισμού και το ποσό που αφορά στα του πολιτισμού. Ουδείς αμφισβητεί ότι το 0,46% είναι αστείο ποσοστό και πως πρέπει να βρεθεί τρόπος να αυξηθεί. Η ερώτηση του ενός εκατομμυρίου όμως είναι ακριβώς αυτή, «με ποιον τρόπο;». Και το ερώτημα τίθεται ενώπιον μιας κυβέρνησης που έχει τον πολιτισμό, όπως οι μανάδες μας το σαλόνι του σπιτιού, που άνοιγε μόνο γιορτές και σχόλες…

Και εξηγούμαι, όταν το 2026 έμπαινε Πολιτεία και πολιτιστικοί φορείς είχαν φορέσει τα καλά τους και καλωσόριζαν τα €2,2 εκατ. που είχαν περιληφθεί στον περσινό προϋπολογισμό για το πολιτιστικό πρόγραμμα της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. Και όλα πήγαιναν καλά… και τα σαλόνια άνοιξαν, και ο ΘΟΚ φιλοξένησε την τελετή έναρξης και στα σαλόνια της Ευρώπης και όχι μόνο φιλοξενήθηκαν Κύπριοι καλλιτέχνες και όταν τελείωσε η γιορτή, πέρασαν οι δώδεκα και η Σταχτοπούτα, δηλαδή ο Πολιτισμός μας, δεν πρόλαβαν και τα μάγια λύθηκαν και έγινε ξανά αποπαίδι. Και τα σαλόνια έκλεισαν, και η στρόφιγγα των χρημάτων έσφιξε και ξανά τα ίδια. Χρήματα δεν υπάρχουν, και το 0,46% είναι τίποτα και ξανά η Σταχτοπούτα, δηλαδή ο Πολιτισμός, έμεινε να καθαρίζει τα αποκαΐδια.

Διότι για αποκαΐδια μιλάμε, όταν μιλάμε για τα ίδια και τα ίδια, και όταν όλοι όσοι πρέπει να ασχολούνται με την δημιουργία πολιτιστικού οράματος περί άλλων τυρβάζουν, και μόνο όταν φτάσει ο κόμπος στο χτένι και οι αριθμοί χτυπήσουν ιστορικά χαμηλά, εξανίστανται… και ζητάνε μεγαλύτερο μερτικό για τη Σταχτοπούτα, δηλαδή τον Πολιτισμό, από μία κυβέρνηση, η οποία τολμάει να περιλάβει στο περίφημο πια State of the Union, λέγοντας τα τετριμμένα.

Που ανοίγει το Προεδρικό Μέγαρο για τον λαό, επειδή εκεί υπάρχουν έργα τέχνης συγκεντρωμένα, αλλά πασχίζουμε εδώ και δεκαετίες να φτιάξουμε μία Πινακοθήκη αντάξια των καλλιτεχνών μας και μία Βιβλιοθήκη που δεν μας κάνει να αισθανόμαστε άβολα… όταν στην Αμμόχωστο της δεκαετίας του 1950 έφτιαχναν Δημοτική Πινακοθήκη και Βιβλιοθήκη.

ώρα φωνάζουν –και καλά κάνουν– για τα ψίχουλα, αλλά πέρυσι ήταν όλα εντάξει; αλλά συγγνώμη, μπορεί στην κυβέρνηση και στο Προεδρικό να βλέπουν τα πολιτιστικά πράγματα όχι ως Σταχτοπούτες, αλλά ως Αντουανέτες, και ξέρουν πολύ καλά να παίζουν το παιχνίδι του «εν τη παλάμη» και το παίζουν άριστα.

Υποχρηματοδότηση, έλλειψη θεσμών και φορέων που μπορούν να ανανονηματοδοτήσουν τα πολιτιστικά πεπραγμένα του τόπου. Αν σε αυτά προστεθεί η υψηλή επικυριαρχία ανθρώπων που κατέχουν θέσεις κλειδιά, τα πράγματα μόνο σε τέλμα θα οδηγούνται και ο αγώνας όλων θα είναι σισύφειος και θα συζητάμε τα ίδια και τα ίδια, και θα περιμένουμε το Θυμέλη για να κάνουμε θέατρο, το Πολιτισμός για να κάνουμε τα υπόλοιπα, και ώς τότε οι έχοντες χρήμα πολύ θα αγοράζουν αρχιτεκτονήματα, θα οργανώνουν φουάρ, θα εγκαθιδρύουν φεστιβάλ και το κράτος θα προσπαθεί, αλλά θα είναι αργά.

Αργά όχι γιατί θα έχουν καθυστερήσει οι προκηρύξεις των προγραμμάτων, γιατί αυτό τείνει να κανονικοποιηθεί, αλλά γιατί δεν θα υπάρχουν αναχώματα πολιτιστικά και πολιτισμικά, γιατί δεν θα έχει καλλιεργηθεί ένα όραμα, ένα modus operandi. Ποιο θέλουμε να είναι το πολιτιστικό αποτύπωμα της χώρας, μετά από δέκα, είκοσι χρόνια; Υπάρχει ή όχι λογοκρισία; Πώς εξελίχθηκε η σύγχρονη κυπριακή γραφή στο θέατρο; Πώς έχει μεταβολίσει ο σύγχρονος χορός και η περφόρμανς στην Κύπρο τις γεωπολιτικές και κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές στην περιοχή της; Ποια η πολιτιστική και πολιτισμική σχέση με το τ/κ στοιχείο, με τη μαρωνίτικη και την αρμενική κοινότητα; Οι Λατίνοι πώς παρουσιάζονται στη σύγχρονη πολιτιστική δημιουργία; Η λογοτεχνία, σε κοινή ελληνική ή σε διάλεκτο πώς εξελίσσεται στην εποχή μας;

Τα παραπάνω και άλλα πολλά συζητιούνται ατάκτως και συνήθως μεταξύ ομονοούντων και φυσικά όλοι συμφωνούν πως διαφωνούν με τον απέναντι και τραβάει ο καθένας τον μοναχικό του δρόμο και ξανά προς την πολιτιστική απραξία τραβάμε και η κάθε κυβέρνηση πετάει πού και πού κάποια ξεροκόμματα, ως κεραστικό, όταν ανοίγει και κανένα σαλόνι, λένε και ευχαριστώ, γι' αυτό, μήπως είναι ώρα οι καλλιτέχνες να δοκιμάσουν δραστικά μέτρα;

Υγ. Εκείνη η επιτροπή για τα Λογοτεχνικά Βραβεία τι γίνεται; Αν δεν υπάρχουν προσωπικότητες για τη μία κατηγορία, μήπως να μην τη συμπεριλάβετε στα βραβεία και από του χρόνου έχει ο Γιαραμπής;

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Σλάλομ ανάμεσα στους δύο κόσμους

Την περασμένη Κυριακή, η είσοδος στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο ήταν δωρεάν, ο κόσμος που γέμισε τις αίθουσες ήταν κυρίως τουρίστες, αλλά και Έλληνες επισκέπτες, από ένα ευρύ ηλικιακό και κοινωνικό φάσμα. Οπως διαβάζουμε στο site, κάθε πρώτη και τρίτη Κυριακή του μήνα, από 1ης Νοεμβρίου έως 31 Μαρτίου, η είσοδος είναι ελεύθερη. Σημαντική προσφορά αν σκεφτεί κανείς ότι το εισιτήριο των 20 ευρώ (παρά τις πολλές εκπτωτικές κατηγορίες) δεν είναι προσιτό σε όλους.

Σε αυτήν την πολυσήμαντη μουσειακή πολιτεία με αριστουργήματα της αρχαιότητας και εξαιρετικές περιοδικές εκθέσεις να διεκδικούν τον χρόνο και την προσοχή του περιηγητή, τίποτα δεν είναι στατικό. Κάθε (μα κάθε) επίσκεψη επιφυλάσσει μια έκπληξη. Κάτι που δεν επεξεργάστηκες με προσοχή ή προσπέρασες βιαστικά τις προηγούμενες φορές.

Την περασμένη Κυριακή η «συνάντηση» με τον Ουίλιαμ Κέντριτζ άνοιξε μια απροσδόκητη διαδρομή. Αυτός ο 70χρονος Νοτιοαφρικανός ουμανιστής δημιουργός, που μάχεται αδιάκοπα με τα φαντάσματα και τους εφιάλτες της χώρας του, με την τόσο οικεία «γραφή» του με τα «λευκά χαρτιά και τα μαύρα μελάνια», τις σκοτεινές φιγούρες του, την απολύτως προσωπική αισθητική γλώσσα του, εστίασε αυτήν τη φορά σε μια μυθολογική εμμονή του. «Μιμήσου τον ύπνο των λίθων: Ορφέας, Ευρυδίκη, μεταμόρφωση και επιστροφή» ονομάζεται η μικρή έκθεσή του (με αφορμή και τη σκηνοθεσία του στην όπερα «Ορφέας» του Μοντεβέρντι, στην Εθνική Λυρική Σκηνή). Ατσάλινες ανθρωπόμορφες φιγούρες, βαμμένες στο χρώμα της σκουριάς, και χάρτινες σιλουέτες δέντρων, ανάμεσα στους άκαμπτους και αυστηρούς αρχαϊκούς κούρους· επιτύμβια ανάγλυφα και αγάλματα από αρχαϊκές Σφίγγες από πεντελικό μάρμαρο συνδιαλέγονται με στίχους του Ρίλκε. «Οι νεκροί έχουν τις δικές τους μέριμνες». Η Ευρυδίκη ανήκει σε έναν άλλον κόσμο, με τους δικούς του νόμους και τη δική του «ύπαρξη».

Η περιπλάνηση, ένα σλάλομ ανάμεσα στον κόσμο των νεκρών και των ζωντανών, κορυφώνεται στο μικρό «δωμάτιο» του διοράματος (τρισδιάστατη απεικόνιση σκηνής σε μινιατούρα). Βασίζεται στην τεχνική Pepper's Ghost, προέκυψε μέσα από πειραματισμούς και αξιοποιεί μια θεατρική ψευδαίσθηση του 19ου αιώνα, «για να προσδώσει εφήμερη υπόσταση σε μορφές που γεννιούνται από το φως και τις αντανακλάσεις» (αναφέρεται στον υπομνηματισμό). Οσες φορές και να έχει δει κανείς διοράματα του Κέντριτζ δεν χορταίνει. Αυτήν τη φορά το παιχνίδι ανάμεσα στην «απτικότητα και στη ρευστότητα» υπογραμμίζεται από μουσικά μέρη της όπερας του Μοντεβέρντι. Σε αυτήν την εκδοχή με τίτλο «Ορφέας. Ευρυδίκη. Ερμής» οι μορφές κινούνται ανάμεσα στο φως και στο σκοτάδι, όπως ακριβώς ο Ερμής διασχίζει τα όρια των κόσμων. «Το αμφιταλαντευόμενο βλέμμα του Ορφέα στρέφεται προς την Ευρυδίκη, η οποία αποκτά στιγμιαία υλική υπόσταση, μόνο και μόνο για να χαθεί ξανά, μέσα στην ίδια πράξη της θέασης». «Η απουσία της γέμισε τον κόσμο», γράφει ο ποιητής και ο Κέντριτζ το κάνει πράξη χρησιμοποιώντας ακριβώς αυτό το μεταίχμιο: τη στιγμή που η Ευρυδίκη χάνεται στη σιωπή και ο Ορφέας μένει μόνος με τον θρήνο του. Τα πάντα μοιάζουν να γεννιούνται και να εξελίσσονται αποκτώντας τη δική τους ζωή, ενώ τίποτα δεν εμφανίζεται χωρίς να αρχίζει ταυτόχρονα να εξαφανίζεται.

Τα αρχαία ευρήματα, ο λίθος, το χώμα, η ανασκαφή, τα πρόσωπα του μύθου, το ανεστραμμένο δέντρο στο τέλος του διοράματος· οι ρίζες του ανεβαίνουν προς τον ουρανό και τα κλαδιά του κατεβαίνουν προς τη γη, ο κορμός μεταμορφώνεται σε λάρυγγα και τραχεία και τα κλαδιά σε πνεύμονες. Ετσι ανοίγεται και άλλος «χώρος» στο μουσείο.

Το ακριβό και το καλό συναντιούνται συχνά, αλλά δεν είναι συνώνυμα

«Ένα σπουδαίο κρασί δεν χρειάζεται να το αποκαλέσουμε οίνο για να αποκτήσει κύρος», λέει ο Master of Wine Γιάννης Καρακάσης

«Οσο ανακάλυπτα το κρασί, τόσο ήθελα να καταλάβω τι υπάρχει πίσω από αυτό. Κάπως έτσι, το Master of Wine έγινε η επόμενη κορυφή που ήθελα να κατακτήσω».

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

«Η ποιότητα βελτιώνεται πιο γρήγορα από τη διεθνή αναγνωρισιμότητα, εκτιμώ. Είναι η αρχή, θα έλεγα, ενός ωραίου ταξιδιού που μπορεί να φτάσει στην καταξίωση. Χρειάζεται σταθερή παρουσία σε επιλεγμένες αγορές, εκπαίδευση και καλή διανομή» λέει για το κυπριακό κρασί ο Master of Wine Γιάννης Καρακάσης. Ένας από τους περίπου 400 Masters of Wine παγκοσμίως, με αφορμή την έναρξη των εγγραφών για το Great Greek Wines 2027, που θα πραγματοποιηθεί στην Αθήνα, από τις 11 έως τις 14 Φεβρουαρίου 2027, με έξι κορυφαίους επαγγελματίες του κρασιού από το εξωτερικό και την Ελλάδα, μιλάει στην «Κ» για το κρασί, τη βιωσιμότητα της αμπελοκαλλιέργειας και της οινοποιίας, καθώς και για την πρόοδο που έχει συντελεστεί στον κυπριακό αμπελώνα και λέει: «Μου αρέσει πολύ όλο αυτό που συμβαίνει τα τελευταία δέκα χρόνια στην Κύπρο» και τονίζει πως από εκεί που δεν μιλούσε κανείς για αυτόχθονες ποικιλίες, υπάρχει μια σαφής πλέον μετατόπιση της συζήτησης σε αυτές.

–Από υψιπέτης… «ίκαρος» σε έναν υψιπετή Master of Wine… τι σας έκανε να θελήσετε να κατακτήσετε αυτή την κορυφή;

–Πάντα μου άρεσαν οι προκλήσεις, πάντα αναζητούσα την επόμενη κορυφή. Ξέρετε, θεωρώ ότι η ευδαιμονία που όλοι αναζητούμε συνδέεται σε μεγάλο βαθμό με την αίσθηση ότι έχεις καταφέρει κάτι, μικρό ή μεγάλο, που σε φέρνει πιο κοντά στην προσωπική σου ολοκλήρωση. Αυτή η ανάγκη για εξέλιξη καθορίζει τις επιλογές μου. Και όσο ανακάλυπτα το κρασί, τόσο ήθελα να καταλάβω τι υπάρχει πίσω από αυτό. Κάπως έτσι, το Master of Wine έγινε η επόμενη κορυφή που ήθελα να κατακτήσω. Βέβαια, όταν ξεκίνησα, δεν είχα αντιληφθεί πλήρως τη δυσκολία. Ίσως ευτυχώς! Χρειάστηκε να ξαναγίνω μαθητής, να αμφισβητήσω όσα θεωρούσα ότι γνώριζα και να διαχειριστώ αποτυχίες. Ο τίτλος μού άνοιξε πολλές πόρτες. Ακόμη μεγαλύτερη αξία, όμως, είχε ο τρόπος σκέψης που απέκτησα στην πορεία.

–Οίνος ή κρασί; Υπάρχει κάποια λεπτή γραμμή που ξεχωρίζει αυτές τις λέξεις;

–Οι δύο λέξεις έχουν διαφορετική διαδρομή. Ο οίνος είναι η αρχαία ελληνική λέξη, ενώ το κρασί προέρχεται από την «κράση», την ανάμειξη του οίνου με νερό, όπως συνήθιζαν να τον πίνουν οι αρχαίοι Έλληνες. Αυτή η ανάμειξη γινόταν σε μεγάλα αγγεία, τους κρατήρες. Σήμερα βέβαια, οι δύο λέξεις έχουν επικρατήσει ως συνώνυμες. Στην καθημερινότητά μου χρησιμοποιώ τη λέξη κρασί. Ο οίνος έχει μια πιο επίσημη διάσταση και κουβαλά εντονότερα την ιστορική του διαδρομή. Δεν θεωρώ κάποια λέξη υποδεέστερη της άλλης και δεν θα έβαζα ποιοτική διαχωριστική γραμμή ανάμεσά τους. Ένα σπουδαίο κρασί δεν χρειάζεται να το αποκαλέσουμε οίνο για να αποκτήσει κύρος.

–Μπορεί ο ακριβός οίνος ή, αν θέλετε, το καλό κρασί να έχει αποκτήσει εμπορική υπεραξία για λόγους πέραν της αντικειμενικής του αξίας;

–Ασφαλώς και πολύ συχνά συμβαίνει κάτι τέτοιο. Η τιμή ενός κρασιού περιλαμβάνει από τη μία από το κόστος παραγωγής του, αλλά διαμορφώνεται και από άλλους παράγοντες που δεν έχουν σχέση με την καρδιά του προϊόντος. Αυτοί οι παράγοντες είναι η φήμη, η ζήτηση, η σπανιότητα και οι βαθμολογίες/διακρίσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις –βλέπε Βουργουνδία ή Napa Valley– πληρώνουμε πολύ ακριβά την πρόσβαση σε κάτι που ελάχιστοι μπορούν να αποκτήσουν. Εδώ θέλω να προσθέσω ότι υπάρχουν στοιχεία της ποιότητας που μπορούμε να αξιολογήσουμε, όπως η ισορροπία, η πολυπλοκότητα και η διάρκεια της επίγευσης. Δεν υπάρχει όμως κάποια εξίσωση που να αποδεικνύει ότι ένα κρασί των 300 ευρώ προσφέρει δεκαπλάσια απόλαυση από ένα των 30. Εκεί συχνά δημιουργείται η σύγχυση. Η σχέση τιμής και ποιότητας δεν είναι αναλογική, όπως άλλωστε συμβαίνει με πολλά προϊόντα. Έχω δοκιμάσει πανάκριβα κρασιά που με συγκίνησαν και πολύ πιο προσιτά που μου έδωσαν εξίσου μεγάλη χαρά. Το ακριβό και το καλό συναντιούνται συχνά, αλλά δεν είναι συνώνυμα.

Great Greek Wines 2027

–Με τις εγγραφές για το Great Greek Wines 2027 να έχουν ήδη ξεκινήσει, ποια είναι η βασική φιλοσοφία πίσω από τη διοργάνωση

–Να αναδεικνύουμε μια αυστηρή επιλογή κρασιών και να δουλεύουμε ουσιαστικά για την προβολή τους. Με τον Γρηγόρη Μιχαήλο θέλαμε από την αρχή μια διοργάνωση στην οποία η διάκριση θα έχει βάρος και συνέχεια. Γι' αυτό μας ενδιαφέρει η ποιότητα της επιλογής πολύ περισσότερο από τον αριθμό των συμμετοχών. Οι βασικοί πυλώνες του GGW είναι τρεις. Μια διεθνής κριτική επιτροπή πολύ υψηλού επιπέδου και η αγορά των κρασιών από το εμπόριο. Για τις κυπριακές συμμετοχές υπάρχει εξαίρεση στην προμήθεια των δειγμάτων, λόγω των διαδικασιών διακίνησης από την Κύπρο προς την Ελλάδα. Και τρίτον, και ίσως σημαντικότερο, η ουσιαστική δουλειά αρχίζει την επομένη της βράβευσης. Με παρουσιάσεις, masterclasses και επαφές με επαγγελματίες στο εξωτερικό, θέλουμε τα επιλεγμένα κρασιά να φτάνουν σε ανθρώπους που μπορούν να τους δώσουν μια θέση στην αγορά. Η πρόσφατη παρουσία μας στο Λονδίνο υπηρετεί ακριβώς αυτή τη λογική. Θα χαρώ πολύ να δούμε ακόμη περισσότερες κυπριακές συμμετοχές φέτος. Πιστεύω σε αυτό που συμβαίνει στον αμπελώνα του νησιού και θέλουμε να βοηθήσουμε να το γνωρίσουν περισσότεροι άνθρωποι εκτός Κύπρου. Το GGW δίνει στους παραγωγούς την ευκαιρία να αξιολογηθούν από μια διεθνή επιτροπή και, εφόσον διακριθούν, να συμμετέχουν στις δράσεις προβολής μας στο εξωτερικό.

Πληροφορίες: Great Greek Wines 2027, 11 έως τις 14 Φεβρουαρίου 2027, στην Αθήνα, με έξι κορυφαίους επαγγελματίες του κρασιού από το εξωτερικό και την Ελλάδα. Εγγραφές: Regular: 26 Οκτωβρίου–20 Δεκεμβρίου 2026 και Last Chance: 21 Δεκεμβρίου 2026–10 Ιανουαρίου 2027. Σημ. Τα κρασιά της αξιολόγησης αγοράζονται από το εμπόριο. Εξαίρεση αποτελούν οι συμμετοχές από την Κύπρο, για τις οποίες τα δείγματα παρέχονται από τα οινοποιεία. Οι εγγραφές και οι αναλυτικές πληροφορίες συμμετοχής είναι διαθέσιμες στο www.greatgreekwines.com

Γηγενείς ποικιλίες της Κύπρου: Από τις πιο ουσιαστικές εξελίξεις

–Και στην Κύπρο, όπως και στην Ελλάδα, καταναλώνουμε αρκετό κρασί. Τι προϊόν πίνουμε;

–Δεν πίνουμε όλοι το ίδιο, ούτε υπάρχει μία απάντηση για ολόκληρη την αγορά. Είναι γεγονός ότι σήμερα ο καταναλωτής έχει πρόσβαση σε εξαιρετικά εμφιαλωμένα κρασιά, σε πολλές διαφορετικές τιμές. Παράλληλα, επιβιώνει δυστυχώς η αντίληψη ότι το χύμα είναι εξ ορισμού πιο αγνό ή ότι το «σπιτικό» αποτελεί εγγύηση ποιότητας. Αυτό χρειάζεται και περισσότερη συζήτηση και ενδυνάμωση του μηνύματος της υπεροχής του επώνυμου οίνου. Αν με ρωτάτε προσωπικά τι αναζητώ είναι προέλευση, σωστή συντήρηση και έναν παραγωγό που αναλαμβάνει την ευθύνη όσων βρίσκονται στη φιάλη. Με ενδιαφέρει επίσης τι συμβαίνει στην εστίαση από την επιλογή των κρασιών έως την τιμολόγηση και φυσικά το σέρβις. Ένα καλό καθημερινό κρασί, σωστά σερβιρισμένο και σε λογική τιμή, μπορεί να προσφέρει μεγαλύτερη ευχαρίστηση από μια διάσημη ετικέτα που έχει ταλαιπωρηθεί.

–Πώς θα μπορούσε να αναπτυχθεί με βιώσιμο τρόπο η αμπελοκαλλιέργεια και η οινοπαραγωγή στην εποχή μας, με τις τόσες προκλήσεις;

–Θα ξεκινούσα από τον αμπελουργό. Χρειαζόμαστε καλύτερη αμοιβή για το ποιοτικό σταφύλι μαζί με σταθερότερες συνεργασίες με τα οινοποιεία. Είναι ακόμη πρωταρχικής σημασίας να δοθούν κίνητρα για να παραμείνουν νέοι άνθρωποι στην καλλιέργεια. Μεγάλο πρόβλημα το τελευταίο. Ακούγεται απλό αλλά πιστέψτε με δεν είναι. Προχωρώντας στο αμπέλι χρειάζεται έρευνα και προσαρμογή στις συνθήκες κάθε περιοχής, με προσεκτική διαχείριση του νερού και έμφαση στην προστασία του εδάφους. Οι παλιοί αμπελώνες και οι τοπικές ποικιλίες αξίζουν ιδιαίτερη προσοχή, χωρίς να θεωρούμε ότι δίνουν a priori όλες τις λύσεις. Σημαντικό εδώ είναι να πούμε ότι για να υπάρξουν μελλοντικά αμπελώνες οι παραγωγοί πρέπει να σταματήσουν να ψεκάζουν με χημικά. Αναλόγως και στο οινοποιείο υπάρχουν ουσιαστικές αποφάσεις, από την ενέργεια μέχρι το βάρος της φιάλης. Θεωρώ ότι η βιωσιμότητα κρίνεται συνολικά και ξεκινάει από τις πιο απλές μας πρακτικές και αποφάσεις. Θα πρέπει να το αντιληφθούμε αυτό αν θέλουμε το επάγγελμα να έχει συνέχεια σε είκοσι χρόνια.

–Ποια είναι σήμερα η θέση της Κύπρου στον οινικό κόσμο όσον αφορά την ποιότητα και την αναγνωρισιμότητά της;

–Μου αρέσει πολύ όλο αυτό που συμβαίνει τα τελευταία δέκα χρόνια στην Κύπρο. Από εκεί που δεν μιλούσε κανείς για αυτόχθονες ποικιλίες, υπάρχει μια σαφής πλέον μετατόπιση της συζήτησης στο Ξυνιστέρι, τη Μωροκανέλλα, το Σπούρτικο, την Πρωμάρα και τη Βασίλισσα, και στο Γιαννούδι, το Μαύρο και το Μαραθέφτικον όσον αφορά τις ερυθρές. Η ποιότητα βελτιώνεται πιο γρήγορα από τη διεθνή αναγνωρισιμότητα, εκτιμώ. Είναι η αρχή, θα έλεγα, ενός ωραίου ταξιδιού που μπορεί να φτάσει στην καταξίωση. Χρειάζεται σταθερή παρουσία σε επιλεγμένες αγορές, εκπαίδευση και καλή διανομή. Θα ήθελα επίσης ο επισκέπτης της Κύπρου να συναντά περισσότερα κυπριακά κρασιά στα ξενοδοχεία και στα εστιατόριά της. Εκεί μπορεί να αρχίσει μια σχέση που θα συνεχιστεί και όταν επιστρέψει στη χώρα του.

–Θα ήθελα ένα σχόλιό σας για την αναβίωση των γηγενών ποικιλιών στον κυπριακό αμπελώνα. Πώς βλέπετε αυτή την προσπάθεια των τελευταίων ετών;

–Τη θεωρώ από τις πιο ουσιαστικές εξελίξεις και την υποστηρίζω 100%. Οι ποικιλίες που ανέφερα έχουν αυθεντικότητα, είναι εγκλιματισμένες και μπορούν να κάνουν τη διαφορά, προσθέτοντας ένα εκπληκτικό νέο κεφάλαιο στο οινικό βιβλίο του νησιού. Από την άλλη, είναι σημαντικό να μελετηθούν σε βάθος. Μόνο τότε αυτή η κληρονομιά μπορεί να αξιοποιηθεί πλήρως.

«Ένα καλό καθημερινό κρασί, σωστά σερβιρισμένο και σε λογική τιμή, μπορεί να προσφέρει μεγαλύτερη ευχαρίστηση από μια διάσημη ετικέτα που έχει ταλαιπωρηθεί».

Η βιωσιμότητα αμπελοκαλλιέργειας Οινοπαραγωγής λέει ο κ. Καρακάσης κρίνεται συνολικά και ξεκινάει από τις πιο απλές μας πρακτικές και αποφάσεις. «Θα πρέπει να το αντιληφθούμε αυτό αν θέλουμε το επάγγελμα να έχει συνέχεια σε είκοσι χρόνια».

«Η ποιότητα [σ.σ. του κυπριακού κρασιού] βελτιώνεται πιο γρήγορα από τη διεθνή αναγνωρισιμότητα, εκτιμώ. Είναι η αρχή, θα έλεγα, ενός ωραίου ταξιδιού που μπορεί να φτάσει στην καταξίωση» λέει στην «Κ» ο Γιάννης Καρακάσης, ο οποίος κατέχει τον υψηλό τίτλο του Master of Wine.

Βαθιά χαραγμένες αλήθειες στη Λευκωσία

Στην «Κ» μιλούν για την έκθεση «Συνύπαρξη: Α. Τάσσος και Χαμπής» ο εκ των επιμελητών της Γιώργος Τσαγγάρης και ο Χαμπής

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ**

Τετάρτη πρωί, επισκέπτομαι το Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή στη Λευκωσία, για να μπω στον κόσμο της έκθεσης «Συνύπαρξη: Α. Τάσσος – Χαμπής» που διοργανώνει το μουσείο μαζί με την Εταιρεία Εικαστικών Τεχνών Α. Τάσσος. Ξέρω από την αρχή ότι θα ταξιδέψω επί των κυμάτων της σύγχρονης ιστορίας Ελλάδας και Κύπρου, αλλά και σε χρώματα και χαραγματιές του λαϊκού πολιτισμού μας. Δεν διαψεύδομαι, παρατηρώ τα έργα του Α. Τάσσου και του Χαμπή, τα οποία όχι απλώς συνυπάρχουν, αλλά καταφέρνουν να συνομιλούν, άλλοτε «μεγαλοφώνως» και άλλοτε με υπονοούμενα. Οι επιμελητές της έκθεσης Γιάννης Μπόλης και Γιώργος Τσαγγάρης (ο οποίος είναι και διευθυντής του Μουσείου) γνωρίζουν πολύ καλά πώς να κάνουν τα έργα των δύο καλλιτεχνών να «υπάρχουν» ουσιαστικά στον χώρο της έκθεσης. Γράφει ο Γιάννης Μπόλης στον καλαισθητο κατάλογο [«Συνύπαρξη: Α. Τάσσος – Χαμπής»] που συνοδεύει την έκθεση: «Η δημιουργία του [σ.σ. έργου] με την εκφραστική της πληρότητα και τις εικαστικές της αξίες, εξακολουθεί να διατηρεί τον επίκαιρο χαρακτήρα, τη δύναμη των συμβόλων και των μηνυμάτων της, διαχρονικών και πανανθρώπινων, και στη σημερινή κατακερματισμένη και βαθιά πληγωμένη εποχή μας». Την πιο πάνω φράση του Γιάννη Μπόλη μπορεί το κοινό να την αντικρίσει σε κάθε έργο αμφότερων των καλλιτεχνών. Πάλι από τον κατάλογο της έκθεσης ο Γιάννης Μπόλης επισημαίνει: «Η τέχνη του [σ.σ. του Χαμπή] είναι βαθύτατα πολιτική, και ταυτόχρονα μια τέχνη που μιλάει, όπως και η τέχνη του δασκάλου του Α. Τάσσου, για τη ζωή, την ελπίδα, την ομορφιά και τον έρωτα, τον λαϊκό πολιτισμό, τη βία, τον πόνο του ξεριζωμού και τον θάνατο, τη μνήμη, το τραύμα, τα ατομικά και συλλογικά βιώματα, μια τέχνη που αναφέρεται στην ειρηνική συνύπαρξη, τη δικαιοσύνη, την ελευθερία, την αξιοπρέπεια και την αυτοδιάθεση», και ξανά, βλέποντας τα έργα του Α. Τάσσου και του Χαμπή, το πιο πάνω απόσπασμα αντανακλά την πεμπτουσία της έκθεσης, τη συνύπαρξη δύο ανθρώπων που η τέχνη τους τους συνένωσε με έναν αόρατο μίτο, και τυχερός όποιος τον δει και τον ακολουθήσει. Ο χαράκτης Χαμπής, που συνυπάρχει με τον Τάσσο, και ο Γιώργος Τσαγγάρης, επιμελητής της έκθεσης, καταθέτουν στην «Κ» μια άλλη ματιά για την τέχνη, τον καλλιτέχνη, τη μνήμη. Ο Χαμπής απαντά σε ερωτήσεις μας και σχολιάζει δύο φωτογραφίες από την κατεχόμενη Κοντέα και μια από το πολύπαθο και σπουδαίο Μουσείο Χαρακτικής στα Πλατανίστια Λεμεσού και ο δεύτερος απαντά σε δύο ερωτήματα, έχοντας ενώπιόν του δύο ξυλογραφίες του Α. Τάσσου.

1

Η πόρτα με το αέτωμα στην κατεχόμενη Κοντέα.

3

Η εκκλησία του Αγίου Χαραλάμπους στην κατεχόμενη Κοντέα.

«Πάντα φωτίζοντας τα σκοτεινά σημεία, για να λάμψει το καλό και να υπερισχύσει του κακού. Το καταφέρνουμε; Κάποτε πολύ, κάποτε λίγο. Ποτέ, όμως, δεν σταματούμε γιατί θα μας πνίξει το σκοτάδι».

«Κύριος στόχος τους να φτάσει η τέχνη στον απλό άνθρωπο, να καλλιεργηθεί, να σκέφτεται ελεύθερα. Α.Τάσσος και Χαμπής καταθέτουν τη δική τους ιδεολογική θέση και εκφράζουν μέσα από το έργο τους αληθινά όσα έζησαν.

Χαμπής ο χαράκτης

1

Μια πόρτα σπιτιού στην κατεχόμενη γενέτειρά μου, Κοντέα. Το σπίτι σημαδεμένο από τις κατοχικές αρχές με τον αριθμό 400. Η σύγχρονη τουρκική πόρτα πολύ φτωχή στην παλιά αρχοντική όψη των κιόνων, του αετώματος με το υπέρθυρο. Το σκαλισμένο στην πέτρα διακοσμητικό μνημονεύει τους μαστόρους λιθοξόους της Κοντέας, μιας άλλης εποχής. Την ομορφιά συμπληρώνει η σιδηροκαντζελιά μεταξύ πόρτας και αετώματος. Φέρνει στη θύμιση τους μαστόρους κωμοδρόμους του χωριού και την αισθητική των κατοίκων που είχαν μεγάλη αξία τον πολιτισμό. Σήμερα, μας στέρησαν και την ελπίδα της επιστροφής σ' αυτό το χωριό...

–Τι σημαίνουν οι λέξεις «επιστρέφω» και «σπίτι» και για τον Χαμπή;

–Βαρετές ασήκωτες και απαγορευμένες οι δυο λέξεις. Δεν μπορώ να επιστρέψω στο χωριό μου, δεν μπορώ να ζήσω στο σπίτι μου, δεν μπορώ να αναπαυθώ ούτε στην τελευταία κατοικία μου που πεθυμώ στο κοιμητήριο της Κοντέας. Επιστρέφω συνέχεια μόνο «με τα φτερά του νου», όπως πολύ χαρακτηριστικά έγραψε ο Κοντεάτης ποιητής Χαράλαμπος Δημοσθένους... Το σπίτι που γεννήθηκα το βλέπω στα ζωγραφικά και χαρακτικά μου έργα και με καλεί με τους κτύπους της καρδιάς μου...

2

Στο εργαστήρι της Σχολής Χαρακτικής Χαμπή στα Πλατανίστεια.

4

Η ξυλογραφία του Α. Τάσσου «Χωριάτικος Γάμος» (1947).

2

Ο χαράκτης Α. Τάσσος παντού στο εργαστήρι. Φωτογραφίες με τον Χαμπή, μια αφίσα για τα εικοσάχρονα της Σχολής Χαρακτικής Χαμπή εις μνήμη του (2014), η πινακίδα της Σχολής, η βιβλιοθήκη, το πιεστήριο χαρακτικής, πάγκοι διδασκαλίας, τα μανταλάκια στα τέλια που υποδέχονται τα χαρακτικά των μαθητών. Όλα ξεκίνησαν το 1971, με το κάλεσμα του Τάσσου στον Χαμπή να πάει κοντά του στην Αθήνα. Το 1995 ο Χαμπής κάλεσε όλους όσοι θέλουν να μάθουν δωρεάν χαρακτική, εις μνήμην Α. Τάσσου να πάνε στα Πλατανίσκια. Από τότε μέχρι σήμερα πήγαν χιλιάδες. Η χαρακτική άνθισε στην Κύπρο. Εις μνήμην Α. Τάσσου!

–Η Τέχνη είναι Ευθύνη;

–Ποιος ασχολείται με την Τέχνη και τι φέρει μέσα του... Ναι, είναι ευθύνη μεγάλη η Τέχνη. Ευθύνη καλής γνώσης της, ευθύνη ωραίας γέννας της και ευθύνη προβολή της. Η ευθύνη της βρίσκεται στην έρευνα, στο βάθος της, στην πρότασή της. Η ευθύνη της δεν είναι να συμβαδίσει με τα εύκολα τρεχούμενα, αλλά να τα βελτιώσει, με την ξεχωριστή γλώσσα του κάθε καλλιτέχνη στον δικό του τομέα.

3

Ατέλειωτες μνήμες σ' αυτό τον χώρο, από τα παιδικά μου χρόνια των αρχών της δεκαετίας του '50 μέχρι την κατάληψη της Κοντέας από τον τουρκικό στρατό το 1974. Εκκλησιασμοί, βαφτίσεις, γάμοι, Χριστούγεννα και Πάσχα, παιχνίδια της Λαμπρής στην αυλή της, πανηγύρια στους ηλιακούς και στους γύρω χώρους. Από την παλιά λαμπρή εποχή, στη σημερινή μαύρη, το κτήριο βεβηλώθηκε, πέρασε σε αποθηκευτικό χώρο και σε αίθουσα χορού, άρχισαν οι καταστροφές του και, γλύτωσε με αποκατάστασή του, με βασικούς συντελεστές: Κοινοτικό Συμβούλιο Κοντέας, Προσφυγικό Σωματείο «Η Κοντέα», Όμιλος Πολιτιστικής Κληρονομιάς Κοντέας, Τουρκοκύπριοι συνεργάτες από την περιοχή, τα Ηνωμένα Έθνη (UNDP-ACT), η USAID, η Συντεχνία του Επιμελητηρίου Τουρκοκυπρίων Μηχανικών και Αρχιτεκτόνων (ΚΤΜΜΟΒ). Είναι από τις πρώτες εκκλησίες που αποκαταστάθηκε στις κατεχόμενες περιοχές. Όταν γιορτάζει ο Άγιος Χαράλαμπος, μια φορά τον χρόνο, με άδεια των κατοχικών αρχών, επιτρέπεται στους Κοντεάτες να λειτουργηθούν στην εκκλησία τους...

–«Κάθε χαραγματιά μας είναι φως μέσα στο σκοτάδι»... Νικιέται το σκοτάδι;

–Το πρωτάκουσα από τον Α. Τάσσο, στο εργαστήρι του στην Αρδηττού στην Αθήνα το 1971, τότε που είχα την τύχη της ζωής μου να μαθητεύω κοντά του, καλεσμένος του. Μένει άσβηστο στη μνήμη μου και φάρος που μου δείχνει πού να πάω. Το σκοτάδι είναι δυνατό. Αιώνες των αιώνων πάντα δυνατό. Το φως παλεύει μαζί του, το διαλύει όπου φέξει και φέρνει ευτυχία. Αυτή την ευτυχία γυρεύουμε. Πάντα φωτίζοντας τα σκοτεινά σημεία, για να λάμψει το καλό και να υπερισχύσει του κακού. Το καταφέρνουμε; Κάποτε πολύ, κάποτε λίγο. Ποτέ, όμως, δεν σταματούμε γιατί θα μας πνίξει το σκοτάδι. Ναι, νικιέται το σκοτάδι όσο παλεύουμε και όπου φωτίζουμε για τη διάλυσή του.

Γιώργος Τσαγγάρης

4

–Ποια είναι η κοινή γλώσσα, ο κώδικας επικοινωνίας, του Α. Τάσσου και του Χαμπή;

–Το έργο και των δύο καλλιτεχνών ταυτίζεται με τους αγώνες του λαού τους, με την αντίσταση στον φασισμό και την κατοχή, με τα ιδανικά και τις διεκδικήσεις των λαϊκών κινητοποιήσεων της εποχής τους και με την αγροτική κοινωνία και τον Λαϊκό Πολιτισμό από όπου κατάγονται και οι δύο. Κύριος στόχος τους να φτάσει η τέχνη στον απλό άνθρωπο, να καλλιεργηθεί, να σκέφτεται ελεύθερα. Α.Τάσσος και Χαμπής καταθέτουν τη δική τους ιδεολογική θέση και εκφράζουν μέσα από το έργο τους αληθινά όσα έζησαν.

5

–Τι σημαίνει προοδευτικός καλλιτέχνης εν έτει 2026;

–Προοδευτικός καλλιτέχνης, κατά τη δική μου άποψη, είναι αυτός που βλέπει μπροστά. Αυτός που δεν αποδέχεται τον κόσμο ως κάτι τελειωμένο. Που μπορεί να φανταστεί έναν κόσμο διαφορετικό από αυτόν που υπάρχει, έναν κόσμο καλύτερο. Που βλέπει πέρα από τα όρια της εποχής του και εργάζεται για την αλλαγή και την πρόοδο. Που δεν αναπαράγει απλώς την πραγματικότητα, αλλά τολμά να προβάλει μια άλλη, με όχημα την ελπίδα, τον έρωτα και την ποίηση.

5

Η ξυλογραφία του Α. Τάσσου «Άσμα Ασμάτων-Σπουδή» (1964).

Πληροφορίες: Συνύπαρξη Α. Τάσσος-Χαμπής, Συνεργασία Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή Λευκωσία και Εταιρεία Εικαστικών Τεχνών Α. Τάσσος, επιμέλεια Γιάννης Μπόλης, Γιώργος Τσαγγάρης. Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή Λευκωσία, Αμμοχώστου 55-59, Λευκωσία. Διάρκεια έως 24 Ιουλίου 2027, επικοινωνία: τηλ. 22496930 | www.hambismuseum.cy

ΑΛΕΞΗΣ ΚΥΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

Εικονογράφηση του Αλέξη Κυριτσόπουλου για την παράσταση-αφιέρωμα στον φίλο του Διονύση Σαββόπουλο. Οπως λέει στην «Κ», «με σεβασμό και ευθύνη προσπαθήσαμε να συνθέσουμε κάτι σαν βιογραφικό μουσικό ταξίδι του Διονύση. Η πικρή διαφορά είναι ότι δεν είναι πια κοντά μας, άρα δεν θα κλείσει η παράσταση με το "Ας αρχίσουν οι χοροί" όπως συνήθιζε να κάνει».

Αναμνήσεις «Διονυσιασμού»

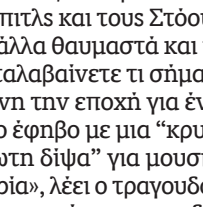
Τρεις καλλιτέχνες μιλούν για τη σχέση τους με τον Σαββόπουλο, πριν από το αφιέρωμα στη μνήμη του

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Ενας χρόνος και κάτι έχει περάσει χωρίς τον Διονύση Σαββόπουλο και, όπως συμβαίνει με τις απώλειες, μοιάζει πια παράξενο να μιλάει κανείς για τον μεγάλο Ελληνα τραγουδοποιό ως απόντα πλέον, ως κάποιον που ό,τι είχε να πει και να ακούσει, το είπε και το άκουσε. Τα αφιερώματα, οι γιορτές μνήμης, αυτό το κενό καλύπτουν συνήθως, μέσα από αφηγήσεις και αναμνήσεις και το επικείμενο σαββοπουλικό αφιέρωμα, που θα παρουσιαστεί στο Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης (στις 5 Δεκεμβρίου) και στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών (στις 8 και 9 Ιανουαρίου), δεν ξεφεύγει ακριβώς από τον κανόνα. Μιλώντας στην «Κ», ο εμπνευστής και επιμελητής του αφιερώματος, ο ζωγράφος και φίλος του Σαββόπουλου, Αλέξης Κυριτσόπουλος, εξηγεί: «Με σεβασμό και ευθύνη προσπαθήσαμε να συνθέσουμε κάτι σαν βιογραφικό μουσικό ταξίδι του Διονύση. Η αγάπη μου και η βαθιά εκτίμηση του έργου του ήταν η πυξίδα μας. Η πικρή διαφορά είναι ότι δεν είναι πια κοντά μας, άρα δεν θα κλείσει η παράσταση με το "As αρχίσουν οι χοροί" όπως συνήθιζε να κάνει. Δεν θα χορέψουμε, θα θυμηθούμε τον ενθουσιασμό και τα γλέντια του».

Πρόκειται, ωστόσο, για ένα αφιέρωμα ιδιαίτερο, για ένα «θέατρο τραγουδιών», με ζωγραφιές –του Κυριτσόπουλου φυσικά, που υπογράφει και τη σκηνογραφία– και με τροβαδούρους. Οπως ο Φοίβος Δεληβοριάς, ο Χρήστος Θηβαίος, η Εύη Μάζη, ο Πάνος Μουζουράκης, ο Αγγελος Παπαδημητρίου, ο Νίκος Πορτοκάλογλου, αλλά και η Μαρίζα Ρίζου, η Μελίνα Τανάγρη και η Δήμητρα Γαλάνη ως special guest. Τη μουσική διεύθυνση και τις ενορχηστρώσεις έχει αναλάβει ο επίσης στενός συνεργάτης του Σαββόπουλου, Γιώτης Κιουρτσόγλου.

Μην ξεχνάμε βέβαια ότι εκτός από το μουσικό και στιχουργικό κομμάτι, το αποτύπωμα του Διονύση Σαββόπουλου περιλαμβάνει –τουλάχιστον για τους ενδιαφερόμενους– και έναν δικό του τρόπο να βλέπουμε τα πράγματα: «να ζητάμε την αλήθεια με ευθύνη χωρίς προκαταλήψεις. Και να διεκδικούμε την ελευθερία πέρα από πολιτικές», λέει ο Αλέξης Κυριτσόπουλος περιγράφοντας το σαββοπουλικό βλέμμα. Αυτό που επιχειρούν να αντικρίσουν ξανά και οι τρεις καλλιτέχνες που ακολουθούν, οι οποίοι στο επικείμενο αφιέρωμα θα έχουν την αγαθή καλλιτεχνική τύχη να ερμηνεύσουν τραγούδια ενός δημιουργού που τους άγγιξε ήδη από την εφηβεία τους.

ΚΩΣΤΗΣ ΣΟΧΩΡΙΤΗΣ

ΝΙΚΟΣ ΠΟΡΤΟΚΑΛΟΓΛΟΥ

Μας συνδέει με τις ρίζες μας και τη γιορτή

Εκτός από το «Περιβόλι του τρελού», που έφερε στο σπίτι ο αδελφός του, η πρώτη εμπειρία «ηλεκτρικού Διονυσιασμού, με Δέλτα κεφαλαίο» που έζησε ο Νίκος Πορτοκάλογλου, ήταν το 1973, στα δεκαπέντε του, όταν άκουσε τον «Μπάλλο» και το «Βρώμικο Ψωμί» ζωντανά στο Κύτταρο. «Μέσα στα σκοτάδια της χούντας, που είχε υιοθετήσει το δημοτικό τραγούδι ως σήμα κατατεθέν, έβλεπα έκθαμβος έναν ιδιοφυή ροκά αλχημιστή να ενώνει σε μια παράσταση τη Δόμνα Σαμίου και τον Σπαθάρη με τον Φρανκ Ζάπα, τον Τσιτσάνη και τον Χατζιδάκι με τον Ντίλαν, τους Μπιτλς και τους Στόουνς και πολλά άλλα θαυμαστά και υπέροχα. Καταλαβαίνετε τι σήμαινε αυτό εκείνη την εποχή για έναν θυμωμένο έφηβο με μια "κρυφή και ατέλειωτη δίψα" για μουσική και ελευθερία», λέει ο τραγουδοποιός, που λίγο αργότερα, στα δεκαεννιά του, βρήκε το τηλέφωνο του Σαββόπουλου στον κατάλογο και του ζήτησε να ακούσει τα πρώτα του τραγούδια. «Η θερμή υποδοχή του και οι πολύ συγκεκριμένες και σοφές συμβουλές του είναι άλλος ένας λόγος που θα του είμαι για πάντα ευγνώμων», λέει στην «Κ».

Το σημαντικότερο όμως μάθημα που πήρε από εκείνον, «ήταν η μεγάλη αγάπη του και η προσήλωσή του στη Γιορτή», λέει ο Νίκος Πορτοκάλογλου. «Προέρχομαι, ξέρετε, από μια οικογένεια με προσφυγικές ρίζες, όπου προτεραιότητα είχαν οι δουλειές και οι υποχρεώσεις, το καθήκον», εξηγεί ο τραγουδοποιός, συνοψίζοντας τη συνθήκη της γενιάς του. «Ημασταν οι περισσότεροι παιδιά ανθρώπων που ήρθαν από την επαρχία στην Αθήνα και οι οποίοι δουλεύοντας σκληρά για να δώσουν ένα καλύτερο μέλλον στα παιδιά τους, έχασαν την επαφή με τις ρίζες τους, με το πανηγύρι, με τη γιορτή. Κι εκεί έρχεται ο Σαββόπουλος, ως νέος Διόνυσος, να μας συνδέσει ξανά με τις ρίζες και τη γιορτή, όχι νοσταλγικά και μίζερα, σε στυλ τι ωραία που ήταν τότε που ζούσαμε στο χωριό, αλλά εδώ στην πόλη μας, με ηλεκτρικές κιθάρες και τύμπανα και πνευστά. Με το ροκ του μέλλοντός μας».

Και αν ο στιχουργός Σαββόπουλος «είναι ο πρώτος που σπάει τα στεγανά και μπορεί με τον πιο φυσικό τρόπο, ακόμα και μέσα στο ίδιο τραγούδι, να είναι λαϊκός, ρετρό και μέγας ποιητής», αν στο μουσικό κομμάτι πρόκειται για έναν συνθέτη «που ακόμη κι αν δεν είχε γράψει λέξη, αλλά μόνο μελωδίες, θα τον μελετούσαμε με δέος», η παράσταση που θα δούμε στα δύο «Μέγαρα», της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας, καταγράφει τη σαββοπουλική πορεία με τρόπο αφηγηματικό, με τραγούδια βέβαια, αλλά και με τις ζωγραφιές του Αλέξη Κυριτσόπουλου. «Ξεφεύγει δηλαδή από την ιδέα μιας κλασικής αφιερωματικής συναυλίας και γίνεται κάτι άλλο, πώς να το πω, πιο "Κυριτσοπουλικό"», καταλήγει ο Νίκος Πορτοκάλογλου.

ΚΩΣΤΗΣ ΣΟΧΩΡΙΤΗΣ

ΔΗΜΗΤΡΑ ΓΑΛΑΝΗ

Ρεπόρτερ μιας ιστορικά τραγικής καθημερινότητας

Η πρώτη επαφή της Δήμητρας Γαλάνη με το σύμπαν του Σαββόπουλου έγινε στη νεαρή ηλικία των 13-14 χρόνων, όταν πρωτοάκουσε το «Φορτηγό». Αγόρασε αμέσως τον δίσκο και παθιάστηκε τόσο με τα τραγούδια, που τα έπαιζε ασταμάτητα στην κιθάρα. «Με την Ασπα είχαμε οικογενειακές σχέσεις και έτσι, όποτε βρισκόμασταν εμείς, τα παιδιά, τους τα έπαιζα συνέχεια, με πάθος, σε βαθμό να μου ζητούν –παρακάμπτοντας ευγενικά και με την απαραίτητη κατανόηση την απίστευτη εμμονή μου με τον Σαββόπουλο– να παίξω και κανένα άλλο τραγουδάκι, όπως τα διάφορα ξένα ποπ κομμάτια που τότε ήταν της μόδας και όλοι τα σιγοτραγουδούσαμε. Πού να φανταστούμε με την Ασπα ότι μετά από λίγα χρόνια ο Διονύσης θα γινόταν ο άνθρωπος που θα τη σφράγιζε. Οπως καταλαβαίνετε λοιπόν, το έργο του έχει χαράξει τη ζωή μου». Το οποίο έργο, λέει η ερμηνεύτρια, όπως και η ίδια η προσωπικότητα του Σαββόπουλου, άλλαξε το υφιστάμενο μουσικό σκηνικό, «με απόλυτο όμως σεβασμό στο ένδοξο παρελθόν και παρόν του ελληνικού τραγουδιού, ανοίγοντας παράλληλα τον δρόμο στους τραγουδοποιούς που μέχρι σήμερα –και για πολλά χρόνια ακόμα– τιμούν και θα τιμούν με τα δικά τους τραγούδια πρώτα από όλα την ελληνική γλώσσα».

Κάπως έτσι ο Σαββόπουλος, σημειώνει η Γαλάνη, ανέβασε το αισθητήριο των επόμενων γενεών. Εκανε όμως και κάτι ακόμα. «Μέσα από τα τραγούδια του καταγράφει με μοναδικό τρόπο την ιστορία της νεότερης Ελλάδας. Είναι ο ανιδιοτελής ρεπόρτερ μιας ιστορικά τραγικής καθημερινότητας που βίωνε και εξακολουθεί δυστυχώς να βιώνει ο τόπος μας. Και το κάνει με βαθιά αγάπη και νοιάξιμο για τον λαό μας και τα δεινά του», περιγράφει η ερμηνεύτρια και συνεχίζει: «Γιατί ενώ ο Σαββόπουλος είναι τόσο ξεχωριστός, παραμένει ένας από εμάς, συμπάσχοντας και προειδοποιώντας μας για ό,τι θα μας συμβαίνει όσο δεν εννοούμε να καταλάβουμε και να τιμήσουμε αναλόγως την ιστορία και τον πολιτισμό μας. Για αυτό και το έργο του, που δεν έχει ευκολίες και λαϊκισμούς, απέκτησε τέτοια δύναμη, πέρασε σε όλους μας και μας έκανε να γίνουμε πιο συνειδητοί, σε όλα τα επίπεδα».

Η ερμηνεύτρια χαρακτηρίζει το αφιέρωμα που θα παρουσιαστεί σε Θεσσαλονίκη και Αθήνα συγκινητικό, γιατί το επιμελούνται οι πιο στενοί του συνεργάτες και φίλοι, ο Αλέξης Κυριτσόπουλος και ο Γιώτης Κιουρτσόγλου. «Είναι στα χέρια τους η ψυχή του έργου του Διονύση, άρα και εμείς που θα συμμετάσχουμε, θα έχουμε όλη την ασφάλεια να προσθέσουμε τις φωνές μας».

ΑΓΓΕΛΟΣ ΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΗΒΟΡΙΑΣ

Αγωνία για μια σταγόνα ομορφιάς

Το 1983, όταν κυκλοφόρησαν τα «Τραπεζάκια έξω», ο Φοίβος Δεληβοριάς ήταν δέκα χρόνων. Θυμάται τι είχε νιώσει: «Δεν μπορούσα να πιστέψω πως το τραγούδι μπορεί να φτάσει εκεί. Μια φωτογραφία της πραγματικότητας που ζούσαμε τότε –"Εδώ και τώρα", συναυλίες στον Λυκαβηττό, ευφορία και άνοιξη και επίσης οι χούλιγκαν, η Θύρα 7, η υπόγεια βία– εμφανισμένη από το μυστικό τοπίο της ψυχής ενός αληθινού ποιητή», λέει ο τραγουδοποιός. Οπως προσθέτει, ωστόσο, «η άνοιξη εκείνη σύντομα διαψεύστηκε και ο ποιητής σωριάστηκε. Από το "Κούρεμα" και μετά επικρατεί ένας βαθύς πεσιμισμός, η ελπίδα μετατίθεται στους μικρούς μονομάχους μιας άλλης γενιάς, που κάποια στιγμή θα βρουν και θα συνδέσουν τους κρίκους της σπασμένης αλυσίδας. Αυτό όμως που δεν χάθηκε ποτέ ήταν αυτή η αγωνία, να βρεθεί έστω μια σταγόνα ομορφιάς, μια στιγμή φωτισμένη απ' το νόημα ακόμα και στα βαθύτερα σκοτάδια».

Είχε την τύχη να τον ζήσει και να παίξει μαζί του. «Είδα έναν αποφασισμένο σκηνοθέτη όχι μόνο ενός "θεάτρου τραγουδιών", αλλά της ζωής μας της ίδιας, είδα την προσπάθεια και τη μοναξιά του. Και τον αγάπησα για πάντα, πέρα από τις επικαιρότητες, πέρα από τα όρια της ζωής», λέει ο Φοίβος Δεληβοριάς. Ποιο είναι για εκείνον το πιο συγκινητικό κομμάτι του επικείμενου αφιερώματος; «Οτι το τιμόνι αναλαμβάνει ο Κυριτσόπουλος. Ενας μείζων, με βαθύ καλλιτεχνικό ένστικτο και χρωματιστή ψυχή, ψυχή παιδιού. Δεν ήταν τυχαία η αδελφότητά του με τον Σαββόπουλο. Και οι δύο εξαιρετικά αυστηροί και λεπτολόγοι στην ιδιοσυγκρασία – και οι δύο εξαιρετικά εγκάρδιοι και δοτικοί στην Τέχνη», απαντά ο μουσικός.

Το αποτύπωμα του Σαββόπουλου βέβαια δεν ήταν μόνο καλλιτεχνικό. «Νομίζω ότι τον ενδιέφερε και τον τρόμαζε πάρα πολύ το εμφύλιο πνεύμα που κατατρύχει τους Ελληνες. Προσπάθησε, λοιπόν, να εκφράσει τους πάντες, να σηκώσει πολλούς και διαφορετικούς σταυρούς. Εξέφρασε την Αριστερά, είδε όμως και πράγματα στην αστική και στην πατριωτική δεξιά που ανήκαν σε όλους», παρατηρεί ο Φοίβος Δεληβοριάς και συμπληρώνει: «Αντλησε από το ροκ, αλλά και από το ορθόδοξο υμνολόγιο, από τα σκυλάδικα και από τους μεγάλους ποιητές, από τη δυτική κλασική μουσική και από τα Βαλκάνια. Ηξερε πως δεν γίνεται να ενώσει χωρίς να διχάσει και ήταν διατεθειμένος να πληρώσει το τίμημα. Το έργο του τον έχει δικαιώσει. Αν το δει κανείς ως σύνολο, θα βρει μια μεγαλειώδη μείξη όλων των παραπάνω σε ένα σώμα νεανικό και ακριβό».

> **Τα πολλά πρόσωπα**
>
> *Είναι ο πρώτος που σπάει τα στεγανά και μπορεί με τον πιο φυσικό τρόπο, ακόμα και μέσα στο ίδιο τραγούδι, να είναι λαϊκός, ρετρό και μέγας ποιητής.*
>
> Νίκος Πορτοκάλογλου

> **Δίχως ευκολίες**
>
> *Το έργο του, που δεν έχει ευκολίες και λαϊκισμούς, απέκτησε τέτοια δύναμη, πέρασε σε όλους μας και μας έκανε να γίνουμε πιο συνειδητοί, σε όλα τα επίπεδα.*
>
> Δήμητρα Γαλάνη

Συναυλία «Για τον Σαββόπουλο. Ο Αλέξης Κυριτσόπουλος θερμά ευχαριστεί και θα έρθει οπωσδήποτε», Μέγαρο Μουσικής Θεσσαλονίκης 5 Δεκεμβρίου, Μέγαρο Μουσικής Αθηνών 8, 9 Ιανουαρίου 2027.

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Με δύναμη από το ’86

Δύο χαμένες μπομπίνες που βρέθηκαν στο υπόγειο του σπιτιού του Νίκου Παπάζογλου περιείχαν ένα σπάνιο ηχητικό ντοκουμέντο: την ηχογράφηση της συναυλίας του καλλιτέχνη στο Θέατρο Δάσους στις 18 Αυγούστου 1986. Υστερα από ελάχιστη επεξεργασία, το υλικό παραδόθηκε στο κοινό σε ένα διπλό βινύλιο. Εκεί, ακούμε τον Παπάζογλου στην ερμηνευτική ακμή του, να πηγαίνει εύκολα από τις λαϊκές στις πιο ηλεκτρικές στιγμές, με συνοδοιπόρους μια συγκλονιστική ορχήστρα. Εκτός από τα τραγούδια που είχε κυκλοφορήσει έως τότε, παρουσιάζει και ακυκλοφόρητα, από το «Μέσω Νεφών». Σε κάποιο σημείο λέει ότι τα νέα τραγούδια τα παίζουν «δειλά, δειλά». Ακούγοντας το αποτέλεσμα, μόνο σαν αυτοσαρκαστικό σχόλιο μπορεί να ακουστεί.

Κ. Μ.

Μαραθώνιος αδιαφορίας

Δεν περιμένατε την ταπεινή μας στήλη για να μάθετε ότι οι πινακίδες της Τροχαίας ανά την Αθήνα ζέχνουν και ουδείς ασχολείται. Η πινακίδα της φωτογραφίας βρίσκεται ακριβώς απέναντι από το Παναθηναϊκό Στάδιο, δημοφιλές τουριστικό αξιοθέατο και επίκεντρο του Κλασικού Μαραθωνίου της Αθήνας, του κορυφαίου ετήσιου διεθνούς αθλητικού γεγονότος της πόλης, που πραγματοποιείται σήμερα. Κάθε περαιτέρω σχόλιο περιττεύει, αλλά, για να αστειευτούμε λίγο, ας παρηγορηθούμε με το γεγονός ότι οι δρομείς από κάθε γωνιά του πλανήτη δεν θα χρειαστεί να τρέξουν μέχρι το Φάληρο ή τον Πειραιά.

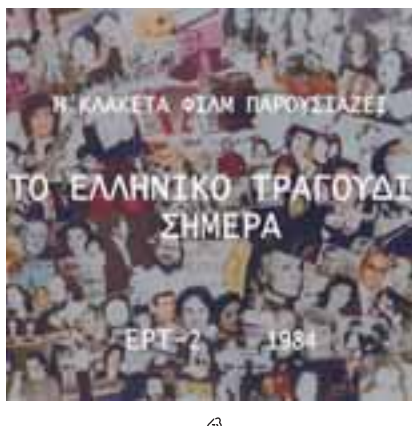
Δ. Ρ.

Κυριακή στο μουσείο

Γονείς με καρότσια περίμεναν υπομονετικά στην ουρά έξω από το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. Τα παιδιά χάζευαν μπροστά στο «Black box» του Ουίλιαμ Κέντριτζ, παρακολουθώντας την Ευρυδίκη να βυθίζεται στον θάνατό της. Στο διπλανό αφιέρωμα στην Πύλο του Νέστορα, που πήρε παράταση έως τα τέλη Ιανουαρίου, οι επισκέπτες μελετούσαν με μεγεθυντικό φακό τις χρυσές σφραγίδες με γρύπες και τελετές. Την περασμένη Κυριακή ξεκίνησε πάλι η καθιερωμένη δωρεάν είσοδος (την πρώτη και τρίτη Κυριακή κάθε μήνα), που ισχύει από την 1η Νοεμβρίου έως την 31η Μαρτίου. Παρόλο που είχε πέσει σκοτάδι, ο κόσμος δεν έφευγε. Θυμήθηκα τον στίχο από τη Λιλιπούπολη: «Απ’ το μουσείο δε θέλω να βγω».

Ξ. Κ.

Χαμένα ντοκουμέντα

Το οπτικοακουστικό αρχείο της κρατικής ραδιοτηλεόρασης πρέπει να αποκτήσει όσο το δυνατόν μεγαλύτερη «ορατότητα» – και αυτό δεν το διαβάσατε πρώτα εδώ. Διαφορετικά θα μένουν ανεκμετάλλευτες πολύτιμες πηγές για τον σύγχρονο πολιτισμό. Οπως η σειρά εκπομπών «Το ελληνικό τραγούδι σήμερα» της ΕΡΤ2 από το μακρινό 1983-1984. Μια ξεχωριστή ενότητα όπου, εκτός άλλων, φιλοξενήθηκαν οι Βασίλης Τσιτσάνης, Απόστολος Καλδάρας, Γιώργος Μητσάκης, Νίκος Μαμαγκάκης και ο κορυφαίος μιας εποχής Δημήτρης Γκόγκος (Μπαγιαντέρας). Μόνο «ψήγματά» της εντοπίζουμε στο Διαδίκτυο από ερασιτεχνικά βίντεο. Σε ένα από αυτά ο Μπαγιαντέρας παίζει το «Χατζηκυριάκειο», ενώ ερμηνεύει ο Οδυσσέας Μοσχονάς.

Δ. Δ.

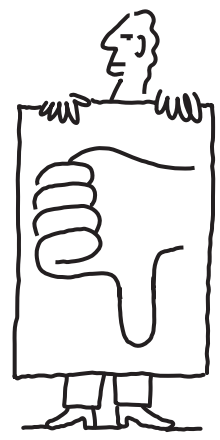

Οταν έκλαψε ο Οζι

«Οζι, φαίνεται πως αγαπάς πραγματικά τη γυναίκα σου», είπε ο φωτογράφος Platon στον Οζι Οζμπορν, κι ο «Πρίγκιπας του Σκότους» άρχισε να κάνει γκριμάτσες, μέχρι που ένα αληθινό δάκρυ κύλησε, τη στιγμή του κλικ. Αυτή η ιστορία κρύβεται πίσω από ένα από τα δεκάδες πορτρέτα της αναδρομικής έκθεσης «People Power» στο Μουσείο Μπενάκη. Ο φακός του Platon επιτυγχάνει να απογυμνώσει τις περσόνες από τον ρόλο τους. Αποκαλύπτει όχι απαραίτητα το αντίθετο από αυτό που πρεσβεύουν, αλλά μια κρυφή, βαθιά και ευάλωτη ανθρώπινη διάσταση, σαν να βρίσκονται σε... ψυχοθεραπεία.

Ε. Σ.

Γιορτή με λιγότερους καλεσμένους

Τέταρτη χρονιά φέτος που η καθιερωμένη πια «Γιορτή του Σινεμά» μας κάλεσε (την περασμένη Πέμπτη) στις αίθουσες με χαμηλό αντίτιμο. Το τελευταίο αυξήθηκε ελαφρώς σε σύγκριση με πέρυσι (από 2 ευρώ στα 3), καταφέρνοντας πάντως να φτάσει το σύνολο του τετραημέρου 29/10-1/11 σε 166.618 εισιτήρια. Το νούμερο είναι σημαντικό, ωστόσο χαμηλότερο από τις 178.944 εισιτήρια που κόπηκαν στην αντίστοιχη περυσινή συγκυρία και μάλλον «φτωχό» συγκριτικά με την πρώτη χρονιά της «Γιορτής» (2023) με τις 230.859 εισιτήρια. Φυσικά η συγκομιδή έχει να κάνει και με την εμπορικότητα των ταινιών που κυκλοφορούν, όμως είναι επίσης αλήθεια ότι η συντριπτική πλειονότητα του ελληνικού κοινού παρακολουθεί ταινίες ευκαιριακά και όχι ως μέρος μιας σταθερής κινηματογραφικής συνήθειας.

ΑΙΜ. Χ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

«Το πιο πολύτιμο δώρο που μας χάρισαν οι ουρανοί»

Ο Σεργκέι Ραχμάνινοφ (1873-1943) είχε από καιρό πάψει να εκκλησιάζεται. Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ωστόσο, σε μια περιοδεία συντροφιά με τον μεγάλο αρχιμουσικό Σεργκέι Κουσεβίτσκι, στο πλαίσιο της ενίσχυσης της πολεμικής προσπάθειας της αυτοκρατορικής Ρωσίας, ο Ραχμάνινοφ ολοκλήρωσε ένα αμιγώς θρησκευτικό χορωδιακό έργο μέσα σε λιγότερο από δύο εβδομάδες. Πρόκειται για την «Ολονύκτια Αγρυπνία» Εργο 37, την οποία έγραψε το 1915. Εμελλε να είναι και ένα από τα πλέον δημοφιλή έργα του.

Το άλλο μεγάλο σχετικό έργο του είναι η «Λειτουργία του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου» Εργο 31. Και τα δύο αυτά χορωδιακά, δίχως συνοδεία ορχήστρας, έχουν αγαπηθεί πολύ και στον δυτικό κόσμο, ο οποίος ήταν πάντοτε πολύ πιο ανεκτικός στη χρήση της μουσικής στους ναούς. Οταν πραγματοποιήθηκε η πρεμιέρα της «Λειτουργίας του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου», στις 25 Νοεμβρίου του 1910, δημιουργήθηκε μια απίστευτα κατανυκτική ατμόσφαιρα για το κοινό, ωστόσο, η Ρωσική Εκκλησία απαγόρευσε την εκτέλεση της λειτουργίας στους ναούς, θεωρώντας το ύφος της υπερβολικά σύγχρονο και πολύ προσωπικό για τα δεδομένα της ορθόδοξης παράδοσης.

Τα δύο αυτά έργα περιλαμβάνονται στο box set πέντε cd που κυκλοφόρησε ξανά φέτος η Brilliant (η πρώτη κυκλοφορία ήταν το 2011), με τίτλο «Choral Classics», μαζί με δύο άλλα έργα: τη «Λειτουργία του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου» Εργο 41 του Πιοτρ Ιλιτς Τσαϊκόφσκι (1840-1893) και τη «Λειτουργία του Εσπερινού» Εργο 59 του Αλεξάντρ Γκρετσανίνοφ (1864-1956).

Στο box set με τα πέντε cd περιλαμβάνονται δύο χορωδιακά, θρησκευτικά έργα του Ραχμάνινοφ: Η «Ολονύκτια Αγρυπνία» Εργο 37 και η «Λειτουργία του Αγίου Ιωάννη του Χρυσοστόμου» Εργο 31.

Ο Τσαϊκόφσκι έγραφε στη χορηγό του, την Ντανέτσκα φον Μεκ, ότι «τίποτα δεν συγκρίνεται με την εμπειρία του να εισέρχεσαι ένα Σάββατο σε έναν παλαιό ναό, να στέκεσαι στο ημίφως, ενώ το άρωμα του θυμιάματος διαχέεται στον αέρα, και να αφήνεσαι σε έναν βαθύ στοχασμό, αναζητώντας απαντήσεις σε εκείνα τα αιώνια ερωτήματα: Από πού; Πότε; Προς τα πού; Και γιατί; Οποτε οι φωνές της χορωδίας με αποσπούσαν από τους συλλογισμούς μου, παραδινόμουν ολοκληρωτικά στη σαγήνη αυτής της καθηλωτικής μουσικής. Οταν ανοίγει η Ωραία Πύλη και αντηχεί η μελωδία του ύμνου “Αινείτε τον Κύριον”, βιώνω μία από τις μεγαλύτερες απολαύσεις της ζωής μου».

Ωστόσο, έπαψε να πιστεύει στο δόγμα της Ορθόδοξης Εκκλησίας, παρά τη «διαρκή εσωτερική του πάλη», η οποία παραλίγο να τον «οδηγήσει στην τρέλα» (πιθανώς να έφτασε ακόμα και στην απόπειρα αυτοκτονίας – η οποία συνδέεται με την κρυμμένη ομοφυλοφιλία του).

Αυτό που σώζει τον Τσαϊκόφσκι είναι η μουσική. «Η ύψιστη παρηγοριά», όπως έλεγε, «το πιο εκλεκτό δώρο που χάρισαν οι ουρανοί στην ανθρωπότητα».

Η «Λειτουργία» του Τσαϊκόφσκι ακούστηκε για πρώτη φορά στο Ωδείο της Μόσχας με επιτυχία. Βέβαια, ο Επίσκοπος Αμβρόσιος δυσφόρησε με τα στοιχεία «παρέκκλισης από το τυπικό της Εκκλησίας», τουλάχιστον όμως ο συνθέτης δεν «ήταν εβραϊκής καταγωγής»(!)...

Τέλος, ο Αλεξάντρ Γκρετσανίνοφ, μαθητής του Νικολάι Ριμσκι-Κόρσακοφ, από τους τελευταίους Ρώσους ρομαντικούς, εγκατέλειψε τη Ρωσία το 1925 (όπως είχε κάνει και ο Ραχμάνινοφ πολύ νωρίτερα, τον Δεκέμβριο του 1917) και το 1939 εγκαταστάθηκε οριστικά στις ΗΠΑ.

Για να ξαναγυρίσουμε στον Ραχμάνινοφ, αγαπούσε ιδιαίτερα τη δική του «Ολονύκτια Αγρυπνία», καθώς ήταν μια στιγμή ψυχικής ανάτασης για έναν άνθρωπο που σε όλη του τη ζωή υπέφερε από κατάθλιψη. Η αδυναμία του συνθέτη στο πέμπτο μέρος («Νυν απολύεις») ήταν τέτοια που ζήτησε να ερμηνευθεί στην κηδεία του. Η επιθυμία του δεν εισακούστηκε.

VICTORIA WILL / INVISION / A.P.

«Το σενάριο είναι το βασικό. Δεν μπορείς να βγάλεις στο φως κάτι που δεν βρίσκεται ήδη μέσα στο ντουλάπι», τονίζει ο Τζον Μάλκοβιτς, ο οποίος απεχθάνεται τους αυτοσχεδιασμούς. «Οταν διάβασα το σενάριο ήξερα ότι ήταν καλό», λέει για το «Wild Horse Nine» του Μάρτιν ΜακΝτόνα. «Ισως άλλαξα μια-δυο λέξεις κατά λάθος».

Τζον Μάλκοβιτς, *ηθοποιός*

Στις ταινίες δίνεις σχήμα στα όνειρα κάποιου άλλου

Στο «Wild Horse Nine» του Μάρτιν ΜακΝτόνα παραδίδει ίσως την καλύτερη ερμηνεία της καριέρας του. Πώς ήταν η συνεργασία τους; Πόσο επεμβαίνει στα σενάρια;

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Αμεσες αποφάσεις

Ως ηθοποιός εξερευνάς ένα εκατομμύριο διαφορετικά μονοπάτια, όμως όταν φτάσεις στο σετ, πρέπει απλώς να γυρίσεις τη σκηνή. Δεν έχεις χρόνο να το συζητήσεις. Πρέπει να πάρεις άμεσες αποφάσεις.

Δεν είναι πολλοί οι ηθοποιοί που μπορούν να καυχηθούν ότι το όνομά τους έχει μπει αυτούσιο στον τίτλο μιας ταινίας. Το «Στο μυαλό του Τζον Μάλκοβιτς» (1999) των Σπάικ Ζόνζι και Τσάρλι Κάουφμαν διέθετε μετα-αφήγηση του είδους που σημερινοί κινηματογραφιστές αγωνίζονται να μιμηθούν· παράλληλα συνόψιζε τον ρόλο που έπαιζε σχεδόν σε όλη του την καριέρα ο Τζον Μάλκοβιτς: υποστηρικτικός, ο οποίος κλέβει τελικά την παράσταση. Αν ωστόσο στην τελετή απονομής των Οσκαρ του προσεχούς Μαρτίου ο Αμερικανός ηθοποιός βρεθεί στη σκηνή ώστε να παραλάβει το πρώτο του χρυσό αγαλματίδιο, δεν θα είναι για «δεύτερο» ρόλο, αλλά για πρωταγωνιστικό. Στο «Wild Horse Nine» του Μάρτιν ΜακΝτόνα, που κυκλοφορεί εδώ και μερικές ημέρες στις αίθουσες, παραδίδει πιθανότατα τη σπουδαιότερη μέχρι σήμερα ερμηνεία του, υποδυόμενος έναν βετεράνο πράκτορα-εκτελεστή της CIA, ο οποίος φτάνει στο Νησί του Πάσχα, παρέα με τον σταθερό συνεργάτη του (Σαμ Ρόκγουελ), λίγες εβδομάδες πριν από το πραξικόπημα που ανέτρεψε την κυβέρνηση του Σαλβαδόρ Αλιέντε στη Χιλή. Οι δυο τους είναι παλιοί φίλοι, γεγονός που αποδεικνύεται και από τους συχνούς... καβγάδες τους.

«Η σχέση τους είναι αρκετά γνώριμη –την έχουμε δει γύρω μας– και μακροχρόνια. Εχουν μάθει να αντιμετωπίζουν τη βία απέναντι σε άλλους ανθρώπους πολύ επαγγελματικά και ψυχρά. Παράλληλα είναι δύο άνθρωποι που αγαπιούνται μεταξύ τους, αν και μπορούν να οδηγήσουν ο ένας τον άλλο στην τρέλα. Εκείνος που υποδύομαι ζητάει από τον φίλο του τη μεγαλύτερη χάρη που μπορείς να ζητήσεις από κάποιον και αυτό παράγει μεγάλη πίεση, σχετικά με το αν, το πού και το πότε θα συμβεί αυτό το πράγμα. Ολα τα παραπάνω υπάρχουν ήδη στο σενάριο του Μάρτιν, πράγμα που βοηθάει τον ηθοποιό να τα αποδώσει. Το σενάριο είναι το βασικό. Δεν μπορείς να βγάλεις στο φως κάτι που δεν βρίσκεται ήδη μέσα στο ντουλάπι», λέει ο Τζον Μάλκοβιτς, στο πλαίσιο μιας διαδικτυακής συνέντευξης Τύπου που παρακολουθούμε αποκλειστικά για την Ελλάδα.

Με αργή άρθρωση, σαν να γεύεται τις λέξεις πριν τις προφέρει, ο σπουδαίος ηθοποιός εξηγεί το πώς απόλαυσε τη συνεργασία με τον Μάρτιν ΜακΝτόνα και τον συμπρωταγωνιστή Σαμ Ρόκγουελ, μιλώντας για το πώς δούλεψαν κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων, αλλά και εκθέτοντας τη δική του προσέγγιση στον ρόλο: «Ως ηθοποιός διερευνάς ένα εκατομμύριο διαφορετικά μονοπάτια, όμως όταν φτάσεις στο σετ, πρέπει απλώς να γυρίσεις τη σκηνή. Δεν έχεις 12 ώρες να πιεις το μαρτίνι σου και να το συζητήσεις. Πρέπει να πάρεις άμεσες αποφάσεις. Μερικοί σκηνοθέτες προτιμούν να κάνουν πολλές πρόβες, άλλοι όχι. Μια σταθερή σκέψη μου είναι πως όταν παίζεις σε μια ταινία σχηματοποιείς το όνειρο κάποιου άλλου, όχι το δικό σου. Δεν πρέπει να παρασυρθείς. Αντιθέτως, χρειάζεται να έχεις κατά νουν τι μπορεί να σκέφτεται ή να λέει αυτός ο χαρακτήρας στο συγκεκριμένο όνειρο. Ο Μάρτιν υπήρξε τέλειος οδηγός σε αυτή τη διαδικασία».

Το ντουέτο

Παρακολουθώντας κανείς το «Wild Horse Nine», θα απολαύσει ένα μοναδικό πρωταγωνιστικό δίδυμο σε σκηνές που ξεχειλίζουν από μαύρο χιούμορ, σουρεαλιστικό κυνισμό, αλλά και μια αλλόκοτη τρυφερότητα. Κάποιες από αυτές μοιάζουν έντονα αυτοσχεδιαστικές, ωστόσο σε σχετική ερώτηση η απάντηση του Μάλκοβιτς είναι ολότελα αρνητική. Εχοντας μάλιστα γράψει –και όπως φαίνεται, διορθώσει– ο ίδιος σενάρια, προτιμά να μην τα «πειράζει»: «Προσωπικά δεν είμαι λάτρης των αυθόρμητων αυτοσχεδιασμών. Γράφω κι εγώ σενάρια και προτιμώ να τα ακούω όπως προορίζοντας εξαρχής να ακουστούν. Ετσι θέλω να σκέφτομαι και για τα σενάρια των άλλων, ιδίως τα πολύ καλά. Εχω πάντως γράψει από την αρχή και ολόκληρες ταινίες ή το 80% αυτών· δεν ήταν από επιθυμία, αλλά από ανάγκη. Οταν διάβασα το σενάριο του Μάρτιν, ήξερα ότι ήταν καλό. Ισως άλλαξα μια-δυο λέξεις κατά λάθος», σημειώνει σχετικά και συνεχίζει μιλώντας για τις εμπειρίες που αποκόμισε μέσα από τις συνεργασίες με μεγάλους θεατρικούς συγγραφείς.

«Μεγάλωσα παίζοντας Χάρολντ Πίντερ, Τομ Στόπαρντ και Αρθουρ Μίλερ. Παραδέχομαι πως κάποτε πρότεινα ότι "Ο θάνατος του εμποράκου" θα ήταν καλύτερος χωρίς τη σκηνή της κρεβατοκάμαρας με τα αγόρια, ένα από τα οποία ερμήνευα. Ο Αρθουρ δεν συμφώνησε...», λέει χαμογελώντας. «Μια άλλη φορά έκανα τη διασκευή του "Ζυγού" του Ντον ντε Λίλο μαζί με τον συγγραφέα. Δεν διαφωνήσαμε σε κάτι· είπαμε εγώ θα γράψω αυτό κι εσύ εκείνο. Δυστυχώς, τα δικά του αποτελέσματα ήταν πάντα αρκετά καλύτερα από τα δικά μου».

Τι είπε ο Μίλερ

Παραδέχομαι πως κάποτε πρότεινα ότι «Ο θάνατος του εμποράκου» θα ήταν καλύτερος χωρίς τη σκηνή της κρεβατοκάμαρας με τα αγόρια, ένα από τα οποία ερμήνευα. Ο Αρθουρ δεν συμφώνησε...

Μάρτιν ΜακΝτόνα, *σκηνοθέτης*

Δεν ήθελα να φτιάξω ένα ζοφερό μάθημα Ιστορίας

Πριν από περίπου 15 χρόνια, ο Μάρτιν ΜακΝτόνα έφτασε στο Νησί του Πάσχα ελπίζοντας ότι θα έβρισκε ένα μέρος το οποίο θα μπορούσε να «συμπρωταγωνιστήσει» σε μία από τις επόμενες ταινίες του. Είναι άλλωστε μια μέθοδος που χρησιμοποιεί συχνά. Στην απολαυστική «Αποστολή στην Μπριζ», η γραφική ευρωπαϊκή πόλη λειτουργεί ως ένα είδος καθαρτηρίου για τον χαρακτήρα του Κόλιν Φάρελ, ενώ στο πιο πρόσφατο «Τα πνεύματα του Ινισέριν», το ανεμοδαρμένο νησάκι Ινισμορ, στα δυτικά των ιρλανδικών ακτών, είναι το μέρος από όπου οι δύο κεντρικοί χαρακτήρες αδυνατούν να ξεφύγουν, μετά τον άγριο καβγά τους. «Με το που έφτασα στο Ράπα Νούι (σ.σ. προτιμά να χρησιμοποιεί ντόπια ονομασία του Νησιού του Πάσχα) ήξερα ότι είμαι στο σωστό μέρος. Εγραψα μερικά προσχέδια σεναρίου, πάντα με ένα ανδρικό δίδυμο στο επίκεντρο, τίποτα όμως δεν λειτουργούσε, μέχρι που άρχισα να σκέφτομαι τη CIA και την εξάρτηση του νησιού από τη Χιλή. Επιπλέον, τι έκανε η CIA προκειμένου να ανατραπεί ο δημοκρατικά εκλεγμένος Αλιέντε το 1973. Τότε όλα μπήκαν στη θέση τους», μας λέει ο ΜακΝτόνα στην ίδια συνέντευξη Τύπου.

Ο σατιρικός μύθος που δημιούργησε τανίζει χωρίς δισταγμό τα ιστορικά γεγονότα, εγκολπώνει πρόθυμα θεωρίες συνωμοσίας (ο χαρακτήρας του Μάλκοβιτς κουβαλάει μαζί του το τουφέκι με το οποίο υποτίθεται ότι πυροβόλησε τον Κένεντι...) και γενικώς ασκεί ανελέητη κριτική στη διαχρονική πολιτική των αμερικανικών παρεμβάσεων σε διάφορα μέρη του κόσμου (Κούβα, Καμπότζη, Λατινική Αμερική κ.ο.κ.), στις οποίες, κατά τα φαινόμενα, οι δύο πρωταγωνιστές έχουν βάλει το χεράκι τους. Οι αναφορές σε σημερινές καταστάσεις, όπως ο πόλεμος στο Ιράν ή η βίαιη απομάκρυνση του Νικολάς Μαδούρο από τη Βενεζουέλα, είναι προφανείς, ωστόσο το χαρακτηριστικό χιούμορ του ΜακΝτόνα ενδύει την πολιτική με περισσότερο ελκυστική φορεσιά. «Νομίζω ότι με το χιούμορ μπορείς να προσελκύσεις τους θεατές σε μια ιστορία, η οποία ίσως να είναι και πιο σκοτεινή από αυτήν που θα είχαν επιλέξει διαφορετικά. Ποτέ δεν μου άρεσαν τα φιλμ που παράγουν διδακτισμό, πολεμικές ή κήρυγμα. Οσο και να επιθυμώ να εξετάσω τι πραγματικά έκανε η CIA εκείνη την εποχή, δεν ήθελα να φτιάξω ένα ζοφερό μάθημα Ιστορίας», σημειώνει σχετικά ο ίδιος.

Ο Βρετανοϊρλανδός σκηνοθέτης Μάρτιν ΜακΝτόνα δίνει οδηγίες στον Τομ Γουέιτς στα γυρίσματα του «Wild Horse Nine».

Το παρθένο Νησί του Πάσχα μοιάζει με το τέλος του κόσμου, τουλάχιστον για τον χαρακτήρα του Μάλκοβιτς, ο οποίος βρίσκεται αντιμέτωπος και με το δικό του τέλος. Οι δε χαρακτηριστικές πέτρινες φιγούρες που δεσπόζουν σε διάφορα σημεία του νησιού «φαίνονται με έναν τρόπο να επιβλέπουν τις ενοχές που νιώθει» για όσα τρομερά έχει διαπράξει, όπως παρατηρεί ο ΜακΝτόνα. Ο μοναδικός που μπορεί να τον καταλάβει –παρόλο που τσακώνονται αγρίως– είναι ο φίλος και συνεργάτης του, ο οποίος θα τον προστατεύσει μέχρι την τελευταία στιγμή· είναι αξιοπρόσεκτο ότι ο δημιουργός του φιλμ ζητάει και από εμάς, τουλάχιστον έως ένα βαθμό, να πράξουμε το ίδιο. «Αυτοί οι δύο χαρακτήρες έχουν κάνει μερικά απαίσια πράγματα στη ζωή τους. Το να προσπαθήσουμε, όμως, να τους εξερευνήσουμε χωρίς να τους κρίνουμε αυστηρά έχει ενδιαφέρον. Σίγουρα υπάρχει κάποια μορφή κρίσης, αλλά το γεγονός ότι υπάρχει επίσης ανθρωπιά πέρα από τις πράξεις τους είναι θεμελιώδες».

Ανάγκη λύτρωσης

Αυτές τις ημέρες στο θέατρο Επί Κολωνώ ανεβαίνει η παράσταση «Η μοναξιά της Δύσης» του Μάρτιν ΜακΝτόνα, σε σκηνοθεσία Ελένης Σκότη. Εκεί δύο αδέλφια έρχονται σε καθημερινή σύγκρουση, αδυνατώντας να αναμετρηθούν με ένα κοινό παρελθόν –και παρόν– που τους πληγώνει. Παρακολουθώντας το θεατρικό έργο, στο μυαλό έρχονται οι ήρωες του «Wild Horse Nine». Η λύτρωση είναι και στις δύο περιπτώσεις μια διαδικασία απώλειας και πόνου, ενώ το (όποιο) χάπι εντ μοιάζει εκτός τόπου και χρόνου.

Η indie μιλάει τώρα ελληνικά

Η γενιά της αγγλόφωνης μουσικής σκηνής μεγάλωσε και αλλάζει τον στίχο της. Γιατί έκανε αυτή τη στροφή;

Της **ΒΑΡΒΑΡΑΣ ΣΑΒΒΙΔΗ**

Η ελληνική ανεξάρτητη σκηνή των '00s μας έδωσε εξαιρετικές μπάντες όπως οι Mary and The Boy, της Μαίρης Τσώνη και του Αλέξανδρου Βούλγαρη, τους Raining Pleasure, Tango with lions, Abbie Gale, Night on Earth, Film, No Clear Mind, και καλλιτέχνες όπως η Monika, ο Lolek, και πολλούς άλλους, που είχαν ένα κοινό χαρακτηριστικό. Έγραφαν και τραγουδούσαν κυρίως, ή και αποκλειστικά, στα αγγλικά. Την πρώτη δεκαετία του 2000 ο αγγλόφωνος στίχος κυριαρχούσε στην εγχώρια indie σκηνή. Σήμερα, αυτό φαίνεται να έχει αλλάξει, ενώ ταυτόχρονα το κοινό αυτής της σκηνής μοιάζει να έχει διευρυνθεί σημαντικά. Πού οφείλεται αυτή η μεταστροφή; Όταν το 2016 η Nalyssa Green, την οποία γνωρίσαμε το 2009 ως το κορίτσι με το θέρεμιν, κυκλοφόρησε το «Κοκτέιλ», το πρώτο της ελληνόφωνο κομμάτι έπειτα από δύο αγγλόφωνα άλμπουμ, ήταν μια επιλογή που δημιούργησε αίσθηση. Ενα ρίσκο, που της βγήκε και άνοιξε τον δρόμο τόσο για τη δική της πορεία με μια σειρά ελληνόφωνων δίσκων, όσο και για άλλους μουσικούς που ένιωσαν σαν τη σιγουριά να κάνουν και οι ίδιοι μια αντίστοιχη προσπάθεια. Η «Ανισόπεδη ντίσκο» του Pan Pan (Παναγιώτης Πανταζής) το 2022, η μεγαλύτερη επιτυχία που έβγαλε αυτή η σκηνή ποτέ, δεν εμφανίστηκε εν κενώ. Είχε ήδη στρωθεί το έδαφος από το «Κοκτέιλ», το οποίο φέτος κλείνει δέκα χρόνια και η Nalyssa Green θα το γιορτάσει με δύο συναυλίες στο «Κλακάζ» (12, 13/11). Για τον Βασίλη Ντοκάκη, μουσικό παραγωγό που «έχτισε» σε μεγάλο βαθμό τον ήχο αυτής της σκηνής, και μέλος της αγγλόφωνης μπάντας No Clear Mind που δημιουργήθηκε το 2006, η γενιά που προέρχεται από τη δεκαετία του '90 χρησιμοποιούσε αγγλόφωνο στίχο γιατί απευθυνόταν σε ένα διεθνές κοινό, ελπίζοντας σε κάτι μεγαλύτερο από τα στενά όρια της Ελλάδας. Τώρα πια όμως η εγχώρια σκηνή είναι υπολογίσιμη.

«Ο αγγλικός στίχος είναι καμουφλάζ. Μπορείς πιο εύκολα να γράψεις στίχους που απλώς "γεμίζουν" τη μουσική σου. Με τον ελληνικό στίχο απογυμνώνεσαι», αναφέρει ο Παναγιώτης Πανταζής, γνωστός ως Pan Pan.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΜΑΣΜΑΝΙΔΗ

«Το 2010 η περιρρέουσα ατμόσφαιρα ήταν να διαχωρίζουμε τη θέση μας από ό,τι δεν μας άρεσε τριγύρω. Δεν υπάρχει πια αυτό. Τώρα θέλουμε να βρεθούμε με τους ανθρώπους», λέει στην «Κ» η Nalyssa Green.

«Η γενιά μας, προερχόμενη από τα '90ς, είχε την αίσθηση ότι με τον αγγλικό στίχο μπορούσε να απευθυνθεί σε περισσότερο κόσμο. Υπήρχαν και στεγανά. Ενιωθες ένοχος αν άκουγες λαϊκά», θυμάται ο Βασίλης Ντοκάκης.

Nalyssa Green
Αν κάτι είναι ειλικρινές, πετυχαίνει

Από μικρή αγαπούσα πολύ το ελληνόφωνο τραγούδι, παρόλο που τα βασικά μου ακούσματα προέρχονταν περισσότερο από Αμερική και Αγγλία, πράγμα που, όταν ξεκίνησα να γράφω πιο συνειδητά, με οδήγησε να γράψω απευθείας στα αγγλικά. Ηταν δεδομένο ότι γράφαμε στα αγγλικά εκείνη την εποχή, στα τέλη της δεκαετίας του 2000. Πάντα υπήρχε στο πίσω μέρος του μυαλού μου ότι ήθελα να γράψω στα ελληνικά, αλλά δεν μου ήταν απλό. Ακόμα και το να τραγουδήσω στα ελληνικά ήταν πιο δύσκολο.

Το «Κοκτέιλ» όρισε το ξεκίνημα μιας καινούργιας περιόδου στη ζωή μου. Αποτελεί έναν σταθμό χρονικά. Εκείνη την περίοδο είχα τέσσερα χρόνια να κυκλοφορήσω οτιδήποτε. Εγραφα περισσότερο μουσικές για θεατρικές παραστάσεις κι είχα αφήσει πίσω τη δική μου στιχουργική και τις συναυλίες μου. Ηταν μία περίοδος απογοήτευσης, όπου ένιωθα ότι δεν έχει και πολύ νόημα αυτό που κάνω. Το γεγονός ότι ο δεύτερος δίσκος μου δεν πήγε καλά με απογοήτευσε πολύ. Ξαφνικά, μέσα σε όλη αυτή τη δυσκολία, έβγαλα το «Κοκτέιλ» το 2016, κάτι τελείως καινούργιο για εμένα τόσο ως προς τη στροφή μου σε έναν ήχο ηλεκτρονικής ποπ, όσο και ως προς τη γραφή στίχων στα ελληνικά. Το τραγούδι γνώρισε μεγάλη επιτυχία, ήταν κάτι πολύ διαφορετικό από ό,τι γινόταν μέχρι στιγμής με τα δικά μου τραγούδια. Ετσι, άλλαξε εντελώς όλη η κατάσταση για εμένα και όλα ξεκίνησαν τότε, με το «Κοκτέιλ».

Η ελληνική ανεξάρτητη σκηνή έχει διευρύνει πολύ το κοινό της από το 2016 μέχρι σήμερα. Η περίπτωση του Pan Pan τα έχει αλλάξει όλα. Εχει τεράστια απήχηση, ενώ είναι εντελώς πιστός στο δικό του ύφος. Αυτό είναι κάτι που ο κόσμος το καταλαβαίνει. Αν κάτι είναι ειλικρινές, πετυχαίνει. Παράλληλα όμως, το γεγονός ότι γράφουμε πλέον ελληνικούς στίχους στα τραγούδια σίγουρα έχει παίξει ρόλο στη διεύρυνση του κοινού. Ο ελληνικός στίχος έχει τεράστια αμεσότητα, δεν χρειάζεται όταν ακούς ένα τραγούδι να μεταφράσεις για να καταλάβεις τι λέει ή να νιώσεις την αίσθηση που μεταφέρει. Συνδέεσαι με έναν τρόπο πολύ πιο βαθύ. Επίσης, πιστεύω πως η γενιά μας, όσο περνούν τα χρόνια, δεν ενδιαφέρεται τόσο να είναι εκείνη η μικρή ελίτ που απευθύνεται σε λίγους. Οπότε και το υλικό μας γίνεται πιο προσβάσιμο. Το 2010 η περιρρέουσα ατμόσφαιρα ήταν να διαχωρίζουμε τη θέση μας από ό,τι δεν μας άρεσε τριγύρω, θέλαμε να είμαστε αυτό το κρυφό διαμάντι που θα βρει κάποιος σε ένα υπόγειο, θα το ξέρει μόνο εκείνος και κανείς άλλος. Δεν υπάρχει πια αυτό. Τώρα νομίζω ότι θέλουμε να βρεθούμε με τους ανθρώπους.

> **Διεύρυνση του κοινού**
>
> *Το γεγονός ότι γράφουμε πλέον ελληνικούς στίχους στα τραγούδια σίγουρα έχει παίξει ρόλο στη διεύρυνση του κοινού. Ο ελληνικός στίχος έχει τεράστια αμεσότητα, συνδέεσαι με έναν τρόπο πολύ πιο βαθύ.*
>
> Nalyssa Green

Βασίλης Ντοκάκης
Αισθανόμασταν ότι στα ελληνικά θα εκτεθούμε

Πριν κυκλοφορήσει ως σινγκλ το «Κοκτέιλ», θυμάμαι να είμαστε διακοπές με τη Nalyssa στη Δονούσα, όπου με μια ακουστική κιθάρα έπαιζε το κομμάτι και όλοι της έλεγαν πόσο τους άρεσε. Εκείνη την περίοδο, πήραμε μέρος σε έναν μουσικό διαγωνισμό, όπου χάσαμε από δύο άλλα κομμάτια, πράγμα απογοητευτικό γιατί δεν είχαμε καθόλου λεφτά κι ελπίζαμε να κερδίσουμε για να γράψουμε τον δίσκο με το χρηματικό έπαθλο. Δεν είχα καν στούντιο για να το ηχογραφήσουμε και να κάνουμε την παραγωγή, έτσι στήσαμε τα μηχανήματα σε ένα πλυσταριό στην ταράτσα μου και δουλεύαμε εκεί. Αυτή ήταν η πρώτη συνεργασία μου ως παραγωγού σε δουλειά άλλου καλλιτέχνη.

Εκείνη την περίοδο η αγγλόφωνη ανεξάρτητη σκηνή στην Ελλάδα κυριαρχούσε. Τα ελληνόφωνα σχήματα ήταν πολύ λίγα. Η γενιά μας, προερχόμενη από τη δεκαετία του '90, είχε την αίσθηση ότι με τον αγγλικό στίχο μπορούσε να απευθυνθεί σε περισσότερο κόσμο κι ότι αυτό ήταν που είχε σημασία. Υπήρχαν και στεγανά, όπως ότι ένιωθες ένοχος αν άκουγες λαϊκά, ενώ τώρα δεν υπάρχουν πλέον τόσο κυρίαρχες μουσικές ταυτότητες, όπως στα τέλη της δεκαετίας του '90. Παλιότερα ελπίζαμε στη διεθνή καριέρα γιατί δεν πιστεύαμε ότι στην Ελλάδα μπορούσαμε να καταφέρουμε κάτι. Τα παιδιά που είναι σήμερα 20 χρόνων έχουν τελείως διαφορετικές προσλαμβάνουσες από τη δική μας γενιά. Δεν έχουν MTV, μουσικά περιοδικά.

Παράλληλα, επειδή υπήρχαν άνθρωποι σαν τον Γιάννη Αγγελάκα, τον Παύλο Παυλίδη, τον Θανάση Παπακωνσταντίνου, των οποίων το στιχουργικό επίπεδο ήταν πολύ υψηλό, αισθανόμασταν ότι δεν είναι απλό να γράψουμε στη γλώσσα μας, διότι στα ελληνικά εκτίθεσαι. Αυτό που έκανε η Nalyssa το 2016 με το «Κοκτέιλ» και τη χρήση ελληνικού στίχου, ήταν μια τομή. Με τον τρόπο της, βοήθησε στο να φύγει η δυσκολία που είχαν αρκετοί μουσικοί της ανεξάρτητης σκηνής με τον ελληνικό στίχο. Συνειδητοποίησαν ότι απευθυνόμενοι σε ένα μικρότερο κοινό μπορεί να είναι πιο εφικτό να συντηρηθούν από την τέχνη τους. Εγινε μια αλλαγή εκεί.

Η σκηνή αυτή σήμερα έχει πολύ μεγαλύτερο κοινό, γεγονός που σίγουρα οφείλεται στη Nalyssa, στον Pan Pan και στον The Boy. Αυτοί ήταν οι άνθρωποι που πραγματικά έδωσαν την ώθηση σε όλο αυτό που συμβαίνει τώρα. Σήμερα η παραγωγή της ελληνόφωνης ανεξάρτητης σκηνής είναι πολύ μεγαλύτερη από ό,τι της αγγλόφωνης. Εγινε κατανοητό ότι δεν χρειάζεται να τραγουδάμε σε μια ξένη γλώσσα, η Ελλάδα δεν είναι αυτό το μικρό χωριό όπου κανένας δεν δίνει σημασία στον άλλον. Αν κάνεις μια πολύ καλή δουλειά, μπορείς να ζήσεις ως καλλιτέχνης.

Pan Pan (Παναγιώτης Πανταζής)
Ο αγγλικός στίχος είναι καμουφλάζ

Η πρώτη μου μουσική κυκλοφορία ήταν τον Σεπτέμβριο του 2010. Εκείνη την περίοδο, για να ακουστούμε, προσπαθούσαμε να μαζέψουμε κόσμο σε μαγαζιά όμως το Six d.o.g.s και ο Ανθρωπος, με χωρητικότητα 100 έως 250 ατόμων.

Η επικοινωνία πήγαινε από στόμα σε στόμα ή μέσω των μπλογκ, δεν υπήρχαν κοινωνικά δίκτυα, ενώ είχαμε λιγότερες ευκαιρίες να παίξουμε σε πόλεις της περιφέρειας, που είναι μια κοστοβόρα συνθήκη. Μέχρι τότε έγραφα στίχους στα αγγλικά, οι οποίοι όμως λειτουργούσαν συμπληρωματικά στη μουσική μου. Ο αγγλικός στίχος είναι καμουφλάζ. Μπορείς πιο εύκολα να γράψεις στίχους που απλώς «γεμίζουν» τη μουσική σου.

Με τον ελληνικό στίχο απογυμνώνεσαι. Αν όμως το κάνεις καλά, το κοινό θα ταυτιστεί πολύ πιο εύκολα. Εκείνη την εποχή υπήρχε και το όνειρο, λόγω και του MySpace, ότι με τον αγγλόφωνο στίχο μπορεί να μας ακούσουν στο εξωτερικό, το οποίο όμως δεν ισχύει και τόσο. Θυμάμαι να στέλνω ντέμο σε εταιρείες καλλιτεχνών που θαύμαζα σε όλο τον κόσμο.

Παρόλο που είχαμε συγκλονιστικούς ελληνόφωνους δίσκους της ανεξάρτητης σκηνής όπως του The Boy από το 2010 ή των Κόρε. Υδρο., αυτοί δεν ήταν σε ποπ ήχο. Το «Κοκτέιλ» ήταν αυτό που έβαλε τον ελληνικό στίχο σε μια πιο ποπ φόρμα, χωρίς τη στόχευση να γίνει μέινστριμ. Ηταν μια επαναδιεκδίκηση της ποπ, ώστε να την κάνουμε «δική μας». Για εμένα το κομμάτι αυτό ήταν ορόσημο, διότι κάτι μετακινήθηκε μέσα μου και συνειδητοποίησα ότι μπορεί να γίνει μια δουλειά σε ποπ φόρμα με ελληνικό στίχο και να το απολαύσουμε. Μέχρι το 2020 είχε κατασταλάξει μέσα μου ότι μπορεί να κάνουμε ποπ με τους όρους μας και έτσι το τόλμησα, μου άνοιξε δρόμο, με ξεκλείδωσε δημιουργικά. Ταυτόχρονα, δημιούργησε ένα κοινό που ήταν πιο έτοιμο σε αυτό που είχα να φέρω εγώ στη συνέχεια. Τώρα, επειδή έχει ενδυναμωθεί περισσότερο η σκηνή με ελληνικό στίχο, βλέπουν τα νέα παιδιά ότι εμείς οι μεγαλύτεροι γεμίζουμε μεγάλους χώρους, άρα έχουν το παράδειγμα ότι αυτό μπορεί να συμβεί. Βέβαια θα ξαναπέσει κάποια στιγμή η φόρα αυτής της σκηνής, μετά θα ανέβει ξανά, θα κάνει κύκλο.

> **Η ποπ έγινε «δική μας»**
>
> *Το «Κοκτέιλ» έβαλε τον ελληνικό στίχο σε μια πιο ποπ φόρμα, χωρίς τη στόχευση να γίνει μέινστριμ. Ηταν μια επαναδιεκδίκηση της ποπ, ώστε να την κάνουμε «δική μας». Το κομμάτι αυτό ήταν ορόσημο.*
>
> Pan Pan

Μέθη αίματος και γκροτέσκα χλιδή

Τι σηματοδοτεί η επικράτηση της άγριας πάλης του UFC στην αμερικανική ποπ κουλτούρα

Του **ΣΤΑΘΗ Ν. ΚΑΛΥΒΑ**

Το 1975 ήταν η χρονιά που βγήκε στις οθόνες η αμερικανική ταινία «Rollerball» σε σκηνοθεσία Νόρμαν Τζούισον και με πρωταγωνιστή τον Τζέιμς Κάαν. Διαδραματίζεται σε ένα κοντινό και δυστοπικό μέλλον, όπου όλη η ανθρώπινη γνώση έχει ψηφιοποιηθεί και αποθηκευτεί σε υπολογιστές, η τεχνολογία έχει εξαλείψει τις αρρώστιες, τον πόλεμο και τη φτώχεια, την κυβέρνηση συναποτελούν οι μεγαλύτερες πολυεθνικές εταιρείες και το πιο δημοφιλές άθλημα είναι μια εξαιρετικά βίαιη εκδοχή του αμερικανικού ποδοσφαίρου. Η αρένα είναι κυκλική και το γήπεδο πλήρως στεγασμένο, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στη δημιουργία μιας κλειστοφοβικής ατμόσφαιρας, που κορυφώνεται με τρόπο που θυμίζει σύγκρουση μονομάχων στην αρχαία Ρώμη.

Από το 1975 μας χωρίζει μισός αιώνας και παρότι η φτώχεια, οι αρρώστιες και ο πόλεμος δεν έχουν εξαλειφθεί, αρκετά στοιχεία του δυστοπικού μέλλοντος που αναδύονται μέσα από το «Rollerball» φαίνεται να πραγματώνονται. Εκεί όμως που η πραγματικότητα έρχεται να προσομοιάσει εντυπωσιακά στην ταινία, είναι στο θέαμα.

Χωρίς κανόνες

Στο κέντρο του κλειστού γηπέδου του Λος Αντζελες, με τη συμβολική ονομασία «Crypto.com Arena», και μπροστά σε 20.000 θεατές έχει τοποθετηθεί ένα οκτάγωνικό κλουβί, στο οποίο αναμετρώνται δύο παλαιστές γεμάτοι αίματα. Πρόκειται για αγώνα του Ultimate Fighting Championship ή UFC, τη μεγαλύτερη διοργάνωση στο πεδίο των λεγόμενων «μεικτών πολεμικών τεχνών». Το «άθλημα» αυτό επιτρέπει στους παλαιστές χτυπήματα που απαγορεύονται στα υπόλοιπα αθλήματα πάλης.

Πολλοί αγώνες λήγουν με σπασμένα κόκαλα, αναίσθητους παλαιστές και μπόλικο αίμα. Στο κοινό μπορεί να διακρίνει κανείς μεγαλοπαράγοντες του Χόλιγουντ, γνωστούς ηθοποιούς, διαδικτυακούς ινφλουένσερ, διευθύνοντες συμ-

Το UFC, που έως πρόσφατα θεωρείτο ακραίο και περιθωριακό θέαμα, κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος. Ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ ανήκει στους μεγάλους φαν του «αθλήματος».

βούλους μεγάλων επιχειρήσεων, ηγέτες τεχνολογικών κολοσσών όπως ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ και ο Ελον Μασκ και ισχυρούς πολιτικούς παράγοντες.

Ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ ανήκει στους μεγάλους φαν του αθλήματος. Αντλώ την παραπάνω περιγραφή από εξαιρετικό άρθρο των Financial Times και τη βρίσκω κυριολεκτικά ανατριχιαστική: περιγράφει με ανθρωπολογική σχεδόν ακρίβεια

A.P. PHOTO / ALEX BRANDON

Η αυλή του Λευκού Οίκου στις 14 Ιουνίου είχε αυτήν την εικόνα: ένα κλουβί αγώνων UFC, τριγύρω θέσεις θεατών, γιγαντοοθόνες, μπλε και κόκκινοι προβολείς led και πάνω απ' όλους και όλα η αστερόεσσα. Ηταν τα γενέθλια του προέδρου Ντόναλντ Τραμπ.

μια ατμόσφαιρα που συνδυάζει ακατάσχετη βία και γκροτέσκα χλιδή, ένα κράμα δυστοπικής επιστημονικής φαντασίας και τραβηγμένων περιγραφών της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας.

Το UFC, που έως πρόσφατα θεωρείτο ακραίο και περιθωριακό θέαμα που απέφευγαν οι μεγάλες εταιρείες, κερδίζει όλο και περισσότερο έδαφος. Είναι ενδεικτικό ότι ο Τραμπ γιόρτασε τα ογδοηκοστά του γενέθλια τον περασμένο Ιούνιο οργανώνοντας έναν τέτοιο αγώνα στον κήπο του Λευκού Οί-

Η ραγδαίως ανερχόμενη δημοφιλία του UFC στην Αμερική μάς αποκαλύπτει ένα ιδιαίτερα προβληματικό πολιτιστικό προϊόν, όπου το θέαμα συνδυάζεται με τη βία, το χρήμα, την τεχνολογία και την εξουσία.

κου. Συνολικά 4.300 προσκεκλημένοι είδαν τον αγώνα στο κλουβί, ενώ ένα fan zone με γιγαντοοθόνες στήθηκε σε κοντινό χώρο για να υποδεχθεί 85.000 θεατές. Την ίδια στιγμή, αεροσκάφη της πολεμικής αεροπορίας πετούσαν σε σχηματισμούς πάνω από τον Λευκό Οίκο.

Τον αγώνα παρακολούθησε και ο δισεκατομμυριούχος Ντέιβιντ Ελισον, επιστήθιος φίλος του Τραμπ, που πρόσφατα αγόρασε τον μιντιακό κολοσσό Paramount, μια εταιρεία που ελέγχει το κινηματογραφικό στούντιο Paramount Pictures, το τηλεοπτικό κανάλι CBS και πληθώρα από κανάλια και πλατφόρμες με τεράστια διείσδυση (Nickelodeon, MTV, Comedy Central, BET, Paramount+, Pluto TV). Πριν από λίγους μήνες, η Paramount αγόρασε τα δικαιώματα τηλεοπτικής προβολής του UFC για επτά χρόνια, καταβάλλοντας το μυθικό ποσό των 7,7 δισ. δολαρίων.

Τοξικό μείγμα

Η πολιτιστική πραγματικότητα είναι πάντα πολυπρισματική και αντιφατική, και αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο στην εποχή μας. Το UFC δεν είναι παρά μόνο μία εκδοχή της αμερικανικής ποπ κουλτούρας. Υπάρχουν και άλλες, πολύ διαφορετικές και καλύτερες.

Ομως, η ραγδαίως ανερχόμενη δημοφιλία του UFC στην Αμερική –και είναι γνωστό ότι τα περισσότερα αμερικανικά πολιτιστικά προϊόντα περνούν γρήγορα και στον υπόλοιπο κόσμο– μας αποκαλύπτει ένα ιδιαίτερα προβληματικό πολιτιστικό προϊόν, όπου το θέαμα συνδυάζεται με τη βία, το χρήμα, την τεχνολογία και την εξουσία, σε ένα μείγμα που αναπόφευκτα διαμορφώνει τη μελλοντική πορεία της αμερικανικής, και μέσω αυτής της παγκόσμιας, κουλτούρας με έναν τρόπο που σίγουρα γεννάει κάποιο προβληματισμό.

Ο κ. Στάθης Ν. Καλύβας είναι καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης, κάτοχος της έδρας Gladstone στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης.

ΑΙΜΙΛΙΑ ΜΠΑΛΑΣΚΑ / ΑΡΧΕΙΑΚΟ ΥΛΙΚΟ. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ ΚΟΤΖΑΜΠΑΖΟΥΛΟΥ

Το κόκκινο του αίματος κι ένα αυτοκίνητο που απλώνει το πένθιμο μαύρο στο πέρασμά του. Στο «Κρητικό πιλάφι» η Ελένη Γιαννακάκη παντρεύει δύο «παραδοσιακά» κρητικά μοτίβα. Από τη μια τα θανατηφόρα δυστυχήματα σε επικίνδυνους δρόμους με επικίνδυνους οδηγούς και από την άλλη οι γυναίκες της Κρήτης, αγέρωχες όσο και υποταγμένες σε αρχετυπικούς, οικοκυρικούς ρόλους.

Οι γυναικείες φωνές της Κρήτης πίσω από τις μπαλοθιές

Το «Κρητικό πιλάφι» της Ελένης Γιαννακάκη είναι ο πιο πρόσφατος σταθμός σε ένα λογοτεχνικό ρεύμα που αντηχεί το πνεύμα του τόπου πέρα από τα στερεότυπα

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

«Στη μνήμη του πατέρα μου και όλων αυτών που κατέθεσαν τις ζωές τους στην άσφαλτο της Κρήτης». Με αυτή την αφιέρωση η Ελένη Γιαννακάκη προλογίζει το πρόσφατο μυθιστόρημά της «Κρητικό πιλάφι». Πράγματι, το πιο τραγικό μέρος της μυθοπλασίας είναι το τελευταίο, που τιτλοφορείται «Βόρειος Οδικός Άξονας Κρήτης». Εκεί έχασαν τη ζωή τους τα δύο παιδιά της ηρωίδας, η οποία στο πυρετικό παραμιλητό της επινοεί διαρκώς περισπασμούς για να καθυστερήσει τη στιγμή που θα αναγκαστεί να μιλήσει για το τροχαίο δυστύχημα. Οι περισπασμοί είναι οικιακής φύσης, κυρίως μαγείρεμα. Η πλοκή εγκιβωτίζει δύο «παραδοσιακά» κρητικά μοτίβα. Από τη μια τα θανατηφόρα δυστυχήματα σε επικίνδυνους δρόμους με επικίνδυνους οδηγούς και από την άλλη οι γυναίκες της Κρήτης, αγέρωχες όσο και υποταγμένες σε αρχετυπικούς, οικοκυρικούς ρόλους.

Ασφαλώς η Κρήτη δεν κατέχει το μονοπώλιο στα τροχαία, όπως μας θυμίζει σχεδόν καθημερινά η ελληνική οδική πραγματικότητα. Σε κάθε περίπτωση η Κρήτη είναι μια ιδιαίτερη επικράτεια, που μοιάζει να κυβερνάται από αρχαϊκούς νόμους. Η περιώνυμη κρητική λεβεντιά σημαδεύει τη φυσιογνωμία της, τόσο για το καλό όσο και για το κακό. Το κρητικό φιλότιμο μπορεί να εκφραστεί τόσο με απύθμενη εγκαρδιότητα όσο και με μπαλοθιές, όχι πάντα στον αέρα. Υπάρχει το εκπληκτικό τοπίο, με τα φαράγγια, τα ιλιγγιώδη βουνά, την πέτρα και τη θάλασσα, αλλά υπάρχουν και τα ορεινά άβατα. Υπάρχει η Κνωσός, αλλά υπάρχουν και οι βεντέτες.

Εκείνο που φαίνεται να δεσπόζει στο πολυθρύλητο νησί είναι το αρσενικό ήθος, με την έννοια της παλικαριάς. Ο ανδρισμός καταλήγει συνώνυμο της τιμής και η τιμή συχνά επιτάσσει βία. Η αγερωχία των γυναικών δύσκολα αντιμετριέται με τις εντολές της πατριαρχίας, χαραγμένες στα αιωνόβια βράχια. Γι' αυτό έχει ενδιαφέρον να δούμε πώς οι Ελληνίδες συγγραφείς με καταγωγή από την Κρήτη αντιμετωπίζουν στα έργα τους τις συνδηλώσεις της γενέτειράς τους.

Στο συναρπαστικό μυθιστόρημά της «Περί ορέξεως και άλλων δεινών» η Γιαννακάκη περιπαίζει τις κρητικές ιεραρχίες, βάζοντας έναν καθηγητή πανεπιστημίου να ετοιμάζει τρία γεύματα, υψηλής γαστριμαργικής τέχνης, για τρεις γυναίκες. Βέβαια, οι έμφυλοι ρόλοι μόνο επιφανειακά διαταράσσονται. Ο πανεπιστημιακός Λουκάς Κουλούρης ταΐζει τις γυναίκες σε μια επίδειξη και επιβολή εξουσίας. Αλλωστε, με απερίφραστο κυνισμό παραδέχεται τις λοβιτούρες του στη σχολή προκειμένου να προωθήσει τα συμφέροντά του και μαζί άτομα ευάλωτα, με κάποια ίσως ψυχική αναπηρία, όπως οι γυναίκες, που είναι «πιο επιβαρυμένες από έναν άνδρα λόγω εγκυμοσύνης, μητρότητας, ανατροφής των παιδιών, αλλά ακόμη και συχνά λόγω προεμμηνορροϊκού συνδρόμου, εμμηνόπαυσης κ.ο.κ.».

ΑΓΓΕΛΑ ΚΑΣΤΡΙΝΑΚΗ

Η Πηνελόπη σε έναν μύλο του 16ου αιώνα

Στη διηγηματογραφική συλλογή της «Εκδοχές της Πηνελόπης» η Αγγέλα Καστρινάκη, με ακαδημαϊκό υπόβαθρο και εκείνη, όπως η Γιαννακάκη, επιλέγει τη μυθική μορφή της Πηνελόπης, ταυτισμένης με την καρτερία και την εγκαρτέρηση, για να διερευνήσει την ψυχοσύνθεση σύγχρονων, δυναμικών γυναικών. Στο διήγημα «Μικρά Διονύσια» η συγγραφέας με σκηνικό έναν μύλο του 16ου αιώνα, σε ένα ορεινό χωριό του Ρεθύμνου, επιχειρεί να συγκεράσει τον παλιό κόσμο με τον σύγχρονο. Ο Παμείνος, ένας άνδρας μονόχνοτος και ευερέθιστος, καλεί στον μύλο μερικούς συγχωριανούς του, ανάμεσά τους και την Πηνελόπη-αφηγήτρια, μια αστή διανοούμενη, για να γιορτάσουν έναν άγιο Διονύσιο. Η διάβρωση της αρσενικής υπεροχής του διαφαίνεται από την αρχή του διηγήματος, όταν εκφράζει τη δυσαρέσκειά του απέναντι στην Πηνελόπη και στη σύζυγό του για την άρνησή τους να βρίσκονται εκεί από το πρωί. Εκείνες δεν έδιναν πολλή σημασία στην τελετουργία του οικοδεσπότη τους, παρ' όλα αυτά απόλαυσαν τα μακαρόνια και το κρασί που τους πρόσφερε, σε ένδειξη της «αδρής φιλοξενίας του». Οταν η Πηνελόπη διαμαρτυρήθηκε για τη δυσθυμία του Παμείνου, η Ουρανία, η γυναίκα του, της είπε: «Δώσ' του μια φάπα!».

Καθώς το διήγημα τελειώνει, οι δύο γυναίκες συνειδητοποιούν πως η ενόχληση του Παμείνου οφειλόταν στο γεγονός πως είχαν χάσει τον πρωινό διαγωνισμό μαντινάδας που είχε ο ίδιος οργανώσει, μαζεύοντας στον μύλο λογίους και αγρότες. Τελικά, το κρητικό έθος διασώζεται από την προοδευτική λογιοσύνη των νεοτέρων, καθώς νικητής στις μαντινάδες βγήκε ένας γέρος Μανώλης. Και λίγο φολκλόρ. «Οταν ο γέρος είπε τον τελευταίο λόγο, από το ζόρι του έσπασαν όλα τα κουμπιά του στο πουκάμισο».

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

Βαρήκοοι πρόγονοι και ωρυόμενα τέκνα

«Ο,τι κι αν μας συμβαίνει έρχεται απ' τα βάθη των αιώνων και περιπλέκεται με τον κόσμο κι απ' την περιπλοκή αυτή γίνεται ο εαυτός μας», γράφει η Μάρω Δούκα στην «Ουράνια μηχανική». Οι μυθοπλασίες της Δούκα, όχι μόνον οι όψιμες αλλά και οι πρώιμες, διαθέτουν έντονη πολιτικοκοινωνική χροιά, προερχόμενη από ένα λοξό βλέμμα, που συχνά ξεστρατίζει από την πλοκή για να αντικριστεί μετωπικά με την εκάστοτε επικαιρότητα. Αυτός ο υπόγειος διαξιφισμός με την πραγματικότητα εσωτερικεύεται στον ψυχισμό των πιο εμβληματικών ηρωίδων της, της Μυρσίνης στην «Αρχαία σκουριά», της Ολγας στην «Πλωτή πόλη» και της Ασπασίας στις «Λεύκες ασάλευτες». Η Μυρσίνη, λόγου χάριν, συντρίβεται από τον πατέρα της, που στεκόταν αμετακίνητος, στον αντίποδά της. Εχοντας σαν αξίνα τα οικογενειακά κατάλοιπά της, το μόνο που εξορύσσει από το παρελθόν είναι αποτροπιαστικές οξειδώσεις. Σταθερό σκηνικό της μικρομεσαίας απόπνοιας είναι η οικογενειακή εστία, ένα πεδίο μάχης ανάμεσα σε ωρυόμενα τέκνα και βαρήκοους προγόνους.

ΡΕΑ ΓΑΛΑΝΑΚΗ

Κάτω από τα έθιμα η παρανομία

Κατά τη γνώμη μου οι δύο σπουδαιότερες φωνές της σύγχρονης κρητικής λογοτεχνίας είναι εκείνες της Ρέας Γαλανάκη και της Ιωάννας Καρυστιάνη. Στο μυθιστόρημα «Φωτιές του Ιούδα, στάχτες του Οιδίποδα» η Γαλανάκη οδηγεί μια νέα γυναίκα, τη Μάρθα, σε ένα ορεινό χωριό της Κρήτης. Οταν φθάνει στο χωριό την υποδέχεται μια δυσοίωνη «κόκκινη αχλύς», μέσα από την οποία αναδύεται η πινακίδα με το όνομά του κατατρυπημένη από σφαίρες. Ξένο σώμα μες στην τοπική κοινωνία, η Μάρθα υποστασιοποιεί ένα σύμβολο ετερότητας, μια πολύπτυχη, ασυγχώρητη ύβριν· είναι γυναίκα, ανύπαντρη, μορφωμένη και, το χειρότερο όλων, Εβραία. Συν τοις άλλοις, τη βάραινε ένα προγονικό άγος, ενθυλακωμένο στη μυθολογία του τόπου. Η Μάρθα ήταν μιαρή, σαν «ένα γυναικείο ομοίωμα του Ιούδα».

Η Γαλανάκη εξεικονίζει μια υπερσυντηρητική κοινωνία, η οποία επικαλείτο το σεπτό παρελθόν για την προστασία νεόκοπων ηθών, με κυριότερο εξ αυτών το εμπόριο κάνναβης, που για ορισμένους από τους γηγενείς εντασσόταν στον τομέα της αγροκαλλιέργειας. Η επίκληση των άχραντων ηθών είχε μετεξελιχθεί σε μέσο νομιμοποίησης της βίας και περιφρούρησης μιας σχεδόν εθιμικής παρανομίας. Δίχως να το υποψιάζεται, η Μάρθα φτάνοντας στην προγονική γενέτειρά της εγκλωβίζεται σε παλιές ιστορίες και ολέθριους μύθους, με το αίμα τους ανεξίτηλο. Το πρώτο ξημέρωμά της στο χωριό η Μάρθα ξύπνησε ανεπίγνωστα μέσα στην πληγή ενός παλιού παραμυθιού. Θαμπωμένη καθώς ήταν από το εξωπραγματικό φως της ανατολής που έμπαινε από το παράθυρο, δεν είδε πως την πρώτη εκείνη ημέρα στην προγονική γη ο ήλιος είχε ανατείλει στο παρελθόν.

ΙΩΑΝΝΑ ΚΑΡΥΣΤΙΑΝΗ

Μια ηρωίδα με κληρονομιά τη λύπη

Μολονότι το μυθιστόρημα δεν διαδραματίζεται στην Κρήτη, αλλά στα Κάτω Πατήσια, η Καρυστιάνη στα «Σακιά» σκιαγραφεί το πορτρέτο μιας τραγικής γυναικείας μορφής. Η Βιβή Χολέβα ανήκει οπωσδήποτε στις πιο συνταρακτικές ηρωίδες της σύγχρονης ελληνικής πεζογραφίας. Η δραματική ένταση της πλοκής απορρέει από τη μαρτυρική σχέση της με τον γιο της. Ωστόσο, η Καρυστιάνη γεωγραφεί το επαρχιακό παρελθόν της Χολέβα, αγροτικό και πάμφτωχο, σαν πεπρωμένο ισόβιας θλίψης· «το παρελθόν τής άξιζε μόνον ως τιμωρία». Η λύπη ήταν «η θηλυκή της κληρονομιά», «από μια σταλιά παιδί σε τροχιά συντριβής». Αυτή η λύπη ήταν αποκλειστικά θηλυκή ειμαρμένη, απότοκη μιας στυγνής πατριαρχικής εθιμοτυπίας· «οι γυναίκες της περιοχής με παντοτινούς εργοδότες τους πεθαμένους πατεράδες, πεθερούς και συζύγους συνέχιζαν ως υπηρέτριες των μνημάτων τους».

Η Βιβή Χολέβα, ένα ασήκωτο σακί με χολή και κόλλυβα, έφερε βαθιά μέσα της χαίνοντα τραύματα από αξημέρωτες νύχτες, που έμοιαζαν «σαν μακρύ χαροπάλεμα». Κάθε νύχτα ήταν όλο και μελανότερη και βραδυπορούσε προς τη μέρα μόνο και μόνο για να οργιάζει ο νους ακοίμητος. Η Βιβή Χολέβα «σήκωνε πενήντα δύο χρόνια κούρασης και εβδομήντα οκτώ κιλά λύπης».

Η Κρήτη είναι ένας τόπος αργασμένος από αρχέγονες αντινομίες, πολύ όμορφος αλλά και πολύ σκληρός. Είναι επίσης ένας ανδροκρατούμενος κόσμος. Οι γυναίκες συγγραφείς στις οποίες αναφέρθηκα, κουβαλούν στην πεζογραφία τους την ιδιότυπη φυσιογνωμία της καταγωγής τους, ζυγίζοντας μέσω των ηρωίδων τους τον βαθμό της αντίστασής τους σε προκαθορισμένους, πατροπαράδοτους ρόλους.

Δεσμοί αίματος

Η Μυρσίνη στην «Αρχαία σκουριά» της Μάρως Δούκα συντρίβεται από τον πατέρα της, που στεκόταν αμετακίνητος, στον αντίποδά της. Εχοντας σαν αξίνα τα οικογενειακά κατάλοιπά της, το μόνο που εξορύσσει από το παρελθόν είναι αποτροπιαστικές οξειδώσεις.

Η ετερότητα ως ύβρις

Στο μυθιστόρημα «Φωτιές του Ιούδα, στάχτες του Οιδίποδα» της Ρέας Γαλανάκη, η Μάρθα, που φθάνει σε ένα ορεινό χωριό της Κρήτης, είναι γυναίκα, ανύπαντρη, μορφωμένη και, το χειρότερο όλων, Εβραία. Μιαρή, σαν «ένα γυναικείο ομοίωμα του Ιούδα».

1. Επιστολή του Περέζ προς τη Ρετζίνα στις 18 Ιουνίου 1949, όπου περιγράφει σύντομη επίσκεψή του στην Κέρκυρα.
2. Ο Χάρης Περέζ μετά το Αουσβιτς στρατολογείται από τον ελληνικό Εθνικό Στρατό ως ιατρός στις «επιχειρήσεις» του Εμφυλίου.
3, 5. Στιγμές μεταπολεμικής αισιοδοξίας με τη γυναίκα του Ρετζίνα. Παντρεύτηκαν τον Αύγουστο του 1946.
4. Το εισιτήριο του Χάρη Περέζ στο νοσοκομείο της Μασσαλίας το 1945.

Από το Αουσβιτς στον Γράμμο

Ο πατέρας της, Χάρρυ Περέζ, επέζησε του Ολοκαυτώματος και πολέμησε στον ελληνικό Εμφύλιο. Η Εττυ Περέζ «αναβιώνει» την ιστορία του μέσα από την έρευνα του Ηλία Μαγκλίνη

Του **ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ**

Η επιστολή έχει ημερομηνία 5 Ιανουαρίου 1948 και αναφέρει, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Αγαπημένη μου Ρετζίνα. Ελαβα μόλις τα γλυκά που μου έστειλες. Με συγκίνησε πολύ ότι σκέφτηκες να μου πάρεις τις σοκολάτες που μου αρέσουν και ότι μου στέλνεις τα γλυκά που σου προσέφεραν για τα γενέθλιά σου. Δεν έπρεπε να το κάνεις αυτό και στεναχωριέμαι τόσο που δεν είμαι κοντά σου να σε φιλώ και να σου κάνω χίλια δώρα. Είμαι αυτή τη στιγμή μέσα στη σκηνή μου και ξαναδιαβάζω τα γράμματά σου και μου έρχονται στο μυαλό όλα τα περιστατικά της ωραίας μας ζωής. Οι αρραβώνες μας, ο γάμος μας, τα σινεμά, οι καυγάδες, η κόρη μας. Το περίεργο είναι ότι σπανίως σκέφτομαι το επάγγελμά μου διά να μη στεναχωριέμαι και ότι εσύ είσαι το μοναδικό θέμα των σκέψεών μου».

Ο συντάκτης είναι ο Χάρρυ Περέζ (1920-2006) και αν ακόμη ακούγεται κάπως ψύχραιμος, καθώς απευθύνεται στη γυναίκα του, Ρετζίνα, είναι γιατί ετοιμάζεται να αναλάβει γιατρός του 628 Τάγματος Πεζικού, στην ελληνοαλβανική μεθόριο, χωρίς προς το παρόν να γνωρίζει τις βιαιότητες του ελληνικού εμφυλίου πολέμου που θα ζήσει σε μερικούς μήνες. Στην επιστολή του μνημονεύει, βέβαια, με νοσταλγία την προηγούμενη ζωή του – αρραβώνες, γάμος, σινεμά, καβγάδες, μια κόρη. Αυτό που δεν αναφέρει, είναι το γεγονός το οποίο ο Χάρρυ –ή «Χάρης», όπως αναγράφεται στο επίσημο πιστοποιητικό της στρατολογίας του– θέλει πια να αφήσει πίσω του: τον εκτοπισμό, λίγα χρόνια πριν, στο στρατόπεδο συγκέντρωσης του Αουσβιτς-Μπίρκεναου.

Εκεί βρέθηκε το 1944, έχοντας προηγουμένως κρυφτεί σε σπίτια χριστιανών στην Αθήνα, μέχρι που τον πρόδωσε ένας συγκρατούμενος του πατέρα του στην οδό Μέρλιν. Εκεί, στο Αουσβιτς, ήταν που έχασε και τους δύο γονείς του. Ο ίδιος επέζησε της φρίκης και αφού το 1945 επέστρεψε στην Ελλάδα, σε ένα χρόνο παντρεύτηκε και σε δύο απέκτησε μια κόρη: θέλησε να ξεκινήσει από την αρχή. Ομως η ζωή –ή το ελληνικό κράτος– είχε άλλα σχέδια και στις 28 Ιουνίου 1947 ο 26χρονος τότε Ελληνας Εβραίος γιατρός κατετάγη αναγκαστικά στον ελληνικό στρατό. Η ιδιαιτερότητα της περίπτωσής του, η στρατολόγησή του που «εκκρεμούσε» από το 1941, περιγράφεται στο νέο βιβλίο του Ηλία Μαγκλίνη, «Δεν βλέπω όνειρα συνήθως. Γράμματα του Χάρρυ στη Ρετζίνα» (εκδ. Μεταίχμιο), ως εξής: «Το κράτος αγνοεί ότι ο Χάρης Περέζ έχει περάσει από το Αουσβιτς, από το Ζάξενχάουζεν και διάφορα άλλα γερμανικά στρατόπεδα, πλην όμως δεν αγνοεί ότι ο πολίτης αυτός δεν έχει εκπληρώσει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις προς την πατρίδα».

Γράμματα στην ντουλάπα

Βασισμένο στις επιστολές που ο Χάρης Περέζ και η Ρετζίνα Βιτάλ αντάλλασσαν κυρίως το διάστημα 1947-1949, όταν εκείνος υπηρετούσε στο 628 Τάγμα Πεζικού στον Γράμμο (σε μια περίοδο που ο ελληνικός Εμφύλιος κλιμακωνόταν δραματικά), αλλά και αντλώντας στοιχεία από βιβλιογραφικές πηγές και αρχεία, όπως αυτά της Διεύθυνσης Ιστορίας Στρατού, το βιβλίο τοποθετεί την αλληλογραφία του ζευγαριού σε ιστορικό, κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο, διασώζοντας όμως το πάθος ανάμεσα σε έναν ερωτευμένο άνδρα και μια ερωτευμένη γυναίκα, τη μοναξιά, την αγωνία τους. «Είναι επιστολές κυρίως συναισθηματικής φύσεως», αναφέρει στην «Κ» η Εττυ (Εσθήρ) Περέζ, η 79χρονη πλέον κόρη του Χάρη και της Ρετζίνα, η οποία αποφάσισε, με τη βοήθεια του Ηλία Μαγκλίνη, να διασώσει σε μορφή βιβλίου την αλληλογραφία των γονιών της, όταν ανακαλύφθηκε εντελώς τυχαία σε μια ντουλάπα.

«Είναι ένας ερωτευμένος νιόπαντρος, που μόλις έχει γίνει πατέρας και γράφει, απελπισμένος, για τις πορείες που πραγματοποιεί το τάγμα του, για τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν, όπως οι νάρκες και οι επιθέσεις των ανταρτών, αλλά και για το μετάλλιο που του απονεμήθηκε όταν έσωσε μια ομάδα στρατιωτών», λέει η Εττυ Περέζ. «Αναρωτιέμαι πώς ένας άνθρωπος που έχει επιβιώσει από το Αουσβιτς γράφει με τέτοια απελπισία», συνεχίζει. «Ομως στο Αουσβιτς δεν είχε γνωρίσει τη μητέρα μου, δεν είχε αποκτήσει εμένα, φαίνεται λοιπόν ότι στον Εμφύλιο η θλίψη του ήταν πια πολλαπλή. Μόλις είχε αρχίσει να ζει μια κανονική ζωή και ξαφνικά του τα πήραν, πάλι, όλα».

Είχε γεννηθεί στη Θεσσαλονίκη και είχε μεγαλώσει σε ένα μεγάλο, διώροφο σπίτι, στην οδό Ιταλίας, κοντά στη θάλασσα. Του άρεσε το διάβασμα, το σινεμά, να πηγαίνει στο γυμναστήριο της ΧΑΝ. Σπούδασε ακτινολόγος στο Βέλγιο, όμως το 1939 ο πατέρας του απαγόρευσε να επιστρέψει στην Ευρώπη, λόγω του πολέμου. Ο Χάρης συνέχισε στην Ιατρική Αθηνών, δίνοντας κρυφά εξετάσεις στα σπίτια των καθηγητών της σχολής, και ολοκλήρωσε τις σπουδές του προτού οι Γερμανοί τον συλλάβουν τον Απρίλιο του 1944. Την εμπειρία του στο Αουσβιτς την αφηγήθηκε το 1998, σε μια βιντεοσκοπημένη μαρτυρία για λογαριασμό του Shoah Foundation, του Στίβεν Σπίλμπεργκ. Μιλούσε ήρεμα, δωρικά, χωρίς δραματικό τόνο, ακόμη και όταν περιέγραφε θηριωδίες. «Δεν έβλεπα όνειρα εκεί μέσα, αλλά εγώ δεν βλέπω συνήθως όνειρα γενικά», έλεγε σε κάποιο σημείο της αφήγησής του, το οποίο έδωσε και τον τίτλο του βιβλίου του Ηλία Μαγκλίνη.

ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ
Δεν βλέπω όνειρα συνήθως. Γράμματα του Χάρρυ στη Ρετζίνα
εκδ. Μεταίχμιο, 2026
σελ. 368

Συγκριτικά μιλώντας, οι επιστολές του από τον Γράμμο φαίνονται πράγματι απελπισμένες. «...κάθε μέρα εδώ είναι μαρτύριο. Διαρκώς μετακινήσεις, τεράστιες πορείες, κρύο, κούραση, απλυσιά. Κοίτα, χρυσό μου, να τα καταφέρεις διότι έχω στεναχωρηθεί πολύ και μου φαίνεται 2ο στρατόπεδο συγκεντρώσεως. Κατά τα άλλα έχω μερικά προτερήματα. Εναντι των άλλων δηλαδή δεν εκτίθεμαι τόσο πολύ... αλλά υπάρχουν πολλές νάρκες και διαρκώς έχουμε κομμένα πόδια και θύματα. [...] Γράφε μου συχνά, αγαπούλα μου, διότι είμαι τρομερά μόνος και ταλαιπωρημένος. Πολλά φιλιά για σένα και την μπέμπα», γράφει στη Ρετζίνα στις 5 Οκτωβρίου 1948. Εκείνη του στέλνει επιστολές σε ανάλογο ύφος, όπως π.χ. στις 6 Απριλίου 1949: «Αγάπη μου, αγόρι μου, Οι εφημερίδες και τα ραδιόφωνα οργιάζουν εδώ και τρεις μέρες για τις μάχες του Γράμμου. Χθες πάλι με είδε η Λεωφόρος Αλεξάνδρας 69, οι πληροφορίες του Επιτελείου, αλλά ακόμα δεν είχαν λάβει νέα από τον Γράμμο. Πότε θα μάθω πάλι; [...] Δε μπορώ άλλο πια, αγάπη μου, να ζω αυτή τη ζωή. Θέλω νάμαστε ευτυχισμένοι και να ζούμε μαζί. Αυτός ο άθλιος πόλεμος πότε θα τελειώσει».

Σιωπή και μνήμη

Τι αίσθηση έκαναν αυτά τα γράμματα στην Εττυ Περέζ; «Διάβασα τις επιστολές πολλές φορές όταν αποφάσισα να εκδοθεί το βιβλίο και κάθε φορά, έκλαιγα», απαντά. «Επειδή ο πατέρας μου αναφέρεται σε εμένα –"τι κάνει η μπέμπα", γράφει, "ανησυχώ για τη μπέμπα"– συνειδητοποίησα πόση αγάπη, πόση λαχτάρα ένιωθε, πράγμα που δεν είχα καταλάβει», λέει και εξηγεί: «Ο πατέρας μου δεν μιλούσε συχνά, ούτε για τις εμπειρίες του στο Αουσβιτς ούτε για τις εμπειρίες του στον ελληνικό Εμφύλιο. Δεν γνώριζα τον συναισθηματικό του κόσμο, πόσο ευάλωτος ήταν. Είχα τις εμπειρίες ενός νορμάλ παιδιού, που μεγάλωσε σε μια νορμάλ οικογένεια με φροντίδα και με αγάπη, χωρίς όμως να μπορώ να φανταστώ όσα αναφέρονται στις επιστολές».

Ισως βέβαια σώπαινε, γιατί ήθελε να προστατεύσει την κόρη του. «Οι άνθρωποι που είχαν επιβιώσει του Ολοκαυτώματος», σημειώνει η Εττυ Περέζ, «είχαν δύο τρόπους για να αντιμετωπίσουν το γεγονός. Ο ένας ήταν να μη μιλάνε καθόλου για αυτό, όπως ο πατέρας μου. Ο άλλος ήταν να μιλάνε συνεχώς. Οι δικοί μου γονείς ήθελαν να μεγαλώσω ενταγμένη στην ελληνική πραγματικότητα. Τιμούσαμε τις εβραϊκές γιορτές στο σπίτι, αλλά και τα Χριστούγεννα, τη Μεγάλη Παρασκευή... Δεν ήθελαν να μεγαλώσω στη σκιά των τραγικών γεγονότων που είχαν βιώσει εκείνοι».

Η ίδια σπούδασε ιστορία της τέχνης και διακόσμηση εσωτερικών χώρων, ενώ διατηρούσε και κατάστημα στο Κολωνάκι με δικές της καλλιτεχνικές δημιουργίες. Δεν αποκλείεται να επηρεάστηκε και από την αγάπη του πατέρα της για την τέχνη. Οταν πάντως τον σκέφτεται σήμερα, έχει την εικόνα ενός ανθρώπου χαρισματικού, ωραίου στην όψη και στην ψυχή, καλού οικογενειάρχη και επαγγελματία. Η μητέρα της, προσθέτει, ήταν αφοσιωμένη στον άνδρα της, τον θαύμαζε, τον αγαπούσε, ενώ ίσως να ήταν και πιο δυνατή από εκείνον. «Γιατί δεν είχε περάσει τόσες κακουχίες και ο πατέρας μου στηριζόταν πάνω της. Απόδειξη, όταν προς το τέλος της ζωής της έπαθε Αλτσχάιμερ, ο πατέρας μου δεν μπορούσε να το αντέξει. Μαράζωσε, έπεσε στο κρεβάτι και δεν ήθελε να σηκωθεί».

Η Ρετζίνα πέθανε το 2010. Ο Χάρης είχε ξεκινήσει την «κανονική ζωή» μαζί της το 1951 – όταν απολύθηκε από τον ελληνικό στρατό– και θα βρισκόταν στο πλάι της για περίπου μισόν αιώνα. Ηταν άραγε και μια ζωή ωραία; «Πάρα πολύ ωραία. Ο πατέρας μου έγινε ένας επιτυχημένος γιατρός, ενώ με τη μητέρα μου είχαν κοινωνική ζωή, καλούς φίλους... πέρασαν καλά», απαντά η Εττυ Περέζ. Τι επίδραση έχουν ασκήσει πάνω της οι γονείς της; «Μου έδωσαν αγάπη, φροντίδα, την καλύτερη δυνατή μόρφωση», καταλήγει. «Τι να σας πω; Είμαι πολύ τυχερή που τους είχα. Οταν παίρνω μια απόφαση, πάντα ανατρέχω στο παράδειγμά τους».

Ο δρόμος της απώλειας

«Αναρωτιέμαι πώς ένας άνθρωπος που έχει επιβιώσει από το Αουσβιτς γράφει με τέτοια απελπισία», λέει η Εττυ Περέζ. «Ομως στο Αουσβιτς δεν είχε γνωρίσει τη μητέρα μου, δεν είχε αποκτήσει εμένα. Μόλις είχε αρχίσει να ζει μια κανονική ζωή και ξαφνικά του τα πήραν, πάλι, όλα».

Σιωπές και μαρτυρίες

«Οι άνθρωποι που είχαν επιβιώσει του Ολοκαυτώματος», αναφέρει η κόρη του Χάρρυ και της Ρετζίνας Περέζ, «είχαν δύο τρόπους για να αντιμετωπίσουν το γεγονός. Ο ένας ήταν να μη μιλάνε καθόλου για αυτό, όπως ο πατέρας μου. Ο άλλος ήταν να μιλάνε συνεχώς».

η ελληνική κουζίνα

οι καλύτερες συνταγές από τα ταξίδια μας

γαστρονόμος 20 ΧΡΟΝΙΑ

15.11.26

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ